

Studiehåndbok 2000/2001

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

**UNIVERSITETET
I OSLO**

Studiehåndbok 2000/2001 **Det utdanningsvitenskapelige** **fakultet**

UNIVERSITETET I OSLO

Redaksjon

Det utdanningsvitenskapelige fakultet, fakultetssekretariatet

Grafisk form omslag: Dale, informasjonsavdelingen

Omslag: Studenter på PC-stua i 2. etasje Helga Eng's hus

Foto: Kirsten Helgeland ©

Trykk: GCSM AS

Produsert i samarbeid med Unipub forlag

Distribueres av Akademika AS

Universitetet i Oslo 6/2000

Innhold

Velkommen til Det utdanningsvitenskapelige fakultet	7
Dette er studiehåndboka	8
Opptak til studier ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet	9
Studier ved fakultetet	9
Opptak til grunnstudier	9
Opptak til andre studier ved fakultetet	9
Generell studiekompetanse/Immatriculering	10
Overgang fra andre fakulteter ved UiO	10
Semesterregistrering og oppmelding til eksamen	10
Betingelser for å beholde studieplassen	11
Studier og grader	12
Førstesemesterstudier/examen philosophicum og examen facultatum	12
Dispensasjon fra examen philosophicum og examen facultatum	13
Yrkesmuligheter	13
Gradene	13
Praktisk-pedagogisk utdanning/Utdanningskrav for adjunker og lektorer	16
Etter- og videreutdanning og fjernundervisning	16
Innpassing	16
Studier i utlandet	17
Godkjenning av studier i utlandet	18
Tverrfakultære studietilbud	18
Dette må du vite om eksamen	19
Oppmelding til eksamen	19
Endring av eksamensmelding / trekk fra eksamen	19
Tregangers-regelen	19
Krav til forkunnskaper før fageksamen	20
Tid og sted for eksamen	20
Språk til eksamen	20
Karakterutskrifter og vitnemål	20
Tilrettelagt eksamen	20
Sykdom under eksamen	21

Om begrunnelse for sensur og klage ved eksamen	21
Informasjonskilder	23
Internett	23
Studiehåndbøker	23
Katalog	23
Oppslagstavler	23
UV studentinformasjon	24
Studentkontoret på Blindern	24
Studieveiledning	24
Karrieresenteret på universitetet	24
Studentvelferd og andre tjenester	26
Hjelpetiltak for studenter med funksjonshemming	26
Lån og stipend	26
Velferdstilbud	26
Biblioteket	27
Studenter og IT	27
Utsettelse av verneplikt	27
Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling	28
Informasjon om instituttet	28
Oversikt over studietilbudene	28
Studieplaner	30
Doktorgradsstudier i realfagdidaktikk, nordisk fagdidaktikk og engelsk fagdidaktikk	159
Institutt for spesialpedagogikk	160
Innledning	160
Informasjon om instituttet	161
Yrkesmuligheter	162
Oversikt over studietilbudene	162
Studieplaner/fagplaner	164
Studieplan for dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk	223
Pedagogisk forskningsinstitutt	229
Innledning	229
Allmenn orientering	230
Yrkesmuligheter/ fag og profesjon	230
Målsetting og kunnskapsfelt	231
Studieplaner	232
Studieplan - Dr.polit.-studiet i pedagogikk	293
Tverrfakultære studietilbud	298
Generell informasjon	298
Demografi	299
Society, Science and Technology in Europe. Master of arts studium - ESST	301
Forvaltningsinformatikk	303
Tverrfaglig studium i informatikk	304

Prosjektforum - Organisasjons- og ledelsesstudier	305
Nytt studietilbud i kvinne- og kjønnsforskning	307
Oslo Summer School in Comparative Social Science Studies	309
Internasjonale kultur -og samfunnsstudier, IKS-graden	310
Lover, forskrifter og regler	311
Lov, forskrifter, regler	311
Lov av 12. mai 1995 om universiteter og høyskoler	312
Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo	322
Forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Uni- versitetet i Oslo	329
Forskrift om faglig innhold og vurderingsordninger for praktisk-pedagogisk utdanning	337
Utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum til For- skrift for studiene ved Universitetet i Oslo	338
Utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum til For- skrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Universitetet i Oslo	341
Utfyllende regler til gradene Master of Philosophy (M.Phil.), Master of Science (M.Sc.) og Master of Arts (M.A.)	344
Utfyllende regler	345
Forskrift for graden dr. theol., dr. juris., dr. med., dr. art., dr. scient., dr. odont., dr. polit. og dr. psychol. ved Universitetet i Oslo	355
Utfyllende bestemmelser for graden dr. polit. ved Universitetet i Oslo	362

Velkommen til Det utdanningsvitenskapelige fakultet

I dagligtalen er Det utdanningsvitenskapelige fakultet allerede kjent for de fleste som UV-fakultetet. Hva U-en står for, vet alle. Som alle andre fakultetet har vi utdanningstilbud, men når vi har fått U-en i navnet vårt, er det fordi vi er så mye mer opptatt av undervisning og utdanning enn de andre fakultetene. Vår jobb er dessuten å være særlig «gode» på undervisning, sies det. Det ligger klare forventninger i dette, og det tar vi som en utfordring.

Vi er glade for U-en i vårt varemerke, men vi vil gjerne minne om V-en og om at UV-fakultetet, som alle andre fakultet, også har ansvaret for å drive forskning og annet vitenskapelig arbeid. Det faste ansatte vitenskapelige personalet ved fakultetet teller i alt ca. 158 personer. De aller fleste er professorer eller har førsteamanuensis kompetanse. Det er det vitenskapelige arbeidet som danner grunnlaget for den særskilte kompetanse på utdannings-, undervisnings- og oppdragelsesfeltet som Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo skal stå for.

I norsk og europeisk målestokk representerer UV-fakultetet et stort utdanningsvitenskapelig forskningsmiljø. Mønstret vi forskningsaktiviteten slik den pågår ved de tre grunnenhetene, har den et betydelig omfang. Spennvidden er stor og avspeiler så godt som hele bredden av det utdanningsvitenskapelige forskningsfelt. På sentrale områder av feltet er fakultetet solid representert. Stikkorsmessig kan nevnes forskning på områder som skolehistorie, didaktikk og læreplanarbeid, skoleorganisasjon, styring og ledelsesfunksjoner innenfor skolesektoren, samt studier av læring, utvikling, sosialisering og danning som viktige grunntemaer i all pedagogikk. Fakultetets forskningsprofil markeres dessuten ytterligere ved den sterke orienteringen mot aktuelle utdanningspolitiske reformer, nye læreplaner, og problemstillinger knyttet til utviklingen og bruken av ny teknologi, som f.eks. IT.

Fakultetets forskningsprofil fokuserer for øvrig om fagdidaktikk, og om sentrale spesialpedagogiske forskningstemaer. Mye av forskningen ved fakultetet har vært - og er - konsentrert om svake grupper, de funksjonshemmede, minoriteters, men også om småbarns, ungdoms og kvinners situasjon og muligheter i det moderne samfunn.

Tradisjonelt har fakultetets forskning hatt forankring i et nasjonalt perspektiv. I økende grad vendes nå forskernes interesser mot det internasjonale/globalt problemfeltet og mot komparative forskningsansatser.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet vil arbeide for å gi våre mange og engasjerte studenter et spennende og utfordrende studium.

*Lise Vislie
dekan*

Dette er studiehåndboka

Studiehåndboken omfatter studieplaner for alle studier som tilbys ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet studieåret 2000/2001. Studieplanene for de enkelte fag forteller om innhold og oppbygning av hvert enkelt studieemne. Studiehåndboka inneholder dessuten en kort oversikt over tverrfakultære studietilbud, annen informasjon om fakultetet, nyttige tjenester for studenter og diverse lover, forskrifter og regler.

Det gis ut egne studiehåndbøker for hvert av de åtte fakultetene i tillegg til studiekatalogen for examen philosophicum og examen facultatum. Alle studiehåndbøkene er tilgjengelige i elektronisk form på adressen: <http://www.uio.no/sthb/>

Studiehåndboken oppdateres og kommer ut i revidert utgave hver sommer. Som student er det din plikt å kjenne til og rette deg etter de lover, reglementer, forskrifter og studieplaner som til enhver tid er gjeldende.

Opplysninger om når og hvor undervisningen gis, finnes i universitetets Katalog (Forelesningskatalogen) som deles ut gratis hvert semester, samt for noen studietilbud også i konkrete undervisningsplaner som distribueres ved det enkelte institutt. Disse informasjonene foreligger i begynnelsen av januar og august. Endringer i undervisningstilbudet og annet som skjer i løpet av året, kunngjøres ved oppslag.

Fakultetet ønsker alle studenter vel møtt og lykke til med et utbytterikt og interessant studieår!

Har du spørsmål om noe av det du finner i studiehåndboka eller andre spørsmål, ta kontakt med oss:

UV studentinformasjon

Besøksadresse: Sem Sælandsvei 7

Helga Engs hus

2. etasje

Postboks: 1161 Blindern

0318 Oslo

Telefon: 22 84 44 45/46

Fax: 22 84 44 80

E-post: uv-studentinformasjon@uv.uio.no

Opptak til studier ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Studier ved fakultetet

Gjennom etableringen av Det utdanningsvitenskapelige fakultet i 1996 har Universitetet i Oslo samlet de pedagogiske miljøene og etablert Europas største samlede pedagogiske fagmiljø. Det utdanningsvitenskapelige fakultet tilbyr en rekke studier innenfor det pedagogiske fagområdet.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet tilbyr grunn- og mellomfagsstudier i pedagogikk og spesialpedagogikk. Ønsker du å fordype deg innen det pedagogiske fagområdet, kan du ved fakultetet gå videre mot hovedfagsstudium eller profesjonsstudium. Fakultetet har også tegnspråkstudier og yrkesutdanninger som kvalifiserer til for eksempel tolk for døve, døvblitte og døvblinde, logoped, audiopedagog og annet. Fakultetet tilbyr også det studiet som forutsettes for fast tilsetning i skolen, praktisk-pedagogisk utdanning. Ønsker du å bli lærer, må du imidlertid først studere fag ved ett eller flere av de andre fakultetene ved universitetet.

Fakultetet driver også en omfattende etter- og videreutdanningsvirksomhet.

Ved fakultetet finner en følgende tre institutter/enheter som har ansvar for undervisning innenfor egne fagområder/spesialiseringer:

- Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling
- Institutt for spesialpedagogikk
- Pedagogisk forskningsinstitutt

For utfyllende informasjon om de enkelte studietilbud, se studieplanen for hvert enkelt fag/emne under det enkelte institutt.

Opptak til grunnstudier

Opptak til pedagogiske studier (grunn- og mellomfagsstudier i pedagogikk og spesialpedagogikk) skjer gjennom Samordnet opptak. Det er søknadsfrist én gang i året. For studieåret 2000/2001 var denne fristen 15. april. For studieåret 2001/2002 er fristen 15. april 2001. For å få opptak til grunnstudiene ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, må du oppfylle kravene til generell studiekompetanse (se nedenfor).

Opptak til andre studier ved fakultetet

Opptak til følgende studier ved fakultetet skjer på egne søknadsskjemaer, som fås ved henvendelse til UV studentinformasjon:

- Praktisk-pedagogisk utdanning, søknadsfrist 15. april og 15. oktober.
- Tolking for døve, døvblitte og døvblinde, søknadsfrist 15. april.
- Tegnspråk, søknadsfrist 15. april.
- 1. avdeling spesialpedagogikk, søknadsfrist 15. oktober.
- 2. avdeling spesialpedagogikk, søknadsfrist 15. april.
- Profesjonsstudiet i pedagogikk, søknadsfrist 15. april og 15. oktober.
- Hovedfag i pedagogikk, søknadsfrist 15. april og 15. oktober.
- Master of Philosophy in Comparative and International Education, 15. april. Søkere fra land utenfor Norden har andre søknadsfrister.

Generell studiekompetanse/Immatrulering

Alle som skal studere ved Universitetet i Oslo, må ha fått tilkjent generell studiekompetanse (være immatrikulert). Dette skjer i forbindelse med studieopptak, men du kan etter søknad få tilkjent generell studiekompetanse uavhengig av opptak til det enkelte studium. Søknadsskjema får du i 1. etasje i administrasjonsbygningen på Blindern.

Har du fullført og bestått 3-årig videregående skole, studieretning for allmenne fag, studieretning for handels- og kontor-fag eller studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag, kan du få tilkjent generell studiekompetanse/bli immatrikulert ved universitetet. Annen utdanning kan også gi grunnlag for generell studiekompetanse. Nærmere informasjon får du ved henvendelse til Seksjon for studieadministrasjon, 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern, telefon 22 85 78 44.

Det tradisjonelle "borgerbrevet" er bekreftelse på at du er tilkjent generell studiekompetanse, og dermed fyller de generelle vilkårene for å studere ved universitetet. For tiden innebærer dette at du ved Universitetet i Oslo kan

- studere ved det studiet du har søkt og fått opptak til
- melde deg til åpne studier (f.eks. examen philosophicum/examen facultatum) innen gitte frister
- avlegge selve eksamen i visse fag ved enkelte fakulteter uten at du har opptak, såfremt du oppfyller andre krav.

Ingen eksamen kan avlegges ved universitetet før man har fått tilkjent generell studiekompetanse/blitt immatrikulert.

Overgang fra andre fakulteter ved UiO

Studenter som har opptak ved et av fakultetene HF, TF, JUS, MN eller SV ved Universitetet i Oslo og har avlagt en grunnfagseksamen eller 20 vekttall ved det fakultetet de har opptak ved, kan ved regel om overgang fra annet fakultet, få automatisk studierett for grunn- og mellomfagsstudier ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. For å oppnå denne overgangsstudieretten ved UV-fakultetet, må man registrere seg på et fag ved fakultetet det semesteret man ønsker å påbegynne studiene. Examen philosophicum og examen facultatum kan ikke inngå som en del av de 20 vekttallene som gir overgangsstudierett. Studenter som avlegger en grunnfagseksamen/20 vekttall som privatist ved Universitetet i Oslo, kan ikke oppnå denne automatiske studieretten ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Semesterregistrering og oppmelding til eksamen

Studenter må hvert semester betale semesteravgift og semesterregistrere seg/melde seg opp til eksamen. Semesterregistreringen har pleid å foregå på skjermterminaler utplassert i bygninger rundt omkring på universitetsområdet. UiO planlegger at semesterregistrering/eksamensoppmelding fra høsten 2000 skal foregå via web. Se oppslag og www.uio.no for nærmere informasjon om dette. PC'er til semesterregistrering/eksamensoppmelding vil du blant annet finne i foajéen i Helga Eng's hus. For å kunne semesterregistrere seg, forutsettes det at man har betalt semesteravgift minst en uke i forveien. De studentene som tok eksamen ved UiO forrige semester får tilsendt postgiroinnbetalingskort automatisk. Dette gjelder også helt nye studenter som har søkt gjennom Samordnet opptak. Det

bes om at studentene bruker disse ved innbetaling av semesteravgiften. Har man mistet giroen eller ikke fått den tilsendt, kan man skrive ut giro på egne terminaler i 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern. Frist for semesterregistrering/oppmelding til eksamen og betaling av semesteravgift er ved Universitetet i Oslo 15. februar i vårsemesteret og 15. september i høstsemesteret. Mer utfyllende om eksamenspåmelding står under kapittelet "Dette må du vite om eksamen".

Betingelser for å beholde studieplassen

For søkere som fikk opptak til fakultetet sommeren 2000, gjelder følgende betingelser for å beholde studieplassen:

- Opptaket er betinget av at søkeren registrerer seg på et studium ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet i

løpet av høstsemesteret 2000 eller vårsemesteret 2001. Med registrere seg menes å betale semesteravgift og semesterregistrere seg på et av grunnstudiene ved fakultetet (pedagogikk eller spesialpedagogikk). Examen philosophicum/examen facultatum regnes ikke som et fakultetsfag/-emne. Samtidig med at man registrerer seg på examen philosophicum/examen facultatum er det fullt mulig å registrere seg på et fag/emne ved fakultetet, men med et senere eksamenstidspunkt.

- Studieretten er videre betinget av at man fremstiller seg til første fageksamen innen 2 år etter opptak, eventuelt 2 1/2 år hvis man på forhånd ikke har bestått examen philosophicum/examen facultatum. Med fremstille seg menes oppmelding og oppmøte til eksamen.

Studier og grader

Studieenheterne ved fakultetet utgjøres av semesteremner (10 vekt-tall), grunnfag (20 vekt-tall), mellomfagstillegg (10 vekt-tall), hovedfag og avdelinger innenfor profesjonsstudiet.

Innenfor etter- og videreutdanning tilbyr fakultetet studieenheter på 5 vekt-tall og mindre. Dette står nærmere beskrevet under emnebeskrivelsene for hver enkelt studieenhet.

Man kan kombinere fag fra UV med fag fra andre fakulteter til en cand.mag.-grad.

Fakultetet tilbyr både hovedfagsstudier og profesjonsstudier. Generelt kan man si at det innenfor et profesjonsstudium er mulig å konsentrere seg mer om ett fag. Studiet er også i større grad rettet mot anvendelser enn hovedfagsstudiets mer teoretiske preg.

Førstesemesterstudier/-examen philosophicum og examen facultatum

Mange studenter starter sitt pedagogiske studium med å ta examen philosophicum og examen facultatum. De danner et førstesemesterstudium i et studieløp fram mot cand.mag.-graden eller mot en profesjonsgrad.

Examen philosophicum og examen facultatum utgjør to studieenheter, hver på 5 vekt-tall. Førstesemesterstudiene er et viktig grunnlag for senere fagstudier, som du vil ha nytte av gjennom hele studieløpet. Før du kan avlegge en fageksamen ved UV-fakultetet, må du ha bestått examen philosophicum og examen facultatum eller fått dispensasjon fra dette kravet etter gjeldende regler (Se nedenfor). Dette kravet gjelder imidlertid ikke studenter som skal studere praktisk-pedagogisk utdanning eller ta døvetolkstudiet.

Examen philosophicum (ex. phil.) er et grunnleggende studium i filosofi og vitenskapsteori, mens examen facultatum (ex. fac.) er en obligatorisk påbygningsdel hvor deler av pensum er spesielt tilpasset det fakultetet du skal studere ved. Du velger selv hvilken variant av ex. fac. du vil ta. Ettersom UV-fakultetet ikke har en egen variant av ex. fac., anbefales studenter ved dette fakultetet å følge den samfunnsvitenskapelige varianten. Studenter som planlegger å begynne på grunnfag i tegnspråk, må ha lingvistikkvarianten av ex.fac. Tok du ex.phil. før ordningen med ex.fac. ble innført i 1996, eller har du en annen variant av ex.fac. enn lingvistikkvarianten, kan du ta lingvistikkvarianten som en egen forprøve. Det historisk-filosofiske fakultetet tilbyr et intensivkurs i denne forprøven i begynnelsen av hvert semester (kursstart første uke av januar/august). Skulle du ombestemme deg med hensyn til fakultet, kan det være greit å vite at alle fakultetene som en hovedregel aksepterer de ulike variantene av ex.fac. Til sammen utgjør ex. phil. og ex. fac. 10 vekt-tall, og representerer dermed et halvt års fulltidsstudium.

Mer utfyllende informasjon om førstesemesterstudiene, som undervisning, pensum og studieplaner, finner du i Studiekatalogen for examen philosophicum og examen facultatum. Kontakt Avdeling for examen philosophicum, telefon 22 85 69 11 eller Seksjon for studieadministrasjon, telefon 22 85 78 44 for nærmere opplysninger om hvordan du kan få tak i denne studiekatalogen.

Dispensasjon fra examen philosophicum og examen facultatum

Det er krav om bestått ex.phil. og ex.fac. for første fageksamen ved UV-fakultetet. Studenter med avsluttet høgskoleutdanning på minimum 3 år, kan etter gjeldende regler søke dispensasjon fra kravet om ex.phil. og ex.fac.

Nærmere opplysninger om hvem som kan få dispensasjon finner du under "Utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum" bak i studiehandboka. Mer informasjon fås ved UV studentinformasjon, tlf. 22 84 44 45/46.

Fakultetet vil for følgende studentgrupper automatisk søke dispensasjon fra ex.phil. og ex.fac. etter semesterregistrering:

- Studenter som har fått innvilget innpass til 2. del av grunnfag i spesialpedagogikk
- Studenter som har fått innvilget innpass til mellomfagstillegget i pedagogikk
- Studenter med opptak til profesjonsstudiet, cand.ed., med avsluttet høgskoleutdanning på minimum 3 år
- Studenter med opptak til tegnspråkstudiet med avsluttet høgskoleutdanning på minimum 3 år.

Alle andre studenter som mener seg berettiget til dispensasjon, må selv søke Avdeling for ex.phil. om dette. En egenformulert søknad sammen med attestert kopi av vitnemål/karakterutskrift for utdanningen det søkes dispensasjon på grunnlag av, sendes Avdeling for ex.phil., Pb 1020 Blindern, 0315 Oslo.

Yrkesmuligheter

Med utdanning innenfor de pedagogiske fag kan du få jobb knyttet til en rekke ulike områder i offentlig og privat sektor:

Ved å ta praktisk-pedagogisk utdanning i tillegg til å studere sentrale skolefag, kan du få jobb som lærer på ungdomsskolen, i den videregående skolen og i voksenopplæringen.

Universitetsutdannede pedagoger finner du blant annet i arbeid innenfor områder som veiledning og rådgivning, statlig og kommunal forvaltning, opplæringsvirksomhet i offentlig og privat sektor, personalarbeid og læremiddelutvikling.

Profesjonsstudiene i pedagogikk og spesialpedagogikk gir deg også kompetanse til å virke som fagperson innenfor helse- og sosialsektoren, pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste og kompetansesentre.

For mer informasjon om yrkesmuligheter, se under det enkelte institutt lenger bak i boka.

Gradene

Det utdanningsvitenskapelige fakultet forvalter og tildeler graden cand.ed. Fakultetet tildeler også gradene M.Phil. og cand.polit. I en overgangsperiode forvalter og tildeler fakultetet de gamle profesjonsgradene cand.paed. og cand.paed.spec. Fakultetet forvalter og tildeler ikke cand.mag.-grad.

Cand.mag.-graden

Studietid: normert til 4 år

Fakultetet tildeler pr. i dag ikke cand.mag.-grad. For å få en fagkombinasjon som tilfredsstiller kravene til en cand.mag.-grad, må studenter derfor i tillegg til studier ved fakultetet, kombinere med studier fra andre fakultet. Fagene pedagogikk og spesialpedagogikk betraktes i tilknytning til cand.mag.-graden som samfunnsvitenskapelige fag.

Fordi fakultetet ikke selv utsteder egen cand.mag.-grad, vises det til krav til graden ved HF-fakultetet, MN-fakultetet eller SV-fakultetet. Studenter med en så stor faglig bredde at hovedtyngden av studiene ikke kan defineres å ligge ved noe enkelt fakultet, kan eventuelt ta ut en interfakultær cand.mag.-grad. (se punkt om denne graden nedenfor).

Cand.mag.-graden er en lavere grad ved universitetet. Det som kjennetegner et studium mot cand.mag.-graden er at man studerer ett fag av gangen, men over tid tar eksamen i flere fag på forskjellige nivå. De færreste vet hvilke fag de skal kombinere i en cand.mag.-grad før de kommer til universitetet. Det lønner seg derfor å orientere seg en del om de studietilbud universitetet har før man begynner studiene. Det er å anbefale at man bl.a. oppsøker studieveiledere i denne orienteringsprosessen.

En student kan starte cand.mag.-studiet direkte fra videregående skole eller etter høyere utdanning ved en annen institusjon. Eksamener fra andre institusjoner kan godkjennes som del av kravene til graden. Mange studenter velger fag ut fra egen interesse, de fleste er også opptatt av yrkesmuligheter. Valg av fag under graden kan også være motivert av behovet for støttefag for eventuell spesialisering mot hovedfag. Valg av fagkombinasjoner under graden vil derfor i mange sammenhenger kunne sies å være personavhengig selv om det også må være en viss plan og sammenheng i fagkombinasjoner og fagvalg. Studietiden er 4 år inklusive examen philosophicum og examen facultatum.

Interfakultær cand.mag.-grad.

Studietid: normert til 4 år

Den interfakultære cand.mag.-graden utstedes av Universitetsdirektøren ved Studie- og forskningsadministrativ avdeling. Graden er fireårig og inneholder i tillegg til examen philosophicum og examen facultatum 3 1/2 års fagstudier.

Det kreves minst en grunnfagskomponent (20 vekttall) og minst en mellomfagskomponent (30 vekttall), samt ytterligere fag/emner tilsvarende minst 20 vekttall, som er godkjent til å inngå i en cand.mag.-grad. Det stilles krav om at fag/emner med tilsammen minst 20 vekttall/realfaglig emnegruppe skal være avlagt ved Universitetet i Oslo.

Profesjonsgraden cand.ed.

Studietid: normert til 6 år

Det utdanningsvitenskapelige fakultet forvalter og tildeler profesjonsgradene cand.ed. (ny grad), cand.paed. og cand.paed.spec. Profesjonsstudiet i pedagogikk/spesialpedagogikk er revidert og fører nå fram til graden cand.ed. Cand.ed.-graden har overtatt som gjeldende profesjonsgrad i de pedagogiske fag. Gradene cand.paed. og cand.paed.spec. vil derfor etter hvert ikke lenger bli tildelt. Undervisning etter tidligere ordninger av profesjonsstudiene gis ikke lenger, med unntak av praksisoppsummering og integreringsseminar på cand.paed.-studiet. Studenter som har kommet langt i studiet, vil få mulighet til å ta ut gammel profesjonsgrad innen rimelig tid, vurdert ut fra slik fakultetets Utfyllende regler bestemmer. Fakultetet og instituttene utarbeider planer for overgangsordninger.

Cand.ed.-graden blir tildelt på grunnlag av 2 års forstudier (grunnfag pedagogikk/spesialpedagogikk eller tilsvarende studier godkjent av fakultetet og ett års studium i annet fag) samt gjennomført 1. og 2. avdeling innenfor pedagogiske eller spesialpedagogiske studier. Examen philosophicum og examen facultatum inngår som del av graden.

Hovedfagsgraden cand.polit.

Studietid: normert til 6 år

Cand.polit.-graden ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet blir tildelt på grunnlag av en cand.mag.-grad eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet og hovedfagseksamen i pedagogikk ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Mastergrad

Studietid: normert til 6 år (5 år for utenlandske studenter)

Mastergradsstudier er engelskspråklige studietilbud på hovedfagsnivå. Fakultetet har i dag to studietilbud under Master of Philosophy:

- Master of Philosophy in Comparative and International education
- Master of Philosophy in Special Needs Education

Studiet som leder fram til graden Master of Philosophy in Comparative and International Education, er et toårig program utover norsk cand.mag.-grad eller utenlandske universitetsutdanninger på minst 3 år (utover det som er godkjent grunnlag for immatrikulering). Studiet sikter å gi studenter med ulik faglig bakgrunn innen samfunnsvitenskap, realfag eller humanistiske fag, et felles faglig ståsted. For nærmere informasjon om studiet, vises det til studieplanen under Pedagogisk forskningsinstitutt lenger bak i studiehandboka.

Mastergradsstudiet i spesialpedagogikk som leder fram til Master of Philosophy in Special Needs Education, er normert til 2 år og bygger på en universitetsgrad basert på minst 3 års studier utover immatrikuleringsgrunnlag, norsk cand.mag.-grad eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet. Mastergradsstudiet er først og fremst rettet mot studenter fra U-land og fra Øst-Europa. Studiet er delt i fire deler hvor en større del inkluderer studier i studentens hjemland.

Dr.polit.-graden

Fakultetet tilbyr pr. idag doktorgradsprogram innenfor fagene pedagogikk og spesialpedagogikk, samt med individuell studieplan i fagdidaktikk. Forskeropplæringen fører fram til graden dr.polit.

Fakultetets organiserte forskeropplæring innen pedagogikk og spesialpedagogikk er knyttet til dr.polit.-graden. For å kunne bli tatt opp til doktorgradsprogrammet i pedagogikk eller spesialpedagogikk, må søkerne normalt ha henholdsvis graden cand.polit., cand.ed., cand.paed., cand.paed.spec. eller gjennomført 3.avdeling spesialpedagogikk etter gammel struktur. Annen høyere utdanning på tilsvarende nivå kan etter individuell vurdering godkjennes som grunnlag for opptak. For opptak til doktorgradsprogrammet med individuell studieplan i fagdidaktikk, må søkerne ha høyere utdanning (hovedfag i faget) samt noe pedagogikk.

Opptaket skjer en gang i året, og søknadsfristen er satt til 1. oktober med opptak fra 1. januar året etter. Normalt er opptaksperioden på 3 år/4 år med 25 % pliktarbeid.

Fakultetet har også gjennom Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling et etablert samarbeid om doktorgradsstudier innen realfagsdidaktikk med Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og fagdidaktiske studier mot Det historisk-filosofiske fakultet. Doktorgraden tas imidlertid ved henholdsvis MN-fakultetet (dr. scient.) eller HF-fakultetet (dr.art.).

Når opptaket er godkjent skal det tegnes en kontrakt mellom doktorgradsstudenten, det respektive institutt søkeren er tilknyttet og fakultetet. Kontrakten omfatter forhold som opptaksperiode, veiledning, arbeidssted, arbeidsplikt og andre plikter og rettigheter i perioden. Det kan også være aktuelt å tegne samarbeidsavtale mellom fakultet og eksterne institusjon. Studie-

planer og søknadsskjema fåes ved henvendelse til fakultetet.

Praktisk-pedagogisk utdanning/Utdanningskrav for adjunker og lektorer

Hvis du ønsker å bli lærer på mellomtrinnet og ungdomstrinnet i grunnskolen, i videregående skole eller i voksenopplæring, tilbyr Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) ettårig praktisk-pedagogisk utdanning (PPU).

Kun fullført ettårig praktisk-pedagogisk utdanning gir formell undervisningskompetanse. En kan få vikariater eller midlertidig tilsetning uten praktisk-pedagogisk utdanning, men for tilsetning i fast eller oppsigelig stilling i grunnskolen eller i videregående skole, er kravet absolutt.

PPU omfatter fagdidaktikk, pedagogikk og praksis. PPU er et praksisbasert og yrkesrettet studium der det blir stilt høye krav til framførelse og aktiv deltakelse.

Det er å anbefale at studenter som tenker på å undervise, prøver å få med sentrale undervisningsfag i fagkretsen. De mest sentrale skolefagene er norsk, fremmedspråk (tysk, fransk og engelsk), samfunnsfag, naturfag og matematikk.

For å bli adjunkt må du ha eksamen av lavere grad/cand.mag.-grad fra universitet eller høyskole inkludert praktisk-pedagogisk utdanning og med fagkrets som er godkjent for arbeid i skolen. Søkere som har avlagt full cand.mag.-grad og som tar ettårig praktisk-pedagogisk utdanning etter rammeplan av 1998 i tillegg til dette, får status som adjunkt med opprykk. For å bli lektor, må du ha eksamen av høyere grad/hovedfag fra universitet eller høyskole med fagkrets som er godkjent for arbeid i skolen og godkjent praktisk-pedagogisk utdanning.

Det kreves minst 10 vekttall i et fag for å undervise på mellomtrinnet og ungdoms-

trinnet i grunnskolen og 20 vekttall for å undervise i videregående skole.

Det er opptak til praktisk-pedagogisk utdanning 2 ganger i året med søknadsfrist 15. april og 15. oktober.

For nærmere informasjon om opptak til og innhold i studiet, se kapittelet om praktisk-pedagogisk utdanning under Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling. Søknadsskjema fåes ved UV studentinformasjon i 2. etasje Helga Eng's hus eller ved å ringe 22 84 44 45/46.

Etter- og videreutdanning og fjernundervisning

De pedagogiske miljøene ved fakultetet har tilbud om etter- og videreutdanning innenfor flere fagområder. Fakultetet har også fjernundervisningsstudier. Utvikling av etter- og videreutdanningstilbud er et prioritert område ved fakultetet. For nærmere orientering, vises til fagkapitlene i studiehandboka under hvert enkelt institutt.

Innpassing

Med innpassing menes at man får godkjent tidligere utdanning til et konkretisert nivå for videre universitetsstudier i faget. I Norge gis det i dag en rekke studietilbud på grunnfagsnivå ved statlige høyskoler og lærerhøgskoler innenfor ulike områder av pedagogikkfagene. Etter individuell søknad kan disse godkjennes å erstatte grunnfag pedagogikk for videre studier i faget. Tilsvarende vurderes etter søknad utdanning i spesialpedagogikk på høyskole- og universitetsnivå som grunnlag for videre studier i faget.

Innpass til 2. del av grunnfag i spesialpedagogikk

Søkere som har en av utdanningene listet opp nedenfor kan fylle ut skjemaet "Søk-

nad om innpass til 2. del av grunnfaget i spesialpedagogikk" som fås ved UV studentinformasjon. Søknaden sendes Institutt for spesialpedagogikk, PB 1140 Blindern, 0318 Oslo. Attestert kopi av vitnemål eller karakterutskrift fra utdanningen som søkes innpasset, må legges ved søknaden.

- Lærerutdanning med innebygd 10 vektall spesialpedagogikk
- Pedagogikk eller sosialpedagogikk grunnfag/årsenhet
- Praktisk-pedagogisk utdanning, 20 vektall
- Småskolepedagogikk, 20 vektall
- Migrasjonspedagogikk, 20 vektall
- Veiledningspedagogikk, 20 vektall
- Barnehagepedagogikk, 20 vektall
- Fritidspedagogikk, 20 vektall
- 3-årig vernepleierutdanning
- 3-årig barnevernspedagogutdanning
- Idrett for funksjonshemmede, 20 vektall
- 2-årig videreutdanning i musikkterapi ved Høgskulen i Sogn og Fjordane
- Studenter med andre pedagogiske fag, 20 vektall, enn de som er nevnt over, kan også søke innpass.

Innpass til mellomfagstillegget og hovedfag i pedagogikk

Alle som har tatt utdanning tilsvarende grunnfag eller mellomfag i pedagogikk ved institusjoner utenfor UiO, må søke instituttet om å bli innpasset til videre studier. Det samme gjelder utdanningene som er listet opp nedenfor.

Det er ikke nødvendig å begrunne søknaden. En egenformulert søknad om innpass sendes instituttet sammen med attesterte kopier av vitnemål/karakterutskrift fra utdanningen som søkes innpasset. For andre utdanninger må kopi av studieplaner og litteraturlister også

vedlegges søknaden. Søknaden sendes til Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092 Blindern, 0317 Oslo.

Følgende utdanninger innpasses til mellomfagstillegget i pedagogikk:

- Lærerpøve + teoretisk pedagogisk halvårsenhet i tillegg til eller innebygget i lærerutdanningen som eget fag- eller emnestudium
- Teoretisk pedagogisk årsenhet, for eksempel i spesialpedagogikk
- Sykepleierlærerutdanning
- Førskolelærerutdanning + 10 vektall teoretisk pedagogikk

Følgende utdanninger innpasses til hovedfaget i pedagogikk:

- Pedagogisk årsenhet + mellomfagstillegg i pedagogikk
- 1. og 2. avdeling i spesialpedagogikk (gammel ordning)

Det gjøres oppmerksom på at fag som er innpasset til spesialpedagogikk eller til skoleledelse ikke automatisk innpasses til pedagogikk.

Studier i utlandet

Seksjon for internasjonale programmer (SIP) har laget en brosjyre til hjelp for de studentene som ønsker å studere i utlandet som ledd i sin utdanning ved Universitetet i Oslo. Brosjyren *Studieopphold i utlandet* gir deg råd og tips om bl.a. studentutvekslingsprogrammene uio@usa, SOKRATES/ERASMUS og NORDPLUS, finansieringsordninger og søknadsprosedyrer. Brosjyren kan du få ved henvendelse til SIP eller UV studentinformasjon. Den er også lagt ut på

http://www.admin.uio.no/sfa/sip/-stud_info/stud_utlandet.html

Mange fagmiljøer har inngått SOKRATES-avtaler med partnerinstitusjoner i Europa.

For ytterligere informasjon kontakt instituttene eller se

<http://www.admin.uio.no/sfa/sip/sokrates/>

SIP har et eget bibliotek til bruk for studenter som bl.a. planlegger et studieopphold i utlandet. Her kan man finne kataloger fra et stort antall utenlandske universiteter, sentrale oppslagsverk over universiteter og utdanningssystemer, informasjon om finansieringsordninger, sommer-skoler og språkskoler. Du har også tilgang til internett. Biblioteket er åpent mandag til torsdag fra kl 10.30-15.00, og er lokalisert i Administrasjonsbygningen (1. etasje) på Blindern.

Med jevne mellomrom holdes det informasjonsmøter for studenter som kunne tenke seg å studere i utlandet. Slike møter kunngjøres i form av annonser i UNIVERSITAS, på universitetets elektroniske oppslagstavle, ved oppslag på fakultetets oppslagstavler og i biblioteket.

For ytterligere informasjon kontakt: Seksjon for internasjonale programmer, Postboks 1181 Blindern, 0317 Oslo.

Godkjenning av studier i utlandet

Studenter med utenlandsk utdanning innen de pedagogiske fag som ønsker å få den godkjent som del av en grad, kan søke fakultetet om dette. Søknad om godkjenning av utenlandsk utdanning må inneholde en dokumentert utførlig redegjørelse for studiets innhold, omfang og varighet. Som dokumentasjon til søknaden, må benyttes

attesterte kopier av vitnemål, studiekataloger, pensumlister o.l.

For utdanning fra andre nordiske land gjelder regler for internordisk eksamensgyldighet fra 1. april 1976. Ett av grunnprinsippene i dette, er at man skal ta utgangspunkt i den normerte studietiden for de utdanninger som sammenliknes. Hos studieveileder får du nærmere opplysninger om de retningslinjer som gjelder. Behandlingen av søknader om godkjenning av utenlandsk utdanning er ofte tidkrevende og kan ta lang tid å behandle.

I forbindelse med delstudier i utlandet må du dokumentere ovenfor Statens lånekasse for utdanning at delstudiet kan inngå i en norsk universitetsgrad. Nødvendig dokumentasjon for forhåndsgodkjenning er studieplan og generell informasjon om universitetet du ønsker å studere ved. Hvis du skal søke spesifisert godkjenning, er det også nødvendig å legge ved pensumlister for det faget du planlegger å ta. Vær oppmerksom på at selv om du har fått utenlandsstudiet forhåndsgodkjent, må du likevel søke om endelig godkjenning når du kommer hjem.

Tverrfakultære studietilbud

Det har etter hvert blitt igangsatt en rekke tverrfakultære studietilbud ved Universitetet i Oslo. Det er lagt inn mer utførlig informasjon om tverrfakultære studietilbud bak i boken. For mer informasjon enn det som er å finne bak i boken, kan det anbefales å ta kontakt med det aktuelle fakultet, eventuelt lese mer i det aktuelle fakultets studiehandbok.

Dette må du vite om eksamen

Ved å være student på universitetet, stilles det krav til at du selv må gjøre deg kjent med de lover og regler som gjelder for studiesituasjonen din. I dette kapittelet vil du finne svar på de vanligste spørsmålene rundt eksamen. Selve regelverket for eksamensavviklingen finner du i kapittelet "Lover, forskrifter og regler" bakerst i studiehåndboka.

Oppmelding til eksamen

Oppmelding til eksamen foregår samtidig med at du semesterregistrerer deg. Semesterregistrering og oppmelding til eksamen har pleid å foregå på skjermterminaler utplassert i bygninger rundt omkring på universitetsområdet. Fra høsten 2000 planlegger man at semesterregistrering og eksamensoppmelding skal foregå via web. Se oppslag og www.uio.no for nærmere informasjon om dette. PC'er til semesterregistrering/eksamensoppmelding vil du blant annet finne i foajéen i Helga Eng's hus.

For å melde deg til eksamen må du legge inn opplysninger om eksamenskoder som du finner i forelesningskatalogen, og hvilket semester du ønsker å ta eksamen.

Oppmeldingsfrister til eksamen:

- 15. september i høstsemesteret
- 15. februar i vårsemesteret

Det er egne innleveringsfrister for semesteroppgaver og hovedoppgaver.

De nevnte frister for semesterregistrering og eksamensoppmelding gjelder alle studenter som ønsker å ta eksamen i fag ved UV-fakultetet, dvs. også privatister.

Endring av eksamensmelding / trekk fra eksamen

Du må trekke deg fra eksamen senest 2 uker før første eksamensdag. Ved hjemmeeksamen er trekkfristen 2 uker før du får utlevert oppgaven. Hvis du er registrert med flere eksamensmeldinger, kan du trekke deg fra eksamen ved å annullere eksamensmeldingen. Ligger du inne med bare én eksamensmelding, trekker du deg fra denne ved å endre eksamenstidspunkt til et senere semester. Dersom du ikke annullerer meldingen, har du brukt ett av de tre forsøkene du har på å gå opp til eksamen.

Tregangers-regelen

En student kan normalt ikke fremstille seg mer enn 3 ganger til eksamen. Det er derfor viktig at studenter passer på å melde seg av eksamen innen de gitte frister (se ovenfor). Møter en student i eksamenslokalet og deretter trekker seg, blir dette også regnet som et forsøk.

En student kan etter søknad til fakultetet gis anledning til et fjerde forsøk på samme fag- eller emneeksamen dersom ett eller flere av punktene under er gjeldende:

- Studenten kan dokumentere personlige eller sosiale grunner som tydelig har innvirket på resultatet under ett av forsøkene
- Eksamen er siste deleksamen under hovedfag/videregående studium
- Ett av de tellende forsøkene er registrert som "ikke møtt"

Krav til forkunnskaper før fageksamen

Examen philosophicum og examen facultatum må være bestått senest semesteret før man avlegger en fageksamen ved UV-fakultetet. Eller man må ha fått dispensasjon/fritak etter gjeldende regler. (Se utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum bak i studiehåndboka).

Studenter som har avlagt disse prøvene ved andre institusjoner enn ved Universitetet i Oslo, må levere en bekreftet kopi av vitnemålet til fakultetets eksamenskonsulent i god tid før eksamen, slik at bestått ex.phil./ex.fac. blir registrert.

Noen studenter får etter søknad til avdeling for examen philosophicum såkalt "begrenset fritak" fra kravene om examen philosophicum og examen facultatum. Studentene må forevise dette brevet fra Avdeling for examen philosophicum til eksamenskonsulenten ved fakultetet i forkant av hver fageksamen. Dette informeres det om i brevet fra avdeling for examen philosophicum.

Tid og sted for eksamen

Sted for skoleeksamen blir bestemt av fakultetet og kunngjort ved oppslag på instituttene og ved UV studentinformasjon ca. tre uker før eksamen finner sted. Studentene må selv gjøre seg kjent med hvor og til hvilken tid eksamen blir avholdt. Eksamensdatoene for de fleste fagene finner du i forelesningskatalogen.

Språk til eksamen

Eksamensoppgavene gis normalt kun på bokmål og nynorsk. Det er anledning til å skrive eksamensbesvarelsen på norsk, svensk, dansk eller engelsk uten søknad på forhånd. Ønskes eksamensoppgaven på annet språk enn norsk, må det søkes insti-

tuttet om dette. Søknadsfrist er den samme som fristen for oppmelding til eksamen.

Søknad om bruk av ordbøker til/fra norsk for utenlandske studenter må leveres instituttet senest to uker før eksamen.

Karakterutskrifter og vitnemål

Vitnemål for hovedfagsgrad, mastergrad, profesjonsgrader og praktisk-pedagogisk utdanning utstedes automatisk ved fakultetets studieavdeling etter at siste eksamen er gjennomført og bestått. Det utstedes kun ett vitnemål.

Karakterutskrift for avlagte eksamener ved fakultetet fås ved henvendelse til UV studentinformasjon.

Karakterer for eksamener som er tatt utenfor universitetet blir ikke ført opp på karakterutskriftet eller vitnemålet. I slike tilfeller må karakterutskriftet/vitnemålet suppleres med karakterutskrift fra gjeldende utdanningsinstitusjon.

Tilrettelagt eksamen

Dersom du har behov for tilrettelagt eksamen, skal du fylle ut et skjema som du får ved UV studentinformasjon, og sende/levere den til eksamenskonsulenten ved fakultetet innen 15. februar i vårsemesteret og 15. september i høstsemesteret. Disse fristene gjelder ikke søknad om tilrettelegging ved akutte lidelser. Du må søke på nytt for hver eksamen, men legeattest for kroniske lidelser trenger du bare å levere en gang.

De vanligste årsakene til at studenter søker om tilrettelagt eksamen er:

- astma-/allergi/plager
- lese- og skrivevansker
- skade/kronisk sykdom som påvirker skriveevnen fysisk
- sterke psykiske problemer

Det er mulig å søke om ulike typer tilrettelegging:

- Ekstra tid
- Anledning til lengre pauser, eventuelt med mulighet til å hvile
- Skriftlig eksamen i stedet for muntlig prøve, eller i spesielle tilfeller muntlig prøve i stedet for skriftlig eksamen
- Et eget eksamenslokale med egen inspektør
- Bruk av PC og/eller andre tekniske hjelpemidler
- Skrivehjelp, døvetolk eller annen praktisk hjelp
- Overføring av oppgavene til punktskrift eller forstørret skrift for blinde og svaksynte, eventuelt høytlesning av oppgaveteksten
- Høytlesning av besvarelsen for blinde og svaksynte

Sykdom under eksamen

Dersom en student blir syk før eksamensdag må gyldig legeerklæring leveres eksamenskonsulenten ved fakultetet. Erklæringen må være utstedt snarest mulig etter sykdommens inntredelse og ikke senere enn to dager etter den aktuelle eksamensdag. Eksamenskonsulenten må ha legeerklæringen i hende senest fem virkedager etter eksamensdag. Hvis man ønsker utsatt eksamen (sykdommen strekker seg over hele eksamesperioden) eller kontinuasjonseksamen (sykdommen strekker seg ikke over hele eksamensperioden), må man søke om dette samtidig.

En student som har dokumentert sykdomsforfall i løpet av de to siste ukene før innleveringsfristen av en semesteroppgave eller en hovedoppgave, kan etter søknad til instituttet få fristen forlenget.

Ved tidsavgrenset hjemmeoppgaver/eksamen kan kortere dokumenterte gyldig

sykdomsforfall, gi forlenget innleveringsfrist. Legeerklæring sammen med søknad om forlenget innleveringsfrist må leveres instituttet til behandling.

For mer utfyllende informasjon om dette, se punkt 4 under utfyllende regler om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver under Lover, forskrifter og regler lenger bak i studiehåndboka.

Om begrunnelse for sensur og klage ved eksamen

Du har rett til å få en uttalelse om eksamensprestasjonene dine, enten du tenker å klage over karakteren du har fått eller ikke.

Dersom du vil be om begrunnelse for sensurvedtaket, må du gjøre det innen en uke etter at du fikk kjennskap til karakteren, likevel aldri mer enn tre uker etter at sensuren ble kunngjort. Du henvender deg da til instituttet som vil avtale en samtale med deg og en av sensorene. Du kan også sende brev der du ber om begrunnelse. Begrunnelsen kan sensor velge å gi deg muntlig eller skriftlig, vanligvis innen to uker. Ved muntlig eksamen må krav om begrunnelse settes fram med en gang karakteren har blitt kunngjort.

Dersom du ikke er fornøyd med begrunnelsen, kan du klage over sensurvedtaket. Dette må du gjøre skriftlig til instituttet innen tre uker etter at karakteren er endelig fastsatt, eller etter at du har mottatt begrunnelsen. Ved klage blir det opprettet en klagenemnd. Klagenemndas avgjørelse er endelig. Vær klar over at endring av karakteren kan skje både til gunst og ugunst for deg.

Hvis du får ny karakter, må du også gå opp til ny muntlig prøve dersom klagen gjelder et fag der endelig karakter blir fastsatt ved at karakteren for skriftlig eksamen blir justert av en muntlig prøve.

Du kan ikke klage over karakter til muntlig eksamen og til praktiske prøver.

Om begrunnelse for sensur og klage ved eksamen

Det er mulighet for å klage over formelle feil ved alle deler av eksamen og ved eksamenssensur. Slike klager rettes i første omgang til fakultetet.

Informasjonskilder

Universitetet informerer studentene på orienteringsmøter ved semesterstart, via internett (www.uio.no), ved skriftlig informasjon i blant annet studiehandbøker og Katalogen (forelesningskatalogen), samt på oppslagstavler. Det forutsettes at studentene selv skaffer seg denne informasjonen.

Internett

Fra www.uio.no finner du informasjon om blant annet studier, velferdstilbud, opptak, semesterregistrering med melding til eksamen og studiefinansiering. Både (forelesnings-)katalogen og alle studiehandbøkene (se nedenfor) er tilgjengelig fra denne siden.

Studiehandbøker

Hvert fakultet har en egen studiehandbok, som inneholder opplysninger om blant annet studieplaner for de ulike fagene/emnene, gradsoppygging, opptaksregler og andre bestemmelser. Studiehandbøkene gis ut hvert år og er til salgs i bokhandelen Akademika på universitetet (både på Blindern og i Sentrum). Det utdanningsvitenskapelige fakultet vil for studieåret 2000/2001 dele studiehandboka ut gratis til alle nye studenter. Studiehandbøkene finnes også på www.uio.no/sthb/

Det finnes en egen studiekatalog for examen philosophicum og examen facultatum. Denne inneholder samme type informasjon som fakultetenes studiehandbøker, i tillegg til informasjon om undervisningstilbudet i examen philosophicum og examen facultatum. Kontakt Avdeling for examen philosophicum, telefon 22 85 69 11, eller Seksjon for studieadministrasjon,

telefon 22 85 78 44, for nærmere opplysninger om hvordan du kan få tak i denne studiekatalogen.

Katalog

Universitetets katalog, også kalt forelesningskatalogen, kommer ut i begynnelsen av hvert semester og gir en oversikt over registreringer, fagpåmeldinger, orienteringsmøter, undervisningstilbud, meldingsfrister og annet som er av betydning i en students hverdag. Den er gratis og kan hentes på flere steder på universitetsområdet, blant annet i Frederikkebygningen og i 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern. Katalogen finnes også på www.uio.no/fkat/

Oppslagstavler

Oppslagstavler i universitetets bygninger blir brukt til å informere studentene om forhold som angår studiene og det studiepolitiske og sosiale liv. I tillegg finnes det en elektronisk oppslagstavle på www.uio.no/tavle/

Studentene må kjenne til og rette seg etter de frister og regler som universitetet og fakultetet fastsetter. Dette kan bl.a. omfatte gjeldende bestemmelser innenfor reglementer, studieplaner, diverse meldingsfrister, eksamensdatoer etc. Slike bestemmelser blir kunngjort på oppslagstavler dersom de ikke står i studiehandboken eller i katalogen (forelesningskatalogen) eller dersom bestemmelser er endret i forhold til disse. Bestemmelser som blir kunngjort på oppslagstavler, har samme legitimitet som om innholdet var meddelt hver enkelt student personlig.

Studentene har altså selv ansvar for å holde seg orientert om frister, og eventuelle endringer i studieplaner/undervisningsplaner, reglementer og bestemmelser. Fakultetet har oppslagstavler i 1. og 3. etasje i Helga Engs hus og i tilknytning til UV studentinformasjon i 2. etasje. I tillegg har instituttene egne oppslagstavler.

UV studentinformasjon

UV studentinformasjon finner du i 2. etasje i Helga Engs hus. UV studentinformasjon har åpent hver dag mellom 09.00 og 15.00 (til 14.00 i perioden 15. mai-15. september). Lurer du på noe, er det bare å komme innom, sende en e-post til uv-studentinformasjon@uv.uio.no eller ringe på telefon 22 84 44 45.

UV studentinformasjon kan kontaktes for:

- Generell studieveiledning
- Karakterutskrifter
- Generelle bekreftelser
- Pensumlister for de enkelte fag
- Bestilling av studieveiledning
- Instituttbrosjyrer
- Diverse søknadsskjemaer til studietilbud ved fakultetet
- Obligatorisk erklæringskjema ved innlevering av skriftlige oppgaver
- Feil ved passord/brukerkonto til datamaskinene på PC-stua
- Bestilling av rom i Helga Engs hus
- Annen studentinformasjon

Mange av de andre fakultetene har lignende studentinformasjonssentre.

Studentkontoret på Blindern

I 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern kan du få svar på generelle spørsmål og få vite hvor du skal gå for å få mer informasjon. Her har de brosjyrer om

studietilbud ved universitetet og om Studentsamskipnaden i Oslos velferdstilbud.

Studentkontoret på Blindern gir disse fellestjenestene til alle studenter ved universitetet: Tilkjenning av generell studiekompetanse og utlevering av utbetalingspapir fra Statens Lånekasse. I tillegg får du svar på spørsmål om betaling av semesteravgift og semesterregistrering. Studentkontoret kan du nå på telefon 22 85 78 44.

Studieveiledning

Du kan få studieveiledning både av studieveileder ved fakultetet og studiekonsulentene ved hvert enkelt institutt.

Hos fakultetets studieveileder kan du drøfte spørsmål om fag og fagkombinasjoner eller andre spørsmål om studiene. Studieveilederen gir blant annet informasjon om fagene ved fakultetet, om fagkombinasjoner, muligheter i arbeidslivet, om innpassingsregler og reglementer.

Studiekonsulenten ved det enkelte institutt har mer inngående kjennskap til det enkelte faget og gir informasjon om helt spesielle forhold ved instituttet.

Studieveiledning bestilles ved å kontakte UV studentinformasjon.

Karrieresenteret på universitetet

Karrieresenteret er studentenes kompetansesenter for karriereutvikling, og tilbyr blant annet:

- jobbsøkerkurs
- individuell veiledning
- informasjon om ledige jobber og arbeidsmarkedet

I tillegg til dette, vil det antakeligvis bli arrangert egne jobbsøkerkurs og kurs om "bevisstgjøring av egen kompetanse" spesielt for studenter ved UV-fakultetet. Det vil

bli slått opp nærmere informasjon om dette på fakultetets oppslagstavler.

Vi anbefaler deg å bruke Karrieresenteret aktivt, både underveis i studiet og mot slutten av studiet når du skal ut å søke jobb.

Karrieresenteret finner du i 1. etasje i Frederikkebygningen på Blindern. De kan også nås på telefon 22 85 32 52.

Studentvelferd og andre tjenester

Hjelpetiltak for studenter med funksjonshemming

Ved alle fakultet og mange institutt finnes det kontaktpersoner for studenter med funksjonshemming. Ved UV-fakultetet er dette eksamenskonsulenten. Dersom du har behov for å få tilrettelagt undervisningen, må du ta kontakt med denne personen. Fristen for å søke om tilrettelagt eksamen er den samme som fristen for eksamensmelding. Dersom du har behov for å drøfte eventuell tilrettelegging til eksamen, kan du kontakte eksamenskonsulenten ved fakultetet eller Konsulenttjenesten for funksjonshemmede studenter.

Konsulenttjenesten for funksjonshemmede studenter har til oppgave å bistå funksjonshemmede studenter som har behov for spesielle hjelpetiltak i studiesituasjonen, slik at forholdene blir lagt best mulig til rette. Det er viktig å melde fra om sine behov så tidlig som mulig. For nærmere informasjon kontakt konsulenttjenesten, som holder til i 2. etasje, Administrasjonsbygningen på Blindern, telefon 22 85 71 41.

Lån og stipend

Statens lånekasse for utdanning

Statens lånekasse for utdanning gir økonomisk støtte til å gjennomføre et studium. Støtten gis i form av lån og/eller stipend. Søknadskjema og informasjonsbrosjyre får man ved å henvende seg direkte til lånekassen. Adresse: Østre Aker vei 20, boks 195 Økern, 0510 Oslo, tlf.: 22 72 67 00. Skjemaer og brosjyrer fra Lånekassen kan også hentes i 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern. Utbetalingspapi-

rer/melding om behandling blir utlevert ved lærestedet.

Andre studentskipend

Universitetet tildeler også enkelte studentskipend av begrenset omfang. Oversikt over disse og søknadsskjema finnes på www.admin.uio.no/sfa/ssa/studentstipend

Du kan eventuelt henvende deg i 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern. I tillegg kan det søkes ERASMUS- og NORPLUS-stipend for studier i utlandet.

Kunngjøring av noen vitenskapelige stipend kan også finnes på www.uio.no/uni-for/

Nærmere informasjon om studentskipend som ikke tildeles av Universitetet i Oslo, finnes i Legathåndboken.

Velferdstilbud

Det at du har betalt semesteravgift betyr at du er medlem av Studentsamskipnaden i Oslo.

Som student vil man oppdage at det er viktig med gode sosiale rammer i tillegg til et godt faglig tilbud. Universitetet samarbeider med Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) om å legge forholdene til rette slik at flest mulig studenter skal trives med studentlivet.

SiO arbeider for at hverdagen som student skal være best mulig tilrettelagt for studentene. Derfor har SiO et bredt tilbud som innbefatter gratis helsetjeneste og sosionomtjeneste, barnehager, idretts-tilbud, kantiner, studentboliger, studenthytter, kulturaktiviteter og karrieresenter. I tillegg driver SiO bokhandelen Akademika som bl.a. har det man trenger av pensumslitteratur.

Mer informasjon om SiO kan du finne på webadressen www.sio.uio.no og i brosjyren "Livet rundt studiene" som du finner i 1. etasje i Administrasjonsbygningen på Blindern. Du kan også ringe SiOs sentralbordnummer 22 59 68 00.

Biblioteket

Studentene ved fakultetet kan bl.a. benytte fagbibliotekene i pedagogikk og spesialpedagogikk. Fagbibliotekene holder egne orienteringsmøter for fakultetets studenter. Bibliotekene har et stort utlån til sine brukere. Nærmere informasjon om tid og sted for orienteringsmøter står i forelesningskatalogen eller ved oppslag. Fagbibliotekene i pedagogikk og spesialpedagogikk finner du i det nye

universitetsbiblioteket i Georg Sverdrups hus på Blindern.

Studenter og IT

Se informasjon under UVs del av forelesningskatalogen om hvordan man skal gå fram for å få tilgang til fakultetets IT-tjenester.

Utsettelse av verneplikt

Det anbefales å avtjene verneplikten før en tar til med studiene. Studenter som er i gang med studiene, kan søke om utsettelse av førstegangstjeneste/repetisjonsøvelse etter nærmere bestemte regler. Søknadsskjema fås ved UV studentinformasjon. Nærmere opplysninger fås ved å kontakte fakultetets studieveileder.

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling

Besøksadresse: Sem Sælandsvei 24
Fysikkbygningens østfløy
3. etasje

Postboks: 1099 Blindern
0317 Oslo

Ekspedisjonstid: 09.00-11.00 og 13.00-15.00

Telefon: 22 85 50 70

Fax: 22 85 44 09

UV studentinformasjon, 2. etasje Helga Engs hus, telefon 22 84 44 45, e-post: uv-studentinformasjon@uv.uio.no

Informasjon om instituttet

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) gir praktisk-pedagogisk utdanning for dem som skal bli lærere i allmennfag i grunnskolen, videregående skole og voksenopplæring.

ILS har også et arbeidsfelt innen videre- og etterutdanning av lærere. Både innen grunn-, videre-, og etterutdanning har ILS sammen med fakulteter med skolefag, ansvar for å dyktiggjøre lærere best mulig for deres arbeid i skolen, både faglig og pedagogisk.

ILS står i nær kontakt med alle deler av skoleverket, yter praktisk-pedagogiske tjenester og påtar seg utviklingsoppdrag i samarbeid med skoleverket. Et viktig arbeidsområde for ILS er skolerettet forskning, forsøks- og utviklingsarbeid.

ILS ønsker å være et bindeledd mellom skole og universitet og markere den betydning Universitetet i Oslo tillegger lærerutdanning, etter- og videreutdanning, skoleutvikling og skoleforskning.

ILS har ca. 50 ansatte fordelt på administrasjon, undervisning og forskning. Instituttet har ca. 40-50 øvingslærere som arbeider

med praksisopplæringen i 1. semester. I tillegg kommer 300-400 veiledere som hvert semester engasjeres i praksisopplæringen i 2. semester.

Øversikt over studietilbudene

Praktisk-pedagogisk utdanning

ILS gir praktisk-pedagogisk utdanning til studenter som har fagutdanning fra universitet og/eller høyskole, og som ønsker å bli lærere i grunnskolen, videregående opplæring eller voksenopplæring. Praktisk-pedagogisk utdanning er et ettårig heltidsstudium, der studieenheterne er fagdidaktikk, pedagogikk og praksis.

ILS har opptak til praktisk-pedagogisk utdanning to ganger i året. Det tas årlig opp inntil 460 studenter til studiet, og fagtilbudet kan være på opptil 25 forskjellige fag.

Hovedfags- og doktorgradsstudier

ILS er medvirkende til det studietilbudet som gis innen realfagsdidaktikk på hovedfags- og doktorgradsnivå under cand.scient.-graden og dr.scient.-graden, i samarbeid med Det matematisk naturvitenskapelige fakultet. ILS er også medvirkende til det hovedfagstilbud i norskdidaktikk som gis i samarbeid med Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, og hovedfagstilbud i engelskdidaktikk i samarbeid med Institutt for britiske og amerikanske studier ved Det historisk- filosofiske fakultet.

Etter- og videreutdanning

ILS driver en omfattende etter- og videreutdanningsvirksomhet, særlig knyttet til skolereformene. ILS ønsker å fungere som et nasjonalt kompetansesenter som kan bidra til etter- og videreutdanning for lærere, veiledere og skoleledere. Etter- og videreutdanningskurs tilbys både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Semesteremner innen Skoleledelse, modulbasert videreutdanning i veiledningspedagogikk og modulbasert videreutdanning i naturfag er prioriterte tilbud innen videreutdanning.

Studieplaner

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)

INNLEDNING

Studieplanen for praktisk-pedagogisk utdanning bygger på den nasjonale Rammeplanen for Praktisk-pedagogisk utdanning (LU98) utarbeidet av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF). Studieplanen består av en felles del som omhandler organisering og vurderingsordninger for studiet og fagplaner for pedagogikk, fagdidaktikk og praksis. Studietilbudet ved ILS er i samsvar med mål og rammer slik de er gitt i de nasjonale rammeplanene. Det er en forutsetning at både rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning og studieplanen skal brukes parallelt i det daglige arbeidet, da de to planene utfyller hverandre. Man kan ikke lese studieplanen uten samtidig å bruke den nasjonale rammeplanen.

Praktisk-pedagogisk utdanning er en ettårig utdanning på 20 vektall hvor studenter som har fullført ulike fagstudier, kan kvalifisere seg for læreryrket. Studiet bygger på studium av universitets- og høyskolefag. Praktisk-pedagogisk utdanning omfatter fagdidaktikk, pedagogikk og praksis.

Praktisk-pedagogisk utdanning er et praksisbasert og yrkesrettet studium.

Praktisk-pedagogisk utdanning er på mange måter forskjellig fra fagstudiene som studentene har vært gjennom tidligere. I rammeplanen karakteriseres studiet som prosessorientert i den forstand at hver enkelt student følges opp og utfordres gjennom hele studieforløpet. Studiet betegnes som samspillsorientert med spesiell vekt på samarbeid i grupper ut fra bestemte oppgaver. Studiet skal være erfaringsbasert der de viktigste erfaringene hentes fra skolepraksis og der teori og

forskning bidrar til å kaste lys over disse erfaringer, og skaper rom for refleksjon og handling.

Studiets yrkesforberedende karakter krever at studenten på særskilt vis forplikter seg og tar ansvar. Det blir stilt høye krav til frammøte og aktiv deltakelse. Praktisk-pedagogisk utdanning etter rammeplanen av 1998 kan i sin helhet inngå i cand. mag. -graden, dvs. med 20 vektall.

Fra og med studieåret 1999/2000 er det foretatt studieplanrevisjoner som betyr at eksamen i PPU som avslutning for hvert semester ikke lenger vil bli gitt. Det vil kun bli arrangert eksamen etter gjennomført hele årsstudiet. Studenter tatt opp studieåret 1998/99 er gitt ett år på å gjøre seg ferdig med studiet etter den tidligere eksamensordningen. Studenter som ikke gjør seg ferdig i løpet av studieåret 1999/2000, vil måtte gå opp etter gjeldende eksamensordning. Det vises til studiehandboken for studieåret 1998/99 for nærmere beskrivelse av den tidligere studieordningen.

PPU - NYE LÆRINGSFORMER VED HJELP AV IKT

Høsten 2000 starter instituttet omleggingen av den praktisk-pedagogiske utdanningen med utgangspunkt i nye læringsformer tilknyttet informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). Endringen innebærer at samarbeidet med skoleverket vil bli styrket. Nærhet til praksis, problemorienterte arbeidsmåter og nye vurderings- og arbeidsformer vil stå sentralt i studiet.

Studieåret 2000/2001 vil rundt 25 studenter i naturfag og fremmedspråk være

med i prosjektet. Erfaringer fra dette året vil være med å legge grunnlaget for mer omfattende endringer av studiet fra høsten 2001. Problemstillinger som står sentralt i dette fornyingsarbeidet er:

- Hvordan kan IKT anvendes i fagstudiene ved instituttet og i skolens undervisning?
- Hvordan kan elever, lærere og lærerstudenter i skolen samarbeide om utprøvingen av nye lærings- og undervisningsformer basert på IKT?
- Hvordan kan nettbaserte kommunikasjons- og læringsformer bidra til økt læringsutbytte av den praktisk-pedagogiske utdanningen?

Pilotprosjektet bygger på gjeldende studieplan for praktisk-pedagogisk utdanning.

Studenter i pilotprosjektet som ønsker det kan velge andre vurderingsformer enn de som står omtalt i studieplanen for studiet. Vurderingsformer det her gjelder er mappevurdering som skal inngå som basis for en integrert, individuell muntlig eksamen i pedagogikk og ett fagdidaktisk fag. Mappevurdering inngår også i det andre fagdidaktiske faget hvor en innlevering av skriftlige arbeider fungerer som eksamensdokumentasjon.

OPPTAKSKRAV

Praktisk-pedagogisk utdanning forutsetter generell studiekompetanse og allmennfaglig universitets- eller høgskoleutdanning. Studenter med faglig tyngde innenfor realfag må ha totalt 50 vekttall, derav minst 20 vekttall fordypning innen minst en godkjent emnegruppe. Studenter fra øvrige fagområder må ha ett fag/studium som tilsvarer 30 vekttall (mellomfag) og ett fag/studium som tilsvarer 20 vekttall (grunnfag), totalt 50 vekttall, evt. en profesjonsutdanning.

Det er ved instituttet begrenset antall studieplasser innenfor hvert enkelt fag og

det vil derfor for hvert studieår bli vurdert kvoter for hvor mange studenter som kan tas opp i hvert enkelt fag.

Søkere prioriteres etter ansiennitetsprinsippet, og de som har 2 undervisningsfag blant de fag som tilbys ved ILS prioriteres først. Det vil for hvert studieår også bli vurdert om det skal avsettes kvoter for søkere med 2 undervisningsfag som ikke har fullført cand. mag. -graden og som ønsker å bruke praktisk-pedagogisk utdanning som del av cand. mag. -graden.

Søkere må beherske norsk muntlig og skriftlig.

Det foretas opptak for PPU hvert semester i de fleste fag.

MÅL

Mål for all lærerutdanning i Norge og derfor også for praktisk-pedagogisk utdanning er nedfelt i fem kompetanseområder:

- Faglig kompetanse
- Didaktisk kompetanse
- Sosial kompetanse
- Yrkesetisk kompetanse
- Endrings- og utviklingskompetanse

Den praktisk-pedagogiske utdanningen vil primært arbeide med å utvikle de fire siste kompetanseområdene.

INNHOOLD, OPPBYGGING OG ORGANISERING

Studiet er lagt opp som et ettårig fulltidsstudium på 20 vekttall med avsluttende eksamen etter 2. semester.

Oppbyggingen av praktisk-pedagogisk utdanning er basert på følgende studieenheter:

- Pedagogikk 10 vekttall
- Fagdidaktikk 5+5 vekttall

Praksisopplæring inngår i de ulike studieenheter i utdanningen og er på totalt 12 uker.

Studiet er fordelt på følgende måte mellom teori og praksis:

Hvert semester er delt inn i tre perioder. I første semester er det først en teoriperiode (T1), så en praksisperiode på 4 uker (P1) og deretter en teoriperiode (T2). T1 og T2 vil til sammen utgjøre 11 til 12 uker. På tilsvarende måte er andre semester inndelt: Først en teoriperiode (T3), så en praksisperiode på 8 uker (P2), og til slutt en ny teoriperiode (T4). T3 og T4 vil til sammen utgjøre 7 til 8 uker. Praksis i 1. semester foregår i gruppe, mens praksis i 2. semester gjennomføres individuellt eller i par.

UNDERVISNINGEN I TEORI

I alle teoriperiodene undervises det både i pedagogikk og i fagdidaktikk. Alle målområdene i de fagdidaktiske rammeplanene, vil bli behandlet i begge semestre. Studiet er organisert slik at det skal være en helhetlig behandling av stoffet både i pedagogikk og i fagdidaktikk. Noen av fagområdene i fagdidaktikk som består av beslektede skolefag, er organisert både som felleskurs og spesifikke studietilbud. Når det gjelder innhold og organisering ellers, vises til planene for pedagogikk og fagdidaktikk.

Undervisningen foregår i forelesninger og seminarer.

Undervisningen er delt inn i 4 temaområder, som tilsvarer T1-T4. Men elementer fra alle temaene vil trekkes inn i alle faser av studiet. Tilpasset opplæring som skal utgjøre 5 vektall av det totale arbeidet i PPU i følge rammeplanen, inngår som en integrert del i alle studieenheter. De fire temaene er:

- Læreren i klasserommet (T1)
- Eleven - skolen - samfunnet (T2)
- Fag - kultur - danning (T3)
- Lærerens profesjon i etisk perspektiv (T4)

Seminargrupper og praksisgrupper

I tillegg til undervisning i pedagogikk og fagdidaktikk, er studiet organisert i tverrfaglige seminargrupper. Disse gruppene skal bidra til å realisere målet om læreren som reflektert praktiker og om et læringsmiljø preget av stor studentaktivitet. Samtidig skal seminarene bidra til integrasjon og helhet mellom de tre hoveddelene som studiet består av: fagdidaktikk, pedagogikk og praksis.

Seminargruppene består av mindre undergrupper som er satt sammen etter fag, såkalte praksisgrupper. Seminargruppene er ledet av faglig ansatte, mens praksisgruppene ikke er lærerstyrt. Arbeidet i seminargruppene og praksisgruppene vil foregå innenfor fagdidaktikkens og pedagogikkens fellesområde. Arbeidet i seminargruppene skal bidra til å integrere teorifeltet med praktiske erfaringer.

Didaktiske kurs

I løpet av studiet vil det bli arrangert didaktiske kurs, der noen er obligatoriske, mens andre er tilbudskurs.

Disse kursene er obligatoriske:

- Mikroundervisning med videopptak
- Skrivekurs

I tillegg blir det tilbudt frivillige kurs som f.eks. kommunikasjonskurs, muntlig framføring/retorikk-kurs, AV-kurs, dramakurs.

PRAKSISOPPLÆRINGEN

Det vises til avsnitt 3.2 praksisopplæringen i rammeplanen. Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling har organisert praksis i to perioder på tilsammen 12 uker.

1. semester

Praksis i dette semesteret er et obligatorisk arbeid og varer i 4 uker. Praksis foregår i grupper på opptil 4 studenter. Studentene i en praksisgruppe vil ha minst ett fag felles med øvingslærer.

Siktemålet med praksis i dette semesteret er at studentene skal arbeide med skolen som organisasjon og få innblikk i skolekultur og skolen i samfunnet. Videre vil samarbeid og planlegging, gjennomføring av undervisning og veiledning i gruppe være sentrale arbeidsområder.

Organisering av praksis i 1. semester

I praksis skal studentene være på en ungdoms- eller videregående skole. En øvingslærer har ansvaret for disse 4 ukene. Studentene følger øvingslærers klasser, og vil få undervisningserfaring i minst ett av fagene sine. Omfanget av egen undervisning vil variere avhengig av øvingslærers timeplan og øvrige aktiviteter på skolen.

En praksisuke tilsvarer i arbeidsinnsats en normal arbeidsuke for en lærer (40 timer). Denne tiden inkluderer undervisning/observasjon, egen planlegging og etterarbeid, foruten samarbeid med medstudenter og øvingslærer og deltakelse i fellesmøter. Så langt som mulig skal disse timene tilbringes på skolen slik at studenten kan bli kjent med skolen og dens daglige virksomhet. Plassproblemer på den enkelte skole kan imidlertid gjøre det vanskelig å få organisert gode arbeidsplasser for studentene, noe som tilsier at studentene selv må finne annet egnet sted for sine forberedelser og samarbeid.

Praksisukene:

De første dagene bør studenten bli kjent med skolen, klassen(e) og øvingslærer. Det er derfor naturlig at hun/han starter med å observere når øvingslærer underviser, men det er ikke noe i veien for at studentene kan være medlærere allerede i første uke.

Studentene bør etterhvert få selvstendig ansvar for undervisning i sitt/sine fag. Hvilken progresjon det skal være fra observasjon til hovedansvar for en undervisnings-time må avtales mellom øvingslærer og studenter etter en felles vurdering av klassens situasjon og studentenes forutsetninger og ønsker.

Studentene skal få trening i å lage planer og veiledningsdokumenter i forbindelse med egen undervisning, hvor drøfting av målformulering og vurdering av måloppnåelse vil stå sentralt. Et veiledningsdokument skal godkjennes av øvingslærer som obligatorisk arbeid. Studentene skal være tilstede i timer hvor medstudent(er) underviser. Dette vil gi trening i såvel observasjon som veiledning og refleksjon.

Taushetsplikt

Alle studenter er underlagt taushetsplikt om forhold de blir kjent med i skolen under praksisperiodene både i 1. og 2. semester. Alle studenter skal levere en underskrevet taushetserklæring i 1. semester som gjelder for begge semestre.

Vedrørende fravær i praksisperioden i 1. semester

Dersom det totale antall fraværsdager i praksisperioden overstiger 3 dager, blir ikke praksisperioden godkjent. Dersom det totale fraværet skyldes et sammenhengende sykefravær på inntil en uke, dokumentert ved sykemelding, kan det gis anledning til forlenget praksis.

Studenter kan etter søknad få permisjon i inntil 3 dager, og det er instituttet som behandler slike søknader.

Fravær i praksis på enkeltstående dager må også dokumenteres.

2. semester

Praksis i dette semesteret er også et obligatorisk arbeid. Perioden varer i 8 uker, og

praksisen foregår individuelt eller i par hos en eller flere veiledere. Studenten vil i disse ukene praktisere i skolefag som tilsvarer de fagdidaktiske kursene som studenten følger.

Organisering av praksis og veiledning

Praksis i 2. semester er som oftest individuell, men kan også gjennomføres som parpraksis i det ene faget. Det forventes da at studentene samarbeider både om planleggingen og gjennomføringen av undervisningen.

Studentene skal undervise 8-10 timer pr. uke - så sant dette er praktisk gjennomførlig. Dette gjelder både tofags- og ettfagsstudenter. Dessuten skal studentene delta i den møtevirksomheten som er relevant for deres praksis. Med for- og etterarbeid, inkludert tid til veiledning, vil dette innebære en full arbeidsuke.

Den første uken bør studenten bli kjent med skolen, klassen(e) og veileder(e). Det er derfor naturlig at hun/han starter med å observere mens veileder underviser, men det er ikke noe i veien for at studenten kan være medlærer allerede fra første uke. Etterhvert skal studenten ha stadig større ansvar for alt vedrørende undervisningen i sitt/sine fag. Hvilken progresjon det skal være fra observasjon til hovedansvar for undervisning må avtales mellom veileder og student etter en felles vurdering av klassens situasjon og studentens forutsetninger og ønsker. Dette bør tas opp i forventningssamtalen i 1. praksisuke. Forventningssamtalen er nærmere beskrevet i heftet "Utfyllende retningslinjer og orientering om praktisk-pedagogisk utdanning".

Studenten har krav på en halv time veiledning for hver undervisningstime de har i klassen. Dette innebærer at en student skal ha gjennomsnittlig 4-5 timer veiledning hver uke. Veileder og student(er) må i fellesskap sette opp en plan for både før- og etterveiledning. Det anbefales at veiledningen timeplanfestes.

Veileder skal være tilstede i klassen minst halvparten av de timene som studenten har undervisningsansvar, og har også plikt til å være tilstede på skolen i de timene studenten underviser alene i klassen.

Praksis i sammensatte skolefag

Skolefagene samfunnsfag og naturfag (og en del andre skolefag) er sammensatt av flere studiefag. Det er ønskelig at studenter som får praksis i slike fag, får undervise i emner med tilknytning til sitt eget studiefag i halvparten av timene eller mer. Hvis en student eksempelvis har geografi i fagkretsen og skal undervise i samfunnsfag i ungdomsskolen, bør minst halvparten av undervisningen kan relateres til geografi. Dette innebærer imidlertid at studenten også må påta seg undervisning i historie og samfunnskunnskap.

Studenter med undervisningsstilling i skolen

For studenter som har faste timer på en skole, og som etter søknad får anledning til å ha praksis på denne skolen, gjelder følgende:

- Inntil halvparten av praksisen (ca. 5 timer pr. uke) kan foregå i egen klasse. Ledelsen på skolen utpeker en veileder som skal observere studentens undervisning og ha før- og etterveiledning til denne timen ca. 1 gang pr. uke.
- Resten av praksisen foregår i "fremmede" klasse hos en eller flere veiledere med samme veiledningsrammer som for ordinær praksis.

Besøk/påhør i praksis

Besøkene begynner vanligvis først i den tredje praksisuken. Dersom veileder eller

besøker i løpet av praksisperioden melder fra om at en student står i fare for ikke å få godkjent praksisperioden, kan det bli organisert ekstra påhør.

Besøkerne kommer for å vurdere en student av gangen. Hvis studentene har parpraksis, er det fra instituttets side ikke noe i veien for at den andre studenten kan være tilstede i veilednings-/vurderingssamtalen etter timen.

Vedrørende fravær i praksisperioden i 2. semester

Studenten kan etter søknad få permisjon i inntil 3 dager, og det er instituttet som behandler slike søknader. Sykefravær ut over 3 dager må dokumenteres med sykemelding. Dersom et gyldig fravær ikke overstiger 2 sammenhengende uker, kan praksisperioden forlenges tilsvarende lenge, hvis veileder og skolen godkjenner dette. Ved lenger fravær enn 14 dager må praksis avbrytes og tas på nytt.

VURDERING OG EKSAMEN

Obligatoriske komponenter

Obligatoriske komponenter i studiet skal være gjennomført og godkjent før man kan gå videre i studiet.

Seminargrupper i 1. og 2. semester

Seminargruppene er obligatoriske

Prosjektarbeid i 1. semester

I 1. semester knyttes et obligatorisk prosjektarbeid opp til praksis og virksomheten i seminargruppene. Seminargruppelederen skal godkjenne det skriftlige og muntlige produktet etter kriterier som er gjort kjent for studentene.

Ved ikke godkjent arbeid gis det en frist til fornyet innlevering/fremlegg. Prosjekt-

arbeidet må være godkjent for å kunne fortsette på 2. semester av studiet.

Praksis 1. semester

Praksis i 1. semester er obligatorisk og blir godkjent etter kriterier som er gjort kjent for studentene. I 1. semester vil også et obligatorisk veiledningsdokument inngå i godkjenningen. Dersom praksisperioden i 1. semester ikke blir godkjent, gis studenten adgang til å prøve seg en gang til. Studenten må da ta hele 1. semester på nytt.

Praksis i 1. semester må være gjennomført og godkjent før studenten kan fortsette i studiet.

Praksis 2. semester

Praksis i 2. semester er obligatorisk og blir godkjent etter kriterier som er gjort kjent for studenten.

Praksis må være godkjent før studenten får gå opp til eksamen i 2. semester.

Studenter som ikke får godkjent sin praksisopplæring i 2. semester gis adgang til å prøve seg en gang til. Studenten må da ta hele 2. semester på nytt.

Teoriundervisning

I første teoriperiode i første semester (T1) er all fagdidaktikkundervisning obligatorisk. I de øvrige teoriperiodene er deler av undervisningen i fagdidaktikk obligatorisk.

Obligatorisk deltakelse/arbeid må være godkjent for at studenten skal kunne fortsette på studiet.

Didaktiske kurs

Studenten må ha gjennomført mikroundervisning og skrivekurs før studiet kan avsluttes.

Refleksjonsnotat *Prodesnotat*

Dette er et obligatorisk arbeid som kun gjelder studenter som tar fagdidaktikk i ett fag. Disse må skrive et refleksjonsnotat i tilknytning til praksis i 1. semester etter gitte kriterier og retningslinjer.

PPU-eksamen (20 vekttall)

For å kunne melde seg opp til eksamen, må alle obligatoriske komponenter på studiet være godkjent og gjennomført. Avsluttende eksamen under praktisk-pedagogisk utdanning tas etter to semestre, og består av følgende deler:

- Skriftlig, individuell 5 timers fagdidaktisk eksamen i det ene faget med et omfang på 5 vekttall. Det gis gradert tallkarakter
- Fagdidaktisk semesteroppgave i det andre faget gitt et omfang på 5 vekttall. Oppgaven skal ta for seg praksisrelaterte problemstillinger i studentens ene skolefag. Semesteroppgaven kan gjøres individuell eller i par. Det gis gradert tallkarakter. Informasjon om hvilket fag man skal skrive semesteroppgave i, vil bli gitt i begynnelsen av 2. semester.
- Skriftlig, individuell 6 timers eksamen i pedagogikk med et omfang på 10 vekttall. Det gis gradert tallkarakter.

Eksamen for studenter som tar fagdidaktikk i ett fag

Studenter som tar fagdidaktikk i ett fag skal i 2. semester av studiet både ha 5-timers skriftlig eksamen i fagdidaktikk i sitt ene fag og skal skrive semesteroppgave i samme fag. Studentene skal også gjennomføre 6-timers skriftlig eksamen i peda-

gogikk på lik linje med de andre studentene. Semesteroppgaven skal skrives etter gjeldende retningslinjer for skriving av semesteroppgave med et tilvalgspensum tilsvarende 5 vekttall. Tilvalgspensumet skal være på ca. 500 sider. Studenter som tar fagdidaktikk i fag hvor det kan være vanskelig å finne fagdidaktisk litteratur av dette omfang, kan knytte tilvalgspensumet til generell didaktikk/pedagogikk.

Ny eksamen/forbedring av karakter

Dersom ett av de tre eksamensdelene vurderes til dårligere enn 4.0 (immataurus/-stryk), eller studenten ønsker å forbedre karakter, kan studenten fremstille seg til ny eksamen i den angjeldende eksamenskomponenten innenfor de regler som gjelder ved Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo og Utfyllende regler om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver.

Retningslinjer for skriving av semesteroppgaven

Innhold

I semesteroppgaven stilles det krav om å kunne beskrive og vurdere problemstilling(er) som står sentralt for lærerens arbeid i skolen, sett i lys av kunnskaper og teori i fagdidaktikk. Tema og problemstilling skal være knyttet til egen praksissituasjon i studiet.

Semesteroppgaven inneholder følgende:

- innledning med angivelse av og begrunnelse for valg av tema og problemstilling(er)
- redegjørelse for undersøkelsesmateriale/erfaringer som kaster lys over forholdet/problemfeltet
- redegjørelse for teori fra fagdidaktikk med betydning for forståelse av problemstillingene

Eksempler på oppgavetema:

- vurdering av løsninger for tilpasset opplæring i det enkelte fag
- vurdering av forholdet mellom jenter og gutter i undervisningen av skolefaget
- vurdering av teknologibruk i undervisningen
- analyse og vurdering av lærebøker som anvendes i undervisningen
- vurdering av undervisningsopplegg/planer
- vurdering av prøver/elevarbeider i aktuelle fag

Det er også mulig å velge oppgaver med tilknytning til skolerettede FoU-prosjekter ved instituttet.

Veiledning

En student eller par kan gjøre avtale om veiledning med fagdidaktiker innenfor rammen av en time.

Omfang

En individuell oppgave bør ha et omfang på 10-12 sider. Par-oppgaver bør ha et omfang på 14-18 sider. Oppgaven skal være maskinskrevet med linjeavstand 1,5 og skriftstørrelse 12. Det angitte sidetallet inkluderer ikke forside, innholdsfortegnelse, litteraturliste, figurer, tabeller og vedlegg.

Formelle krav

Semesteroppgaven skal ha forside som angir tittel, forfatter(e), hvilken utdanning oppgaven inngår i, år og semester. Oppgaven skal ha innholdsfortegnelse og litteraturliste. Henvisninger til litteratur i teksten

følger vanlige regler for vitenskapelig skriving.

Innlevering av oppgaven

Semesteroppgaven skal innleveres i tre eksemplarer en uke før skriftlig eksamen i fagdidaktikk

Frivillig forsøksordning

De rundt 25 studentene som er med i prosjektet "Nye læringsformer ved hjelp av IKT, kan om de ønsker det, velge andre vurderingsformer enn de som står omtalt i over.

Vurderingsformer det her gjelder er mappevurdering som skal inngå som basis for en integrert, individuell muntlig eksamen i pedagogikk og ett fagdidaktisk fag. Mappevurdering inngår også i det andre fagdidaktiske faget hvor en innlevering av skriftlige arbeider fungerer som eksamensdokumentasjon. Det vil bli utarbeidet retningslinjer for mappevurderingen.

Generelt om eksamen

Eksamen avholdes i begynnelsen/midten av desember i høstsemesteret og i slutten av mai/begynnelsen av juni i vårsemesteret.

Studentene meldes til eksamen av instituttet etter at instituttet har mottatt bekræftelse på opptak fra søker. Studentene må imidlertid likevel semesterregistrere seg innen de gitte frister. Dersom man ønsker å trekke seg fra eksamen, gjøres også dette av studenten selv. Avmelding til eksamen etter fristens utløp regnes som et tellende forsøk.

Se nærmere informasjon om eksamen i kapittelet " Dette må du vite om eksamen " foran i studiehandboka.

Studieplaner/fagplaner under praktisk-pedagogisk utdanning

PRAKSISOPPLÆRINGEN

Innledning

Om praksisopplæring

Mennesket har til alle tider skaffet seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger gjennom praktisk erfaring. Læring gjennom praksis kan skje i lek og fri utfoldelse og i mer systematisk form. Den kan skje ved prøving og feiling, ved observasjon og etterligning og ved veiledning og bistand av kyndige personer.

Opplæring til yrke skjedde tidligere i stor utstrekning ved at barn og unge tok del i de voksnes hverdagsliv. De oppgavene barn og unge fikk, ble utvidet etter hvert som evnene tiltok. Mange av de unge overtok foreldrenes yrkesroller og kunne derfor i stor grad hente sine yrkesferdigheter hos dem. Fordi døtre i hovedsak fulgte mor og sønner sine fedre, innebar opplæringen også en sosialisering til ulike kjønnsroller. Innen håndverksfagene ble det i middelalderen utformet en mer formalisert yrkesutdanning gjennom den såkalte "mester-svenn" modellen. Svensnen gikk i lære hos en mester som behersket faget. Mesterens oppgave var å sørge for at svennen gjennom aktiv medvirkning i produksjon og tjenesteyting tilegnet seg såvel nødvendige kunnskaper og ferdigheter som de holdninger som skulle prege yrket. Dette er eksempel på yrkesutdanning der veiledet deltaking i et arbeidsfellesskap danner kjernen i utdanningen. Etter hvert som de ulike yrkene har blitt mer sammensatte og kompliserte, har yrkesutdanningen fått tydelige innslag både av teori og praksis. Det er imidlertid stor variasjon i hvordan balansen mellom teoriopplæring og praktisk opplæring blir ivaretatt.

I yrker som omfatter arbeid og samspill med mennesker, innebærer den praktiske opplæringen en todelt utfordring. For det første skal opplæringen bidra til å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger innenfor et faglig arbeidsområde. For det andre skal opplæringen gi kompetanse til å samvirke og samhandle med mennesker man skal arbeide med. Utvikling av en slik sammensatt kompetanse krever læring både gjennom teoristudier og praksiserfaringer - og et nært samspill mellom disse.

Betegnelsen praksisopplæring vil i det følgende bli benyttet om én type organisering av læring gjennom praktisk erfaring. Praksisopplæring vil bli brukt om planmessig opplæring som foregår i autentiske yrkesituasjoner under veiledning av person med relevant yrkesutdanning og yrkespraksis.

All praksisopplæring, også praksisopplæring innen lærerutdanning, har et vesentlig element av formidling av såkalt "taus" eller "innforstått" kunnskap. Dette er fellesbetegnelse på erfaringsbasert kunnskap som ikke er verbalisert og hvor deler av denne tause kunnskapen muligens heller ikke er verbaliserbar. Slik kunnskap vokser fram som resultat av lang erfaring, og den kan etter sin natur bare formidles i praktisk-konkrete sammenhenger. Taus eller innforstått kunnskap kommer til uttrykk i handling, og læres gjennom handling. Kunnskapen eksisterer og utveksles bare i et sosialt fellesskap og følger derfor yrkesgruppen eller profesjonen. Læring av slik kunnskap krever aktiv deltaking i et yrkesfellesskap med rom for samspill og vekselvirkning mellom erfarne yrkesutøvere og de som skal lære yrket.

Praksisopplæring i opplæringssystemet

Både i barnehage, grunnskole og videregående opplæring skjer mye læring gjennom barn og unges lek og egne praktiske erfaringer. Barn i barnehage og elever i grunnskole har imidlertid ikke praksisopplæring slik den er definert i denne rammeplanen. I videregående opplæring er derimot praksisopplæring en dominerende læringsform i de yrkesfaglige studieretningene. Fagbrev og annen yrkesutdanning krever normalt praksisopplæring på en arbeidsplass etter innledende mer teoretisk preget opplæring i skole.

I profesjonsstudiene ved universitet og høyskoler, som f.eks. sykepleier-, tannlege-, lege-, veterinær- og lærerutdanning, inngår praksisopplæring som et vesentlig bindeledd mellom studiene ved utdanningsinstitusjonene og utøvelsen av det yrket studentene utdanner seg for. Et typisk trekk er at arbeidet med teoristoffet søkes integrert i praksisdelen, og at de erfaringene studentene tilegner seg gjennom praksisopplæringen, blir ført tilbake til arbeidet med de ulike studiefagene. Siktemålet med denne måten å organisere studiene på, er at samspillet mellom teori og praksis skal danne grunnlag for utviklingen av den yrkeskompetansen studentene skal tilegne seg. Den vekt som legges på henholdsvis teori og praksis, og hvordan delene samordnes varierer likevel fra utdanning til utdanning.

Praksisopplæring i lærerutdanningen

Praksisopplæring inngår som en sentral komponent både i førskolelærerutdanning, allmennlærerutdanning, faglærerutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning og yrkesfaglærerutdanning. I de flerårige lærerutdanningene inngår praksisopplæring til vanlig i alle studieår. Praksisopplæringen går som regel over bare ett år i praktisk-pedagogisk utdanning, men utdanningen kan også

organiseres slik at opplæringen delvis går parallelt med fagstudiene.

Praksisopplæring i lærerutdanningen har også vært influert av mester-svenn modellen. Tidligere var det ikke uvanlig at øvingslærere holdt demonstrasjonsundervisning og at slik undervisning skulle fungere som forbilde og modell for lærerstudenter. I lærerutdanningen er det nå vanlig å basere praksisopplæringen mer på en handlings- og refleksjonsmodell. Her er instruksjon og imitasjon tonet ned til fordel for forklaring og veiledning i dialog mellom studenter og veiledere. Med utgangspunkt i studentenes erfaringer og bl. a. gjennom forveiledning prøver man å bevisstgjøre studentene på deres egne forestillinger om lærerrollen og deres holdninger til elever og læreryrket - og eventuelt motivere dem for å modifisere sine forestillinger og holdninger. Man tilstreber å gi studentene et kritisk og reflektert syn på opplæring og oppdragelse og på egen praksis. En slik tilnærming kan bidra til å knytte praksiserfaringer til teori og gjøre praksisfeltet både til en arena for refleksjon og bearbeiding av teori. Gjennom samarbeid og kommunikasjon med andre vil studentene bruke begreper og prinsipper fra pedagogikk og fagstudier. Praksisopplæringen vil sammen med teoristudiene dermed kunne gi studentene et utgangspunkt og en beredskap for å handle profesjonelt i forhold til de utfordringer som læreryrket representerer.

Den lærer- og skoleforskning som har foregått de siste tiårene har medvirket til fornyet interesse for praksisopplæringen i lærerutdanningen. På samme tid har denne forskningen utfordret de etablerte pedagogiske forskningstradisjonene og de didaktiske tilnærmingene innenfor flere fag og disipliner.

Ved opprettingen av Pedagogisk seminar ved Universitetet i Oslo i 1907 ble den praktisk-pedagogiske utdanningen for allmennfag basert på demonstrasjoner og øvinger. Praksis var utgangspunktet, men

etterhvert ble teori innført som en viktig del av utdanningen. For å opprettholde forankringen til praksis fikk studentene praksisopplæring, og gjennom den veiledning, av øvede lærere. Dette medførte at det ble utviklet en systematisk veiledningstradisjon i tilknytning til praktisk-pedagogisk utdanning for allmennfag. Statens yrkesfaglærerskole ble opprettet i 1947, i all hovedsak som et deltidsstudium for studenter som allerede var tilsatt som yrkesfaglærere. Den praktisk-pedagogiske utdanning for yrkesfag fikk dermed en tydelig praksisforankring, ved at studentene tok med seg daglige problemer fra læreryrket inn i pedagogikkundervisningen. Praktisk-pedagogisk utdanning, slik den nå er utformet, bygger videre på den systematiske veiledningstradisjonen fra allmennfag og på tradisjonen med sterk praksisforankring fra yrkesfag.

Praksisopplæringen er en smeltedigel hvor studentens teoretiske innsikt, deres praktiske erfaringer og yrkesetiske holdninger bringes sammen og prøves ut i en yrkesrolle. I denne delen av utdanningen er det derfor både en spenning og et samspill mellom teori og praksis. Praksis er en handlingsverden med følelser og kontekstavhengige avgjørelser, mens teorien representerer generalisert kunnskap om den virkeligheten studentene skal arbeide i. Teorien bidrar bl a til å gi studentene et grunnlag for å utdype, fortolke og reflektere over sine praksisopplevelser og til å kaste lys over det yrket de skal ut i. Det dialektiske samspillet mellom handling og refleksjon skal dessuten bringe fram ny innsikt og bedre praksis. Praksis knyttes dermed opp til hver enkelt av teorigenstandene i utdanningen. Alle parter i utdanningen - pedagogikk-lærere, lærere i fag-/yrkesdidaktikk, øvingslærere og studenter - skal derfor samarbeide om praksisopplæringen.

Rammeplanen for praksisopplæring er utformet i målområder. Disse målområdene skal ikke oppfattes som

adskilte temaer, men bør sees i sammenheng. Planene er strukturert i følgende fem målområder:

- Undervisning og ledelse av læring
- Tilpasset opplæring
- Kommunikasjon og samarbeid
- Yrkesrolle og yrkesetikk
- Egenutvikling og utviklingsarbeid.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske grunner. I arbeidet med studiet vil studentene oppleve at flere av målområdene vil overlappe og delvis gå over i hverandre.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- tilegne seg ferdigheter i å undervise og lede elever/lærlingers læringsarbeid innenfor de rammer lovverk og læreplaner for opplæringen setter
- utvikle evne til å tilpasse opplæringen til den enkelte elevs/lærlings behov og forutsetninger og tilegne seg kunnskaper om mulighetene for hjelp til elever som har krav på særskilt tilrettelagt opplæring
- utvikle evne til å kommunisere og samarbeide med elever/lærlinger, kolleger, ledelse, foreldre og andre parter i opplæringssystemet
- tilegne seg erfaringsbasert kunnskap om ulike sider ved lærerrollen og skolen som organisasjon, og utvikle evne til å kunne foreta begrunnede yrkesetiske valg
- utvikle evne til å kritisk vurdere og reflektere over egen praksis og være seg bevisst forventningene om å delta i ulike typer utviklingsarbeid.

Målområder

Undervisning og ledelse av læring

Å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning og læringsarbeid utgjør kjernen i lærerens arbeid. Dette forutsetter solide faglige kvalifikasjoner og reflekterte begrunnelser for de valg som treffes.

Studentene skal kunne

- analysere og bruke læreplaner som grunnlag for konkret planlegging av enkelt-timer/arbeidsøkter eller lengre perioder
- lage realistiske og faglig holdbare undervisningsplaner ut fra kjennskap til rammebetingelsene for læring ved opplæringsinstitusjonen
- begrunne sammenhengen mellom mål og valg av innhold, arbeids- og vurderingsformer med utgangspunkt i læreplanen for de(t) aktuelle fag(ene) og en analyse av rammebetingelsene for læring
- skape et godt læringsmiljø i klassen/gruppen i samarbeid med elever/lærlinger, kolleger og ledelse, og kunne organisere og lede læringsarbeidet slik at elever/lærlinger får gode betingelser for utvikling og læring
- gjennomføre arbeidet/timen etter intensjonene, men med åpenhet og fleksibilitet tilpasset situasjonsbestemte forhold
- bruke ulike arbeids- og undervisningsformer som tema-, prosjekt- og tverrfaglig arbeid og ulike læremidler (bl a informasjons- og kommunikasjonsteknologi) og kunne reflektere over bruken av disse
- vurdere og bruke ulike former for vurdering av elevarbeid både med og uten karakter.

Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring er et sentralt utdanningspolitisk prinsipp. Det innebærer å legge den enkelte elevs/lærlings bakgrunn, forutsetninger og behov til grunn i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av undervisnings- og læringsaktivitetene. Temaet omfatter også lærerens oppgaver med å identifisere behov og å sette inn tiltak for elever som trenger særskilt tilrettelagt opplæring.

Studentene skal kunne

- tilpasse opplæringen til elevenes forutsetninger og behov innenfor ordinær klasse/gruppe
- gjennomføre opplæring basert på individuelle opplæringsplaner
- kartlegge elevenes læreforutsetninger ved hjelp av ulike metoder som observasjon, kartleggingsprøver, elevsamtaler osv
- hente eksempler fra elevenes/lærlingenes erfaringsbakgrunn og utnytte og bruke dette i egen planlegging og i gjennomføringen av egen undervisning
- vurdere og bruke elevenes/lærlingenes nærmiljø ved planlegging, gjennomføring og vurdere og bruke elevenes/lærlingenes nærmiljø ved planlegging, gjennomføring og vurdering av ulike læringsaktiviteter og forstå betydningen av å utnytte dette i opplæringen
- gjøre rede for skolens egne tiltak og for støtteapparatet utenfor skolen, for elever som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring
- bidra til å identifisere og iverksette tiltak for elever med særskilte opplæringsbehov bl a knyttet til ulike lærevansker og sosiale og emosjonelle vansker.

Kommunikasjon og samarbeid

Opplæringens samlede mål er sammensatte. Skal læreren bidra til å realisere disse er det en forutsetning at læreren kommuniserer og samarbeider med elever, kolleger, ledelse, foreldre og andre personer utenfor opplæringsarenaen.

Studentene skal kunne

- kommunisere med egne elever/lærlinger, kolleger, ledelse og andre på måter som bidrar til et trygt og utviklende lærings- og arbeidsmiljø
- planlegge, gjennomføre og vurdere læringsarbeid sammen med elever/lærlinger
- samarbeide faglig med kolleger om tverrfaglig undervisning og prosjektarbeid og være motivert for slikt samarbeid
- delta aktivt både i det uformelle og formelle kollegiale fellesskapet ved opplæringsinstitusjonen og kunne gjøre rede for institusjonens organisasjon og ulike sider av dens kultur
- samarbeide med foreldre om elevenes utvikling og læring og kunne informere dem om skolens virksomhet
- samarbeide med ulike institusjoner i nærmiljøet herunder bedrifter og kunne vurdere ulike sider ved slikt samarbeid.

Yrkesrolle og yrkesetikk

Læreryrket er sammensatt. De oppgaver, forpliktelser og forventninger som er knyttet til lærerrollen er mangfoldige og krevende. De ulike sidene ved lærerrollen, som tilrettelegger, formidler, arbeidsleder, veileder, medarbeider, forbilde og omsorgsperson setter læreren i valgsituasjoner

som krever selvinnsikt og yrkesetisk forståelse.

Studentene skal kunne

- beherske de vanligste læreroppgavene og kunne gjøre rede for de forpliktelser som tillegger læreryrket
- gjennomføre egen undervisning i tråd med det verdigrunnlag opplæringen og læreplanen bygger på
- foreta profesjonelle valg i utøvelsen av læreryrket basert på personlige etiske vurderinger, innenfor det handlingsrom lovverk og læreplaner setter
- vise lojalitet ovenfor formelle rammer som lover, forskrifter og læreplaner, men samtidig kunne reflektere kritisk over og være motivert for å bidra til å endre rammene når det er aktuelt
- ta hensyn til og vise respekt for den enkelte elevs/lærlings integritet i undervisningen

Egenutvikling og utviklingsarbeid

Å være motivert for videre utvikling og læring er en viktig egenskap hos en lærer. Egenutvikling sammen med annet type utviklingsarbeid, kan bidra til å gi bedre innsikt i problemer knyttet til undervisning og læring. I tillegg er det nødvendig for å møte nye utfordringer etter hvert som vilkårene for opplæringen endres.

Studentene skal kunne

- vurdere krav til egen utvikling med utgangspunkt i læreplanene for opplæringen
- reflektere over egen undervisningspraksis, og på bakgrunn av praksisteori kunne

reflektere over og drøfte egen undervisningspraksis

- være seg bevisst forventningene om å delta i faglig og pedagogisk utviklingsarbeid i eget fag/yrkesfag
- være seg bevisst forventningene om å delta i ulike former for skolevurdering og organisasjonsutvikling.

Presisering av organisering av praksis ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling

Det vises til avsnitt 3.2 Praksisopplæring i rammeplanen. I følge rammeplanen skal veiledet praksis vare i 12-14 uker. ILS har organisert to praksisperioder på tilsammen 12 uker.

1. semester

I første semester varer praksis i 4 uker, og den foregår i grupper på opptil 4 studenter hos en øvingslærer. Studentene i en praksisgruppe vil ha minst ett fag felles.

Siktemålet med praksis i dette semesteret er at studentene skal arbeide med skolen som organisasjon og få innblikk i skolekultur og skolen i samfunnet. Videre vil samarbeid og planlegging, gjennomføring av undervisning og veiledning i gruppe være sentrale arbeidsområder.

2. semester

I 2. semester varer praksis i 8 uker. Praksisen er individuell eller i par hos en veileder. Studenten vil i denne perioden praktisere i fag som tilsvarer de to fagene som studenten tar fagdidaktikk i. Målet med praksis i dette semesteret er at studenten skal få muligheter til å utvikle seg som lærer, reflektere over egen praksis og få erfaring med lærerarbeidets mange sider.

Vurdering/eksamen

Avsluttende vurdering i praksisopplæring skal skje i forhold til målene for denne studienheten slik de er formulert i avsnittet om mål og målområder.

Fastsetting av karakter skal bygge på en kvalifisert, skjønnsmessig og helhetlig vurdering med utgangspunkt i observasjoner, dokumenter studenten har produsert og veiledningssamtaler.

Vurdering av den enkelte studentens praktiske lærerdyktighet skal skje i samarbeid mellom øvingslærer og faglige representanter for lærerutdanningsinstitusjonen. Øvingslærer har hovedansvar for den avsluttende vurderingen.

Den avsluttende vurderingen i praksisopplæringen uttrykkes med karakteren godkjent/ikke godkjent.

PEDAGOGIKK (10 VEKTTALL)

Innledning

Spørsmål knyttet til læring, undervisning, oppdragelse og sosialisering er sentrale problemstillinger innenfor pedagogikkfaget. Faget kan bidra til å gi økt innsikt i og forståelse av hvordan barn, unge og voksne tilegner seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger gjennom et samspill med sine omgivelser. Pedagogikkfaget kan forstå som deskriptivt og analytisk ved å beskrive og analysere det som skjer innenfor de ulike arbeidsområdene. Faget kan også forstå som normativt ved å forsøke å foreskrive hvordan undervisning og oppdragelse kan eller bør foregå for å realisere gitte mål.

Pedagogikkfaget har røtter i ulike historiske tradisjoner. Vektleggingen innenfor faget har variert. I perioder er det f.eks. lagt stor vekt på psykologiske og sosiologiske tilnærminger i faget. Mange av spørsmålene pedagogikkstudiet arbeider med er preget av brytninger og endringer, både når det gjelder verdier, forståelsesformer og handlingsmønstre. Dette reflekterer at

det rår forskjellige oppfatninger i samfunnet om undervisning, oppdragelse og oppvekst.

Generelt er pedagogikkfaget verdi-, kultur- og samfunnsorientert, og tilknytningen til praksisopplæringen er sterk. Didaktikken har derfor en sentral plass innenfor faget.

Oppmerksomheten er også rettet mot den historiske, politiske, kulturelle og sosiale kontekst som det pedagogiske arbeidet foregår i, og hvordan den enkeltes personlige erfaringer påvirker læreprosessen. Pedagogikk som vitenskapsfag er svært mangfoldig og består av deldisipliner som bl a filosofi, idehistorie og skolehistorie, didaktikk, sosiologi og psykologi.

Ny kunnskap i faget vinnes både ved praktisk erfaring, empiriske undersøkelser og teoretiske studier. I pedagogisk forskning anvender man generelt en rekke ulike metoder som er hentet fra de ulike fagene som pedagogikkfaget er sprunget ut av.

Ved utdanningsinstitusjoner, i arbeidslivet og i samfunnet generelt blir det lagt økende vekt på kompetanseutvikling og omstilling. Dette har ført til økende interesse for å forstå hva som ligger til grunn for læring og sosialisering, både for enkeltindivider, i grupper som utgjør et arbeidsfellesskap, i bedrifter og i institusjoner som helhet. Pedagogisk kompetanse, som kunnskap om læring som en individuell og kollektiv prosess og kyndighet i å planlegge, organisere og lede læreprosesser, vil derfor være ønskelig i flere yrker der det er behov for instruksjon, veiledning og ledelse.

Pedagogikk som fag i opplæringssystemet

Kunnskaper fra pedagogikkfaget brukes som grunnlag for arbeid i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, lærebedrifter, voksenopplæring og andre pedagogiske miljøer. I enkelte studieretninger i videregående opplæring inngår

noe pedagogisk lærestoff som en del av opplæringen, men i begrenset omfang.

Pedagogikk finnes derimot i betydelig omfang som vitenskapsfag og studiefag ved universiteter og høyskoler. Som studiefag inngår det i flere yrkesutdanninger som f eks barnevernutdanning, sykepleierutdanning og lærerutdanning

Pedagogikk i lærerutdanningen

Pedagogikk inngår som en sentral komponent både i førskolelærerutdanning, allmennlærerutdanning, faglærerutdanning, yrkesfaglærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. I førskolelærerutdanningen, faglærerutdanningen, yrkesfaglærerutdanningen og allmennlærerutdanningen går pedagogikkstudiet parallelt med fagstudiene og er lagt over flere år. I praktisk-pedagogisk utdanning gjennomføres pedagogikkstudiet i hovedsak etter at fagstudiene er avsluttet.

Faget har noe ulik profil i de enkelte lærerutdanningene, men de sentrale problemstillingene av pedagogikkstudiet er felles for all lærerutdanning. Det skal bidra til å utvikle en felles plattform for arbeid i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring. Ved siden av det obligatoriske pedagogikkstudiet finnes et bredt tilbud av pedagogiske fordypnings- og videreutdanningsenheter, enten som generell pedagogikk eller som fordypning vinklet mot pedagogisk arbeid på ulike alderstrinn, ulike arbeidsfelt eller mot ulike funksjoner i yrket.

Praktisk-pedagogisk utdanning bygger på prinsippene om praksisbasering og yrkesretting. I utdanningen legges det derfor opp til et studieforløp som innebærer et kontinuerlig samspill og integrasjon mellom to kunnskapstradisjoner, den ene basert på erfaringsbasert kunnskap, den andre teoretisk kunnskap. Ved at spillet mellom studentenes erfaringer med opplæring og teori er det sentrale utgangspunktet, er didaktikk i vid forstand

gjort til kjernen i pedagogikkstudiet. Didaktiske spørsmål knyttet til læring og undervisning er i en slik tilnærming et forankringspunkt i forhold til mer generelle pedagogiske spørsmål. Forhold som gjelder elevenes utvikling og sosialisering, skolens mandat og verdigrunnlag, forholdet skole-hjem-samfunn, ulike læringskulturer og yrkesetiske problemstillinger skal dermed knyttes til utfordringer i lærerens daglige virksomhet. Dette innebærer at mere grunnleggende teoretiske perspektiver skal knyttes til og ha relevans for yrkesutøvelsen som lærer.

Denne tilnærmingen til pedagogikkfaget er i rammeplanen konkretisert ved at faget er strukturert etter noen sentrale funksjonsområder i læreryrket. Disse målområdene i planen skal ikke oppfattes som adskilte temaer, men bør sees i sammenheng. Planene er strukturert i følgende seks målområder:

- Læring og utvikling
- Samfunnsoppgaver og verdigrunnlag
- Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring
- Organisering og ledelse av læring
- Etikk og yrkesidentitet
- Forsøks- og utviklingsarbeid.

Det forutsettes at tilpasset opplæring inngår i det konkrete arbeidet med alle målområdene. Studentene skal dermed arbeide med spørsmål som gjelder tilpasset opplæring i forhold til ulike elevers lærings- og utviklingsbakgrunn og i forhold til samfunnsoppgaver nedfelt i lovverk og læreplaner for opplæringen. Videre skal det fokuseres på planlegging, gjennomføring og vurdering av tilpassede opplæringsforløp, og organisering av læringsmiljøer som ivaretar prinsippet om tilpasset opplæring. Ethiske spørsmål og utviklingsarbeid skal også knyttes til tilpasset opplæring. I arbeidet med tilpasset opplæring skal også spørsmål knyttet til elever

med særskilte behov som atferds- og ulike læringsvansker, inngå.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- tilegne seg innsikt i og kunne ta hensyn til betingelser for læring og utvikling
- utvikle innsikt i skolens verdigrunnlag og samfunnsoppgaver, og ha et bevisst forhold til sentrale verdier og viktige dilemmaer i pedagogisk virksomhet
- tilegne seg innsikt i og praktisk-pedagogiske ferdigheter i å planlegge, gjennomføre og vurdere elevtilpassede undervisnings- og læringsprosesser med utgangspunkt i læreplanene for opplæringen
- utvikle evne til konstruktiv deltaking i skoleorganisasjonen og til samarbeid med ledelse, kolleger, foreldre, bedrifter og andre om et helhetlig og godt læringsmiljø
- utvikle en bevisst og reflektert holdning til yrkesetikk og utøvelsen av sin yrkesrolle
- tilegne seg innsikt i og ferdigheter for selv å kunne delta i faglig/yrkesfaglig og pedagogisk utviklingsarbeid.

Målområder

Læring og utvikling

Elevenes læring og utvikling er hovedmålet for lærerens virksomhet. Elevene har ulike læreforutsetninger og lærer på ulike måter. Læreren har som oppgave å støtte den enkelte elevs faglige og personlige utviklingsprosess.

Studentene skal kunne

- reflektere over sin egen læreprosess og utvikle egne læringsstrategier
- analysere læring som individuell og sosial prosess og forhold som har betydning for elevers læring, oppdragelse og utvikling
- analysere ulike elevers utviklingsmessige og kulturelle læreforutsetninger og kunne tilpasse sin pedagogiske virksomhet til disse
- bidra til å identifisere og iverksette tiltak for elever med særskilte opplæringsbehov bl a knyttet til ulike slags lærevansker og sosiale og emosjonelle vansker
- tilrettelegge og begrunne erfaringsbaserte og allsidige læreprosesser
- støtte hver enkelt elevs faglige og personlige utvikling og ha en bevisst holdning til sin egen rolle som voksen veileder

Samfunnsoppgaver og verdigrunnlag

Spørsmål om opplæringssystemets samfunnsoppgaver og verdigrunnlag og om ulike kunnskaps- og læringssyn er grunnleggende i all pedagogisk virksomhet. Læreren er forpliktet av det lovverk og de læreplaner som gjelder for opplæringen. Samtidig må de vise selvstendighet og skjønn i sin yrkesutøvelse og i sitt syn på kunnskap og læring innenfor det handlingsrom lover og læreplaner setter.

Studentene skal kunne

- vurdere og være seg bevisst skolen som samfunnsinstitusjon og kulturbærer i fortid-, nåtid- og framtidsperspektiv og utvikle et kritisk og reflektert forhold til sine samfunnsoppgaver som lærer
- vurdere og være seg bevisst den norske enhetsskolens verdigrunnlag

og overordnede mål, og gjennom reflektert handling kunne omsette verdigrunnlaget og de overordnede målene i egen undervisningspraksis

- gjøre rede for opplæringstradisjoner i arbeidslivet og forstå betydningen av å utnytte arbeidslivet som læringsarena
- vurdere ulike lærings- og kunnskapssyn som bl a kommer til uttrykk i sentrale læreplandokumenter for skolen og arbeidslivet, og ha et reflektert og personlig syn på kunnskap og læring
- analysere læreplaner for grunnskolen og for videregående opplæring i skole og arbeidsliv.

Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring

Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring utgjør kjernen i lærerens arbeid, enten læringen foregår i klasserom, på verksteder eller på arbeidsplasser utenfor skolen. Læreren må utarbeide undervisningsplaner i samarbeid med elever og kolleger, foreta justeringer i opplegget underveis og vurdere sin egen undervisning og elevenes læring på en kritisk og analytisk måte.

Studentene skal kunne

- analysere og dra praktisk-pedagogiske konsekvenser av generelle og fag- og yrkesrettede læreplaner
- tilpasse undervisningsopplegg til elever med ulike læreforutsetninger og kunne delta i utarbeiding og iverksetting av individuelle opplæringsplaner
- ta initiativ til og begrunne samarbeid med lokalsamfunnet og arbeidslivet om elevers læring

- vurdere og bruke et repertoar av arbeidsmåter som prosjektarbeid, demonstrasjonsundervisning, gruppearbeid, tverrfaglig arbeid, rollespill o s v.
- vurdere og bruke ulike prinsipper for innholdsvalg der utgangspunktet kan være fagstrukturering, problem- og temaorganisering, praksisorientering og yrkesretting, m m
- vurdere og utnytte ulike læremidler, blant annet læremidler basert på informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- praktisere ulike former for vurdering og ha innsikt i vurderingsformenes funksjoner og konsekvenser for elevenes læring og for læringsmiljøet
- legge forholdene til rette for at elevene deltar aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisnings- og læringsprosessen, slik at elevene utvikler evne til medansvar og innsikt i egen læreprosess
- gjøre rede for og bruke voksenpedagogiske prinsipper og kunne utnytte voksne elevers/studenters arbeids- og livserfaring.

Organisering og ledelse av læring

Tilrettelegging av læreprosesser omfatter nødvendigvis organisasjons-, ledelses- og samarbeidsoppgaver. Læreren organiserer og leder læreprosesser i klasserom og verksteder, i samarbeid med ledelse, kolleger og andre deltakere på opplæringsarenaen.

Studentene skal kunne

- vurdere og utnytte sammenhengen mellom god læring og god organisering, særlig på klasse- og

verkstednivå, men også i forhold til læring i bedrifter

- begrunne og praktisere kollegasamarbeid om faglige og tverrfaglige læringsforløp, om læringsmiljø og om utvikling av elevenes læringsstrategier
- begrunne og praktisere foreldresamarbeid om elevenes utvikling og læring
- samarbeide med skolens ledelse om elevenes utvikling og læring, om utvikling av læringsmiljøet og av skolen som organisasjon
- ta ansvar for klassestyrerrollen som leder og koordinator for arbeidsmiljøet og læringsfellesskapet i klassen
- vurdere sammenhengen mellom god og tydelig ledelse og organisering på klasse-/teamnivå og på de øvrige nivåene i opplæringsinstitusjonen
- anvende og begrunne strategier for organisasjonslæring og -utvikling
- gjøre rede for regional og nasjonal organisering av skolen/opplæringen

Etikk og yrkesidentitet

Yrkesetikken er en viktig side ved lærerens profesjonalitet og yrkesidentitet. Læreren er forpliktet av de verdier som ligger i skolens mandater og mål, og foretar daglig profesjonelle valg som krever selvstendige og personlige etiske vurderinger.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for og forplikte seg på de etiske kravene til lærerrollen slik de kommer til uttrykk i lover og læreplaner for opplæringen
- analysere og reflektere over etiske verdier som formidles gjennom innhold og arbeids- og vurderingsformer i opplæringen
- vurdere og være seg bevisst sitt yrkesetiske ansvar i samhandling

med elever, foreldre, kolleger og andre samarbeidspartnere

- innta en selvstendig og ansvarsbevisst holdning til sin rolle som lærer og være innstilt på å videreutvikle sin lærerprofesjonalitet.

Forsøks- og utviklingsarbeid

Lærere deltar ofte i skolevurdering, utviklingsarbeid og veiledning med kolleger. Det er viktig at lærerstudenter og lærere inntar en forskende holdning til sitt yrke, med henblikk på fortsatt læring og utvikling. Ferdigheter i og motivasjon for å delta i forsøks- og utviklingsarbeid er nødvendig både for egen faglig-pedagogisk utvikling og for å kunne bidra til slik utvikling i opplæringssektoren.

Studentene skal kunne

- beskrive, analysere og videreutvikle ulike sider ved sin lærerpraksis og sin praktiske yrkesteori
- delta i og begrunne ulike former for skolevurdering og organisasjonsutvikling og være seg bevisst forventninger om å delta i slikt arbeid
- delta i og begrunne faglig/yrkesfaglig og pedagogisk utviklingsarbeid og være seg bevisst forventninger om å delta i slikt arbeid
- gjennomføre veiledning av medstudenter/kolleger og ha innsikt i ulike veiledningsstrategier
- legge forholdene til rette slik at elevene reflekterer over sitt arbeid og deltar i utviklings- og endringsvirksomhet.

Presisering av pedagogikkstudiets organisering, mål og innhold ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling

1. semester

I dette semesteret legges det vekt på studiet av eleven og læreren i klasserommet. Det gis en første innføring i didaktikk og læreplananalyse. Tilpasset opplæring for alle elever innenfor skolens vanlige undervisning står i fokus. Studiet har sin hovedtyngde innenfor følgende målområder i rammeplanen:

- Elevenes læring og utvikling
- Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring

I tillegg vil vi hente enkelte emner fra målområdene:

- Organisering og ledelse av læring
- Samfunnsoppgaver og verdigrunnlag

2. semester

I dette semesteret utvides de didaktiske temaene som ble behandlet i 1. semester ved å sette søkelyset på skolesamfunnet og skolens oppgaver i samfunnet. Skolen som organisasjon og dens idemessige og historiske utvikling, samarbeid og utvikling i skolen, syn på oppdragelse og danning, yrkesetikk og lærerprofesjonalitet blir også behandlet. Temaet tilpasset opplæring utvides til å omfatte skolen som helhet og spesialundervisning. Disse målområdene i rammeplanen står sentralt i 2. semester:

- Organisering og ledelse av læring
- Samfunnsoppgaver og verdigrunnlag
- Etikk og yrkesidentitet
- Forsøks- og utviklingsarbeid

Vurdering/eksamen

Avsluttende vurdering/eksamen i pedagogikk skjer i forhold til målene for denne studieenheten slik de er formulert i avsnittet om mål og målområder. Det vises også til delkapittel om vurdering/eksamen under studiets generelle del.

DE FAGDIDAKTISKE STUDIETILBUDENE (10 VEKTTALL)

Rammeplanen har planer for de fleste fagdidaktiske studietilbudene som ILS gir. ILS tilbyr i tillegg undervisning i fag som ikke er inkludert i den nasjonale rammeplanen. Disse fagene er:

- Fagdidaktikk i psykologi
- Fagdidaktikk i mediekunnskap
- Fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie

For hvert av fagområdene er rammeplanens oppbygning denne:

- Innledning
 - Om faget
 - Om faget i opplæringssystemet
 - Om faget i lærerutdanningen
- Mål og målområder
- Organisering og arbeidsformer
- Vurdering

ILS har valgt å la omtalen av hvert fagområde være slik den er i rammeplanen, men vil gi en generell omtale av ordningen med felleskurs for de fagområdene som har denne ordningen.

Felleskurs i fagdidaktikk

I felleskursene som gis i 1. semester, blir det gitt undervisning i emner som er felles for fagene innenfor et fagområde. Ved ILS er det felleskurs i fremmedspråk (engelsk,

fransk, tysk og eventuelt andre fremmedspråk), naturfag (biologi, kjemi og fysikk), samfunnsfag (historie, samfunnskunnskap og geografi), økonomifag (bedrifts- og sosialøkonomi), idefag (kristendom, religion og livssyn, idehistorie og filosofi) og kunstfagene (drama/teater, kunst- og kulturhistorie og musikk)

I tillegg til fellesskapet mellom fagene innenfor fagområdene, er samfunnsfag og naturfag integrerte fag i skolen. Deler av det teoretiske faginnholdet som ligger i de ulike målområdene vil bli tatt opp i felleskurset, mens de fagspesifikke studietilbudene utdyper og konkretiserer stoffet i forhold til det aktuelle faget.

De fagdidaktiske studietilbudene

Her følger en oversikt over fagdidaktiske studietilbud som gis ved ILS. De fleste av studietilbudene gis hvert semester, mens noen av studietilbudene gis en gang i året eller ut fra behov og ressurser. Det fremgår av oversikten hvilke studietilbud som ikke bygger på rammeplan vedtatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

- Fremmedspråk
 - Engelsk
 - Fransk
 - Tysk
 - Spansk
 - Russisk
- Naturfag
 - Biologi
 - Fysikk
 - Kjemi
- Samfunnsfag
 - Geografi
 - Historie
 - Samfunnsfag

- Idefag
 - Kristendom, religion og livssyn
 - Filosofi
 - Idehistorie
- Kunstfagene
 - Drama/teater
 - Kunst- og kulturhistorie (Studietilbud utarbeidet ved ILS)
 - Musikk
- Økonomifag
 - Bedriftsøkonomi
 - Sosialøkonomi
- Informatikk
- Matematikk
- Norsk
- Norsk som 2. språk
- Rettslære
- Psykologi (Studietilbud utarbeidet ved ILS)
- Mediekunnskap (Studietilbud utarbeidet ved ILS)

FAGDIDAKTIKK I PSYKOLOGI

(5 vektall)

Innledning

Psykologi

Psykologisk forskning dekker en rekke forskjellige emneområder med til dels svært forskjellige metodiske tilnærminger og vitenskapsteoretiske problemer. Som helhet søker psykologifaget kunnskap om og forståelse av de fleste aspekter ved menneskelig atferd, opplevelse og samhandling. Metodene vil kunne spenne over eksperimentell forskning, systematisk observasjon, feltstudier, statistisk analyse av gruppedata, så vel som kasusstudier av enkeltindivider. Profesjonsfaget har hatt en sær-

lig rolle i fagutviklingen ved sitt direkte arbeid med mennesker i deres livsverden. Psykologiens mange disipliner gjør at det grenser til mange fag, og faget innbyr derfor derved i særlig grad til et tverrfaglig perspektiv og samarbeid. Lærerstudenten skal bli i stand til bevisst og velbegrunnet å velge ut fra dette magfoldet, med helheten for øyet. Rammeplassen legger i denne sammenheng vekten på psykologi som skolefag og dermed skolefagets didaktikk.

Psykologi i opplæringsfaget

Faget psykologi er et relativt nytt fag i norsk skole. I grunnskolen kom muligheten til å tilby psykologi som valgfag, basert på lokale valgfagplaner, i 1974. Etter innføringen av reform -97 finner vi ikke lenger denne muligheten, men faget psykologi kan trekkes inn i forbindelse med skolens eller elevens valg som prosjektarbeid.

I videregående skole kom psykologi inn som et nasjonalt valgfag over 2 år i 1976. I dette faget gjelder fortsatt fagplanene som kom da. Med innføringen av reform -94 kom psykologi inn som et obligatorisk fag på grunnkurs helse- og sosialfag. På videregående kurs I og II innen denne studieretningen finner vi også emneområder fra psykologien.

Psykologifaget i skolen er ut fra sin egenart egnet til å utvikle refleksjon over - og realisering av - målene i den generelle delen av læreplanen. Denne legger vekt på at undervisningen tar sitt utgangspunkt i elevens forutsetninger og søker å utvikle elevens egen vekst og sosialisering. Ved den valgfrihet både i emnevalg og arbeidsmåte som fagplan og læreplan for psykologi forutsetter, vil faget gi en spesiell mulighet til å arbeide mot en realisering av disse målene. Det er nok å antyde noen av hovedretningene i faget - som humanistisk psykologi og personlighetsutvikling, mellommenneskelig - sosialt samspill.

Fagdidaktikk i psykologi i lærerutdanningen

Psykologi som studiefag og profesjonsfag finner vi ved alle de fire universitetene i Norge. Tilbudet omfatter også fagdidaktikk. I allmennlærer- og førskolelærerutdanningen inngår studiefaget psykologi i pedagogisk teori og praksis. Innen avdeling for helse- og sosialfag i høyskolesektoren finner vi psykologi som eget studiefag, men tilbudet omfatter ikke fagdidaktikk.

Mål og målområder

Studiet i psykologi fagdidaktikk skal gi studentene grunnlag for å undervise i psykologi i grunnskolen og videregående skole, både som eget fag og som delemerne i andre fag.

*Mål***Studentene skal**

- skaffe seg forståelse for psykologiens egenart som fag, og evne til kritisk analyse av sammenhengen mellom forskningsfag, studiefag og skolefag.
- skaffe seg kunnskap om både den generelle læreplanen og relevant fagplan og utvikle evne til å analysere og vurdere disse.
- utvikle ferdighet i å velge og vurdere lærestoff, læremidler, arbeidsmåter og vurderingsmåter som ivaretar alle skolens mål og elevenes nivå og forutsetninger
- utvikle ferdighet i tverrfaglig samarbeid
- skaffe seg grunnlag for å vurdere forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til psykologifaget i skolen og utgangspunkt for selv å bidra til fagutvikling (for eksempel mht. fagplaner/læreplaner, lærebøker og undervisningsmetoder.

- utvikle en kritisk og problematiserende holdning samt evne til refleksjon rundt fagets stilling i skolen i forhold til andre fag og i forhold til etiske og samfunnsmessige spørsmål.

Målområde

Fagets egenart, utvikling og legitimering

Psykologi som forskningsfelt favner mange og til dels svært forskjellige emneområder med ulike metoder. Studentene skal ut fra kunnskap om dette mangfoldet, kunne skille mellom forskningsfag, profesjonsfag og skolefag, og gi en begrunnet vurdering av hvilke innholdskomponenter som bør være sentrale i skolefaget.

Studenten skal

- ha kunnskap om ulike vitenskapssyn.
- ha kjennskap til og vurdere anvendt læringspsykologi og konsekvenser for elevens arbeidsmåter.
- ha kjennskap til og vurdere sosialpsykologi og utviklingspsykologi som redskap til innsikt i elevens og lærerens egen situasjon, læringsmiljø, motivasjon, gruppeprosesser m.v.
- kunne vurdere psykologifagets stilling i forhold til etiske og samfunnsmessige problemer.
- sette seg inn i og drøfte psykologiens plass i gårldagens, dagens og morgendagens skole
- ha kunnskap om og kunne drøfte elevenes hverdagsforestillinger om psykologi og overgangen til faglig tilnærming og innsikt.
- kunne drøfte psykologifaget i flerkulturell sammenheng.

Vurdering og eksamen

For nærmere informasjon vises til studieplanens generelle del.

FAGDIDAKTIKK I DRAMA/TEATER

(5 vektall)

Innledning

Drama/teater

Drama er en opplevelsels-, lærings- og erkjennelsesform der etablering og utforsking av fiksjoner og roller står sentralt. *Teater* er et kunstuttrykk hvor sider av livet blir fremstilt ved bruk av stemme, kroppsbevegelse, rom og relasjoner. Begge fagfelt kjennetegnes ved at de omfatter aktiviteter som har arbeid med *rom, figur og forløp* som sin kjerne. Forskjellen på drama og teater kan kort uttrykkes slik: Drama er utforsking og hele den improvisatoriske prosessen. Teater er framsyningen, og resultatet av et dramatisk formgivingsarbeid.

Drama som fag i skolen henter sine metoder og konvensjoner fra klassisk teater, dramatisk litteratur, ulike dramaturgiske modeller og lek og spill. Klassiske tragedier og komedier utgjør en sentral del av den vesteuropeiske kulturarven med røtter tilbake til antikken. Dramatisk litteratur, med Holberg og Ibsen som sentrale representanter, er også en viktig del av vår felles nasjonale referanseramme.

Som vitenskapsfag kan fenomenet teater studeres som teaterhistorie og teatersosiologi. Disse fagene kaster lys over teater og kulturelle dramatiske uttrykk i estetisk, historisk, sosial, politisk og etisk sammenheng. Drama/teater som vitenskapsfag er påvirket av sosialantropologiske, pedagogiske og terapeutiske fagområder.

Tradisjonell barnekultur og lek inneholder sterke dramatiske elementer, koblet til spontante, kreative uttrykk. Leken representerer utforsking og intuitiv formgivning. Ny kunnskap i teater og drama vinnes ofte på samme vis, gjennom nysgjerrig utfors-

king av innhold og skaping av en form i samspill.

Teater som kunstform representerer et opplevelsels- og erkjennelsesområde som er tilgjengelig for de fleste i vårt land. Teater utgjør et yringsfelt som har betydning for den offentlige oppdragelse og dannelse og for samfunnsdebatten generelt. Teater engasjerer mange både profesjonelt og på amatørnivå. Det levende teatret er i dag et av de få kommunikasjonsmedier som forutsetter menneskelig samvær og samspill i et felles møte. Derigjennom har det verdi for menneskers muligheter til å oppleve noe sammen. Å oppleve teater som tilskuer og å delta i teater- eller dramaaktiviteter kan fremme følelsen av fellesskap, identitet og tilhørighet.

Drama er et eget fag i skolen og i tillegg en arbeidsform og uttrykksmåte som benyttes i andre fag. Drama- og teaterforløp er *handling* og har et potensiale for erfaringslæring. Som arbeidsform har drama/teater derfor en naturlig plass også i lærerutdanning generelt. Basis for drama/teater som fagdidaktisk disiplin er studiet av kommunikasjon gjennom fiksjoner og roller og utvikling av estetisk kunnskap og kompetanse.

Drama/teater i opplæringssystemet

Drama/teater har vært undervisningsfag og metode i skolen siden jesuittenes tid. Om vi ser bort fra urteater og ritualer i førhistorisk tid, er skolekomedien den første teaterform vi kjenner i Norden. I vårt land fant den første offentlige teateroppsetning vi kjenner til sted på Katedralskolen i Bergen på 1560-tallet. Latinskolen innførte skolekomediene dels i pedagogisk, dels i religiøs hensikt. Gjennom å spille teater skulle elevene oppdras til dannelse og smak og tilegne seg et kristent og moralsk sinnelag.

I dag får barn møte drama- og teateraktiviteter i barnehagen, gjennom rollelek,

symbollek og teaterlek, som alle bygger på barnets spontanlek. I grunnskolen inngår opplevelse av og kunnskap om teater og drama i flere fag, og dramatiske aktiviteter og rollespill utgjør en sentral arbeidsmåte og uttrykksform. Drama/teater er videre et foreslått emne for tverrfaglig prosjektarbeid og et aktuelt tema for skolens og elevenes egne valg. I videregående opplæring utgjør teaterproduksjon, teaterkunnskap, bevegelsesforming samt drama og samfunn fagområder innenfor studieretning for musikk, dans, drama. På studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag tilbys drama som fordypningsfag. Folkehøgskolen tilbyr teaterstudier av ett års varighet. I yrkes- og samfunnsliv for øvrig framstår undervisningsfaget drama/teater med sosialpedagogisk karakter, bl a i kulturtilbud til mennesker med psykiske utviklingshemninger, ungdom i fritidsklubber, pasienter i helsevesenet og innsatte i fengsler.

Universiteter og høyskoler tilbyr studie-fagene drama og teatervitenskap opp til hovedfagsnivå. I tillegg til disse utdanningene kan også treårig profesjonsrettet utdanning for skuespillere og regissører benyttes som grunnlag for opptak til praktisk-pedagogisk utdanning med fagdidaktikk i drama/teater.

Fagdidaktikk i drama/teater i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i drama/teater har som oppgave å beskrive og forstå undervisningsfagene drama og teater i deres mange former og det gjensidige forholdet mellom undervisning i drama i skolen og drama og teater som kunst- og kulturuttrykk og vitenskapsfag. Gjennom å utvikle forståelse av dette forholdet setter fagdidaktikk i drama/teater den enkelte dramalærer, elev og undervisningssituasjon inn i en større kulturell og samfunnsmessig sammenheng.

I førskolelærerutdanningen er faget drama obligatorisk. I allmennlærerutdan-

ningen skal alle studenter gjennomføre et obligatorisk kurs i drama som metode. I praktisk-pedagogisk utdanning tilbys fagdidaktikk i drama/teater for studenter med drama og/eller teater i fagkretsen. I praktisk-pedagogisk utdanning er det fagdidaktikkens oppgave å knytte den kompetansen studentene har fra drama- og/eller teaterfaglige studier sammen med generell pedagogisk kompetanse og praktiske undervisningsferdigheter.

Studenter som tar fagdidaktikk i drama/teater i praktisk-pedagogisk utdanning, har drama-/teaterfaglig utdanning med omfang som kan variere fra ett til fire år. Studentene kan i tillegg ha erfaringsbakgrunn som varierer i art og omfang. Type utdanning og erfaringsbakgrunn påvirker ofte hvilke dramapedagogiske oppgaver studentene kan og ønsker å ta ansvar for etter fullført praktisk-pedagogisk utdanning.

I denne rammeplanen er studiet bygd opp om følgende tre målområder:

- Drama-/teaterpedagogisk grunnlagstenkning
- Kunnskapsformidling og veiledning i dramafaget
- Læreren som kulturarbeider og brobygger.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvikle gode ferdigheter for utøving av lærerrollen i drama/teater i grunnskole, videregående opplæring og/eller i voksenopplæring, kunne utforme praktiske elevoppgaver og bruke disse for å realisere mål innen ulike drama/teaterfag og i andre faglige eller tverrfaglige sammenhenger

- utvikle evne til å ta hånd om drama-/teatervirksomhet tilpasset den enkelte elev og elevgruppe slik at elevene deltar aktivt og utvikler evne til medansvar og innsikt i egne læreprosesser og dermed utvikler et godt kommunikasjons- og læringsmiljø
- tilegne seg kunnskap om drama-/teaterfagets plass, rolle og kontinuitet i opplæringssystemet som helhet, om fagets anvendelse i arbeidslivet og om tilknytning til andre fag
- utvikle forståelse for sammenhengene mellom drama-/teaterpedagogisk og annen pedagogisk virksomhet når det gjelder utvikling av elevers personlige og faglige selvbylde, utvikling av fellesskap og av individuelt tilpasset opplæring i et flerkulturelt samfunn
- tilegne seg kunnskap om drama-/teaterfagenes kommunikasjonspotensiale i læreryrket og i andre samfunns- og yrkesområder
- utvikle evne til å gi råd til elever om ulike utdanningsveier og yrker de kan velge innen fag- og samfunnsområdet drama/teater
- utvikle lyst og evne til å fungere som animator og brobygger når det gjelder kunst- og kulturaktiviteter generelt i skolen, i lokalmiljøet, nasjonalt og internasjonalt.

Målområder

Drama-/teaterpedagogisk grunnlagstenkning

Innsikt i drama-/teaterpedagogisk grunnlagstenkning er nødvendig både for konkret utforming av egen lærerrolle i drama-/teaterundervisning og for refleksjon over pedagogisk virksomhet i en større

sammenheng. Drama-/teaterpedagogisk grunnlagstenkning er også et nødvendig fundament for kunne bidra til videre utvikling av fagområdet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for hvordan drama/teater framtrer som eget fag og som arbeids- og uttrykksform i ulike deler av opplæringssystemet og for ulike drama-/teaterpedagogiske yrkesfunksjoner i samfunnet
- gi eksempler på ulike kunnskaps- og læringssyn og kunne bruke disse til å legitimere dramatisk virksomhet i skole og oppdragelse
- beskrive hovedtrekk i drama-/teaterpedagogikkens historie og kjenne igjen prinsipper fra ulike dramapedagogiske hovedretninger
- analysere aktuelle læreplaner i drama-/teater som utgangspunkt for egen undervisning
- gi eksempler på hvordan drama og teater kan benyttes som kilde til erkjennelse og bevissthet om etiske konflikter og verdier
- drøfte, med dramafaget som utgangspunkt, bruk av tverrfaglige tema- eller prosjektorganiserte opplegg knyttet til temaer som miljø, menneskerettigheter, likeverd og teknologi
- gi uttrykk for en drama-/teaterpedagogisk yrkesidentitet, kunne vurdere den kritisk og kunne påvise og drøfte ulike yrkesetiske utfordringer som drama-/teaterlæreren møter
- identifisere aktuelle skole- og kulturpolitiske emner og drøfte disse emnene i lys av drama-/teaterpedagogiske overveielser.

Kunnskapsformidling og veiledning i drama/faget

I drama/teaterfagene er det tett forbindelse mellom teoretiske, reflekterende undervisnings- og læringsforløp og praktisk-estetiske forløp. Læreren selv er en god forteller, og den teoretiske kunnskapsformidlingen har en estetisk, kunstfaglig praksis for øye. I utførelsen av praktisk drama/teaterarbeid vil lærerens og elevenes felles refleksjon over en utforskende praksis kunne virke tilbake på forståelsen av teoretisk kunnskap og kunstneriske valg.

Studentene skal kunne

- utarbeide undervisningsplaner på kort og lang sikt med utgangspunkt i aktuelle læreplaner
- planlegge, begrunne og tilrettelegge/instruere opplæring som sikter mot sceniske presentasjoner og kunstneriske produkt på ulike nivå, som arbeidsdemonstrasjon, visning / publikumstrening eller forestilling
- tilpasse dramatiske læringsforløp til elevers ulike forutsetninger
- anvende ulike drama- og teaterkonvensjoner til levendegjøring av teoretisk fagstoff
- gi eksempler på strategier læreren kan ta i bruk for å skape et inspirerende og emosjonelt læringsmiljø som gir rom for lek, utforskende agering og samarbeid, og benytte slike strategier i egen undervisning
- anvende og formidle ulike strategier for respons og konstruktiv kritikk av det skapende arbeidet med barn, ungdom og voksne, og kunne sette hensiktsmessige kvalitetskrav til deres uttrykk samtidig som han/hun viser åpenhet for elevers kultur og valg

- gjøre rede for sammenhenger mellom læreplanene for drama/teater og andre fag på ulike trinn i opplæringssystemet og kunne samarbeide med kolleger om lokalt utviklingsarbeid, tverrfaglig undervisning og prosjektarbeid med utgangspunkt i teaterfaget eller i drama som arbeidsmåte og uttrykksform
- gjøre rede for ulike typer elevvurdering i drama-/teaterfag.

Læreren som kulturarbeider og brobygger

En drama-/teaterlærer er en viktig ressursperson i lokalt, nasjonalt og internasjonalt kulturarbeid og en sentral aktør i formidlingen av kulturarven, spesielt den klassiske dramatikken og scenekunsten. Dramalæreren kan spille en viktig rolle som animatør og som brobygger mellom barn og ungdom i skolen og samfunnet ellers.

Studentene skal kunne

- beskrive og bruke ulike modeller for organisering av samarbeid mellom kolleger (med ulike fag) og mellom nærmiljø, teaterkunstnere og teater- og formidlingsinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt
- gjøre rede for ulike teaterformidlingsmodeller som kan gjøre teaterkunst tilgjengelig for et bredt barne- og ungdomspublikum
- gi eksempler på bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi som kilde til opplevelse av teaterkunst og som verktøy til formidling av teaterkunnskap
- vurdere hvordan lærere kan drive fagutvikling innen egen praksis og i utadrettet virksomhet alene og sammen med elevene.

Organisering og arbeidsformer

Målene for undervisningen i drama/teater fagdidaktikk reflekterer et bredt kunnskapssyn. For studenter framstår slik kunnskap ofte som utydelig, eller som såkalt «taus» kunnskap. Å tydeliggjøre denne type kunnskap krever varierte arbeids- og undervisningsformer der løpende vurdering og veiledning er et sentralt element.

Mange av målene for fagdidaktikk i drama/teater stiller krav om å beherske visse arbeids- og organiseringsformer. Dette er ferdigheter som utvikles gjennom konkret trening. Det er derfor ønskelig at studiet omfatter ferdighetstrening gjennom verkstedpreget og eksemplarisk undervisning. Praktiske øvingsoppgaver og teoretiske problemløsningsoppgaver i par/grupper bør gå parallelt med individuelt studiearbeid. Studentene bør møte gode modeller for, og selv få trening i, ulike typer elevvurdering og -veiledning. Det nære forholdet mellom teori og estetisk praksis i drama- og teaterfagene innebærer at logg er et sentralt refleksjons- og læringsverktøy både i skolen og i lærerutdanningen.

Mange av de aktuelle arbeidsformene i fagdidaktikk i drama/teater krever obligatorisk deltaking.

Vurdering og eksamen

For å kunne framstille seg til eksamen i fagdidaktikk i drama/teater skal studentene ha fullført og fått godkjent ulike praktiske og teoretiske oppgaver som blir definert i fagplanen ved den enkelte lærerutdanningsinstitusjon.

Hvis prosjektarbeid har vært benyttet som arbeidsform i studiet, bør rapport som dokumenterer prosessen og visning eller presentasjon av det dramatiske produkt inngå i den avsluttende vurderingen.

FAGDIDAKTIKK I FREMMEDSPRÅK

(5 vekttall)

Innledning

Fremmedspråk

Språk er menneskenes viktigste kommunikasjonsmiddel og redskap for utvikling av tanke og personlighet. Norge er et lite språksamfunn, og nordmenn benytter fremmedspråk for å skaffe seg kunnskap om og innsikt i andre lands kulturer og for å kunne delta aktivt i verdenssamfunnet. Samarbeid på tvers av landegrenser og kulturgrenser, gjør fremmedspråk viktig på alle felt i samfunnet, i privatlivet, i yrker og i utdanning.

Norge har lange tradisjoner i å samhandle med folk med «fremmed tunge». Latin og gresk har vært viktige for vitenskap og religion. Andre språk, som tysk, fransk, spansk og russisk, har dominert i handel og kulturutveksling. Engelsk har en sterk posisjon som lingua franca i verdenssamfunnet. Vi snakker ikke lenger engelsk utelukkende for å kunne kommunisere med mennesker med engelsk som morsmål, men bruker det som fellesspråk over hele verden.

Språkfagene favner vidt og inkluderer eller henter elementer fra vitenskapsfag som lingvistikk, litteratur, psykologi, antropologi og kunstfag som drama, musikk og formgivingsfag.

Kunnskapsutviklingen i fremmedspråk har beveget seg fra studiet av språk som form til studiet av språk i bruk. Den kommunikasjons- og sosialiseringssprosess som foregår når ulike språk og kulturer møtes, representerer et utfordrende forskningsfelt for fremmedspråkene. FoU-arbeid knyttet til spørsmålet om hvordan fremmedspråk læres, fører stadig til ny innsikt om sentrale læringsprosesser.

Fagdidaktikk i fremmedspråk opererer i en vekselvirkning mellom teori og praksis. Den skal gjøre det mulig for studentene å erverve kunnskaper, gjøre praktiske erfa-

ringer og utvikle evnen til refleksjon knyttet til språkdidaktiske spørsmål i fremmedspråk i skole og opplæring.

Fremmedspråk i opplæringssystemet

Som skolefag har fremmedspråkene historisk sett gjennomgått en prosess fra å være fag for relativt få og utvalgte elever til å være fag som skal tilrettelegges for alle elever. En konsekvens av dette har vært en dreining fra en overveiende teoretisk tilnærming til en mer praktisk-teoretisk tilnærming til faget. Et annet viktig utviklingsperspektiv er det faktum at språklæring i stadig større grad foregår utenfor skolen. Faget må derfor gi innsikt i egen læring av fremmedspråk og utvikle evnen til å lære språk i et livslangt perspektiv.

Det å lære fremmedspråk bidrar til den enkeltes personlige utvikling. Dagens fremmedspråkopplæring legger hovedvekten på et kommunikativt perspektiv, og kunnskaps- og dannelsesperspektivet er viktige mål for faget i skolen. Arbeidet med å styrke elevenes totale språkkompetanse sammen med morsmålet er en felles oppgave for alle språkfagene. Språkfagene fungerer derfor både som ferdighetsfag og redskapsfag, og som kultur- og dannelsesfag.

Engelskfaget har en sentral plass i opplæringssystemet. Det er et obligatorisk fag fra første klasse i grunnskolen til og med grunnkurs i videregående opplæring. I tillegg har tilvalgsspråkene tysk og fransk en mer framtrædende plass i grunnskolen enn tidligere. I tillegg til engelsk tilbys minst et annet fremmedspråk i alle studieretninger i videregående opplæring, som felles allment fag, studieretningsfag eller som valgfag. Som eksempler på B-språk, som bygger på tilvalgsspråk i grunnskolen, kan nevnes tysk og fransk. Eksempler på C-språk, som begynner i videregående opplæring, er tysk, fransk, spansk og russisk.

De fleste universiteter og høyskoler tilbyr høgre utdanning innen ett eller flere fremmedspråk.

Fagdidaktikk i fremmedspråk i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i fremmedspråk inngår både i allmennlærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Felles for denne fagdidaktikken er at den språkdidaktiske refleksjon springer ut av og er knyttet til praksiserfaringer fra det eller de skoleslag en utdanner for.

Denne rammeplanen omhandler fagdidaktikk i fremmedspråk i praktisk-pedagogisk utdanning. Planen er felles for alle de fremmedspråkfagene som skolen gir opplæring i.

Disiplinen fagdidaktikk i fremmedspråk har gjennomgått en utvikling fra å være konsentrert om fagmetodiske løsninger på undervisningsspørsmål til å ha et kritisk perspektiv på elevers læring av fremmedspråk og vilkår for denne. Refleksjon rundt disse problemstillingene står sentralt. Spesielt viktig er det å utvikle forståelse for hvordan kompetanse i fremmedspråk og innsikt i egen læring kan bidra til elevenes arbeid med sin egen språklæring. Dette er en viktig forutsetning for å realisere kravet om tilpasset opplæring slik det er nedfelt i opplæringens læreplaner.

Rammeplanen er inndelt i følgende seks målområder:

- Fremmedspråkfagene egenart, utvikling og legitimering
- Språklæringsteorier og undervisningsmetoder
- Planlegging og tilrettelegging av undervisning og læring
- Vurdering og veiledning
- Tilrettelegging for estetiske erfaringer
- Språklæring og yrkesfag.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere områder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvikle innsikt i fremmedspråkets legitimering og funksjon i samfunnet og dets plass i det norske opplæringssystemet før og nå
- utvikle kunnskaper om og ferdigheter i å vurdere språklæringsteorier og undervisningsmetoder både i historisk- og samtidsperspektiv
- utvikle evne til å planlegge, gjennomføre og vurdere språkundervisning og læring i forhold til nasjonale læreplaner og til å legge til rette for gode læringssituasjoner tilpasset den enkelte elevs forutsetninger
- utvikle evne til å sette seg inn i hvordan elevene lærer fremmedspråk og ferdigheter i å undersøke betingelser for å lære språk i og utenfor klasserommet
- utvikle ferdigheter i å tilrettelegge for ulike estetiske erfaringer og opplevelser hos elevene gjennom kreativ bruk av språket i møte med kunst og kulturuttrykk
- utvikle forståelse for hva yrkesretting av språkfagene kan innebære.

Målområder

Fremmedspråkfagenes egenart, utvikling og legitimering

Dette målområdet omhandler språkets stilling som undervisningsfag i norsk skole,

og språkets posisjon og betydning. Målområdet omhandler også historiske og internasjonale forhold som belyser dagens situasjon for fremmedspråket i Norge.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for hovedlinjer i fremmedspråkopplæringens historie i norsk skole og kjenne til dens plass og legitimering i dagens opplæringsystem
- vurdere dagens læreplaner i fremmedspråket, også i forhold til læreplanens generelle del og andre fag
- gjøre rede for eget fremmedspråks utbredelse internasjonalt og dets betydning for norsk samfunns- og yrkesliv.

Språklæringsteorier og undervisningsmetoder

Dette målområdet omhandler ulike læringssyn og metodiske tilnærminger og en vurdering av disse. Det samtid- og framtidrettede didaktiske perspektivet er viktig.

I denne sammenheng står vurdering av teoriene og metodenes styrker og svakheter i en gitt læringssituasjon sentralt. Den reflekterte lærer vil velge metoder og utvikle undervisningsopplegg basert på denne kunnskapen.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for språkutvikling og språklæring og kunne bruke dette som grunnlag for egen undervisning
- vurdere og bruke ulike undervisningsmetoder og arbeidsformer i språkopplæringen, bl a prosjekt og tverrfaglige arbeidsformer
- gi eksempler på ulike metoder for å diagnostisere elevspråk og ulike former for lærevesker i fremmedspråk

- gjøre rede for noen aktuelle forsknings- og utviklingsarbeid innen fremmedspråkdidaktikk.

Planlegging og tilrettelegging av undervisning og læring

Målområdet omhandler språklærerens språkdidaktiske valg i møte med elevene og deres individuelle læringsprosesser. I denne sammenheng står tilpasset opplæring sentralt.

Studentene skal kunne

- formulere mål for egen undervisning og elevenes læring med utgangspunkt i læreplanene og kunne motivere, veilede og vurdere i forhold til disse
- omsette målene i læreplanene til velbegrunnet undervisningsopplegg tilpasset elevenes forutsetninger, bakgrunn og interesser
- legge til rette for aktiv elevdeltaking i planleggingen og tilretteleggingen av språkopplæringen - og kunne bruke elevenes ideer, kunnskaper og ferdigheter som en ressurs
- skape et læringsmiljø der elevene får mulighet til å bruke målspråket spontant og naturlig
- legge til rette for læringssituasjoner der elevene får ta i bruk ulike lærings- og kommunikasjonsstrategier og gjennom observasjon og interaksjon med elevene skaffe seg innsikt i den enkeltes læring
- vurdere ulike læremidler og samhandle med elevene om valg og bruken av disse
- fungere som gode språklige modeller.

Vurdering og veiledning

Dette målområdet omhandler vurdering og veiledning av elevenes språkproduksjon og språkforståelse.

Studentene skal kunne

- drøfte kriterier for vurdering av elevenes språkproduksjon og språkforståelse
- benytte ulike metoder for vurdering av fremmedspråkkompetanse og være bevisst metodenes svake og sterke sider
- gjøre rede for ulike kompetansebegrep innen fremmedspråk
- gjøre rede for hva som ligger i helhetlig vurdering av elevenes totale kommunikative kompetanse, herunder kunnskap om vurdering av tekstkompetanse og kunne veilede elevene i deres arbeid med å utvikle tekstkompetanse
- legge til rette og veilede elevene slik at elevene selv vurderer egen kompetanse og utvikling, og selv definerer læringsbehov i fremmedspråk.

Tilrettelegging for estetiske erfaringer

Dette målområdet omhandler betydningen av og de læringsmuligheter som ligger i møte mellom kulturer, språk og estetiske opplevelser og erkjennelser. Målområdet omfatter også spørsmål knyttet til hvordan kunnskap om målspråkets kunst- og kulturuttrykk kan anvendes i opplærings- og utviklingssammenhenger.

Studentene skal kunne

- bruke sang, musikk, bilder og kunst av forskjellig slag fra målspråklandene for å utvikle en lekende, utforskende og kreativ

holdning til språklige og kulturelle uttrykk

- legge til rette for positive elevopplevelser i møte med poesi, prosa og andre skjønnlitterære tekster
- åpne for elevers kulturinnsikt gjennom bruk av teorier knyttet til møter med litteratur og kultur
- skape situasjoner og iverksette læringsarbeid som stimulerer til bred kommunikasjon på tvers av landegrenser og fag
- gi eksempler på språkets rolle i litteraturen og som kulturbærer
- gi eksempler på kjennetegn ved et estetisk læringsmiljø som fremmer språkutvikling.

Språklæring og yrkesfag

Mange av fremmedspråklærerne i videregående opplæring underviser både på allmennfaglige- og yrkesfaglige studieretninger. Dette målområdet omhandler tilrettelegging av fremmedspråkopplæringen innenfor yrkesfag. I den sammenheng står bredden av yrkesfagene og yrkesfagenes kultur- fag-, og læringstradisjoner sentralt.

Studentene skal kunne

- drøfte prinsipper for yrkesretting av språkfagene og kunne benytte disse i egne undervisning
- drøfte spørsmål knyttet til tekstutvalg og tekstarbeid innen yrkesfaglige studieretninger med tanke på hvordan både skjønnlitteratur og sakprosa kan være kilde til kunnskap og styrking av yrkesidentiteten og kulturen i yrkesfagene og samtidig gi allmenn danning
- gjøre rede for hvordan fremmedspråk kan inngå i tverrfaglige prosjektarbeid og kunne

drøfte den rollen fremmedspråk kan ha i slike sammenhenger.

Organisering og arbeidsformer

Fagdidaktikkstudiet i fremmedspråk er teoribasert og praksisbasert. Undervisningen må organiseres slik at praksiserfaringer og den teoretiske delen av fagstudiet integreres. Språkdidaktisk kompetanse utvikles gjennom utprøving, erfarings- og tankeutveksling og kritisk refleksjon. Studiet bør derfor i stor grad være verkstedsorientert, og deler av undervisningen bør være eksemplarisk i forhold til læringssituasjonene i skolen. Studentenes læringsprosess skal foregå i et samspill mellom praksisopplæring, undervisning og faglitteratur.

Studiets organisering og arbeidsformer skal også åpne opp for at studentene utvikler medansvar for egen læring. Læreplanene i skolen framhever fremmedspråket som arbeidsspråk i opplæringen. Undervisningen av studentene må derfor i noen grad foregå på det fremmedspråket studentene har sin bakgrunn i. Gruppestørrelsen må gi mulighet til de arbeidsformer som her er skissert.

I organiseringen av studiet i fremmedspråkdidaktikk skal deler av studieinnholdet være felles for alle fremmedspråkene og deler være spesifikke for hvert enkelt fremmedspråk. Vektingen mellom det som skal være felles og det som skal være specifikt for hvert fag avgjøres av den enkelte lærerutdanningsinstitusjon.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I INFORMATIKK

(5 vektall)

Innledning*Informatikk*

Edb, data, informatikk, informasjonsteknologi (IT), databehandling, informasjonsbehandling og informasjonskunnskap er delvis overlappende betegnelser som alle er blitt brukt i skolesammenheng i Norge. Selv om denne rammeplanen omhandler fagdidaktikk i informatikk, vil vi i det følgende også bruke betegnelsen IT. Dette samsvarer med det som brukes i grunnskole, videregående opplæring og ellers i målgruppen for denne rammeplanen.

Informatikk er en relativt ung disiplin innen vitenskap og forskning, men den teknologien som springer ut av dette har allerede rukket å sette tydelig preg på vårt samfunn. Den raske utviklingen skaper store muligheter for dem som forstår å gjøre seg nytte av den, mens andre kan få store problemer. Det er derfor viktig å øke både kunnskapen om og kyndigheten i bruk av informasjonsteknologien. Særlig er det viktig å bruke de muligheter IT gir for læring og å se til at bruken av IT skaper et forsterket fellesskap snarere enn større forskjeller.

Arbeidet med IT har både teoretiske og praktiske sider. Det forutsettes ferdigheter, som i håndverk, og kreative evner, som i kunst. Ny innsikt oppstår gjennom grunnforskning innen en rekke fag og vitenskaper, men også gjennom utprøving av stadig nye anvendelser i arbeids- og samfunnslivet.

IT har ført og fører stadig til store forandringer i både opplæring, yrkesliv, samfunnsliv og privatliv. Fra å være et hjelpemiddel brukt av et fåtall vitenskapsmenn for spesielle prosjekter er IT blitt en del av vår hverdag. Dette medfører både fordeler og ulemper. Bruk av IT kan føre til økte forskjeller mellom de gruppene som har tilgang til og behersker IT, og de som

ikke har disse mulighetene. Opplæring i IT skal ikke bare være ureflektert læring av å bruke og beherske teknologien, men også i å utvikle holdninger til og meninger om hvordan IT skal brukes.

Fagdidaktikk i informatikk omhandler det å undervise i IT-faget, dets arbeidsformer, dets planleggingsprinsipper, fagets integrering i skolens virksomhet og utviklingen av faget.

Informatikk i opplæringssystemet

Innen opplæringssystemet kan en skille mellom tre ulike innfallsvinkler

- IT som eget fagområde («lære for å bruke»)
- bruk av IT som hjelpemiddel innen opplæring («bruke for å lære»)
- bruk av IT som verktøy i andre fag og yrker.

I dag blir IT brukt mer og mer som verktøy og pedagogisk hjelpemiddel i de fleste fag i opplæringssystemet, og teknologien spiller en stadig viktigere rolle i nesten alle former for undervisning og opplæring. I grunnskolen er IT ikke et eget fag, men kan tilbys ved den enkelte skole som skolens eller elevenes valg. IT som et eget fag finner en i moduler på alle trinn i videregående opplæring ved studieretningen for allmenne, økonomiske og administrative fag og på flere yrkesfaglige studieretninger. Ellers foregår det en utstrakt kursvirksomhet og etterutdanning innen IT også utenfor det offentlige skoleverket.

Informatikk og informasjonsbehandling finnes som vitenskapsfag og studiefag ved universiteter og høyskoler.

Fagdidaktikk i informatikk i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i informatikk inngår i praktisk-pedagogiske utdanningen, og som del av videreutdanning i informasjonsteknologi for lærere.

Studiet fagdidaktikk i informatikk skal gi studentene et grunnlag for å undervise på grunnskolens ungdomstrinn og i alle deler av den videregående opplæringen samt i voksenopplæringen. Studiet skal sammen med fagstudiet, praksisopplæring og pedagogikk utvikle studentens profesjonalitet som IT-lærer i videregående opplæring og på grunnskolens ungdomstrinn. Fagdidaktikkstudiet er konsentrert om å bevisstgjøre studentene om sentrale sider ved faget i skolen når det gjelder formidlingen av kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

IT har blitt et redskap i svært mange fag i tillegg til at det er et generelt pedagogisk hjelpemiddel. Det bør derfor presiseres at denne rammeplanen først og fremst dreier seg om ulike perspektiver på læring av faget informatikk.

Rammeplanen er inndelt i følgende fem målområder:

- IT som vitenskap og studiefag
- IT som skolefag
- Planlegging, stoffutvalg og stofforganisering
- Arbeidsformer i informatikkfaget
- Bruk av IT som hjelpemiddel innen opplæring.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere områder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvikle evne til å motivere, inspirere og hjelpe elevene i arbeidet med IT-faget og legge til rette for samarbeid og problemløsning
- tilegne seg kunnskap om å tilrettelegge og organisere undervisning, arbeidsformer og

læreprosesser i IT-faget tilpasset elevenes forutsetninger, kjønn, kultur og interesser

- utvikle evne til å variere arbeidsformer og legge til rette for problembasert og prosjektorientert læring
- tilegne seg kunnskap om læreplanene i IT-faget og kunne planlegge og organisere nødvendige undervisningstiltak for å nå målene i læreplanene
- utvikle en kritisk, reflektert og vurderende holdning til anvendelser av IT i samfunn, arbeidsliv og skole
- tilegne seg kunnskaper og utvikle evner slik at de kan fungere som faglige ressurspersoner for skole, elever og andre lærere.

Målområder

IT som vitenskap og studiefag

Informatikk er et relativt nytt fag og teknologien er for mange spennende, for andre fremmedartet og skremmende. Det er lett å bli teknologifiksert og akseptere teknologien og utviklingsretningene som deterministiske og upåvirkbare. Det er viktig å kunne se faget og utviklingen i en større sammenheng og være bevisst de valgene en tar både som lærer og samfunnsborger.

Studentene skal kunne

- redegjøre for ulike syn på informatikk som vitenskap og studiefag
- drøfte hvilke krefter som har betydning for utvikling av informasjonsteknologien samt hvordan dette påvirker informatikkfagets utforming og bruk i opplæringssystemet
- vurdere hvilke faglige kunnskaper og ferdigheter som er temporære og

- hvilke som er varige i et fagområde som utvikler seg meget raskt
- gjøre rede for og forstå informasjonsteknologiens rolle som kulturbærer og kulturformidler
 - drøfte informasjonsteknologiens betydning for språk, kultur og sosiale prosesser
 - vurdere og benytte programvare som er i bruk eller kan være aktuell for skolen
 - gjøre rede for teknologiens muligheter og begrensninger i samfunnet, arbeidslivet og opplæringssystemet.

IT som skolefag

IT en av de faktorene som setter og forventes å sette stort preg på vårt samfunn i arbeid, skole, hjem og fritid. At informasjon og informasjonsutveksling blir tilgjengelig overalt i store mengder, billig og nærmest uavhengig av tid og sted, gir nye muligheter og utfordringer for opplæringen. Det er derfor viktig for en lærer å være seg bevisst skolens rolle i dette, hva som er gjort og tenkt tidligere, hva som er dagens status, hva vi kan forvente eller bør ønske av morgendagen. Her er det bl a svært viktig å kunne bruke IT på en slik måte at en ikke øker forskjellene mellom de enkelte elever og elevgrupper, men prøver å minske og utjevne dem.

Studentene skal kunne

- redegjøre for utviklingen av informatikk som skolefag
- tolke, vurdere og bruke læreplanene for IT-fagene
- planlegge for og bidra til løsning av de spesielle pedagogiske utfordringene som faget står overfor, bl a

- forskjeller i elevenes bakgrunn i faget

- ulikheter med hensyn til kjønn, kulturbakgrunn m.m.
- endringstakten i faget
- vurderinger av, valg av, tilgang på og bruk av utstyr og programvare
- organisering av spesialundervisning og særskilt tilrettelagt opplæring.

Planlegging, stoffutvalg og stofforganisering

Lærerne må kunne sitt daglige «håndverk». De må vite hva som er målet med undervisningen og hvordan en skal komme dit med de daglige aktivitetene som skjer i skolens regi.

Studentene skal kunne

- lage mål for egen undervisning og elevenes læring og utforme undervisningsplaner tilpasset
 - lokale forhold
 - ulike målgrupper (skoleslag, fag, trinn)
- utviklingen i faget
- lage begrunnede planer for undervisningen, både
 - langtidsplaner (typisk fra en måned til et helt år)
 - korttidsplaner (typisk fra en time til en uke)
- gjøre rede for sammenhenger mellom læreplaner, lærebøker, undervisningshjelpemidler og IT, og bruke denne innsikten i planleggingen og gjennomføringen av undervisningen.

Arbeidsformer i informatikkfaget

IT innbyr til mange ulike arbeidsformer. Samarbeid, prosjektarbeid og tverrfaglighet er stikkord som kanskje lettere lar seg realisere innen IT-faget enn i mange andre fag. På grunn av den raske utviklingen er det spesielt viktig i dette faget at elevene lærer å søke kunnskap på egen hånd - de må lære å lære. Dette må gjenspeiles i de arbeidsformene som brukes i den daglige opplæringen.

Studentene skal kunne

- bruke arbeidsformer som er eller som har blitt viktige som følge av IT-bruk
- vurdere, velge og anvende arbeidsformer som er relevante for de oppgaver og problemer som skal løses
- legge til rette for problembaserte og prosjektorienterte undervisningsformer
- redegjøre for teknologiens muligheter til heuristiske og induktive arbeidsmåter gjennom simulering og eksperimentering
- drøfte teknologiens muligheter og begrensninger i innhenting, lagring, gjenfinning, bearbeiding og presentasjon av informasjon
- tilrettelegge undervisning med prosjektorienterte arbeidsformer på ulike nivåer, som større gruppearbeider, teamarbeid, undersøkelser, eksperimenter, miniprojekter og prosjekter
- veilede og vurdere elevene i deres arbeid med IT og være bevisst sterke og svake sider ved ulike vurderingsmetoder.

Bruk av IT som hjelpemiddel innen opplæring

IT har kanskje størst utbredelse innen andre fag enn IT-faget selv. Dette gjelder

også mer og mer i opplæringssystemet. Ved siden av å være et generelt pedagogisk hjelpemiddel, er IT også et redskap i andre fag. En IT-lærer vil derfor inneha roller som kollega, samarbeidspartner og ressursperson.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for IT-utstyr og programvare som er vanlig å brukt i grunnskolen og videregående opplæring
- gjøre rede for generelle prinsipper for bruk av IT som hjelpemiddel innen opplæring
- drøfte nye muligheter som moderne datakommunikasjon gir for samarbeid og opplæring uavhengig av tid og avstand
- søke å finne nye og kreative måter å lære på med hjelp av ny teknologi
- nevne eksempler på relevante IT-hjelpemidler som kan brukes i spesialundervisning og tilrettelagt undervisning
- delta i planlegging og utvikling av skolens IT-strategier.

Organisering og arbeidsformer

Formidling av IT i skolen er i stor grad avhengig av tilrettelegging for, og bruk av IT-basert utstyr. Studentene må få trening i praktisk bruk av IT-baserte undervisningsteknologiske hjelpemidler.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I KUNST- OG KULTURHISTORIE

(5 vektall)

Innledning

Kunst- og kulturhistorie

Kunst- og kulturhistorie fagdidaktikk bygger på studentenes kunnskaper, ferdigheter og holdninger knyttet til formkultur i tradisjonelt og kreativt nyskapende arbeid. Formkulturen sees i et historisk og samtidsaktuelt perspektiv. I det praktisk-pedagogiske studiet skal studentene utvikle sine erfaringer med fagområdet i skolesammenheng.

Kunst- og kulturhistorie i opplæringsystemet

Faget har både allmenndannende og yrkesfaglige siktemål i opplæringsystemet. I grunnskolen står allmenndannelsen og formidlingen av kulturarven i fokus. I videregående opplæring finnes kunst- og kulturhistorie som del av den estetiske allmenndannelsen og som del av yrkesutdanningen på yrkesfaglige studieretninger.

I grunnskolen møter alle barn kunst- og kulturhistorie i faget kunst- og håndverk. Helt fra de laveste trinn er elevens skapende arbeid og ferdighetstrening satt inn i en allmennkulturell sammenheng, der siktemålet er å utvikle aktive kulturbærere fremfor passive konsumenter.

I videregående opplæring kan elevene velge studieretning, og både det håndverksmessige og det kunstfaglige aspekt fra grunnskolen kan videreføres. Kunst- og kulturhistorie finnes på studieretning for allmennfag både som fordypningsfag og som valgfag. På studieretning for formgivningsfag danner fagene tegning, form og farge og kunst- og kulturhistorie på grunnkurset basis for spesialiseringer i de videregående kursene. Kunst- og kulturhistorie er også et studieretningsfag på grunnkurset i studieretning for musikk, dans, drama. Arkitekturhistorie,

stilhistorie og scenografi er valgfag som finnes på noen skoler. Kompetanse i fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie gir læreren et godt grunnlag for undervisning i disse fagområdene.

Fagområdet kunst- og kulturhistorie finner vi som kunsthistorie på universitetene og som sentrale fagfelt i profesjonsrettete utdanninger innen arkitektur, bildekunst, kunsthåndverk, formgivning, design, foto og film på ulike høyskoler.

I lærerutdanningen finnes kunst- og kulturhistorie som elementer innenfor kunstfagene musikk, forming og norsk i allmennlærerutdanningen. Faglærerutdanningen i formgivning, kunst- og håndverk inneholder betydelige elementer av kunst- og kulturhistorie.

Fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie

Studiet i fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie forutsetter gjennomført universitets-/høgskolestudier i kunsthistorie eller fag- og profesjonsrettete utdanninger innen arkitektur, bildekunst, kunsthåndverk, design, foto og film.

Studiet i fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie tar utgangspunkt i studentenes faglige innsikt og er nært knyttet til praktisk arbeid og undervisningspraksis. Studiet skal kvalifisere for undervisning i emnet kunst- og kulturhistorie i skolen, slik det forekommer som eget fag og som kunnskapsområde innen andre fag og fagintegreerte opplegg og prosjekter.

I studiet vil undervisningsarbeid knyttet til mellom- og ungdomstrinnet stå sentralt når det gjelder grunnskolen, og i videregående opplæring er fokus rettet mot faget kunst- og kulturhistorie i studieretning for formgivningsfag og studieretning for musikk, dans, drama.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- kunne planlegge, begrunne, gjennomføre og vurdere undervisning i kunst- og kulturhistorie på flere nivåer, og for elever med ulike forutsetninger
- kunne tilrettelegge for læringsprosesser innen estetikk
- kunne reflektere over etiske og miljømessige valg i undervisningen i faget kunst- og kulturhistorie
- utvikle grunnlag for å utøve fagkritikk, fagutvikling og fornying av opplæring i kunst- og kulturhistorie med et nasjonalt og internasjonalt siktemål

- ha viten om faget i museumssammenheng og kunne legge til rette for gode møter med det originale verk
- kjenne til IT-bruk og vurdering av ulike typer informasjonsteknologi til undervisningsformål innen faget

2. Å undervise i kunst- og kulturhistorie

Målområdet retter seg mot det å analysere, forstå betingelser og begrunne valg av innhold og metoder knyttet til undervisning i klasserom og skole såvel som på andre arenaer hvor kunstpedagogisk virksomhet foregår.

Hovedmomenter

Studentene skal

- kunne planlegge og gjennomføre undervisningsopplegg med utgangspunkt i læreplanene og tilpasse undervisningen til elevenes forutsetninger og lokale ramme faktorer
- kunne formulere mål for egen undervisning og elevenes læring med utgangspunkt i læreplanene, og kunne veilede og vurdere i forhold til disse
- kunne anvende ulike undervisningsmetoder, inkludert prosjektarbeid, i kunstoffag
- kunne vurdere egne og andres undervisningsopplegg og drøfte fornyelse og endring
- kunne reflektere kritisk omkring vurdering og veiledning knyttet til undervisning i kunst- og kulturhistorie
- kunne veilede kolleger om hvordan bruke bilder og andre kunstuttrykk i undervisningen av andre fag

Målområder

1. Fagområdet samfunnsmessige betydning

Kunst- og kulturhistorie viser hvilken betydning formgivning, kunst og håndverk og andre kulturytringer har hatt og har for samfunnet. Datateknologien er et sentralt tema i forhold til fagområdet i samfunnet og skolefagets utvikling.

Hovedmomenter

Studentene skal

- utvikle bevissthet om fagets aktualitet og legitimering i skole og ha kjennskap til kunstsosiologiske emner
- forstå den nasjonale kulturarvens plass i det flerkulturelle samfunn
- kjenne til relevante kunstformidlingsinstitusjoner og deres oppgaver
- kunne forberede og gjennomføre en ekskursjon og begrunne valg av mål

- kjenne til hvordan man legger tilrette for praktisk estetiske opplevelser og for materialforståelse og den "poetiske forståelsesform"

3. Viten om didaktiske relasjoner innen kunst- og kulturhistorie

Å være lærer i kunst- og kulturhistorie innebærer å kunne reflektere over og formulere seg om hva man mener med kunnskap og viten innenfor fagområdet. Det å kunne reflektere over slike spørsmål og over forbindelsen mellom kunstpraksis og vitenskap utgjør en viktig del av en lærers kompetanse i faget kunst- og kulturhistorie.

Hovedmomentar

Studentene skal

- kunne legge til rette for læringsprosesser innen estetikk for barn, ungdom og voksne
- kunne gjøre rede for ulike syn på forbindelsen mellom kunstpraksis og vitenskap
- kjenne til metoder for innhenting, produksjon og dokumentasjon av viten innenfor kunstfagområdet
- kjenne til og kunne vurdere ulike typer læremidler og selv kunne utvikle undervisningsmateriell

Organisering og arbeidsformer

Arbeidet med fagdidaktikk i kunst- og kulturhistorie knyttes til målområdene gjennom studenters og læreres presentasjon og drøfting av klasseromsrelaterte problemstillinger i fagområdet. Studentene skal delta aktivt i planleggingen av undervisningen. Lærestoffet blir kommentert og vektlagt av studenter og lærere i fellesskap. Studentene forbereder seg på den måten til

praksis, og de får trening i å vurdere fagets mål, innhold og metoder i skolen.

Undervisningen og aktivitetene i studiet legges opp på en slik måte at studentene får en mest mulig allsidig erfaring fra ulike typer undervisning som forelesninger, klasseromsundervisning, demonstrasjoner, simuleringer, prosjektarbeid, gruppearbeid, pararbeid, kasusstudier og ekskursjoner.

Vurdering og eksamen

Det vises til studieplanen under praktisk-pedagogisk utdanning, generell del, om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I MATEMATIKK

(5 vektall)

Innledning

Matematikk

Matematikken har svært lange tradisjoner. Gjennom flere tusen år har den utviklet seg som et nyttig hjelpemiddel til å løse praktiske problemer og som et teoretisk fag til studium og forskning. Mellom disse to aspektene av faget er det en fruktbar vekselvirkning. Rent teoretiske undersøkelser av abstrakte strukturer viser seg ofte å ha overraskende og nyttige anvendelser. Samtidig gir praktiske problemer ofte opphav til ny teoretisk utvikling. I vår tid er matematisk teori og praksis blitt en integrert del av naturvitenskap, teknologi, økonomi og mange samfunnsfag. På den annen side har den teknologiske utviklingen påvirket matematikken, blant annet gjennom informasjonsteknologien. Den har med sin omfattende regnekapasitet og store muligheter til visualisering gitt nye arbeidsmuligheter i faget og aktualisert nye temaer.

Den matematiske prosessen har både teoretiske og praktiske sider. Den forutsetter ferdigheter, som i håndverk, og kreative evner, som i kunst. Ny innsikt i faget vinnes ofte gjennom induktivt arbeid der utforskning og eksperimentering med bruk

av fantasi og intuisjon står sentralt. Deretter kommer gjerne en fase med deduktiv verifisering og presis formulering av resultatene. Matematikken er som et språk med sin egen grammatikk. Det er av grunnleggende betydning å kunne resonnerer klart og systematisk.

Matematikken spiller en viktig rolle i vår kultur og er nært knyttet til menneskers hverdag. Grunnleggende matematikkunnskaper er en del av allmennundannelsen.

Fagdidaktikk i matematikk er etablert som et eget vitenskapsområde. Her studerer man matematikken som kunnskapsområde, dens særpreg, utvikling og betydning. Videre er man opptatt av lærerens rolle og ulike metoder for undervisning i faget. Fokus er imidlertid på eleven. Man studerer bl a utvikling av sentrale matematiske begreper, typiske oppfatninger og misoppfatninger, ulike læreforutsetninger i faget og fagspesifikke lærevesker.

Matematikk i opplæringssystemet

Matematikk har lange tradisjoner som et formaldannende fag med stor vekt på presise kunnskaper, stram logikk og effektive ferdigheter. I de senere år har andre aspekter fått økt betydning i matematikkundervisningen. Nå vektlegges eksperimentering, opplevelse, undring og refleksjon for å bidra til utvikling av elevenes nysgjerrighet og trang til utforskning. Det er lagt vekt på at elevene skal være aktive i læringsprosessen og selv konstruere sine matematiske begreper. Videre blir matematikkens store anvendelsesmuligheter som redskapsfag framhevet. Elevene skal utvikle kunnskaper som setter dem i stand til å delta i samfunnsdebatter og være med på å ta avgjørelser. Matematikk oppfattes som vanskelig av mange, og den har ofte vært brukt som et seleksjonskriterium ved utvelgelse til videre utdanning. Den måten elevene møter matematikken på i skolen er derfor særdeles viktig for deres opplevelse av mestring eller nederlag.

Matematikk undervises for alle elever på alle trinn i grunnskolen, og faget er også obligatorisk i grunnkurset i videregående opplæring. I de videregående kursene er faget frivillig. I barnehagen og på småskoletrinnet fremmes matematisk begrepsutvikling i særlig grad gjennom lek, spill og opplevelser. På mellomtrinnet står fortsatt egenaktivitetene sentralt, og disse gis ofte en praktisk forankring i nærmiljøet. På ungdomstrinnet blir de formelle og abstrakte sidene av faget sterkere vektlagt, og generelle anvendelsesområder i samfunnet trekkes fram. I videregående opplæring blir en formalisert matematikk enda viktigere, og matematiske modeller for ulike anvendelser studeres. På yrkesfaglige studieretninger er det en viss yrkesretting av matematikken.

De fleste studier i tekniske, naturvitenskapelige og økonomiske fag på universiteter og høyskoler forutsetter et solid grunnlag i matematikk. Innenfor slike studier undervises faget med vekt på dets potensiale som verktøy for anvendelser. Men matematikk er også et eget fag med fullverdig studium fram til hovedfag og doktorgrad. Som studiefag har matematikken mange disipliner med ulike særpreg. Også her framheves ofte de nyttige anvendelsene, men fagets deduktive egenart kommer spesielt tydelig fram.

Fagdidaktikk i matematikk i lærerutdanningen

Det undervises i fagdidaktikk i matematikk i både førskolelærerutdanningen, allmennlærerutdanningen og den praktiskpedagogisk utdanningen. Matematikken er blitt styrket i allmennlærerutdanningen i de seinere årene. Dette har ført til en tilsvarende styrking av fagets didaktikk. I allmennlærerutdanning og praktiskpedagogisk utdanning har det skjedd en utvikling fra metodiske kurs til et fag som omfatter refleksjon over matematiske, historiske, epistemologiske, psykologiske

og sosiale problemer i et skjæringspunkt mellom teori, forskning, praksis og erfaring.

Det finnes ulike oppfatninger om hva som er matematikkunnskapenes egentlige natur. I didaktisk sammenheng er det viktig å studere mangfoldet av slike oppfatninger. Matematikken er et særpreget fag. Kjennskap til fagets historie gir innsikt i dets egenart. Samtidig kan den historiske utviklingen gi innsikt og erfaringer som kan være til nytte for å forstå barns oppbygging av matematiske begreper.

Synet på læring av matematikk er knyttet til synet på matematisk kunnskap. Det finnes forskjellige teorier for læring som kan gi ulike perspektiver på undervisningen. Matematikken kjennetegnes av en struktur der nye kunnskaper ofte bygger på tidligere etablerte kunnskaper. En slik hierarkisk oppbygning bidrar til å gjøre læringen av matematikk meget kompleks.

Undervisning av matematikk tar utgangspunkt i ulike læringssyn, i reflektert egen erfaring og er basert på gjeldende læreplaner for grunnskole og videregående opplæring.

Denne planen er organisert i tre målområder:

- Matematikk som kunnskapsområde
- Læring av matematikk
- Undervisning av matematikk

En slik inndeling er gjort av praktiske grunner. Den er ikke ment å avspeile en avgrensing i separate områder. I kurset i fagdidaktikk vil områdene stadig gripe over i hverandre og samvirke på en fruktbar måte.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvide sine perspektiver på matematikkfagets særpreg og tilblivelse og dets rolle i samfunnet
- sette seg inn i gjeldende læreplaner for matematikk i skoleverket og matematikkens utvikling som skolefag
- tilegne seg kunnskap om sentrale teorier for læring av matematikk, om begrepsutvikling og typiske misoppfatninger og om fagspesifikke lærevesker
- utvikle sine ferdigheter i å planlegge og vurdere matematikkundervisning med utgangspunkt i teori, læreplaner og reflektert erfaring
- tilegne seg innsikt i og erfaring med læreverk og hjelpemidler som kan nyttes i matematikkundervisning
- bli bevisste på og utvikle sine holdninger til elever, kollegialt samarbeid og sin egen lærerrolle
- begynne å utvikle et kritisk og konstruktivt syn på dagens matematikkundervisning, slik at de gjennom praksiserfaring og fagdidaktisk kunnskap kan bidra til skolefagets videre utvikling.

Målområder

Matematikk som kunnskapsområde

Dette målområdet handler om matematikkfagets bakgrunn, egenart og anvendelser. Det omfatter perspektiver på faget som studentene kan dra nytte av ved planlegging av undervisning.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for deler av matematikkens historie og gi eksempler på matematikkens tilknytning til kultur og samfunn
- bruke historiske og kulturelle momenter i sin planlegging av matematikkundervisning

- gjøre rede for og drøfte matematikkens induktive og deduktive karakter
- beskrive matematikk som et dynamisk fag der kreativitet og fantasi spiller en viktig rolle for kunnskapsbygging
- gi eksempler på og vurdere matematikkens betydning i hverdagsliv, samfunn og andre fag, og utnytte dette i planlegging av matematikkundervisning
- vurdere betydningen av matematiske modeller og deres bruk i undervisningen
- gjengi noen hovedtrekk fra skolematematikens historie og drøfte matematikkens plass og legitimering i skolen
- analysere læreplanene i matematikk for grunnskole og videregående opplæring, relatere disse til læreplanens generelle del og bruke planene som grunnlag for egen undervisning.
- identifisere elevenes behov for konkretisering og illustrasjon i læreprosessen
- anvende ulike representasjonsformer for matematisk kunnskap og vurdere deres betydning for læringen
- vurdere og drøfte motivasjonens betydning for læring av matematikk
- fortelle om typiske misoppfatninger og hverdagsforestillinger i matematikk og kunne diagnostisere slike
- gjøre rede for spesifikke lærevansker i matematikk og mulige måter å møte disse på
- gi eksempler på mulige problemer ved læring av matematikk relatert til forhold som kjønn, språk og ulik kulturell bakgrunn.

Læring av matematikk

Det finnes ulike syn på matematisk kunnskap og på læring av matematikk. Hvilket syn man legger til grunn, kan ha konsekvenser for hvordan man tilrettelegger læringsmiljøet for elevene. God undervisning for ulike elevgrupper forutsetter bl a kunnskaper om begrepsutvikling og om typiske misoppfatninger, hverdagsforestillinger og lærevansker.

Studentene skal kunne

- gjengi ulike teorier for læring av matematikk og gjøre rede for hvordan disse kan påvirke valg av undervisningsform
- gjøre rede for betydningen av muntlig kommunikasjon for utviklingen av matematiske begreper og forståelse

Undervisning av matematikk

Målområdet omfatter kunnskaper og ferdigheter som er viktige for å undervise i matematikk og legge til rette for læring av faget. Arbeidet med dette målområdet innebærer bl a å omsette kunnskaper om matematikk som fag og om læring av matematikk til praktisk handling på måter som tar hensyn til elevenes ulike læreforutsetninger og støtter dem i deres læringsarbeid.

Studentene skal kunne

- planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i matematikk med utgangspunkt i gjeldende læreplaner
- gjøre rede for prinsipper for valg av lærestoff og benytte disse prinsippene i egen matematikkundervisning
- gjøre rede for prinsipper for valg av arbeidsformer i matematikk (bl a induktiv og deduktiv tilnærming til faget, problemløsning, tema- og prosjektorganisert arbeid) og legge

disse prinsippene til grunn for egen undervisning

- gjøre rede for prinsipper for valg og vurdering av læremidler i matematikk (bl a læremidler basert på informasjons- og kommunikasjonsteknologi) og benytte disse prinsippene i egen undervisning
- identifisere ulike læreforutsetninger blant elever, og vurdere og iverksette forskjellige former for differensiering
- gjøre rede for hvordan matematikkundervisning i videregående opplæring kan yrkesrettes slik at elever på yrkesfaglige studieretninger kan dra nytte av matematikk i sin yrkesopplæring
- vurdere og anvende ulike former for vurdering av elevers kunnskaper og ferdigheter i matematikk, og drøfte kriterier for fastsetting av karakter med utgangspunkt i læreplanverket
- analysere og vurdere egen matematikkundervisning og lærerrolle og omsette slik refleksjon i forbedret yrkesutøvelse.

Organisering og arbeidsformer

I studiet må studentene erfare undervisningsformer som skal stå sentralt i matematikkundervisningen i skolen. Dette gjelder eksempelvis utforskende aktiviteter, induktiv arbeidsmåte og problemløsning. I samarbeid med pedagogikk og andre fag skal de erfare tverrfaglige arbeidsformer, spesielt prosjektarbeid.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I MEDIEKUNNSKAP

(5 vekttall)

Innledning

Mediekunnskap

I dag spiller mediene en mer sentral rolle som informasjons- og kommunikasjonsformidlere enn noen gang tidligere i historien. De er med oss døgnet rundt, og gir oss også underholdning og opplevelser. De påvirker våre holdninger, vår måte å tenke på, våre verdinormer og våre handlinger.

Vår historie, og spesielt vår kulturhistorie, har alltid blitt påvirket av fremveksten av nye medier og ny teknologi. Utviklingen har gått fra muntlig til skriftlig overlevering, og fra trykte medier til elektroniske. Siden denne nye teknologien påvirker våre tanker og handlinger, får den konsekvenser for hva slags samfunn vi får. Mange er derfor svært opptatt av virkningen av den nye teknologien, hvordan den påvirker kommunikasjonen mellom mennesker og den enkeltes mulighet til å bestemme over sitt eget liv. I denne sammenhengen spiller skolen en viktig rolle.

Den voldsomme kapasitetøkningen i den nye teknologien åpner for demokratisering av både skrift- og bildemediene, med lokalfernnsyn, lokalradio og enkle aviser på nett. Behovet for kunnskaper på dette området blir derfor stort og skolen bør være med og dekke dette kunnskapsbehovet.

Internasjonalisering er en annen viktig trend. Vi kan på en helt annen måte enn før ta imot impulser utenfra og også selv formidle norsk kultur. Det blir derfor en sentral oppgave å bevisstgjøre våre elever både på muligheter og farer i denne sammenhengen.

Opplæringen i mediekunnskap skal gi elevene ferdigheter og innsikt til selv å delta som skapende og kritiske aktører på dette samfunnsområdet.

Mediekunnskap i opplæringssystemet

Mediekunnskap har litt etter litt funnet sin plass i opplæringsystemet. Utgangspunktet for medieundervisning har som oftest vært skepsis, man har ønsket å avsløre mediene og skape en kritisk holdning hos elevene. Dette har vært tilfelle med alle våre medier fra filmen til datamaskinen med internett.

Interessen for mediekunnskap som et positivt innslag i skolehverdagen kom egentlig først på 70-tallet med muligheter for egne video- og radioprogrammer, selv om det var laget aviser fra 30-tallet og smalfilmprogram siden midten av 50-tallet.

Skolens medieundervisning ble innledningsvis knyttet til andre fag, hovedsaklig til norsk og samfunnsfag. Mønsterplanen av 1974 innførte mediekunnskap som eget valgfag i grunnskolen, og denne muligheten fortsatte i M-87. I L-97 finner vi mediekunnskap som store og viktige emner i norsk, kunst og håndverk og språk og som mindre emner i andre fag. Det finnes ikke som eget fag i vår grunnskole.

I videregående skole kom faget først som eget fag på 1980 tallet. I dag finner vi det som studieretningsfag i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. I tillegg finner vi det som deler av norsk og samfunnsfag og som innslag i mange andre fag. Det er et godt etablert og populært fag på mange videregående skoler.

Svært mange høyskoler tilbyr mediekunnskap som fag. Det samme er tilfelle med universitetene, der utdanningen tilbys fra grunnfag til doktorgradsnivå.

Fagdidaktikk i mediekunnskap i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i mediekunnskap er rettet mot undervisning i mediekunnskap i grunnskolen, i videregående skole og i voksenopplæringen. Den skal, sammen med fagstudiet, pedagogikken og praksisopplæringen, gi studentene

den nødvendige profesjonalitet til å virke i de nevnte skoleslag. Formidling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger ved faget mediekunnskap vil stå sentralt i fagdidaktikkstudiet.

Mål og målområder

Mål

Studiet i mediekunnskap skal kvalifisere studentene for læreryrket og utvikle dem til profesjonelle lærere i grunn- og videregående opplæring. Gjennom studiet skal studentene innenfor sitt fag:

- se sammenhengen mellom forskningsfaget, studiefaget og skolefaget
- tilegne seg kunnskap om fagplanene i de ulike skoleslag, og kunne analysere dem
- tilegne seg ferdighet i å planlegge og gjennomføre undervisningsopplegg, samt kunne analysere og forbedre egen undervisning
- utvikle evnen til å se mediefaget som en del av en større helhet og utvikle evne til samarbeid med andre fag
- skaffe seg forutsetninger for å drive fagutvikling og fornying i skolen og i andre undervisningssammenhenger

Målområder

1. Historisk utvikling

Den historiske utviklingen av faget som undervisningsfag på høyskole/universitetsnivå og i grunnskolen og den videregående skolen er sentral for faget slik det avtegner seg i dag.

Delemner:

- Mediefaget i historisk perspektiv
- Mediefagets ulike basisfag

- Samfunnsmessige forhold som har preget utviklingen av mediefaget i skolen
- Mediefagets legitimering

II. Læreplaner og fagplaner

Planene er skolens viktigste pedagogiske og politiske styringsdokumenter.

- Fag- og læreplanenes historikk
- Dagens læreplaner
- Mediekunnskap som del av andre fag
- Mediekunnskap som valgfag
- Mediekunnskap som studieretningsfag
- Innføring i læreplanprosesser og læreplanteori
- Forholdet mellom læreplanvisjoner og hverdagsrealisme i skolesituasjonen
- Lokalt læreplanarbeid

III. Arbeidsmåter og læremidler

Arbeidet her skal gi studentene kunnskaper om og erfaringer i hvordan en kan formidle holdninger, kunnskaper og ferdigheter som er sentrale i skolens generelle mål og mål for mediekunnskapsfaget.

- Arbeidsformer og arbeidsmåter som er sentrale innen mediekunnskapsfaget
- Elevers læring
- Hjelpemidler
- Forhold til andre skolefag. Samarbeid. Tverrfaglighet
- Lærebøker og utstyr
- Planlegging av undervisning i skolens mediefag. Utarbeidelse av opplegg, gjennomføring, vurdering av egen undervisning. Klasseromsteknikker
- Elevaktivitet og elevansvar

IV. Vurdering

Studentene skal ha et grunnlag for å vurdere arbeidet i skolen på en profesjonell måte. Vurdering kan være vurdering av skolens og fagmiljøets virksomhet, seg selv som lærer og elevene.

- Krav til vurdering ifølge forskrifter og planer
- Vurdering av ferdigheter, innsats, kunnskaper og holdninger
- Formell og uformell vurdering
- Prosess og produktvurdering
- Skolevurdering og lærervurdering

V. Utviklingsarbeid

Målet med dette punktet er å motivere studentene til å drive eget utviklingsarbeid i skolen, både i eget fag og generelt.

- Orientering om ulike former for forsknings- og utviklingsarbeid i skolen
- Orientering om denne type arbeid i mediekunnskap
- Egne utviklingsprosjekter

Organisering og arbeidsformer

I mediekunnskap finner vi en kombinasjon av teori og praktisk mediearbeid. Organisering og arbeidsmåter er påvirket av dette og vil derfor variere gjennom hele studiet. I mediekunnskapsdidaktikken legges det vekt på å bruke de undervisningsmetoder som studentene vil møte i skolen.

Undervisningen og aktivitetene i studiet legges opp på en slik måte at studentene får mest mulig allsidig erfaring fra ulike typer undervisning som forelesninger, klasseromsundervisning, demonstrasjoner, si-

muleringer, prosjektarbeid, gruppearbeid, pararbeid, kasusstudier og ekskursjoner.

Vurdering og eksamen

Det vises til studieplanen under praktisk-pedagogisk utdanning, generell del, om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I MUSIKK

(5 vektall)

Innledning

Musikk

Musikk er kunsten å sette sammen eller framføre toner i en estetisk helhet av rytme, melodi og harmoni.

Musikk har til alle tider hatt stor betydning som kunst og kulturuttrykk, enten det dreier seg om felles eller personlige uttrycks- og opplevelsesbehov. Slik utgjør musikk en viktig del av vår felles kulturarv og nasjonale referanseramme. Musikk har alltid hatt viktige håndverksdimensjoner. Disse har manifestert seg gjennom en århundrelang mesterlæringstradisjon, hvor kunstneriske og håndverksmessige tradisjoner har blitt formidlet fra generasjon til generasjon.

Musikk som vitenskapsfag har som oppgave bl a å utforske, beskrive, ordne og systematisere forholdet mellom musikk, menneske og samfunn. Til dette anvender musikkvitenskapen musikkhistoriske og verkanalytiske metoder, men også psykologiske, antropologiske og filosofiske studier av musikk og musikkliv.

Kunnskap i musikk vinnes både gjennom skaping, utøving og forskning, og gjennom musikkpedagogisk virksomhet. Særlig karakteristisk er det at viktige sider ved kunnskapen bare kan vinnes gjennom direkte kontakt med selve musikkmateriale.

I media- og informasjonssamfunnet har musikk stor betydning og brukes på mange områder. Blant disse er utvikling av kultu-

rell identitet. Musikk brukes også innen terapi, informasjonsformidling, underholdning, salgspåvirkning o a. I dag framstår det et allsidig yrkesliv knyttet til musikk. Komponister, utøvende musikere og musikkpedagoger utøver sin profesjon innenfor ulike sjangere og undervisningsområder.

Fagdidaktikk i musikk omhandler alle sider ved musikkpedagogisk virksomhet og tar utgangspunkt i det gjensidige forholdet mellom virksomheten og dens mangesidige basis, i første rekke musikk som kunst, kulturuttrykk og vitenskap.

Musikk i opplæringssystemet

Musikk som undervisningsfag har lange historiske røtter. Musikk- og kulturskolene står i en tradisjon der mennesker i all tid har oppsøkt læremestere for å lære spill og sang. Dette preger også viktige sider ved musikkonservatorietradisjonen. I universitetssektoren har det utviklet seg egne undervisningstradisjoner i musikkvitenskap, et fag med røtter tilbake til antikken. Som allmennfag har faget utviklet seg fra «sang efter salmebogen» tidlig i den norske grunnskolens historie, fram til musikk som eget, obligatorisk fag.

I dag finnes musikk som undervisningsfag i mange ulike varianter i opplærings-systemet. I barnehagen kan musikkfagets karakter være allmenndannende eller mer spesialisert. I grunnskolen har faget en allmenndannende karakter. I videregående opplæring og i folkehøgskolene finner vi musikkundervisningen spesialisert i ulike teoretiske og utøvende fag. I universitets- og høgskolesektoren finnes faget både som vitenskapsfag, kunstoffag og som ulike musikkpedagogiske studietilbud. I musikk- og kulturskolene, i voksenopplæringen og i det øvrige frivillige musikklivet gis det i hovedsak instrumental-, vokal- og ensembleundervisning.

Det er flere årsaker til at det er behov for musikkpedagogisk virksomhet. Opplæring i musikk er viktig for å overføre kulturar-

ven og gjøre dagens kulturelle uttrykk tilgjengelig også for ettertiden. Opplæringen kan bidra til å utvikle mennesket bl a på det følelsesmessige området. Den kan også bidra til å dekke behovet for selvuttrykk og for erkjennelse gjennom kunst og estetiske erfaringer. I tillegg kan musikkopplæringen bidra til utvikling av kulturell identitet.

Fagdidaktikk i musikk i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i musikk inngår både i allmennlærerutdanning, førskolelærerutdanning, faglærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Ulike former for musikkundervisning har en god del til felles. Samtidig stiller de svært ulike krav til lærernes fagdidaktiske kvalifikasjoner. Det finnes derfor ulike varianter av fagdidaktikk i musikk i lærerutdanningen ved de ulike høyskolene og universitetene.

Fagdidaktikk omfatter studier av vekselvirkningen mellom undervisningsfaget musikk og musikk som kunst- og kulturuttrykk, håndverksfag og vitenskapsfag. Musikkdidaktikken har bl a som oppgave å beskrive og gi innsikt i undervisningsfaget musikk i alle dets former. Arbeidet med fagdidaktikk i musikk kan dermed bidra til å sette den enkelte musikkpedagog, elev og undervisningssituasjon inn i større kulturelle og samfunnsmessige sammenhenger. I praktisk-pedagogisk utdanning er det fagdidaktikkens oppgave å knytte den kompetansen studentene har fra musikkfaglige studier sammen med pedagogisk og musikkpedagogisk kompetanse.

Studentene som tas opp til praktisk-pedagogisk utdanning har en musikkfaglig utdanningsbakgrunn som kan variere fra om lag ett til seks år, og en erfaringsbakgrunn som kan variere i art og omfang. Dette fører ofte til at ulike studenter ønsker å ta ansvar for ulike musikkpedagogiske oppgaver etter endt praktisk-pedagogisk utdanning.

I denne rammeplanen er faget bygd opp i følgende fem målområder:

- Musikkpedagogisk grunnlagstenkning
- Planarbeid
- Lærestoff og arbeidsformer
- Tilpasset opplæring
- Vurdering og veiledning.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere områder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger slik at de kan planlegge, gjennomføre og vurdere musikkpedagogisk virksomhet tilpasset den enkelte elev og elevgruppe i samsvar med gjeldende læreplaner
- utvikle evne til ta hånd om musikkpedagogiske oppgaver på en yrkesetisk bevisst måte, og se musikkpedagogens ansvar for musikken som kunstart i et større samfunnsmessig, kulturelt og musikkpedagogisk perspektiv
- utvikle evne til å begrunne musikkpedagogisk virksomhet, uttrykke seg om musikkfagets særpreg og historie, følge med i den musikkpedagogiske utviklingen og skape fornying innenfor fagområdet
- tilegne seg kunnskaper om musikkfagets plass, rolle og kontinuitet i opplæringssystemet som helhet, fagets anvendelse i arbeidslivet og tilknytning til andre fag og vise forståelse for sammenhenger mellom den musikkpedagogiske virksomheten og annen pedagogisk virksomhet

Målområder

Musikkpedagogisk grunnlagstenkning

Målområdet musikkpedagogisk grunnlagstenkning omfatter problemstillinger som er felles for alle typer musikkpedagogisk virksomhet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike syn på musikk, musikkestetikk og musikalitet, drøfte og reflektere over disse, over forholdet mellom musikk som kunst og hverdagskultur og over den musikkpedagogiske virksomheten i samfunnsmessig perspektiv
- drøfte resonnementer i legitimering av musikkpedagogisk virksomhet, også i tilknytning til aktuelle skole- og kulturpolitiske emner
- beskrive hvordan musikk som undervisningsfag framtrer i ulike deler av opplæringssystemet, og kunne gjøre rede for ulike musikkpedagogiske yrkesfunksjoner i samfunnet
- identifisere og drøfte prinsipper fra ulike musikkpedagogiske hovedretninger i samtiden og fra musikkpedagogikkens historie
- drøfte den musikkpedagogiske virksomhetens rolle i tverrfaglig undervisning med utgangspunkt i temaer som likestilling, miljø, menneskeretter, teknologi o.l.
- gi uttrykk for en musikkpedagogisk yrkesidentitet, vurdere den kritisk og påvise og drøfte ulike yrkesetiske utfordringer i musikkpedagogisk virksomhet.

Planarbeid

Målområdet omfatter studium av generelle planleggingsprinsipper og av spesielle planleggingsprinsipper som er typiske for musikkpedagogisk virksomhet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike måter å bruke læreplanbegrepet på, drøfte fordeler og ulemper ved ulike læreplanmodeller for musikkpedagogisk virksomhet og vurdere aktuelle læreplaner i musikk
- gjøre rede for ulike måter å planlegge musikkpedagogisk virksomhet på, lage undervisningsplaner på kort og lang sikt, herunder årsplaner med utgangspunkt i aktuelle læreplaner og med tanke på god progresjon og aktiv elevdeltaking
- planlegge musikkpedagogisk virksomhet med utgangspunkt i ulike musikk kulturer, bl.a. rock, jazz, samisk musikk, norsk folkemusikk, etnisk musikk og vestlig kunstmusikktradisjon
- drøfte ulike former for lokalt læreplanarbeid, lokalt utviklingsarbeid, tverrfaglig undervisning og prosjektarbeid med utgangspunkt i musikk, og gjøre rede for faktorer som kan hemme og fremme gjennomføringen av slikt arbeid
- identifisere muligheter for musikkpedagogisk utviklingsarbeid knyttet til planlegging av musikkpedagogisk virksomhet.

Lærestoff og arbeidsformer

Målområdet omfatter studium av lærestoff og arbeidsformer som kan være anvendbare i ulike musikkpedagogiske sammenhenger.

Studentene skal kunne

- drøfte og anvende ulike prinsipper for valg av lærestoff og

- arbeidsformer i musikkpedagogisk virksomhet
- anvende et bredt utvalg av undervisningsrepertoar i egen undervisningspraksis med utgangspunkt i drøfting av musikkpedagogiske metodeverk og metodiske tradisjoner
 - bruke eget hovedinstrument, dans og drama som hjelpemidler og vurdere bruk av ulike hjelpeinstrumenter i den musikkpedagogiske virksomheten
 - drøfte valg av lærestoff og arbeidsformer for arbeid med begrepsdanning, lytting og musikkopplevelse, og med gehørtrening, musikkorientering, skapende virksomhet, instrumental og vokal utøving, og kunne velge lærestoff og arbeidsformer i samarbeid med elevene
 - drøfte og velge lærestoff og arbeidsformer, bl a prosjektarbeid og emneorientert, tverrfaglig undervisning, med utgangspunkt i musikk slik at elevene kan oppleve fellesskap, delta aktivt og ta ansvar for egen læring
 - vurdere og bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi og andre hjelpemidler som f eks audiovisuelt utstyr i den musikkpedagogiske virksomheten
 - identifisere muligheter for musikkpedagogisk utviklingsarbeid knyttet til lærestoff og arbeidsformer for musikkpedagogisk virksomhet.

Tilpasset opplæring:

Målområdet omfatter studium av prinsipper for tilpassing av musikkpedagogisk virksomhet ut fra individuelle behov og forutsetninger hos elever og studenter.

Studentene skal kunne

- identifisere tilpasningsbehov og tilpasse musikkpedagogisk virksomhet til elever og elevgrupper med ulike forutsetninger innenfor de rammene som er gitt for den aktuelle virksomheten
- legge til rette undervisning for elever med ulik norsk og fremmedkulturell bakgrunn og kunne utnytte elevenes ressurser og interesser i denne sammenheng
- gjøre rede for hvordan de som musikkpedagoger kan tilrettelegge arbeidet for elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring
- identifisere muligheter for musikkpedagogisk utviklingsarbeid knyttet til tilpasset musikkopplæring.

Vurdering og veiledning

Målområdet omfatter studium av problemstillinger knyttet til vurdering og veiledning av og i musikkpedagogisk virksomhet.

Studentene skal kunne

- drøfte prinsipper for elevvurdering, herunder vurderingsformer og vurderingsuttrykk generelt og i egen musikkpedagogisk virksomhet
- identifisere og drøfte faktorer som kan hemme og fremme vurderingsarbeid i musikk
- gjennomføre veiledning og vurdering av elever før, underveis og etter avsluttet musikkopplæring
- gjøre rede for ulike måter å formidle resultatene av vurderingen på og kunne drøfte yrkesetiske problemstillinger knyttet til denne formidlingen
- drøfte hvordan såvel resultatene som formidlingen av dem kan legges til grunn for samarbeid med hjemmet om musikkundervisningen

- anvende ulike måter å dokumentere vurderingsresultater på i musikkpedagogisk virksomhet
- identifisere muligheter for musikkpedagogisk utviklingsarbeid knyttet til vurdering og veiledning i musikkpedagogisk virksomhet.

Organisering og arbeidsformer

Dette er en rammeplan for grunnenheten i fagdidaktikk i musikk. Alle studenter som gjennomfører praktisk-pedagogisk utdanning i musikk, skal ta denne grunnenheten enten de har utdanning i flere fag eller bare i musikk.

Studiet i grunnenheten skal være praksisbasert. Det er avgjørende at studiet organiseres slik at studentene samler praksiserfaring fra musikkundervisning på en systematisk måte, og at de som del av arbeidet med fagdidaktikk i musikk får bearbeide, analysere, drøfte og reflektere over praksiserfaringene. Dette stiller krav til samarbeid mellom teori- og praksislærere. Arbeidsformene som benyttes, må gi studentene øvelse i systematisk observasjon og innsamling av informasjon fra musikkpedagogisk praksis. De skal dessuten i størst mulig grad gi studentene erfaring med aktuelle arbeidsformer i de skoleslagene der de skal virke etter studiet. Det skal særlig legges vekt på prosjektarbeid og tema-/emneorienterte arbeidsformer.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I NATURFAG

(5 vekttall)

Innledning

Naturfag

Naturfag i skolen henter sitt lærestoff fra naturvitenskapene. I disse vitenskapene studerer man ulike naturfenomener og sammenhengene mellom dem. Naturvitenskapene er karakterisert både ved de arbeidsformene man benytter for å vinne ny kunnskap og de produktene dette arbeidet har gitt i form av kunnskap om naturen. Naturvitenskap har mange disipliner. Biologi, fysikk og kjemi har vært de viktigste i skolen. Andre disipliner er astronomi, geologi, biokjemi, biofysikk, fysikalsk kjemi osv. Nye disipliner oppstår og gamle mister sin betydning.

Naturvitenskapelige metoder med kreativ tenkning for å lage hypoteser, testing av hypoteser, utvikling av modeller og teorier, er en vesentlig del av naturvitenskapene. Naturvitenskapelige tenke- og arbeidsmåter har hatt stor overføringsverdi til andre vitenskaper og derved stor betydning for deres utvikling.

Naturvitenskapenes store betydning for vår oppfatning av verden og for våre tenkemåter kan studeres i fag som historie, filosofi, religion, etikk, og i faghistorien til de enkelte naturvitenskapsfagene selv. Det samme gjelder naturvitenskapenes innvirkning på vår levemåte, på vår levestandard og utviklingen av samfunnet som helhet. Samtidig som anvendelse av naturvitenskap og teknologi på mange måter har belastet vår natur, ser det ut til at naturvitenskap og teknologi også kan gi vesentlige bidrag til bærekraftig utvikling i framtiden.

Naturvitenskapelig kunnskap er viktig for å forstå og kunne være delaktig i politiske og samfunnsmessige oppgaver. Samfunnet er avhengig av borgere med gode allmennkunnskaper i naturfag og borgere med høy naturvitenskapelig kompetanse.

Fagdidaktikk i naturfag omfatter kunnskap om og refleksjon over bl a mål, innhold, arbeids- og vurderingsformer i naturfagene. Arbeidet er rettet både mot faglig lærestoff og mot utvikling av holdninger og innstillinger som er inkludert i målene for naturfagene.

Naturfag i opplæringssystemet

De naturvitenskapelige fagene har tradisjonelt bestått av hoveddisiplinene biologi, fysikk og kjemi. Denne tradisjonen har også preget grunnskole og videregående opplæring. Biologi, fysikk og kjemi har dominert innholdet i naturfag, mens fag som astronomi og geologi har fått liten plass.

Oppdelingen i fagdisipliner er forlatt i grunnskolen og i grunnkursene i videregående opplæring til fordel for et samlet naturfag, så vel av faglige som av pedagogiske årsaker. På de laveste trinnene i grunnskolen var naturfaglige emner i en periode integrert i det såkalte orienteringsfaget sammen med heimstadiære og samfunnsfag. Dette er senere forlatt slik at naturfag nå er definert som selvstendig fag i grunnskolen. På grunnkursene i videregående opplæring er naturfag obligatorisk for alle elever, men med noe ulikt omfang. Selv om disse kursene delvis har sammenfallende læreplaner, skal innhold og arbeidsformer tilpasses den studieretning elevene har valgt. På studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag kan elevene i tillegg velge spesialisering i form av videregående kurs i biologi, fysikk og kjemi.

Ved universiteter og høyskoler kan en studere fagene biologi, fysikk og kjemi som grunnlag for å undervise i naturfag i grunnskole eller videregående opplæring. Fag som astronomi, astrofysikk, geologi, vitenskapshistorie og filosofi kan også gi viktige bidrag til det faglige grunnlaget for naturfaglærere.

Fagdidaktikk i naturfag i lærerutdanningen

Naturfagdidaktikk inngår både i førskolelærerutdanning, allmennlærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Undervisning i naturfag på ulike nivå i opplæringssystemet har mye til felles. Samtidig er det viktige forskjeller som krever ulike typer fagdidaktisk kompetanse. Derfor finnes det ulike varianter av naturfagdidaktikk knyttet til de ulike lærerutdanningstypene.

Naturfagdidaktikk i praktisk-pedagogisk utdanning er beregnet for studenter som gjennomfører eller har avsluttet fagstudier innenfor naturfagene. Studiet er innsiktet mot naturfag i grunnskole (mellomtrinn og ungdomstrinn), mot naturfag i grunnkursene i videregående opplæring, mot biologi, fysikk og kjemi som videregående kurs i videregående opplæring og mot voksenopplæring på tilsvarende nivå.

Rammeplanen er inndelt i fem målområder:

- Planlegging og tilrettelegging av undervisning og læring
- Elevenes bakgrunn og forutsetninger for læring. Tilpasset opplæring
- Samarbeid og læring
- Naturfag og samfunn
- Vurdering og veiledning.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en ofte arbeide innenfor flere målområder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvikle ferdighet i å planlegge og gjennomføre variert og reflektert undervisning basert på gjeldende læreplaner

- utvikle evne til å ta hensyn til elevens erfaringer, forkunnskaper i og holdninger til naturfag, blant annet ut fra kjønn, kulturell bakgrunn og geografisk tilhørighet, og bruke dette aktivt i undervisning tilpasset den enkelte elev
 - utvikle kunnskap om læringsmiljøets betydning for læring og læringvaner og bruke denne innsikten i samarbeid med elever, medstudenter, lærere og skoleledelse
 - tilegne seg innsikt i naturfagkunnskapens betydning for elevenes hverdag og dens innvirkning på samfunnet og kunne bevisstgjøre elevene om disse forholdene
 - utvikle ferdighet i å vurdere undervisning og læringsarbeid i naturfag og læringsutbytte for den enkelte elev
- yrkesfaglige studieretninger kan dra nytte av naturfaglig kunnskap i sin yrkesopplæring
 - vurdere og anvende et bredt repertoar av arbeidsmåter i naturfagene og organisere læringsaktiviteter med tanke på best mulig motivasjon og læringsutbytte hos elevene
 - vurdere og utforme oppgaver og praktisk arbeid i naturfagene med utgangspunkt i elevens motivasjon, kunnskapsnivå, valg av studieretning og med hensyn til relevans for læreplanen, samfunnet og eleven
 - vurdere og anvende et bredt utvalg av læremidler og hjelpemidler, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi, i naturfagundervisning
 - vurdere risiko ved felt- og laboratoriearbeid og legge til rette læringsaktiviteter slik at elevene ikke blir utsatt for unødig risiko
 - drøfte prinsipper for formidling av holdninger og innstillinger og vurdere hvordan slike prinsipper kan anvendes i naturfagundervisning
 - gjøre rede for noen resultater fra naturfagdidaktisk forskning og utviklingsarbeid og se konsekvenser for egen undervisning.

Målområder

Planlegging og tilrettelegging av undervisning og læring

Målområdet omfatter ulike tilnærminger til planlegging og gjennomføring av variert, reflektert og mest mulig risikofri undervisning i naturfag basert på aktuelle læreplaner.

Studentene skal kunne

- analysere og bruke gjeldende læreplaner i planlegging av undervisning, og kunne vise hvordan ulike kunnskapssyn og læringssyn har betydning for valg av innhold og arbeidsformer i naturfagene
- gjøre rede for hvordan naturfagundervisning i videregående opplæring kan yrkesrettes slik at elever på

Elevenes bakgrunn og forutsetninger for læring. Tilpasset opplæring

Elevenes erfaringer, holdninger og forkunnskaper er viktige forutsetninger for læring i naturfag. Elevene har krav på undervisning som er tilpasset den enkelte slik at læringsutbyttet blir så godt som mulig.

Studentene skal kunne

- gjøre seg kjent med elevenes erfarings- og kunnskapsverden (bl a forkunnskaper, hverdagsforestillinger, misoppfatninger) og bruke dette til å skape et trygt og kreativt læringsmiljø hvor hver enkelt elev kan delta ut fra sine forutsetninger
- identifisere elever med spesielle behov for tilpasning av naturfagundervisning og legge forholdene til rette for slik undervisning innenfor de gitte rammene
- drøfte ulike elevholdninger til naturfagene, bl a basert på kjønn, kultur og geografi, og vurdere hvordan man som lærer skal forholde seg til og eventuelt påvirke disse holdningene
- gjøre rede for forskningsresultater om naturfag og likestilling mellom kjønnene og bruke denne kunnskapen i egne valg av innhold og arbeidsmåter
- gi eksempler på hvordan naturfagundervisning kan legges spesielt til rette i voksenopplæring

Samarbeid og læring

Læring er ikke bare en individuell prosess, men avhenger i stor grad av sosiale relasjoner. Det er et overordnet mål for skolen at elevene skal lære å samarbeide. Lærere i naturfagene kan bidra til å utvikle gode læringsvaner og et godt læringsmiljø bl a gjennom tilrettelegging av feltarbeid, elevøvinger og prosjektarbeid. Planlegging og gjennomføring av undervisning krever også samarbeid mellom lærere.

Studentene skal kunne

- vurdere og anvende ulike former for samarbeide med elevene i

planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring i naturfag

- vurdere og anvende et repertoar av læringsstrategier i naturfag med tanke på å påvirke og utvikle den enkelte elevs læringsvaner og det totale læringsmiljø i klassen eller gruppen
- vurdere og velge læringsformer med tanke på at elevene skal være aktive, selvstendige og motivert for samarbeid med hverandre
- samarbeide med andre lærere om tverrfaglig organisert opplæring, bl a med yrkesfaglærere i videregående opplæring om naturfag i sammenheng med ulike yrker.

Naturfag og samfunn

Naturfagkunnskaper er viktige for alle mennesker, bl a med tanke på at de må forholde seg til en teknologisk preget hverdag og til oppslag som krever naturfagkunnskap i massemedia. Det er derfor viktig at elever opplever naturfagundervisningen som relevant i slike sammenhenger.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for naturfagenes plass og betydning i opplæringssystemet nasjonalt og internasjonalt, og kunne begrunne naturfagenes plass i det norske opplæringssystemet
- drøfte hvordan naturfagundervisningen på ulike måter kan belyse den betydning naturvitenskap og teknologi har for utvikling av samfunn og kultur
- gjøre rede for aktuelle samarbeidsformer med etater, bedrifter og institusjoner i lokalsamfunnet med tanke på å knyttet forbindelse mellom samfunn og skole i arbeidet med naturfagene

- vurdere og anvende ulike metoder for bevisstgjøring og drøfting av noen sentrale etiske problemer knyttet til bruk av naturvitenskap og teknologi.

Vurdering og veiledning

For å fremme elevenes læring i naturfag er det viktig med god veiledning og relevant vurdering med utgangspunkt i de målene som er gitt i læreplanverket. Studium av sammenhengen mellom vurdering, veiledning og læring er derfor et viktig element i lærerutdanningen.

Studentene skal kunne

- vurdere og anvende ulike former for elevvurdering tilpasset læringsmål for naturfagene slik de er utformet i læreplanverket for grunnskole og videregående opplæring
- vurdere og anvende ulike former for veiledning av elever i arbeidet med naturfag
- drøfte kriterier for karaktersetning i naturfag med utgangspunkt i læreplanverket.

Organisering og arbeidsformer

I organiseringen av studiet i naturfagdidaktikk skal deler av studieinnholdet være felles for alle naturfagene og deler være spesifikke for hvert av skolefagene biologi, fysikk og kjemi. Vektingen mellom fellesdelen og den fagspesifikke delen avgjøres av den enkelte lærerutdanningsinstitusjon.

Studiet må organiseres slik at erfaringer fra praksisopplæringen kan trekkes inn og bearbeides i undervisningen i fagdidaktikk. Studiet må også organiseres slik at erfaringer med praktisk arbeid (laboratoriarbeid, feltarbeid etc) blir vektlagt i tråd med målene i læreplanene for grunnskole og videregående opplæring.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I NORSK

(5 vektall)

Innledning

Norsk

Kjerna i norskfaget på alle nivå er studiet av språk, både studiet av språket som system og studiet av ulike tekstar, munnlege, skriftlege og elektroniske. Det vitskapelege studiet av norsk språk og litteratur må derfor omfatte alle sider ved språkets form- og meningssider. Totalt sett er altså studie-faget norsk eit kulturstudium. Den same breie orienteringa finn vi att i norskfaget på alle nivå i skolesystemet.

Språk er grunnleggjande for tenking, forståing og kommunikasjon. Gjennom språket utviklar vi tankar, får del i og bidrar til kulturen omkring oss i samhandling med andre. Å utvikle språket er med andre ord ein del av både identitets- og kunnskapsutviklinga.

Vi lærer språk i aktive samhandlings-situasjonar, gjennom utforsking og utprøving i møte med andre menneske og i møte med tekstar i ulike kulturelle samanhenger. I slike læringsprosessar er språket både mål og middel. Vi nyttar språk for å forstå språk, og vi arbeider med og i språket for å meistre ulike språklege kulturformer.

Norskfaget i opplæringssystemet

Den historiske utviklinga av norskfaget viser eit fag med røter i mange ulike danningstradisjonar og med mange ulike målsetjingar. 1700-talets leseopplæring for allmugen representerer ei morsmålsopplæring med klar reiskaps- og nyttefunksjon for kristendomsopplæringa, medan det

tidlege morsmålsfaget i den lærde skolen bygde vidare på tradisjonen frå latinskolen, der opplæringa ikkje var meint å ha direkte praktisk nytte, men skulle danne den einskilde estetisk og moralsk. Utover på 1800-talet kom målet om å utvikle ein nasjonal identitet til å dominere faget, særleg i tilknytning til litteraturlæringa. Alle desse ulike målsetjingane kan vi finne att i det allmenndanningsomgrepet som etter kvart blei målsetjinga for norskfaget.

Alle fag i skolen har ei rolle i språk- og kunnskapsutviklinga, men norskfaget har ei særleg oppgåve når det gjeld å skape vilkår for eleven si språkutvikling. Særleg i norskplanen for grunnskolen finn vi ei understreking av at morsmålet er funksjonelt og dynamisk, ikkje formelt og statisk. Eleven utviklar språkkompetanse gjennom å ta språket i bruk, i samspel med andre i ulike sosiale og kulturelle samanhengar og i møte med tekstar frå fortid og samtid.

Innanfor yrkesfaglege utdanningsvegar har den praktiske nytteorienteringa i norskfaget vore meir dominerande enn i dei andre skoleslaga. Det har vore lagt vekt på at elevane skal kunne meistra eit språk og utvalde sjangrar som dei særleg ville få bruk for i framtidige yrke. Idealet har i stor grad vore eit eintydig og klart språk som reiskap i fagleg kommunikasjon. I det nye læreplanverket finn vi eit felles grunnleggjande danningssideal for norskfaget på alle nivå. Dette inneber at faget både på allmennfaglege og yrkesfaglege studieretningar er eit kultur- og danningfag der den praktiske nyttefunksjonen (reiskapsfunksjonen) inngår som ein naturleg del, men utan å dominere faget.

Vitskapsfaget norsk vert undervist på universitet og høgskolar og har som siktemål å vinne innsikt i språket sjølv i fortid og notid, og i alle dei kulturelle former språket manifesterer seg i. Norskfaget på universitet og høgskolar har likevel noko ulik profil, alt etter om føremålet med studiet er knyta til praktisk lærararbeid el-

ler til forskning. Til tross for ulikskap i dei ulike studietilboda er det likevel slik at studiefaget norsk samsvarar med skolefaget i større grad enn tilhøvet er i mange andre fag.

Fagdidaktikk i norsk i lærarutdanninga

Fagdidaktikk i norsk inngår i førskolelærarutdanning, allmennlærarutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Fagdidaktikk i norsk skal saman med fagstudiet, praksis og pedagogisk teori utvikle studentane sin profesjonalitet som norsklærarar i vidaregåande opplæring og på mellom- og ungdomstrinnet i grunnskolen. Eit viktig felles mål for studiet i fag og fagdidaktikk er at studentane skal få eit reflektert og heilskapleg perspektiv på faget.

Fagdidaktikk i norsk er ein disiplin som særleg har utvikla seg frå 1970-åra og fram til i dag, i stor grad inspirert av tilsvarande utvikling i Tyskland og Danmark. Frå å vere ein reint metodisk, ofte preskriptiv disiplin, har faget utvikla eit nytt, undersøkjande forskings- og undervisningsfelt som har kombinert fagleg og pedagogisk kunnskap, ofte knyta til klasserommet og norskfagleg elevarbeid. Dei grunnleggjande premissane for denne forskinga har vore forståing av samanhengar mellom språk og tanke, den rolla språket har i kunnskapsutviklinga, at språket er mangetydig og kan tolkast ulikt av ulike individ i ulike kontekstar og at språkbrukaren har eit handlingsrom innanfor kulturelt gjevne rammer. Fagdidaktikk i norsk har i stor grad medverka til nye perspektiv på og tolking av eleven sin tekst i vid forstand.

Fagdidaktikk i norsk dreier seg om alle dei refleksjonar ein kan knyte til faget norsk som kan bidra til auka forståing av korleis faget kan undervisast, lærast og utviklast. I fagstudiet har studentane tileigna seg grunnleggjande kunnskapar i språk og litteratur. Fagdidaktikken har ei særleg oppgåve som bindeledd mellom stu-

diefaget og skolefaget ved at den stimulerer til refleksjon over og problematisering av både skolefag og studiefag. Slik sett blir fagdidaktikken ei utviding og vidareføring av fagkunnskap studentane har med seg frå studiet, samtidig som den tilfører faget nye dimensjonar.

Grunnleggjande spørsmål i fagdidaktikk i norsk er kva norskfagleg kunnskap er, korleis slik kunnskap utviklast og kvifor slik kunnskap er viktig å utvikle i vårt samfunn. Eit sentralt spørsmål er òg korleis norskfagleg kunnskap kan utviklast i forhold til ulike elevgrupper på ulike nivå og i ulike skoleslag og studieretningar. Refleksjon rundt slike spørsmål er nødvendig for å kunne planleggje og gjennomføre god undervisning og for å kunne møte uforutsette situasjonar i klasserommet på ein profesjonell måte. Det vert lagt vekt på å få fram at elevutsegner og situasjonar i klasserommet er tekstar som må tolkast og som kan tolkast på ulike måtar. Gjennom refleksjon over slike spørsmål utviklar studentane ein profesjonalitet som inneber at dei ikkje har alle svar på førehand men kan gje frå seg noko kontroll for at elevane skal få rom for språkleg utprøving.

Rammeplanen opererer med desse fem målområda:

- Fagets eigenart, legitimering og utvikling
- Læringsforløp og tilpassa opplæring
- Munnleg og skriftleg bruk av språket
- Litteraturredidaktikk og teksthistorie
- Yrkesretting.

Denne oppdelinga er gjort av praktiske og systematiske omsyn. I undervisninga vil ein som regel arbeide innanfor fleire område samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentane skal

- utvikle eit fagsyn, dvs at dei sjølve kan grunngi målsetjingane i norskfaget ut frå fagets kultur- og danningspotensial og fagets funksjon i samfunnet i fortid og notid, og utvikle evna til å reflektere over og vurdere eiga undervisning for stadig å kunne fornye og utvikle den fagdidaktiske kompetansen i norsk
- kunne skape vilkår for å utvikle ein klasseromskultur som fremjar elevane si læring, utforskning og utvikling i norskfaget
- gjennom aktiv bruk av språket tileigne seg fagdidaktisk kunnskap for å analysere og tolke ulike typar tekstar som blir produserte i norskundervisninga, både klasseromstekstar, og individuelle elevtekstar, for å skaffe seg innsikt i elevane si læring
- utvikle kunnskap om litteratur- og resepsjonsteori som grunnlag for elevane sitt arbeid med litteratur
- utvikle kunnskap om og dugleik i å vurdere læreplanar og læremiddel i norsk, og utvikle forståing for korleis ulike arbeidsformer i høve til læremiddel heng saman med elevane si språklege utvikling og læring
- utvikle kunnskap om og innsikt i føremålstenleg rettleiing og vurdering knyta til elevane sine munnlege og skriftlege tekstar
- utvikle forståing for kva yrkesretting i norskfaget kan innebere og sjå dette i eit kultur- og danningperspektiv
- tileigne seg praktisk og teoretisk kunnskap om informasjons- og kommunikasjonsteknologi og andre

tekniske hjelpemiddel i norskundervisninga for å kunne vurdere slike hjelpemiddel i forhold til elevane si læring.

Målområde

Fagets eigenart, utvikling og legitimering

Dette målområdet tar for seg dei grunnleggjande danningsspørsmåla i norskfaget og den historia norsk har som skolefag. Det blir lagt vekt på den rolla språket spelar i læring og kunnskapsutvikling og det potensialet norskfaget har som identitets- og haldningsdannande fag.

Studentane skal kunne

- gjere greie for viktige liner i faghistoria, både i studiefaget og skolefaget
- drøfte norskfaget som kultur- og danningfag og som reiskapsfag
- gjere greie for den rolla språket spelar i høve til læring, refleksjon og kommunikasjon med utgangspunkt i fagdidaktisk litteratur.

Læringsforløp og tilpassa opplæring

Dette målområdet tar for seg korleis plan- og styringsdokument i norskfaget kan omsetjast i praksis ut frå fagdidaktisk teori og forståing. Det handlar òg om tilrettelegging av undervisning og læring for alle elevar, også elevar med spesielle behov.

Studentane skal kunne

- tolke og vurdere læreplanar og læremiddel slik at dei kan omsetje dei i praktisk, tilpassa og velgrunna undervisning i norsk
- arbeide med undervisningsplanlegging som prosess i forhold til eleven si læring i norskfaget

- gjere greie for ulike arbeidsformer i norsk, m a prosjekt- og temaarbeid og tverrfagleg arbeid, og kunne drøfte korleis slike arbeidsformer kan utnyttast i tilpassa læringsssituasjonar for den enkelte eleven
- bruke ulike strategiar i språklæring for utvikling av eleven si skriftlege og munnlege kompetanse
- gjere greie for ulike former for lese- og skrivevanskar, og korleis ein norsk lærar kan møte desse
- diskutere korleis tospråklegheit og ulike tilhøve til skriftkultur i ei fleirkulturell elevgruppe kan påverke arbeid i norskfaget
- bruke planar og retningslinjer som gjeld for undervisning av framandspråklege elevar når det er aktuelt, og leggje til rette for integrering av framandspråklege elevar i norskklassen
- bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi og andre tekniske hjelpemiddel i eigen praksisundervisning og kunne drøfte samanhengen mellom slike hjelpemiddel og læring for den enkelte eleven.

Munnleg og skriftleg bruk av språket

Målområdet presenterer eit sentralt felt i norskdidaktikken, kunnskap om utvikling av munnleg og skriftspråkleg kompetanse. Det blir lagt vekt på å understreke samanhengen mellom teoretisk kunnskap og studentane sine egne erfaringar med dei arbeidsformene som er tenlege å bruke i opplæringa for å fremje slik kompetanse.

Studentane skal kunne

- lese elevtekstar med omsyn til kva utviklingsmoglegheiter som ligg i dei, og kunne gjere konstruktiv og presis tilbakemelding

- vurdere munnlege og skriftlege elevtekstar
- gjere greie for korleis elevane kan lære å rettleie og vurdere egne og andres arbeid
- forklare samanhengen mellom tale, skrivning og lesing og kunne nytte denne innsikta i eigen praktisk undervisning
- bruke ulike undervisnings- og læringsstrategiar i sidemålsundervisninga
- drøfte normerings spørsmål knyta til munnleg og skriftleg språkbruk.

Litteraturdidaktikk og teksthistorie

Dette målområdet er ein sentral del av kulturstudiet norsk. Det omfattar refleksjon over undervisning og læring innanfor litteratur, litteraturhistorie, språkhistorie og mediehistorie. Mykje av utfordringane på dette feltet vil vere å leggje til rette for lærings situasjonar der elevane utviklar djupare innsikt om tekst i fortid og notid gjennom aktiv deltaking.

Studentane skal kunne

- drøfte spørsmål knyta til litteratur og kulturarv og konsekvensar for tekstutval og tekstarbeid
- drøfte kva for litteraturomgrep som ligg i læreplanar og lærebøker
- gjere greie for korleis resepsjonsteori og tolkingsteori kan kaste lys over litteraturarbeid i klasserommet
- undersøkje korleis arbeid med litteratur og litteraturhistorie kan knytast til andre delar av faget og inngå i tverrfaglege samanhengar
- nytte ulike medium i arbeid med litteratur, litteraturhistorie og språkhistorie.

Yrkesretting

Norskfaget i vidaregåande opplæring inngår i mange ulike yrkesfaglege studieretningar. På desse studieretningane skal norskfaget yrkesrettast. Dette målområdet definerer ikkje begrepet yrkesretting, men understrekar snarare behovet for å drøfte kva yrkesretting kan innebere, og knyter slik drøfting til forståing av spennvidda i yrkesfaga og dei ulike kultur-, fag- og læringstradisjonane som er representerte der. Her er nytta ei vid forståing av begrepet yrkesretting i norsk.

Studentane skal kunne

- drøfte spørsmål knyta til tekstutval og tekstarbeid i yrkesfaglege studieretningar med tanke på korleis litteraturen kan vere kunnskapskjelde, styrke identitet og tilhøyrse i yrkesfaga og samstundes gjere allmenndanning
- ta utgangspunkt i munnlege og skriftlege sjangertradisjonar i yrkesfaga, t.d. brukssjangrar som brev, søknader og fagtekstar, og drøfte korleis dei kan brukast som lære- og arbeidsstoff i klassen
- gjere greie for korleis norskfaget kan inngå i tverrfaglege prosjekt og kunne drøfte den rolla norskfaget kan ha i slike samanhengar.

Organisering og arbeidsformer

Fagdidaktikk i norsk skal ha eit nært forhold til praksis. Den fagdidaktiske innsikta studentane skal utvikle, krev at dei tolkar klasseromssituasjonar og elevarbeid med den kunnskapen dei har om språk og tekst, og blir systematisk utfordra til utprøving, teoretisering og refleksjon. Fagdidaktikk i norsk har med andre ord det særpreget at sjølve den norskfaglege kunnskapen også er reiskap til å utvikle fagdidaktisk kunnskap. Studentane sin læringsprosess

går føre seg i ein samspelsprosess mellom norskfagleg kunnskap, praksis, fagdidaktisk kunnskap og pedagogisk teori.

Dette medfører at undervisninga så langt råd er må organiserast slik at tolking av praksiserfaringane får ein sentral plass i studiet. Det er viktig å organisere undervisninga slik at studentane kan dra nytte av kvarandre, utveksle erfaringar, drøfte det dei les og gj råd om det trengst. Sjølvstudiesituasjonen studentane er i, bør bidra til refleksjon over og innsikt i korleis elevlar utviklar språket.

I fagdidaktikkstudiet i norsk legg ein vekt på å få fram samanhengen mellom kunnskapsutvikling og språkutvikling. Å bruke språket i skrift og samtale er ein måte å lære på. Denne innsikta får konsekvensar for arbeidsmåtarne i studiet. Studentane må få hjelp til å finne fram til arbeidsmåtar der dei kan skrive og samtale for å lære som ein løpande prosess gjennom studiet. Studentane må få øving i å uttrykke seg munnleg i gruppesamtalar, plenumssamtalar og framfor eit publikum. Dei ulike munnlege arbeidsformene som vert nytta, skal både ha ein øvingsfunksjon og vere stoff til drøfting og refleksjon, og dermed inngå i teoribygginga til studentane.

Ei side ved fagdidaktikk i norsk er dei ulike praktiske metodane, tilnæringsmåtarne og teknikkane i norskundervisninga. Studentane får innblikk i ein del av desse gjennom eksempel i undervisninga og i praksis. Den dugleiken studentane utviklar gjennom arbeidsmåtarne i studiet er ein viktig del av lærarprofesjonen. Det bør vere høve til at studentane kan lage og eksperimentere med undervisningsmateriale og arbeidsmåtar gjennom verkstadsorientert arbeid, til dømes ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi og multimedia.

I fagdidaktikkstudiet i norsk må ein finne fram til organiseringsmåtar som bidrar til heilskap og samanheng for studentane innanfor fagdidaktikken i

norsk, mellom fagområde og mellom fagdidaktikken, praksisopplæringa og pedagogikken.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I RELIGION, KRISTENDOMSKUNNSKAP, LIVSSYNSKUNNSKAP OG FILOSOFI

(5 vektall)

Innledning

*Religion, kristendomskunnskap,
livssynskunnskap og filosofi*

Refleksjon rundt vår eksistens har alltid opptatt mennesket. Fra tidenes morgen har religion, livssyn og filosofi gitt viktige bidrag til å forme enkeltpersoner og gruppers livsmål, praktiske levemåte og identitet. Det er forestillingene og ideene de forskjellige filosofiske retningene, religionene og livssynene har om vår tilværelse, som fører til ulik livsanskuelse.

Rammeplanen er utarbeidet med tanke på skolefagene kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (KRL) på grunnskolens mellom- og ungdomstrinn, religion og etikk i allmennfaglig studieretning i videregående opplæring, og filosofi valgfag i videregående opplæring. Det faglige grunnlaget for disse skolefagene er vidt og uensartet og omfatter flere universitetsfag med til dels forskjellige arbeidsmetoder og vitenskapelige tradisjoner. Disse bidrar hver på sin måte med ny viten som igjen er med på å utdype og nyansere den kunnskapen vi har i dag. Skolefagene har likevel et felles utgangspunkt i studiet av mennesker og samfunn i fortid og nåtid under perspektiv som tro, religion, livssyn og etikk. Selv om skolefagene dekker emner fra flere universitetsfag, er det først og fremst universitetsfagene kristendomskunnskap/teologi og religionsvitenskap/-

religionshistorie og filosofi som er grunnlaget for fagutdanningen og det praktisk-pedagogiske studiet.

Kjennskap til kristen tro og tradisjon utgjør et viktig grunnlag for å forstå norsk og europeisk historie, kunst, kultur og litteratur og våre normer og verdier i dag. Samtidig skaper dagens flerkulturelle samfunn, med mennesker som bygger sin identitet på andre religiøse tradisjoner enn den kristne, eller på ikke-religiøs tro, et behov for kunnskap om og forståelse av egen og andres livssynstradisjon og religiøse tradisjon. Internasjonalisering, moderne media og informasjonsteknologi bringer oss stadig i kontakt med og gjør oss til aktører i et globalt nettverk der vi er en del av et mangfoldig samfunn. Det er viktig å utvikle en egen identitet som gjør en rustet til å møte det religiøse, kulturelle og livssynsmessige mangfoldet i samfunnet.

Vår tid står også overfor store etiske utfordringer. Skal vi skape et samfunn med respekt for det enkelte mennesket og skal rettsstaten fungere i framtiden, er det grunnleggende viktig at utdanningen legger vekt på etisk bevisstgjøring.

Fagdidaktikkstudiet har en særlig oppgave som bindeledd mellom universitetsfagene og skolefagene ved at det stimulerer til refleksjon over og problematisering av både skolefag og studiefag.

Religion, kristendomskunnskap, livssynskunnskap og filosofi i opplæringssystemet

Da allmueskolen ble opprettet i 1739 var den kristne tro det sentrale innholdet og målet med undervisningen. Kristendomsfaget beholdt sin kirkelige begrunnelse som dåpsopplæring helt fram til loven om grunnskolen (1969). Først da ble faget et ordinært skolefag med en allmennpedagogisk begrunnelse. Som en følge av kristendomsfagets forankring i foreldreretten, ble nå livssynsfaget utviklet. I Reform 97 ble kristendomsfaget og

livssynsfaget slått sammen til ett fag: Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering.

I videregående opplæring het faget teologi fram til 1809. Etter denne tid har faget skiftet navn og karakter flere ganger, bl a ble faget ett av de felles allmenne fagene i 1976, og fikk navnet religion. I dag heter faget religion og etikk. Faget består av tre hovedemner som skal vektlegges likt: Levende ikke-kristne religioner, kristendommen og livssyn, filosofi og etikk.

På høyskoler og universitet er det mulig å studere kristendomskunnskap, religionsvitenskap/religionshistorie og filosofi. Teologistudiet er først og fremst en fagutdanning for prestetjeneste i Den norske kirke.

Fagdidaktikk i religion, kristendomskunnskap, livssynskunnskap og filosofi i lærerutdanningen

Fagområdet religion, kristendomskunnskap, livssynskunnskap og filosofi finner vi både i allmennlærerutdanningen og førskolelærerutdanningen som obligatoriske fag. I fagområdet inngår også fagdidaktikk.

I den ettårige praktisk-pedagogiske utdanningen dekkes fagfeltet av et 5-vekttalls emne som forbereder studenten på arbeid i så vel grunnskolen som videregående opplæring.

Denne rammeplanen er delt inn i fem målområder. Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere områder samtidig. Målområdene er:

- Fagenes egenart, utvikling og legitimering
- Lærestoff og elevforutsetninger
- Lærerrollen og yrkesetikk
- Arbeidsformer og praktisk-pedagogiske ferdigheter
- Forsøks- og utviklingsarbeid.

Mål og målområder*Mål***Studentene skal**

- tilegne seg forståelse for basisfagenes egenart og skolefagenes egenart, utvikling og legitimering
- utvikle kjennskap til skolefagenes læreplaner slik at de kan forholde seg konstruktivt og reflektert til dem
- utvikle innsikt i elevenes livsverden og benytte innsikten til å legge til rette for tilpasset opplæring
- utvikle en reflektert holdning til lærerrollen og en etisk bevisst grunnholdning i utøvelsen av læreryrket
- tilegne seg gode praktisk-pedagogiske ferdigheter i å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning og læring
- tilegne seg kunnskaper om og inspireres til å se verdien av å delta i faglig og pedagogisk utviklingsarbeid for slik å kunne møte utfordringer og bidra til endringer i et framtidig opplæringsystem.

- beskrive hovedtrekkene i basisfagenes historie og de tradisjonene de representerer
- gjøre rede for skolefagenes historie, utvikling og debatt om fagenes plass i opplæringssystemet og kunne begrunne den plass de har i samtiden
- drøfte skolefagenes plass som kunnskapsfag, redskapsfag, fellesskapsfag og som religiøst og livssynsmessig engasjerende fag
- drøfte skolefagenes mål og innhold, og deres betydning i en situasjon preget av kulturelt mangfold
- identifisere og ved hjelp av eksempler belyse sammenhengen mellom fagutvikling og samfunnsutvikling.

Lærestoff og elevforutsetninger

I sitt innhold er skolefagene dels bestemt av historisk stoff, dels av problemstillinger som i høg grad angår elevene i deres livssituasjon. Målområdet fokuserer på kunnskapsinnholdet i fagene og på forhold som virker inn på elevenes læreforutsetninger. Studentene skal kunne

- gjøre rede for læreplanene i fagene, kunne tolke dem i forhold til opplæringens overordnede mål og verdier, og kunne bruke læreplanen til bevisst stoffutvalg, lokal tilpassing og lokalt planarbeid på skole- og klasseromsnivå
- bruke reglene for avgrensning fritak, og være i stand til å møte pedagogiske og praktiske utfordringer i denne forbindelse, blant annet differensiert undervisning
- gjøre rede for barn og unges religiøse og moralske utvikling, deres forhold til jevnaldrende, foreldre og samfunn og kunne

*Målområder***Fagenes egenart, utvikling og legitimering**

I dagens samfunn knytter det seg spesielle pedagogiske og politiske spørsmål til undervisning i religion, filosofi og livssyn i det offentlige opplæringssystemet. Dette målområdet omhandler historiske og aktuelle perspektiver knyttet til fagenes grunnlagsproblemer, deres egenart, utvikling og plass i opplæringsystemet og samfunnet.

Studentene skal kunne

bruke denne innsikten i egen yrkesutøvelse

- velge og bruke innhold, arbeids- og vurderingsformer som møter de pedagogiske utfordringene det flerkulturelle klasserommet reiser når det gjelder ulikheter i religiøs tro og praksis, livsmønster, kjønnsroller, osv
- drøfte den plass og funksjon som religion og livssyn har i det moderne flerkulturelle samfunnet
- drøfte begrepene dialog og identitet i tilknytning til skolefagene.

Lærerrollen og yrkesetikk

Læreryrket er sammensatt. Dette målområdet omhandler læreren som tilrettelegger, formidler, arbeidsleder, veileder, medarbeider, forbilde og omsorgsperson. Det legges vekt på å se sammenhengen mellom de ulike sidene ved lærerrollen, og hvordan de kommer til uttrykk i lærerens arbeid med skolefagene og opplæringens overordnede mål. I tillegg fokuserer målområdet på ulike etiske sider ved utøvelsen av læreryrket.

Studentene skal kunne

- inspirere og vise en lyttende holdning til elevene for på den måten å motivere dem til å bidra med de ressursene som ligger i deres egen religiøse og livssynsmessige bakgrunn
- vise holdninger preget av åpenhet, interesse, innlevelse, respekt og saklighet i møte med mennesker med ulik religiøs og livssynsmessig tilknytning
- drøfte ulike sider ved lærerrollen i forhold til lærerplanene for fagene og opplæringens overordnede mål og verdier
- gjøre rede for ulike etiske sider i tilknytning til yrket som lærer i

skolefagene og vise en etisk grunnholdning i egen yrkesutøvelse.

Arbeidsformer og praktisk-pedagogiske ferdigheter

Tilpasset opplæring er et sentralt utdanningspolitisk prinsipp. I den sammenheng står valg og bruk av forskjellige arbeids- og læringsformer sentralt. I tillegg gir skolefagene rom for bruk av forskjellige arbeids- og læringsformer.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for hvordan de kan utnytte det fagdidaktiske potensialet som ligger i samarbeid med ulike religionssamfunn og livssynsorganisasjoner
- gjøre rede for hvordan de kan utnytte skolefagenes muligheter som utgangspunkt for prosjektarbeid, tema og tverrfaglig arbeid og kunne benytte slike arbeidsformer i egen undervisning
- drøfte utfordringer i samspill mellom den estetiske dimensjon og fagstoffet og bruke dette i egen undervisning
- vurdere og bruke ulike læremidler i opplæringen, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi, både med henblikk på didaktiske og etiske problemstilling
- vurdere og bruke ulike former for vurdering av elevers arbeids og være bevisst metodenes sterke og svake sider
- gjøre rede for og anvende ulike fagdidaktiske innfallsvinkler i fagene for å realisere prinsippet om tilpasset opplæring.

Forsøks- og utviklingsarbeid

Forsøks- og utviklingsarbeid er tiltak som kan gi bedre innsikt i problemer knyttet til undervisning og læring. Slikt arbeid vil også være nødvendig for å møte nye utfordringer etter hvert som vilkårene endres for religions- og livssynsundervisning i opplæringsystemet. Innsikt i og motivasjon for å delta i forsøks- og utviklingsarbeid er nødvendig både for egen faglig-pedagogisk utvikling og for å kunne bidra til slik utvikling i opplæringssektoren.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for noen hovedtema i aktuell fagdidaktisk og religionspedagogisk debatt og være bevisst forventningene om å delta i slik debatt
- gi eksempler på hvordan skolefagene har utviklet seg i noen andre land og være bevisst forventningene om å holde seg a jour med fagenes utvikling i utlandet
- gjøre rede for noen aktuelle FoU-prosjekter innenfor fagområdet.

Organisering og arbeidsformer

I organiseringen av studiet i fagdidaktikk skal deler av studieinnholdet være felles for fagområdet, og deler være spesifikke for hvert fag/fagdisiplin. Vektingen mellom delene avgjøres av den enkelte lærer-utdanningsinstitusjon.

I studiet må en arbeide med den holdningsskapende siden ved den kunnskapen skolefagene aktualiserer, og forberede studentene på denne delen av lærervirksomheten. Skal elevene meningsfullt kunne drøfte eksistensielle problemer med utgangspunkt i egne erfaringer og bli stimulert til personlig vekst og utvikling, må en i undervisningen møte elevene med toleranse og formidle grunnleggende

innsikt i ulike livstolkningstradisjoner og verdisett. Organiserings- og arbeidsformen må derfor velges med tanke på at studenten bør bli seg bevisst sitt eget ståsted i tro- og livssynsspørsmål.

Arbeidsformene må stimulere studentene til å se det spesielle ved skolefagene som inngår i faggruppen religion, kristendomskunnskap, livssynskunnskap og filosofi, ved at en der tar opp eksistensielle problemer og gjør bruk av undervisningsmåter som gir rom for undring, opplevelse og refleksjon.

Tilknytningen til praksis må stå sentralt i studentenes arbeid med studiet, og det må legges til rette for drøftinger og refleksjon med utgangspunkt i studentenes opplevelser og erfaringer fra praksisopplæringen. Det er derfor viktig at studentene får møte og øve seg på de undervisningsmetodene som læreplanene legger opp til og som brukes i skolen, før de går ut i praksisfeltet.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen..

FAGDIDAKTIKK I SAMFUNNSFAG

(5 vektall)

Innledning

Samfunnsfag

Fagene innenfor denne rammeplanen står i skjæringsfeltet mellom samfunnsvitenskapelige fag, humanistiske fag og realfag. Det er tids- og romdimensjon i denne faggruppen som binder dem sammen og gjør at de får betydning for samfunnsborgere i ulike yrker.

Studiet av fagdidaktikk i samfunnsfag er innsiktet mot følgende skolefag: Samfunnsfag i grunnskolen og historie, geografi, samfunnskunnskap og samfunnslære i videregående opplæring. Samfunnsfag er valgt som samlenavn på rammeplanen i fagdidaktikk fordi det er didaktiske tilnær-

mingler som er felles for denne faggruppen slik den fremstår i grunnskolen og i videregående opplæring.

Historie er både et humanistisk og et samfunnsvitenskapelig fag. Faget tar for seg tidsdimensjonen og gjør det mulig å knytte sammen fortid, nåtid og framtid.

Geografi er et syntesefag som henter stoff både fra naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige disipliner for å sette faget sammen med tanke på en helhetlig forståelse.

Samfunnskunnskap og samfunnslære har sitt utgangspunkt i de nye samfunnsvitenskapelige fagene som sosiologi, statsvitenskap og sosialantropologi. Faget setter menneskene inn i et samtidsperspektiv.

Kunnskap om vår fortid knytter menneskene sammen over tid. Denne kunnskapen er nødvendig for å kunne forstå og vurdere samtiden og er et viktig redskap for å kunne planlegge fremtiden. I vår tid, med en rivende økonomisk og teknologisk utvikling, er det viktig å ha kunnskap om våre leve- og livsvilkår, om mellommenneskelig samspill og om samspillet mellom mennesket og naturen. Samfunnsfagene har som oppgave å fremme refleksjon over og kunnskap om hvordan menneskene i møte med naturen og med hverandre har utviklet ulike verdier, normer og samværsformer.

Fagdidaktikk i samfunnsfag er en tverrfaglig disiplin, og ny kunnskap på området vinnes gjennom fagdidaktisk forskning innenfor et bredt forskningsfelt. Bredden omfatter både de allmennvitenskapelige forskningsfagene innenfor faggruppen, skolefagene slik rammeplanen beskriver dem, og vitenskapsfaget pedagogikk.

Samfunnsfag i opplæringssystemet

Historie og geografi har en århundrelang tradisjon i norsk skole. I videregående opplæring har historie og geografi vært obligatoriske fag siden 1739. I grunnskolen, som primært var en kristendomsskole fram

til midten av 1800-tallet, ble historie og geografi sammen med naturfag innført som emner i 1860. Man var tidlig ute med egne lærebøker i historie, og faget ble vurdert som viktig i oppbyggingen og utviklingen av nasjonal identitet. Med folkeskoleloven av 1889 ble geografi og historie, inklusive borgelig oppdragelse, innført som egne fag i grunnskolen. Gjennom skolereformene på 1950-tallet ble samfunnslære innført som en obligatorisk del av historiefaget både i grunnskole og videregående opplæring.

Fagene innen samfunnsfag har siden endret navn og profil flere ganger både i grunnskolen og i videregående opplæring. Blant annet var samfunnsfag i grunnskolen en periode integrert i det såkalte orienteringsfaget sammen med naturfag. Fagene fremstår i dag mer som enkeltfag i grunnskolen og i videregående opplæring.

I barnehagen inngår noe arbeid med samfunnsfaglige emner. Lærestoffet er i hovedsak knyttet til nærmiljøet og samspillet mellom barn og det lokale miljøet. I grunnskolen heter skolefaget samfunnsfag og omfatter fagdisiplinene historie, geografi og samfunnskunnskap. Enkeltfagene trer imidlertid tydelig fram fra og med mellomtrinnet. I videregående opplæring tilbys opplæring i historie, geografi og samfunnskunnskap/samfunnslære. Samfunnskunnskap som fagnavn er kun knyttet til studieretningsfaget samfunnskunnskap, som primært inneholder stoff fra sosiologi, sosialantropologi, statsvitenskap og internasjonal politikk.

Det finnes et bredt undervisningstilbud innenfor faggruppen samfunnsfag ved universitetene og høyskolene. Samfunnsfag eksisterer imidlertid ikke som eget studie-fag ved universitetene.

Fagdidaktikk i samfunnsfag i lærerutdanningen

Fagdidaktikk i samfunnsfag inngår både i førskolelærerutdanning, allmennlærer-

utdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Den fagdidaktikk som er knyttet til de fire skolefagene i denne rammeplanen, har en god del til felles. Samtidig stilles det imidlertid ulike fagdidaktiske krav til lærerne som underviser ulike aldersgrupper. Derfor finnes det forskjellige varianter av fagdidaktikk i samfunnsfag knyttet til de ulike lærerutdanningstypene. Fagdidaktikk i samfunnsfag i praktisk-pedagogisk utdanning er et tilbud til studenter som gjennomfører eller har avsluttet studier i fag som gir grunnlag for å undervise i de nevnte skolefagene i grunnskole og videregående opplæring.

Fagdidaktikk i samfunnsfag omfatter særpreg og legitimering av de fire skolefagene innenfor faggruppen samfunnsfag. I fagdidaktikkstudiet blir det lagt vekt på at fagdisiplinene i samfunnsfag har et felles utgangspunkt i studiet av menneske og samfunn i fortid, nåtid og framtid. Fagdidaktikkstudiet fører studentene fra studiefag til skolefag ved å bevisstgjøre studentene gjennom teori og praksis om sentrale sider ved fagene i skolen, både når det gjelder kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Studiet skal legge til rette for et fruktbart møte mellom skolefagene, elevene og samfunnet.

Denne rammeplanen er strukturert i fem målområder som er:

- Fagens egenart, utvikling og legitimering
- Læreplanverket som styringsdokument
- Arbeidsformer og praktisk-pedagogiske ferdigheter
- Vurdering og veiledning
- Analyse og kritisk refleksjon over fagdidaktiske problemstillinger.

Oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske årsaker. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere målområder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- utvikle evne til å formulere målsetninger for samfunnsfagundervisningen når det gjelder fagdisiplinens egenart, utvikling og legitimering
- tilegne seg kunnskap om læreplanene for faggruppen i de ulike skoleslag sett i lys av den generelle læreplanen, og være i stand til å analysere og vurdere innholdet i disse
- utvikle fagdidaktisk kunnskap og ferdighet til å velge og foreta en kritisk og analytisk vurdering av lærestoff, læremidler, ulike arbeidsformer knyttet til yrkesretting, tilpasset opplæring og aktiv bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- utvikle evne til å legge til rette for aktiv elevdeltaking i planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisnings- og læringsprosessen i samfunnsfag, slik at elevene utvikler evne til medansvar og innsikt i sin egen læringsprosess
- tilegne seg innsikt i fagdidaktisk forskning og i aktuelle fagdidaktiske problemstillinger innenfor fagområdet samfunnsfag.

Målområder

Fagens egenart, utvikling og legitimering

Dette målområdet omhandler begrunnelser for skolefaget og de ulike fagdisiplinens egenart og utvikling innenfor samfunnsfag.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for viktige linjer i fagenes historie både som forskningsfag, studiefag og skolefag
- gjøre rede for utviklingen av faggruppen samfunnsfag i skolen og skolefagenes samfunnsmessige funksjon i dag
- bruke fagdidaktiske perspektiver knyttet til mål, hensikt og formidling for å konkretisere sentrale kulturholdninger ved delfagene historie, geografi og samfunnskunnskap
- anvende og bruke kunnskap om hvordan elever på ulike skoletrinn opplever og utvikler tids- og romdimensjonen gjennom å knytte sammen fortid, nåtid og framtid
- innhente, vurdere og legge til rette stoff i samfunnsfag for å synliggjøre sammenhenger mellom ulike kulturer og etiske holdninger, inklusive samisk kultur gjennom tidene
- gjøre rede for legitimering av samfunnsfag som obligatorisk skolefag.

Læreplanverket som styringsdokument

Dette målområdet omfatter kritisk vurdering av de enkelte læreplaner i forhold til fagtradisjon og praksis. Sentralt står kritisk refleksjon omkring forholdet mellom intensjoner i læreplanene og virkeligheten i skolehverdagen.

Studentene skal kunne

- analysere læreplanene innenfor samfunnsfag i forhold til den generelle læreplanen
- tolke og vurdere praksis i klasserommet i forhold til målene i et samlet læreplanverk spesielt for samfunnsfag i skolen

- vurdere læreplaner og læremidler i samfunnsfag og kunne omsette og bruke dem i praktiske og reflekterte undervisningsopplegg
- sammenlikne og vurdere ulike læremidler, særlig lærebøker
- gjøre rede for det norske læreplanverket i samfunnsfag i forhold til noen andre lands styringsdokumenter for denne opplæringen
- tolke hvordan læreplanverket kan brukes for å stimulere til politisk refleksjon i samfunnsfag.

Arbeidsformer og praktisk-pedagogiske ferdigheter

Dette målområdet fokuserer på måter å planlegge og gjennomføre en variert, reflektert og motiverende undervisning på med utgangspunkt i fagtradisjon og læreplanverk. Målområdet omfatter også de arbeidsformer som ligger i bruk av tverrfaglig tilnærming, tilpasset opplæring og informasjons- og kommunikasjonsteknologi i samfunnsfagundervisningen.

Studentene skal kunne

- vurdere og bruke hensiktsmessige og varierte arbeidsformer med utgangspunkt i læreplanverk, lærestoff og elevenes behov, forutsetninger og interesser
- gjøre rede for og bruke ulike metoder for motivering, aktivisering, konkretisering og integrering med utgangspunkt i faggruppen samfunnsfag
- analysere og praktisere informasjons- og kommunikasjonsteknologi for å hente inn og bearbeide lærestoff i samfunnsfag
- planlegge, organisere og praktisere ulike former for prosjekt- og

temaorganisert arbeid innenfor samfunnsfag

- samarbeide med andre lærere om tverrfaglig organisert opplæring, bl a med yrkesfaglærere i videregående opplæring om samfunnlære i sammenheng med ulike yrker
- vurdere og praktisere ulike metoder for tilpasset opplæring for flinke og svake elever
- gjøre rede for hvordan samfunnsfagundervisningen i videregående opplæring kan yrkesrettes slik at elever på yrkesfaglige studieretninger kan dra nytte av denne kunnskapen
- gjøre rede for hvordan lokalsamfunnet kan danne utgangspunkt for undervisningen i samfunnsfag ved å binde sammen lokale, nasjonale, regionale og globale aspekter. Denne sammenbindingen omfatter også tverrfaglig miljøkunnskap og ressursbruk.

- gjøre rede for hvordan kunnskaper, ferdigheter og holdninger kan klassifiseres etter taksonomier som er tilpasset samfunnsfagene - og kunne veilede elevene om hvordan disse nivåene brukes ved vurdering
- gjøre rede for hvordan elevene kan trekkes med i vurderingsarbeidet i samfunnsfagopplæringen generelt
- vurdere og veilede elever i arbeidsformer som er spesifikke for enkeltfagene innenfor faggruppen samfunnsfag.

Analyse og kritisk refleksjon over fagdidaktiske problemstillinger

Dette målområdet omfatter kritisk analyse av samfunnsfagene plass i skolen og fagene utviklingsmuligheter i forhold til utfordringene i dagens og morgendagens samfunn. Målområdet tar også for seg hvordan ny kunnskap vinnes på fagområdet.

Studentene skal kunne

Vurdering og veiledning

Dette målområdet omhandler veiledning og vurdering. I tillegg belyses sammenhengen mellom undervisningsprinsipper, arbeidsformer, læremidler og vurderingsformer. Elevenes ansvar for egen læring tillegges også vekt i denne sammenheng.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for overordnede undervisningsprinsipper i forhold til vurdering i samfunnsfag
- utføre ulike veilednings- og vurderingsformer innenfor samfunnsfag som bidrar konstruktivt i elevenes læreprosess
- stimulere elevenes evne til å reflektere over eget læringsarbeid i samfunnsfag

- reflektere kritisk over utviklingsperspektiv i skolefaget i forhold til dagens og morgendagens samfunn
- gjøre rede for noen aktuelle FoU-arbeider innenfor fagområdet og dermed vise et faglig grunnlag og interesse for å delta i utviklingsprosjekter som omhandler samfunnsfag i skolen
- nevne eksempler på den internasjonale utvikling når det gjelder nye veier i undervisningen i samfunnsfag
- nevne eksempler på hvordan skolefagene har utviklet seg i noen andre land og være seg bevisst forventningene om å holde seg a jour med fagene utvikling i utlandet
- nevne eksempler på fagdidaktisk forskning innenfor et bredt

forskningsfelt og begrunne aktuelle fagdidaktiske problemstillinger innenfor samfunnsfag.

- reflektere over egen og kollegers læreratferd for å kunne utvikle den videre.

Organisering og arbeidsformer

Fagdidaktikkstudiet i samfunnsfag inkluderer både teori og praksis. Studiet må organiseres slik at studentene får planlegge og konkretisere arbeidsformer som ekskursjoner, feltarbeid og museumsbesøk. Gjennom mindre FoU-arbeider i fagdidaktikkstudiet bør studentene også øves opp til å kunne bidra selv til utviklingen av sine skolefag gjennom en reflektert holdning til bevaring og endring.

Denne rammeplanen i fagdidaktikk i samfunnsfag dekker det integrerte skolefaget samfunnsfag i grunnskolen og skolefagene historie, geografi, samfunnsfag og samfunnskunnskap i videregående opplæring. I organiseringen av studiet i fagdidaktikk skal deler av studieinnholdet være felles for samfunnsfagene og deler være spesifikke for hvert av de nevnte skolefagene i videregående opplæring. Vektingen mellom fellesstoff og det som tilrettelegges spesifikt for hvert av skolefagene avgjøres av den enkelte lærerutdanningsinstitusjon.

Vurdering

Det vises til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen.

FAGDIDAKTIKK I ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE FAG

(5 vektall)

Innledning

Økonomiske og administrative fag

Betegnelsen økonomiske og administrative fag omfatter både de analytiske øko-

nomiske fagdisiplinene sosialøkonomi og bedriftsøkonomisk analyse og administrative fagdisipliner som organisasjonslære, kontorautomasjon, markedsføring, administrasjon og saksbehandling m fl. Fagområdet omfatter høyst forskjellige fag, både når det gjelder metoder, faglig oppbygning og egenart. Kjernen i analytisk økonomisk tenkning er at tilgangen på ressurser som tid, penger og materiell er begrenset og at vi dermed må økonomisere med ressursene. Her brukes analytiske metoder. Administrative fag er mangesidige anvendelsesfag som henter sin kunnskap fra basisfag som psykologi, sosiologi og økonomi.

Fagområdet blir delvis inndelt etter faglig innhold, f.eks. bedriftsøkonomi, sosialøkonomi og rettslære, delvis etter funksjonsområder, f.eks. resepsjonsfag og kontorfag, og delvis etter bransje, f.eks. varehandel og reiselivsfag. Målet med fagområdet er generelt å analysere, forklare, beskrive og gi grunnlag for økonomiske og administrative beslutninger på forskjellige områder og nivåer i samfunnet.

Innsikt i økonomiske og administrative fag kommer til anvendelse på en lang rekke områder i samfunnet. Økonomiske og administrative teorier brukes både i næringsvirksomhet, i kommunal og statlig virksomhet og i andre organisasjoner. Felles for fag som kommer inn under lærlingordningen, det vil si butikkarbeid, kontorarbeid og resepsjonsarbeid, er at tjenesteyting står sentralt. Service vil således være et felleselement i alle disse typer arbeid og kan arte seg som samhandling mellom servicemedarbeider og kunder. Tjenesteytingen vil også innebære bruk av aktuelle hjelpemidler, herunder informasjonsteknologi.

Fagdidaktikk i praktisk-pedagogisk utdanning er innsiktet mot planlegging, gjennomføring og kritisk vurdering av undervisning og læring. I fagdidaktikk står spørsmål knyttet til læring av fag/fagområde som skolefag sentralt.

Økonomiske og administrative fag i opplæringssystemet

Det finnes ingen selvstendige økonomiske og administrative skolefag på grunnskolenivå, men fagområdet er i dag godt representert som faglig innhold i flere grunnskolefag.

Opplæringstilbudene i økonomiske og administrative fag i videregående opplæring var i en tidlig fase primært yrkesutdanningstilbud i form av handelsskoler og handelsgymnas. Videreføring av handelsgymnas ga i tillegg et grunnlag for høgre utdanning. Ved innføringen av ny videregående opplæring i 1974 smeltet handelsgymnas- og handelsskoletradisjonen sammen i en type opplæring som gir både generell studiekompetanse og yrkesutdanning. I dag er det egne utdanningsveier som gir yrkeskompetanse med fagbrev innen det økonomisk-administrative fagområdet. Disse opplæringsløpene er organisert som to år i skole og to år i bedrift og gir dermed denne type opplæring en spesiell profil. De øvrige fagene innen fagområdet i videregående opplæring er organisert som skoleopplæring. De retter seg inn både mot arbeid og mot videre studier. Disse fagene får derfor en noe annen profil enn fagene som fører fram til fagbrev. Økonomiske og administrative fag kan også tilbys som voksenopplæring. Innhold fra det økonomiske og administrative fagområdet er ofte relevant i forbindelse med arbeidslivsrelatert etterutdanning.

Fagområdet er bredt representert som utdanningstilbud på universitets- og høgskolenivå. Dette gjelder utdanningsalternativer som gir grunnlag for arbeid i yrker som krever en bestemt faglig kompetanse innenfor det økonomiske og administrative fagområdet, f.eks. revisoryrket, og det gjelder kurs som gir delkompetanse i utdanninger som i begrenset grad trekker veksler på økonomiske og administrative fag, f.eks. agronomyrket.

Fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag i lærerutdanningen

Fagdidaktikk inngår i praktisk-pedagogisk utdanning. Fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag har som hovedfunksjon å kvalifisere for undervisning i økonomiske og administrative allmennfag/yrkesfag i videregående opplæring. Videre kan fagdidaktikk i fagområdet kvalifisere for opplæringsoppgaver i grunnskole og bedrift.

Studenter med yrkesfagbakgrunn og yrkespraksis i økonomiske og administrative fag skal gjennomføre studier i yrkesdidaktikk med omfang 10 vekttall. I studiet av yrkesdidaktikk i økonomiske og administrative fag skal alle målområder i denne planen legges til grunn.

Studenter som har utdanning i økonomiske og administrative fag kombinert med ett eller flere andre allmennfag, skal gjennomføre fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag med omfang 5 vekttall. I fagdidaktikkstudiet skal alle målområder i denne rammeplanen, unntatt målområdet «Skole og bedrift», legges til grunn.

Rammeplanen omfatter følgende målområder:

- Fagområdets egenart, utvikling og legitimering
- Mål og innhold i opplæringen
- Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring
- Utvikling og endring
- Skole og bedrift.

Denne oppdelingen er gjort av praktiske og systematiske hensyn. I studiet vil en som regel arbeide innenfor flere områder samtidig.

Mål og målområder

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper om utviklingen i opplæringen innenfor det økonomiske og administrative fagområdet, disse fagenes egenart som fag og den funksjon og betydning opplæring innenfor dette fagområdet har i yrkeslivet og samfunnet
- utvikle et reflektert forhold til fagenes læreplaner som styringsinstrument og hvordan opplæringen i faget bidrar til å realisere overordnede mål for opplæringen
- utvikle kunnskaper om og ferdigheter i - og et reflektert forhold til - å planlegge og tilrettelegge opplæring i faget
- utvikle kunnskaper om og ferdigheter i - og et reflektert forhold til - å vurdere elevprestasjoner i faget i samsvar med styringsdokumenter for opplæringen
- tilegne seg kunnskap om relevant fag-/yrkesdidaktisk forskning og utviklingsarbeid
- utvikle ett grunnlag for å mestre og delta i endringer i opplæringen av faget
- utvikle kunnskaper slik at de kan forberede elever på overgang fra skolebasert opplæring til bedriftsbasert opplæring.

Målområder

Fagområdets egenart, utvikling og legitimering

Fagene slik det framstår i skoleopplæringen er et resultat av en historisk utviklingsprosess. Kunnskap om utviklingen innenfor det økonomiske og administrative

fagområdet bidrar til å gi perspektiver på sammenhengen mellom opplæringens innhold og dens yrkes- og samfunnsmessige betydning. Videre gir dette grunnlag for refleksjon over det faglige innhold som økonomiske og administrative fag representerer, hva som særpreger de ulike fagene og hvorfor fagene inngår som fag i opplæringsystemet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for den historiske utviklingen av opplæringen i det økonomiske og administrative fagområdet og forstå og kunne begrunne denne opplæringens plass i opplæringsystemet, arbeidslivet og samfunnet
- gjøre rede for sammenhengen mellom allmennfaget/yrkesfaget og relevante studiefag, vitenskapsfag og hvordan faget utøves i arbeidslivet
- forstå de økonomiske og administrative fagenes egenart
- forstå det økonomisk-administrative fagområdets betydning og funksjon i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv
- drøfte etiske og miljømessige problemstillinger og perspektiver i tilknytning til faget og ha et bevisst forhold dette i arbeidet som lærer.

Mål og innhold i opplæringen

Det mandat læreren har for sitt arbeid er gitt i lovverk og læreplaner. Læreplanene angir mål for opplæringen. I fagets relevante læremidler er mandatet fortolket og konkretisert i faglig innhold. Læreren skal i tråd med mandatet legge til rette for og vurdere elevenes læring. Å vurdere mål for og innhold i opplæringen er viktige daglige oppgaver lærere.

Studentene skal kunne

- analysere og reflektere over læreplanens mål slik de er nedfelt i fagets læreplan, generell læreplan og eventuelle metodiske veiledninger
- vurdere og reflektere over hvordan innholdet i de økonomisk-administrative fagene bidrar til å realisere overordnede mål for opplæringen
- vurdere og reflektere over forholdet mellom læreplaner, læremidler og egen undervisning.

godt læringsmiljø for både jenter og gutter

- kunne delta i utforming av individuelle opplæringsplaner og legge til rette for yrkesrelevant delkompetanse tilpasset konkrete oppgaver i yrkeslivet
- stimulere elevene til å reflektere over sine egne læreprosesser slik at de blir bevisste og kan ta ansvar for egen læring av faget
- gjennomføre elevvurdering i faget, både underveis og til slutt i læringsarbeidet, i samsvar med læreplanene for opplæringen.

Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og læring

En sentral oppgave for læreren er å planlegge og gjennomføre undervisning av spesifikt faglig innhold. I den sammenheng står vurdering av elevs læring også sentralt. For å videreutvikle en slik handlingsrettet kompetanse er refleksjon over og kritisk analyse av egen praksis viktig.

Studentene skal kunne

- planlegge, tilrettelegge og begrunne undervisning i faget og vise potensiale til å undervise i faget på en god måte i samsvar med læreplanene
- reflektere over og kritisk analysere egen undervisning
- vurdere og bruke relevante læremidler i opplæringen av faget, herunder vurdere og bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologi i opplærings situasjoner der denne teknologien kan gi merverdi til læringen
- differensiere undervisningen i faget i samsvar med elevenes læreforutsetninger, bakgrunn, ressurser og interesser, og skape et

Utvikling og endring

Samfunnsforhold, yrkesliv, fag og fagenes teknologi endrer seg. Likeledes utvikles nye måter å legge til rette for læring. Utviklings- og endringsarbeid er tiltak som kan gi bedre innsikt i problemer knyttet til undervisning og læring. Slikt arbeid vil også være nødvendig for å møte ny utfordringer etter hvert som vilkårene endres for undervisning i de økonomiske og administrative fagene i opplærings-systemet. Innsikt i og motivasjon for å delta i utviklings- og endringsarbeid er nødvendig både for egen faglig-pedagogisk utvikling og for å kunne bidra til slik utvikling i opplæringssektoren. (Det siste målet under dette målområdet gjelder studenter som gjennomfører 10 vektfull fag-/yrkesdidaktikk)

Studentene skal kunne

- gjøre rede for fag-/yrkesdidaktisk forskning og utviklingsarbeid som er relevant for opplæringen i faget
- mestre endringer i opplæringen av faget - og være bevisst forventningen om å endre sin egen undervisning i forhold til fag-/yrkesdidaktisk utvikling og nyskaping

- delta i utviklings- og endringsarbeid innen det økonomisk-administrative fagområdet i opplæringssystemet - og være bevisst forventningen om å delta i slikt arbeid.

Skole og bedrift

Elever som fordypet seg i fag som gir yrkeskompetanse med fagbrev har opplæring både i skole og i bedrift. Bedriftsbasert opplæring organiseres både som periodeavgrenset praksis når elevene har skoleopplæring, og som opplæringsform i lærlingperioden. For at læringsutbyttet i lærlingperioden skal være godt, må elevene forberedes på overgangen fra det å være elev i skolebasert opplæring til det å være lærling i bedriftsbasert opplæring.

Studentene skal kunne

- planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere praksisperiode(r) for elevene
- utforme nødvendige samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift om utplassering av elever - og kunne samarbeid med bedriftene om yrkesopplæringen
- gjøre rede for det lokale arbeidsmarkedet skolen kan dra nytte av
- veilede elever i forbindelse med lærlingordningen og i forbindelse

med valg av utdanningsveier og yrker

- inspirere og bevisstgjøre elevene til å arbeide målrettet for å skaffe lærlingeplass
- kjenne til problemstillinger i tilknytning til overgang fra elev til lærling og kunne forberede elevene på denne overgangen.

Organisering og arbeidsformer

Målene i rammeplanen danner grunnlaget for valg av organisering og arbeidsformer. Nedenfor er organisering og arbeidsformer for fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag omtalt.

I studiet fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag bør studentene erfare varierte undervisningsformer. Videre skal studentenes erfaringer fra praksisopplæringen trekkes inn i studiet.

Vurdering

For å kunne framstille seg til eksamen må studentene ha utført og fått godkjent de obligatoriske arbeidene i studiet.

Obligatoriske arbeider i studiet av fagdidaktikk i økonomiske og administrative fag skal minimum være ett prosjektorganisert eller problembasert arbeid som skal knyttes opp mot en eller flere av målområdene i denne planen.

For øvrige vises det til delkapittel under generell del om vurdering og eksamen..

Etter- og videreutdanning

SKOLELEDELSE

Innledning

Studiet i Skoleledelse skal kvalifisere for ledelse på alle nivåer i skoleverket, og skal gi en forståelse av hvordan skoleledelse, skoleutvikling og organisasjonslæring inngår i en samfunnsmessig og utdanningspolitisk sammenheng. Ledelse av utviklingsprosesser vil bli fokusert, og formålet er å utvikle en profesjonell og kreativ ledelse i skolen hvor læreplanens grunnleggende verdier er en viktig forankring.

De utfordringer som skoleledere møter i dag, gjør det nødvendig å tilby en systematisk tilrettelagt utdanning innen ledelsesfeltet som både ivaretar en faglig og en personlig utvikling, og en bevisstgjøring i forhold til den formelle og uformelle styringen som skjer i skolen. Studieplanen søker å imøtekomme behovet for en kompetansegivende videreutdanning innen skoleledelsesfeltet, men kan også ses i sammenheng med den etterutdanningen som skjer innenfor de lokale LUIS-programmene i fylkeskommuner og kommuner. Innhold og organisering bygger på flere års erfaringer med kompetansegivende studier i ledelse og skoleutvikling ved universitet og høyskoler, samt internasjonal forskning på området.

Semesteremnene som studieplanen er organisert rundt, bygger på hverandre og dekker hver for seg 10 vektall. Første og andre semesteremne gir til sammen 20 vektall. Dersom første og andre semesteremne er tatt ved ILS, vil fullført tredje semesteremne tatt ved ILS gi fritak for mellomfag i pedagogikk ved søknad om opptak til hovedfag i pedagogikk ved Pedagogisk forskningsinstitutt.

Semesteremnene tilbys når behov og ressurser tilsier det. Ta kontakt med instituttet for nærmere informasjon.

Målgruppe

Hovedmålgruppen for studiet er:

- Personer som er tilsatt i lederstillinger eller som ivaretar lederfunksjoner: i grunn- og videregående skole, eller på kommunalt, regionalt eller statlig nivå.
- Andre personer med lederansvar i skoleverket: f.eks. ledere av pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste og av skolefritidsordninger m.v.
- Personer som ikke er tilsatt i lederstillinger, men som har eller har hatt sitt arbeid i skoleverket, og som ønsker å styrke sin lederkompetanse og kvalifisere seg for lederarbeid i skolen

Studiet vil også egne seg for andre medarbeidere innenfor den kommunale oppvekstetaten, og ledere tilsatt i folkehøgskoler. Det er videre en fordel hvis flere fra samme arbeidsplass søker opptak samtidig.

Opptakskrav

1) semesteremne:

- Godkjent pedagogisk utdanning for arbeid i grunn- og videregående skole.
- 3 års yrkespraksis

2) semesteremne:

- Godkjent eksamen fra 1.semesteremne eller

tilsvarende studier fra universitet og høyskoler. Eksempler er halvårsenheter fra høyskoler/universitet innen fagområdene ledelse, skoleutvikling, veiledning og skolebasert vurdering.

3) semesteremne:

- Godkjent eksamen fra 2.semesteremne eller tilsvarende studier fra universitetet og høyskoler. Eksempler er årsenheter fra høyskoler/universitet innenfor fagområdene ledelse, skoleutvikling, veiledning og skolebasert vurdering.

Særlige opptaksvilkår

Studier innen rammen av Ledelse i skolen (LIS), Ledelse i videregående skole (LEVIS) og Ledelsesutvikling i skolen (LUIS) kan gi mulighet for særskilt opptak direkte til 2. semesteremne, men dette vil være avhengig av utdanningens faglige kvalitet, omfang og tilfredsstillende dokumentasjon.

Studiets perspektiv på skoleledelse

Ledelse i skolen omfatter:

- forvaltning av utdanningen
- legitimering av skolens arbeid utad til nærmiljø og foresatte
- faglig ledelse av et personale
- personalomsorg
- politisk ledelse hvor skolelederen inngår i forhandlinger og drøftinger med de tillitsvalgte, med personalet og foreldrerepresentanter, samtidig som han eller hun søker å påvirke sine overordnede.

Generelt sett kan ledelse forstås som en relasjon til andre mennesker hvor man påvirker hverandre, og denne relasjonen omfatter utøvelse av makt og kontroll innenfor de rammene som organisasjonen gir. Ledelse som funksjon er ikke nødvendigvis knyttet til den personen som er tilsatt som formell leder. Funksjonen er også noe alle i organisasjonen av og til kan og må utøve. Rent analytisk kan vi derfor skille mellom hva formelle ledere gjør og tenker, og begrepet ledelse. Studiet vektlegger imidlertid hvordan formelle skoleledere kan og bør utøve ledelse. Tenkningen om en egen skolelederprofesjon har også noen fellestrekk med hvordan lærere kan og bør arbeide for å bli mer profesjonelle yrkesutøvere i sin ledelse av elevgrupper, og studiet er derfor også relevant for lærere.

Å lede en skole kan delvis sammenlignes med å lede andre typer organisasjoner, og en del av studiets fagstoff er derfor hentet fra generell organisasjons- og ledelsesteori. Samtidig er det noe som er fagspesifikt og som forutsetter en særskilt innsikt i den historiske og kulturelle konteksten for skolen som organisasjon og institusjon. Et studium i skoleledelse kan for eksempel ikke defineres uavhengig av at skolens primæroppgave omfatter sosialisering av barn og unge. Skolen får sitt mandat fra staten, og mandatet er formulert i en rekke styringsdokumenter, først og fremst i læreplaner, lov og instruksjer. Både som skoleleder og som lærer har man en etisk forpliktelse til å fremme verdier som er grunnleggende i læreplanen. I tillegg bør man som yrkesprofesjon også drøfte og forholde seg kritisk til det formulerte verdigrunnlaget.

Men ledere på skolenivå må også håndtere en dobbel styring ovenfra da det er kommunen/fylkeskommunen som er skolens arbeidsgiver. Kommuneloven plasserer rektor som kommunal mellomleder i en hierarkisk styringslinje, og i den enkelte kommune/fylkeskommune er man opptatt

av å se de ulike sektorene i sammenheng og få til sektorovergripende planlegging.

Rektors styringsrett og arbeidsgiverrolle er blitt mye fokusert i 90-årene. Styringsretten er særlig knyttet til retten til å tilsette og si opp personale, retten til å lede og fordele arbeidet og retten til å disponere personalet i arbeidstiden innenfor rammen av gjeldende lover, forskrifter og avtaler. I skoleverket er relativt mange forhold regulert i avtaler, og dette begrenser styringsretten. Arbeidsgiverrollen har lederens formelle autoritet som utgangspunkt, men skolelederens faglige og personlige legitimitet vil være avgjørende for hvilken innflytelse som reelt sett kan oppnås. Forholdet mellom legalitet og legitimitet, mellom makt og tillit, og mellom styringslinje og ledelsesutvikling, vil derfor bli problematisert i studiet i lys av historiske, kulturelle, politiske og sosiale forhold. En slik analyse fra ulike perspektiver vil rette søkelyset mot en rekke ledelsesdilemmaer som må håndteres i hverdagen.

Vurdering og eksamen

Studiet vil tilstrebe en sammenheng mellom mål, innhold, arbeidsformer og vurdering. Vurderingen skjer på to måter:

- **En uformell vurdering med vekt på veiledning og læring** som gir opplysning til studenter og lærere om studieresultat, studieprosesser og om selve studieopplegget. Den veiledende vurdering tar sikte på å hjelpe studentene til å gjennomføre studiearbeidet individuelt og i samarbeid med andre. På det faglige plan skal den bidra til å se sammenheng mellom teori og praksis, mellom planlegging og arbeidsresultat, og den skal hjelpe studentene til å justere, korrigere og videreutvikle sentrale problemstillinger i studiet, og til å bli oppmerksom på ulike perspektiv som gjelder ledelse i skolen. På det personlige plan kan den veiledende vurderingen bidra til å vedlikeholde motivasjon og gi ideer til vurdering av eget ledelsesarbeid.
 - **En formell vurdering med vekt på kontroll** som danner grunnlaget for godkjenning av studiet. Dette skal være en vurdering av arbeidet til studentene, og av det nivået dette viser ved slutten av studiet. I første og andre semesteremne benyttes den to-graderte karakterskalaen godkjent / ikke godkjent. I tredje semesteremne benyttes graderte tallkarakterer fra 1.0 til 6.0 med 1.0 som beste ståkarakter og 4.0 som dårligste karakter for bestått.
- Spesifikke krav og kriterier for vurdering er nærmere beskrevet under de respektive studieplanene.

Studieplan første semesteremne i skoleledelse

Formål

Studiet skal utvikle innsikt i ledelse av skoleutviklingsprosesser. Dette krever kunnskap og innsikt på områdene:

- skolens mål og verdigrunnlag
- skolens organisasjon og skolekultur
- veiledning
- vurderingsarbeid

Innhold

Studiet fokuserer ledelse i en skole i utvikling. Ledelse av utviklingsarbeid og oppmerksomhet rettet mot endringsprosesser vil da stå sentralt. Sentrale utdanningsreformer og nasjonale læreplaner utgjør et viktig grunnlag for studiet. Spesielt vil det fokuseres på utvikling av læringsmiljøet i en skole som skal inkludere alle elevgrupper.

Deltakerne skal gis mulighet til bevisstgjøring og videreutvikling av egen praksis. Det legges vekt på å bruke deltakernes egne erfaringer ved å knytte studiet til et konkret utviklingsarbeid.

Det obligatoriske pensumet omfatter følgende 4 studieområder(moduler):

- Skolen som organisasjon
- Læreplanen som grunnlag for skoleutvikling
- Skolekultur og endringsstrategier
- Vurdering som grunnlag for ledelse og utvikling

1. Skolen som organisasjon

Ledelse av en skole i utvikling forutsetter kunnskap om skolen som organisasjon og skoleverket som system. Studieområdet vil

gi en introduksjon til begrepene organisasjon og ledelse fra forskjellige teoretiske perspektiver. Gjennom møtet med ulike teorier og eksempler fra andre organisasjoner tar studiet sikte på å gjøre studentene i stand til å analysere og vurdere egen organisasjon.

2. Læreplanen som grunnlag for skoleutvikling

Som ansatt i skolen utgjør læreplan, lover, instruks og reglement det legale grunnlaget for arbeidet generelt og for utøvelse av ledelse spesielt. I dette studieområdet vil det derfor bli lagt vekt på pedagogisk ledelse i relasjon til nasjonal utdanningspolitikk og de nasjonale læreplanene. Skolelederen har ansvaret både for å inspirere til og kontrollere at virksomhetens innhold svarer til de utdanningspolitiske intensjonene. Pedagogisk ledelse i relasjon til arbeidsgiverrollen og avtaleverket står sentralt.

3. Skolekultur og endringsstrategier

Å lede skolen profesjonelt innebærer blant annet å ha et bevisst og reflektert forhold til hva kunnskap er, og hva slags kunnskap som bidrar til å utvikle den enkelte og skolen. Skolens kultur synes å være en av nøkkelfaktorene i skoleutviklingsprosessen. Innsikt i de forhold som påvirker etableringen av ulike skolekulturer, hvordan disse vedlikeholdes eller endres, er sannsynligvis derfor en forutsetning for utvikling. Lederen må også ha innsikt i veiledning som begrep og virksomhet, og må kunne bidra med veiledning i praksis. Som leder er det videre viktig å være seg bevisst hvordan man selv er en del av et relasjonelt fellesskap. Lederen kan bidra til å skape, men også stenge for et godt samarbeidsklima. Samtidig som man påvirker andre, blir man selv påvirket av dem

man samhandler med. Strukturer og kultur bidrar til å kommunisere mening.

4. Vurdering som grunnlag for ledelse og utvikling

Vurdering er et av grunnelementene innenfor didaktikken. I aktuell debatt blir ofte kvalitetsutvikling sett i sammenheng med vurdering av arbeidet i skolen. Studiet vil vektlegge utvikling av innsikt i elevvurdering, skolebasert vurdering og systemvurdering som virkemiddel i utvikling av skolen. Videre vil begrepet kvalitet og forholdet kontroll / kvalitetsutvikling i skolen bli problematisert.

Organisering og arbeidsform.

Fellesundervisning utgjør ca. 110 timer i løpet av et år. Innholdet i 1. semesteremne skal være praksisnært. Utvikling krever spørsmål til og refleksjon over egen praksis, og innsikt i teori som kan belyse praksis. Problembasert læring blir en sentral arbeidsform.

Studieområdene er retningsgivende. Det må foretas valg og prioritering når det gjelder temaene det skal arbeides med. På samlingene vil vi legge vekt på drøftinger og kritisk refleksjon over teoristoffet i forhold til studentenes praksiserfaringer. Siktetpunktet er å dyktiggjøre studentene i forhold til en skolelederrolle der det stilles krav både til teoretisk kunnskap og en reflektert praksiserfaring for å kunne lede skolens pedagogiske utviklingsarbeid. Det vil bli lagt til rette for felles erfaringsdeling knyttet til utviklingsarbeidet som er tema i prosjektarbeidet.

Fleksible læringsressurser knyttet til bruk av IKT vil bli tatt i bruk.

Studiet forutsetter deltakelse i et prosjektarbeid der studentene jobber i basisgrupper. Prosjektarbeidet skal munne ut i et produkt. Resultatet av prosjektarbeidet presenteres på en samling mot slutten av studiet. I tillegg skal studentene skrive to

refleksjonsoppgaver på 3-5 maskinskrevede sider underveis i studiet. Prosjektarbeidet og refleksjonsoppgavene skal godkjennes av kursleder før studenten kan framstille seg til skriftlig eksamen.

Veiledning

Det vil bli lagt til rette for fellesveiledning knyttet til sentrale problemstillinger. I tillegg får hver basisgruppe tilbud om ekstern veiledning inntil 10 timer i løpet av studiet. Veiledningen kan foregå over nettet og ved møter. Organiseringen av veiledningen avklares mellom veileder og gruppe. Kursleder legger imidlertid til rette for et første møte mellom basisgruppe og veileder.

Veiledningens hensikt:

- Hjelp gruppa med å strukturere og sikre framdrift i prosjektarbeidet
- Støtte deltakerne i arbeidet med de faglige spørsmålene.
- Gi råd ved valg av litteratur.
- Gi veiledning og støtte i gruppeprosessen.

Hva ekstern veileder er forpliktet på:

- Veiledningen skal både rettes mot planlegging og gjennomføring av prosjektarbeidet, og selve samarbeidsprosessen innad i basisgruppena.
- Alle veiledningssamtalene bør være forberedte fra begge parter.

Hva studentene er forpliktet på:

- Studentene har hovedansvar for å ta kontakt og gjøre avtaler om veiledning.
- Studentene gir veileder beskjed i forkant hva de ønsker veiledning i forhold til og melder inn problemstillinger til fellesveiledning. Fellesveiledningen skal være en arena for læring av og

sammen med hverandre, og forutsetter at studentene bidrar aktivt.

- Å ta notater underveis både under og etter veiledningssamtalene for å samle dokumentasjon om arbeidet i basisgruppa.

Pensum

Til eksamen skal deltakerne være ansvarlige for et litteraturpensum som utgjør ca. 2000 sider. En del av pensum kan være selvvalgt.

Varighet

Studiet er et deltidsstudium og går normalt over ett år (to semestre).

Eksamen

Dersom en student har fått prosjektarbeidet og refleksjonsoppgavene godkjent, kan han/hun fremstille seg til en skriftlig eksamen. Ved bestått eksamen vil studentene ha tilfredsstilt kravet til 1. semesteremne i skoleledelse.

Den individuelle prøven gis som hjemmeeksamen hvor studentene får 10 dager fra oppgaven bekjentgjøres til innleveringsfrist. Vurderingen foretas av kursleder

og ekstern sensor. Det gis karakteren godkjent/ikke godkjent.

Ved gjennomført eksamen gir semesteremnet 10 vt.

Deltakere som ikke ønsker å avlegge eksamen, kan få tildelt et kursbevis dersom de er tilstede ved minst 80 % av den felles undervisningen og arbeidet i basisgruppa.

En skjematisk oversikt:

Eksamensform	Karaktersystem
Individuell skriftlig eksamen gis som hjemmeeksamen over 10 dager	Godkjent/ikke godkjent

Kriterier for vurdering av individuell skriftlig eksamen:

- Sentrale begreper i oppgaveteksten må klargjøres med referanse til pensum
- Besvarelsen må vise innsikt i pensumlitteraturen.
- Besvarelsen må inneholde en refleksjon over egen praksis relatert til teorien(e) som drøftes.
- Besvarelsen må være systematisk i sin oppbygging.

Studieplan andre semesteremne i skoleledelse

Studieplanen bygger videre på det grunnlaget som er lagt i første semesteremne, og representerer en faglig fordypning og progresjon i forhold til innholdet.

Formål

Studiet skal utvikle innsikt i:

- skoleledelse i et historisk perspektiv og i et fremtidsperspektiv
- det legale og det legitime fundamentet for utøvelse av skoleledelse
- ulike perspektiver på etisk problemløsning og dilemmahåndtering
- ledelse på egen arbeidsplass

Studiet tar også sikte på å utvikle:

- ferdighet i veiledning og læreplananalyse
- ferdighet i analytisk tenkning og kritisk vurdering
- evne til samarbeid og selvstendighet
- ferdighet i vitenskapelig tenkemåte og metode.

Innhold

I likhet med første semesteremne fokuserer studiet på ledelse i en skole i utvikling. Det legges sterkere vekt på det politiske og etiske perspektivet, på skolelederens arbeidsgiveransvar, og på forholdet mellom legalitet og legitimitet. Hvordan læring skjer i organisasjoner står sentralt. Parallelt tematiseres perspektiver på skoleforvaltning og styring i skolesektoren. Særlig vil de konsekvenser sentralisering og de-

sentralisering har for skolen, bli problematisert.

Det obligatoriske pensumet omfatter fem studieområder:

- 1) Organisasjon, profesjonalitet og læring
- 2) Yrkesetikk
- 3) Politisk og profesjonell styring av skolen
- 4) Arbeidsgiverrollen
- 5) Prosjektarbeid og samfunnsvitenskapelig metode

Studieområder

1. Organisasjon, profesjonalitet og læring

Dette studieområdet vektlegger et kulturelt og politisk perspektiv på organisasjon og ledelse. Innholdet er organisert rundt fire hovedemner:

Et historisk og kulturelt perspektiv på ledelse i skolen

Studiet gir en oversikt over hvordan ledelsesfunksjonen har utviklet seg på ulike nivåer i skolen over tid. Dette kan gi mønstre som forklarer hva som påvirker arbeidet, og hvilke forandringer som stadig pågår. Forholdet mellom legalitet og legitimitet i skolen vil bli viet spesiell oppmerksomhet.

Ulike perspektiver på organisasjon og ledelse

Vi ser verden og virkeligheten omkring oss med ulike "briller". Disse brillene filtrerer informasjonen vi mottar, og derfor vil vi også oppfatte forskjellig ting avhengig av hva slags briller vi har tatt på. Brillene fungerer med andre ord som en fortolk-

ningsramme som i stor grad vil påvirke hva vi ser, hvordan vi forstår utfordringene og hvilke strategier vi tror er mest hensiktsmessige. Innenfor organisasjonsteorien har det utviklet seg flere betydningsfulle "skoler" som hver for seg gir sin versjon av hvordan organisasjoner er, og hvordan de burde være. Som skoleleder er det viktig å kunne variere fortolkningsrammene for å forstå hva som skjer.

Skolen som et profesjonelt organisert læringsystem

Skolens mål er å organisere læringsprosesser hos elevene. Læreplan- og undervisningsteori vil derfor ha en sentral plass i studiet. I tillegg er skolen en arbeidsorganisasjon for personalet. Det er viktig at personalets erfaringer systematiseres, vurderes og brukes til forbedringer. I denne sammenhengen vil studiet tematisere organisasjonslæring og profesjonalitet i skolen.

Mikropolitisk handling blant aktørene i skole

Mikropolitisk handling er handling hvor aktører med ulike interesser gjør krav på makt. Rektorer kan betraktes som mellomledere i en organisasjon hvor man skal håndtere påvirkningen både ovenfra og nedenfra. Man er både styringssubjekt og styringsobjekt. Direktiver ovenfra skal omsettes i former som oppfattes som akseptable i personalet. I denne dobbelte påvirkningen vil det oppstå rom for spenning og konflikt. Som skoleleder kan man bli gjenstand for andres maktutøvelse ved at initiativ til endring møter motstand. Et mikro-politisk perspektiv reiser spørsmål om individets rettigheter relatert til gruppen.

2. Yrkesetikk

Innholdet er organisert rundt to hovedemner:

Ulike etiske retninger

I dette hovedemnet tematiseres etisk tenkning knyttet til arbeidet som skoleleder. Sentrale begreper vil være avhengighet og autonomi. Det vil også bli gitt en innføring i etiske retninger som pliktetikk, diskursetikk, nytteetikk, dydsetikk og nærhetsetikk. Det legges vekt på å få frem sammenhengen mellom etikk og menneskesyn.

Lojalitet og integritet

Yrkesetikken har alltid en organisatorisk eller institusjonell ramme, og ledelse handler i stor grad om å håndtere relativt ubegrensede krav og stor usikkerhet. Det pedagogiske personalet arbeider i skjæringspunktet mellom ulike interesser som kan komme i strid med hverandre. Som leder må man velge hvilke funksjoner og roller som er viktige i bestemte situasjoner, men det betyr ikke uten videre at det finnes løsninger på alle problemer. Studieinnholdet vil vektlegge betydningen av å utvikle moralsk skjønn og ansvarlige holdninger til sin egen yrkespraksis. Refleksjon over etiske spørsmål knyttet til arbeidet som leder vil dermed stå sentralt.

3. Politisk og profesjonell styring av skolen i et lokalt og nasjonalt og internasjonalt perspektiv

For å kunne tydeliggjøre egenarten ved det norske utdanningssystemet, vil vi i studieområdet se på den historiske utviklingen av den norske skolen, og i tillegg trekke inn et internasjonalt perspektiv på styring. Innholdet er organisert rundt tre hovedemner:

Utviklingslinjer i skoleverket, nasjonalt og internasjonalt.

Oppmerksomheten rettes mot desentralisering som statlig styringsstrategi, hvilke begrunnelser som ligger bak, hvordan dette har sammenheng med det samfunnet skolen virker i, og hvilke konkrete uttrykk

dette får i skolen. Spenningen mellom marked, profesjon og byråkrati vil bli problematisert, og forholdet mellom stat og kommune vil bli drøftet i nasjonal og internasjonal sammenheng. Sentrale spørsmål vil være: På hvilke områder er norsk skoleutvikling forskjellig fra andre vestlige land, og hvordan kan vi forklare forskjellene? Hvordan er mulighetene for styring? Hvem har makt i skolen?

Strategisk ledelse, målstyring og virksomhetsplanlegging

I dette hovedemnet vil søkelyset bli rettet mot målstyring og virksomhetsplanlegging. Dette vil ses i sammenheng med nasjonal vurdering av skoleverket. Et sentralt spørsmål vil være: Er virksomhetsplanlegging og målstyring effektive styringsverktøy eller har de mer karakter av myteskaping?

Beslutningsprosesser på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå.

Ulike organisasjonsteoretiske perspektiver vil bli presentert, og organisasjonsteori som bygger på rasjonell atferd blant aktørene vil bli satt opp mot "garbage can"-modellen. Dette vil blant annet danne grunnlag for analyser av konkrete beslutningsprosesser som studentene selv har deltatt i.

4. Arbeidsgiverrollen i skolen

Innholdet er organisert rundt to hovedemner:

Offentlig forvaltning

For skolen som del av et utdanningsbyråkrati, er det utviklet ulike stillingskategorier og instruksjoner som man må forholde seg til. Rektor er som formell leder av skolen pålagt å lede den i samsvar med gjeldende regel- og avtaleverk, læreplaner og

vedtak fattet av driftsstyret eller styret for skolen. Rektor er i tillegg til å være leder for et personale, en offentlig tjenestemann / kvinne med et bundet mandat, og som leder må rektor innordne seg et hierarkisk system hvor den enkelte skole er et element i et større utdanningsbyråkrati. Med økt desentralisering blir rektor mer og mer en kommunal tjenestemann/kvinne som må stå til regnskap overfor den kommunale administrasjonen. Samtidig er det viktig å forstå offentlig forvaltning i lys av mer generelle utdanningspolitiske strømninger. Studiet vil fokusere hvordan ny styringsideologi har virket inn på offentlig sektor de siste ti åra.

Skolelederen som arbeidsgiver

Rektor har de siste åra fått en sterkere formell arbeidsgiverrolle. Utformingen av denne rollen må synliggjøre de grunnleggende verdier og holdninger som er nedfelt i lovverk, instruksjoner og læreplan. I tillegg er den styringsretten som er knyttet til arbeidsgiveransvaret, begrenset av en rekke lover og bestemmelser gitt av sentrale myndigheter, og andre avtaler inngått med arbeidstakerorganisasjonene.

For å ivareta det formelle styringsansvaret, er det derfor nødvendig med kunnskap om det formelle oppdraget og innsikt i det avtaleverket som gjelder. Men like viktig er det å ha innsikt i hva som karakteriserer den uformelle styringen i skolen, fordi dette viser hvilke reelle muligheter skolelederen har for styring og ledelse i egen organisasjon. Styrings- og lojalitetsdilemmaer i denne sammenhengen vil bli viet spesiell oppmerksomhet.

5. Prosjektarbeid og samfunnsvitenskapelig metode

Prosjektarbeid er en deltakerstyrt og undersøkende arbeidsmetode hvor man gransker spørsmål eller problemstillinger man ønsker å få belyst nærmere.

Gjennomføring av et prosjektarbeid forutsetter søking etter informasjon ved hjelp av ulike metoder avhengig av hvilken problemstilling som er formulert. Observasjon, intervju, dokumentanalyse og spørreskjema som metoder for undersøkende arbeid vil bli behandlet. Det vil bli lagt vekt på organisering av data, tilnæringer til analyse og selve fremstillingsprosessen.

Innholdet er organisert i tre hovedemner:

Feltforskning og forskningsplanlegging

Kvalitative og kvantitative metoder for innsamling av data vil bli behandlet. Valg av metoder vil bli relatert til problemstillinger. Innholdet har dessuten som utgangspunkt at vi er en del av den sosiale virkelighet vi skal studere. Derfor blir det viktig å ta med hvordan vi selv påvirker hvilke data som samles inn og hvordan de analyseres.

Utvalg, registrering, analyse og tolkning av data. Rapportskrivning

Det vil bli lagt vekt på at analyse av data ikke er et atskilt stadium av det undersøkende arbeidet. Det starter allerede før feltarbeidet, og fortsetter inn i den avsluttende skrivefasen. Teoriutvikling og innsamling av data påvirker hverandre gjensidig.

Etiske dilemmaer i undersøkende arbeid

Når man gjennomfører et undersøkende arbeid i praksisfeltet, er det viktig å tydeliggjøre både overfor informantene og for seg selv hvilke etiske spilleregler som skal gjelde. Spesielt bør det gjøres avtaler om hvordan informasjonen som samles inn vil bli brukt, og hvilken innflytelse informantene kan få på publiseringen. I studiet vil fellesforelesninger problematisere hvilke etiske dilemmaer som kan dukke opp i slike sammenhenger.

Utvikling av ledelse på egen arbeidsplass

Aksjonslæring vil være en viktig tilnærming til utvikling av ledelse på egen arbeidsplass. Aksjonslæring har mye til felles med erfaringslæring, men innebærer en mer systematisk undersøkelse av egen praksis og egen forståelse i samarbeid med kolleger. Hensikten er å utvikle skolens tilrettelegging av læring for elevene og i personalet, utvikle egen forståelse av praksis og forbedre rammebetingelsene. I studiet vil det bli stilt krav om observasjon og vurdering av lederpraksis og/eller loggskrivning knyttet til egen praksis. Slike refleksjoner vil bli tematisert i fellesundervisningen.

Organisering og arbeidsformer

Fellesundervisningen utgjør ca. 110 timer i løpet av et år. Fleksible læringsressurser knyttet til bruk av IKT vil også bli tatt i bruk. I tillegg til forelesninger legges det vekt på drøftinger og kritisk refleksjon over teori som presenteres i forhold til studentenes praksiserfaringer. Det etableres basisgrupper på 3 - 5 deltakere som arbeider sammen med oppgaver i tilknytning til studiet.

Arbeidet i basisgruppene utgjør ca. 60 timer. Observasjon og vurdering av egen/hverandres lederatferd utgjør ca 20 timer. I tillegg kommer arbeid med prosjektopp-gaven og litteraturstudium. For å lette arbeidet med å tilegne seg pensumlitteraturen og se sammenhengen mellom teori og praksis, vil det i løpet av studiet bli gitt to refleksjonsoppgaver knyttet til litteraturen. Kursleder vil gi en veiledende tilbakemeldingen på innhold og form.

Deltakelse i undervisningen og i basisgruppene er obligatorisk og en forutsetning for å kunne gå opp til eksamen.

Arbeid i basisgrupper

Arbeidet i basisgruppene betraktes som en viktig læringsarena for å nå målene som er satt for studiet. I basisgruppa er det mulighet til å bygge bro mellom teori og praksis. Deltakerne bestemmer selv hvordan de vil organisere innholdet. Aktuelle arbeidsformer kan være kollegaveiledning, støttegruppe-metodikk, erfaringslæring og litteraturodrøfting.

Gruppene vil bli etablert ca. 4 uker etter studiestart.

Prosjektoppgaven

Prosjektoppgaven er et virkemiddel til å nyttiggjøre seg den innsikten som faget representerer. Det skal arbeides med prosjektoppgaven gjennom hele studieåret. Temaet for prosjektoppgaven skal være forankret i mål og innhold for 2. semesteremne og vise en refleksjon omkring forholdet mellom teori og praksis.

Forslag til tema for oppgaven må foreligge innen gitte frister, og skal godkjennes av kursleder. Forslaget bør inneholde noen punkter om hvordan man i en startfase tenker å angripe temaet, og hvilke spørsmål man er opptatt av. Dette danner utgangspunkt for videre veiledning.

Det normale er at prosjektoppgaven skrives i grupper. Dette kravet er satt for å ivareta målet om å utvikle evnen til samarbeid som er en viktig lederferdighet. Dessuten vil samarbeid om en prosjektoppgave også gi bedre mulighet til å bli utfordret på egen analytiske tenkning. Etter søknad kan imidlertid kravet om å skrive i gruppe bli fraveket. Det må da dokumenteres hvordan målet om samarbeid kan ivaretas på annen måte. Relevant pensumlitteratur skal brukes, men også litteratur utenom pensum kan trekkes inn. Prosjektoppgaven skal være på ca. 20 - 40 maskinskrivne sider (linjeavstand 1,5), innholdsfortegnelse og litteraturliste ikke medregnet. Se for øvrig

vedlegg til studieplanen når det gjelder de mer formelle kravene til prosjektoppgaven.

For å skape økt bevissthet om hvordan kunnskapsproduksjon skjer, skal prosjektoppgaven inneholde en metoderefleksjon hvor studentene begrunner valg av metode(r) og valg av informanter i lys av problemstillingen. I tillegg forventes det at studentene reflekterer over hvordan de har analysert innsamlet materiale.

Refleksjonsnotat

I tillegg til prosjektoppgaven skal det skrives et refleksjonsnotat på 3 til 5 sider som viser den læringsprosessen den enkelte mener å ha gjennomgått i løpet av studiet, og hvordan arbeidet i basisgruppa har fungert. Dette refleksjonsnotatet vurderes i sammenheng med prosjektoppgaven og blir dermed en del av det samlede formelle vurderingsgrunnlaget. Det er derfor viktig at studentene tar notater fra arbeidet i basisgruppa for å sikre dokumentasjon fra arbeidet underveis.

a) Individuelt:

- Hvordan vurderer du din egen læringsprosess i løpet av studiet? Hva vil du særlig understreke som viktig læring? Hvorfor vurderer du dette som viktig?
- Hvordan har du taklet faglige utfordringer underveis i studiet?
- Hva har vært ditt faglige bidrag i arbeidet med prosjektoppgaven?

b) Kan være felles fra basisgruppa:

- Analyser og vurder hvordan samarbeidsprosessen i basisgruppa har vært. Hvorfor forløp samarbeidet slik som det gjorde? Hva har vært en

styrke? Hva har vært problematisk? Hvordan har dere taklet en eventuell uenighet underveis?

- Erfaringer med veiledning kan trekkes inn. Hva har dere lært gjennom å motta veiledning knyttet til prosjektoppgaven?

- Veileder har et spesielt ansvar for å hevde de faglige kravene som stilles til prosjektoppgaven.
- Alle veiledningssamtalene bør være forberedte fra begge parter.

Prosjektoppgaven og refleksjonsnotatet skal leveres i 3 eksemplarer ved avslutningen av studiet.

Bruken av veiledere

Hver basisgruppe får en veileder og disponerer totalt 15 veiledningstimer i løpet av studiet. Organiseringen av veiledningen avklares mellom veileder og gruppe. Kursleder legger imidlertid til rette for et første møte mellom basisgruppe og veileder.

Veiledningens hensikt:

- Hjelp den enkelte eller gruppa med å avgrense temavalg og problemstilling på en faglig relevant måte.
- Støtte studentene i arbeidet med de faglige spørsmålene. Det innebærer å bidra til en klar begrepsforståelse og til at påstander begrunnes skikkelig i oppgaven.
- Gi råd ved valg av litteratur.
- Bidra til en felles forståelse av kriterier for vurdering og hvilke krav som stilles. Jfr. kriterier for godkjenning av prosjektoppgaven i studieplanen.

Hva veileder er forpliktet på;

- Veiledningen skal i hovedsak rettes mot prosjektoppgaven.

Hva studentene er forpliktet på:

- Studentene har *hovedansvar* for å ta kontakt og gjøre avtaler om veiledning.
- Studentene gir veileder beskjed i forkant hva de ønsker veiledning i forhold til.
- Ta notater underveis både under og etter veiledningssamtalene med tanke på å samle dokumentasjon for individuelt refleksjonsnotat. Dette gjelder også for arbeidet i basisgruppa mer generelt.

Innholdet i veiledningen vil gjerne vekse mellom tre dimensjoner:

- En idéutprøvende dimensjon* hvor veileder leser både teksten og det som står mellom linjene for å forsøke å forstå hva som er de "egentlige" poenger de som skriver, vil ha fram. Dette kjennetegner gjerne de første veiledningssamtalene.
- En faglig dimensjon* hvor veileder utfra sin teoretiske bakgrunn, går inn som fagperson og drøfter innholdet med studentene og gir tilbakemelding på arbeidet som er utført.
- En formal dimensjon* hvor veileder har innsikt i de formelle kravene som må tilfredsstilles, og dette "speiles" i forhold til det arbeidet studentene utfører.

Referansegruppe

Det vil bli etablert en referansegruppe som har egne møter 3 ganger i løpet av studieåret. Hver basisgruppe møter med en representant. Hensikten er å legge til rette for tilbakemelding til kursleder underveis i studiet, dele erfaringer gruppene imellom og sikre at det gis fortløpende informasjon til alle gruppene. I referansegruppa får studentene muligheter til å påvirke tilretteleggingen av studiet underveis. Møtene legges i forkant av fellesundervisning.

Pensum

Til eksamen skal deltakerne være ansvarlige for et pensum på ca. 2000 sider.

Vårighet

Studiet er et deltidsstudium og går normalt over ett år (to semestre).

Fortløpende vurdering og eksamen

Vurderingen har to funksjoner, en kvalifiserende og en sertifiserende.

Fortløpende vurdering (uformell vurdering)

gjennom studiet er en del av studieprosessen og omfatter:

- Deltakernes vurdering av eget og hverandres arbeid i basisgruppa.
- Deltakernes vurdering av utvikling av egen lederatferd og evne til samarbeid.
- Deltakernes vurdering av mål, innhold og arbeidsformer i studiet.

Eksamen (formell vurdering)

Prosjektoppgaven og refleksjonsnotatet må være levert og godkjent før muntlig eksamen kan gjennomføres.

Kriterier for godkjenning av prosjektoppgaven:

- Problemstillingen må være relevant i forhold til studieplanens mål.
- Sentrale begreper som inngår i problemstillingen, må klargjøres med referanse til pensumlitteratur.
- Studentene må gjennom oppgaven vise at de kan anvende teori i forhold til problemstillingen og erfaringsmateriale.
- Oppgaven må være systematisk i sin oppbygging.
- Oppgaven må ha en konklusjon som viser en forståelse av sammenhengen mellom problemstilling, begrepsramme og den informasjonen som er innhentet.

Det gis en muntlig individuell eksamen dels relatert til pensumlitteratur, og dels relatert til prosjektoppgaven. Det gis karakteren godkjent/ikke godkjent.

En skjematisk oversikt:

<i>Eksamensform</i>	<i>Karaktersystem</i>
Individuell muntlig eksamen dels relatert til pensumlitteraturen, og dels relatert til prosjektoppgaven	Godkjent/ikke godkjent

Ved gjennomført eksamen gir semesterremnet 10 vekttall.

Kriterier for godkjenning av muntlig eksamen:

- Studenten viser god innsikt i pensumlitteraturen, og kan se sentrale begreper i relasjon til hverandre.

- Studenten kan gi en kritisk vurdering av sin egen prosjektoppgave.
 - Studenten viser analytisk tenkning i forhold til aktuelle skole spørsmål.
- Deltakere som ikke ønsker å avlegge eksamen, kan få tildelt kursbevis dersom de har vært tilstede ved minst 80 % av den felles undervisningen og arbeidet i basisgruppa.

Studieplan tredje semesteremne i skoleledelse

Studieplanen bygger videre på det grunnlaget som er lagt i 2. semesteremne i skoleledelse, og representerer en faglig fordypning og progresjon i forhold til dette. Dersom første og andre semesteremne er gjennomført ved ILS, vil fullført tredje semesteremne tatt ved ILS gi fritak for mellomfag i pedagogikk ved søknad om opptak til hovedfag i pedagogikk ved Pedagogisk forskningsinstitutt.

Formål

Studiet skal utvikle innsikt i

- skoleledelse i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv
- barns og voksnes utvikling, læring og sosialisering
- begrunnelser for oppdragelse og undervisning
- skolen som organisasjon i lys av andre organisasjoner
- strategier for fornyelse av organisasjoner
- forholdet mellom politisk, profesjonell og administrativ styring
- egen lederatferd

Studiet tar også sikte på å videreutvikle

- evne til samarbeid gjennom arbeid i basisgrupper
- ferdighet i vitenskapelig tenkemåte og metode gjennom arbeid med prosjektoppgave
- ferdighet i selvstendig, analytisk og kritisk tenkning og vurdering

Innhold

I tredje semesteremne i Skoleledelse er pedagogisk ledelse fortsatt i fokus, men relateres i større grad til andre ledelsesoppgaver. Studiet innebærer en problematisering av forventninger til skoleledelse i lys av spenningen mellom nasjonal og kommunal styring, og i forhold til utdanningspolitiske strømninger i samfunnet mer generelt. Det vil omfatte en drøfting av nasjonale læreplaner som premissgivere for arbeidet i skolen, og en kritisk analyse av skolen i forhold til andre organisasjoner. Skolelederens yrkesetiske og filosofiske grunnlag vil stå sentralt.

En faglig fordypelse i emner relatert til skolelederen som pedagogisk leder, omfatter arbeid med en prosjektoppgave i tillegg til fellespensum innenfor følgende fem hovedområder:

- 1) Skolen som læringssted.
- 2) Leder og arbeidsgiver i skolen; i spenningsfeltet mellom forvaltning, tradisjon og profesjon
- 3) Utdanningspolitikk, skoleutvikling og kvalitetssikring
- 4) Skoleledelse i kommunalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv
- 5) Samfunnsvitenskapelige forskningsstrategier og forskningsplanlegging

Studieområder

1. Skolen som læringssted

Studieområdet vil vise hvordan ulike filosofiske tradisjoner behandler pedagogiske stridsspørsmål. Hvordan kunnskapsutvikling foregår blant elever, lærere og skoleledere, og samspillet mellom lærernes og elevenes læring vil bli fokusert og problema-

tisert. Sentrale begreper er danning, tilpassning og autoritet, og drøftingen vil omfatte en analyse av forholdet mellom sentralt gitte læreplaner og arbeidet med å realisere disse i praksisfeltet. Arbeid med den indre relasjonen mellom læreplan, undervisning og læreprosesser vil være et viktig moment, og normer for kollegasamarbeid i læreplanutviklingen knyttes til kriterier for god yrkesutøvelse. Det vil også bli stilt kritiske spørsmål til hvilke forestillinger om styring og ledelse som er fremtredende i vårt samfunn, og hvorfor det er slik.

Leder og arbeidsgiver i skolen: i spenningsfeltet mellom forvaltning, tradisjon og profesjon

Studieområdet vil analysere hvordan forvaltning, tradisjon og profesjon kan representere motsetningsfylte forventninger til arbeidet som skoleleder. Begrepene makt og habitus står sentralt i analysen. I forvaltningen er makt knyttet til posisjon i skolehierarkiet. I en profesjonstenkning vil tillitsaspektet og arbeidet i skolen som kollektiv virksomhet bli understreket. Tradisjonen gir i visse situasjoner støtte til en forvaltningstenkning, andre ganger til en profesjonstenkning, og av og til er det utviklet en tradisjon lokalt med normer som både går på tvers av en forvaltningstenkning og en profesjonstenkning. Studieområdet vil omfatte en drøfting av statlig og kommunal styring av skolen og en analyse av den ideologiske forankring som ulike styringsverktøy har. Søkelyset rettes også mot skolen i forhold til andre typer organisasjoner, og analysen vil omfatte skolelederens yrkesetiske grunnlag. Hva begrepet lojalitet innebærer i denne sammenheng, vil bli utdypet.

3. Utdanningspolitikk, skoleutvikling og kvalitetssikring

Norsk skole er inne i en periode som preges av et omfattende reformarbeid. Det kommunale selvstyret har en sentral plass

i disse reformene, og sentralisering og desentralisering som utdanningspolitiske fenomener vil bli nærmere utdypet. Mens mange reformforslag på 70-tallet fokuserte på lokalorientert skoleutvikling og "bottom-up"-strategier for endring, er man nå mer opptatt av styring, kontroll og kvalitetssikring. Økt konkurranseevne og kostnadseffektivitet er satt i sentrum, og den norske sosialdemokratiske velferdsstaten utfordres nå av en markedstenkning. Studieområdet skal vise hvordan begreper som skoleutvikling, kvalitetssikring, evaluering og resultatansvar har sammenheng med økonomiske, politiske og andre samfunnsmessige forhold.

4. Skoleledelse i kommunalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv

I den reformprosessen som nå pågår, har lederskap fått økt symbolverdi som organisasjonsmetafor. Studieområdet vil rette søkelyset mot hvorfor dette skjer, og hvordan produksjonen av heroiske visjoner og forestillinger inngår i organisasjonens presentasjon av seg selv. Dette vil inkludere et kjønnsperspektiv på ledelse i skolen. Teorier om ledelse og forandring vil bli analysert i relasjon til organisasjonens kjennetegn. Samtidig vil det som skjer i vårt land, bli sammenlignet med utviklingen i andre land på dette feltet.

5. Samfunnsvitenskapelige forskningsstrategier og forskningsplanlegging

Området representerer en fordykning og progresjon i forhold til det grunnlaget som ble lagt i 2. semesteremne. Feltarbeid og forskningsplanlegging vil stå sentralt, og søkelyset rettes mot noen forutsetninger for innsamling av gode data. Det vil også omfatte en drøfting av mer generelle synspunkter på hva vitenskapelig virksomhet er, og etiske dilemmaer man kan møte.

Studiet stiller krav om gjennomføring av en undersøkelse i praksisfeltet hvor informasjon innhentes på en systematisk måte og analyseres i lys av teori som er utviklet på området.

Organisering og arbeidsformer

Fellesundervisningen utgjør ca. 120 timer i løpet av et år, og tilrettelegges vanligvis på kveldstid. I tillegg kommer noen lørdager og noen hele dager i juni og august.

Det vil tidlig i studiet bli dannet basisgrupper som vil bestå av 3 - 4 deltakere. Unntaksvis kan en gruppe bestå av bare to deltakere. Hensikten med en organisering i basisgrupper er dels å etablere et forum hvor studentene hjelper hverandre i tilegnelsen av pensumlitteraturen, og som gruppe forholder seg kritisk til den. Dels er hensikten relatert til kravet om å planlegge og gjennomføre en undersøkelse i praksisfeltet. Analysen av prosjektet utgjør et viktig grunnlag for eksamen. I tillegg forventes det at basisgruppa bidrar til hverandres utvikling av lederatferd og fungerer som et kritisk korrektiv til den enkeltes ledelse i praksis.

Bruk av veiledere

Det vil bli lagt til rette for fellesveiledning knyttet til sentrale problemstillinger for de studentene som velger prosjektoppgave etter alternativ 2. I tillegg vil hver basisgruppe få tildelt 8 - 16 veiledningstimer, avhengig av basisgruppas størrelse. Antall timer vurderes i samarbeid med kursledelsen. Veiledningen rettes mot planlegging og analyse av undersøkelsen i praksisfeltet. Den praktiske organiseringen av veiledningen avklares mellom veileder og gruppe. Kursleder vil legge til rette for et første møte mellom basisgruppe og veileder.

Veiledningens hensikt:

- Hjelp den enkelte eller gruppa med å avgrense oppgaven
- Støtte studentene i arbeidet med de faglige spørsmålene. Det innebærer å bidra til en klar begrepsforståelse og til at påstander begrunnes skikkelig i oppgaven.
- Gi råd ved valg av litteratur.
- Bidra til en felles forståelse av kriterier for vurdering og hvilke krav som stilles. Jfr. kriterier for godkjenning av prosjektoppgaven i studieplanen.

Hva veileder er forpliktet på:

- Veiledningen rettes mot det undersøkende arbeidet og prosjektoppgaven.
- Veileder har et spesielt ansvar for å hevde de faglige kravene som stilles til prosjektoppgaven.
- Alle veiledningssamtalene bør være forberedte fra begge parter.

Hva studentene er forpliktet på:

- Studentene har *hovedansvar* for å ta kontakt og gjøre avtaler om veiledning.
- Studentene gir veileder beskjed i forkant hva de ønsker veiledning i forhold til.
- Ta notater underveis både under og etter veiledningssamtalene med tanke på å samle dokumentasjon for individuelt refleksjonsnotat. Dette gjelder også for arbeidet i basisgruppa mer generelt.

Innholdet i veiledningen vil gjerne vekse mellom tre dimensjoner:

- *En idéutprøvende dimensjon* hvor veileder leser både teksten og det som står mellom linjene for å forsøke å forstå hva som er de "egentlige" poenger de som skriver, vil ha fram. Dette kjennetegner gjerne de første veiledningssamtalene.
- *En faglig dimensjon* hvor veileder utfra sin teoretiske bakgrunn, går inn som fagperson og drøfter innholdet med studentene og gir tilbakemelding på arbeidet.
- *En formal dimensjon* hvor veileder har innsikt i de formelle kravene som må tilfredstilles, og dette "speiles" i forhold til det arbeidet studentene utfører.

Referansegruppe

Det legges til rette for 3 møter underveis i studiet hvor studentene får mulighet til å påvirke tilretteleggingen av studiet samt gi fortløpende vurdering til kursleder. Hver basisgruppe stiller med en representant.

Pensum

Til eksamen skal deltakere være ansvarlige for et pensum på ca. 2000 sider.

Varighet

Studiet er et deltidsstudium og går normalt over ett år (to semestre).

Eksamen

Eksamen skal bestå av en *prosjektoppgave* som kan være individuell eller skrives i gruppe, og en *individuell muntlig eksamen*. I tillegg skal det skrives et *individuellt refleksjonsnotat* (3-5 sider) hvor

den enkelte analyserer sin egen læringsprosess underveis. Dette notatet vurderes i sammenheng med individuell muntlig eksamen og blir dermed en del av det formelle vurderingsgrunnlaget. Hvis prosjektoppgaven skrives i gruppe, må omfanget ikke overskride 50 sider. Det gis fellessensur på felles arbeid. Muntlig eksamen vil i hovedsak skje i tilknytning til pensumlitteraturen, men noen spørsmål vil også knyttes til prosjektoppgaven. Det gis gradert tallkarakter på prosjektoppgaven. Etter den muntlige prøven gis det en endelig sluttkarakter med utgangspunkt i prosjektoppgaven og muntlig eksamen. Det gis graderte tallkarakterer på muntlig eksamen og denne teller halvparten av den endelige karakteren. Karakterskalaen er fra 1.0 til 6.0 med 1.0 som beste karakter, og 4.0 som dårligste ståkarakter.

Prosjektoppgave

Prosjektoppgaven er et virkemiddel til å nyttiggjøre seg den innsikten som faget representerer, jfr. 2. semesteremne. Oppgaven kan være en frittstående oppgave som skrives i en gruppe på 3-4 studenter (alternativ 1), eller den kan være en del av et større forskningsprosjekt som er initiert av kurslederen (alternativ 2). Arbeidsmessig er de to alternativene likeverdige.

Prosjektoppgave etter alternativ 1 innebærer at studentene fritt velger tema og opplegg som de selv mener er relevante ut fra studieplanens mål, men oppgavevalget skal godkjennes av kursleder. Omfanget skal være på 20 - 50 maskinskrevne sider (linjeavstand 1,5). Innholdsliste, vedlegg og litteraturliste er da ikke medregnet. Forslag til tema for oppgaven må foreligge innen 15. mai, og skal godkjennes av kursleder. Forslaget bør inneholde noen punkter om hvordan man i en startfase tenker å angripe temaet, og hvilke spørsmål man er opptatt av. Dette danner utgangspunkt for videre veiledning.

Prosjektoppgave etter alternativ 2 innebærer at studentene får tildelt tema for oppgaven i nær tilknytning til prosjekter som er i gang ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling. Det vil i denne sammenhengen bli arrangert et oppgaveforberedende seminar.

Kravet om å skrive prosjektoppgave i gruppe kan bli fraveket etter søknad fra studentene.

For å skape økt bevissthet om hvordan kunnskapsproduksjon skjer, skal prosjektoppgaven inneholde en metoderefleksjon hvor studentene begrunner valg av metode(r) og valg av informanter i lys av problemstilling. I tillegg forventes det at studentene reflekterer over hvordan de har analysert innsamlet materiale

Individuelt refleksjonsnotat

I tillegg til prosjektoppgaven skal det skrives et refleksjonsnotat på 3 til 5 sider som viser den læringsprosessen den enkelte mener å ha gjennomgått i løpet av studiet. I analysen kan man med fordel anvende teoretiske perspektiver og begreper fra studieinnholdet. Dette refleksjonsnotatet vurderes i sammenheng med individuell muntlig eksamen og kan brukes til å justere karakteren som den enkelte får.

- Hvordan vurderer du din egen læringsprosess i løpet av studiet? Hva vil du særlig understreke som viktig læring? Hvorfor vurderer du dette som viktig? Hvilke læringsstrategier mener du selv har vært viktige i denne sammenheng?
- Analyser og vurder hvordan samarbeidsprosessen i basisgruppa har vært. Hvorfor forløp samarbeidet slik som det gjorde? Hva har vært en styrke? Hva har vært problematisk?
- Hva slags kvalifisering mener du dette studiet bidrar til, når du

relaterer studieopplegget til egen jobb som leder og/eller lærer?
(Forholdet mellom teori og praksis)

Prosjektoppgaven og refleksjonsnotatet skal leveres i 3 eksemplarer.

En skjematisk oversikt:

Eksamensform	Karaktersystem
Prosjektoppgave i gruppe eller levert individuelt	Graderte tallkarakterer
Refleksjonsnotat	
Individuell muntlig eksamen dels relatert til pensumlitteratur, og til refleksjonsnotat	Graderte tallkarakterer

Kriterier for godkjenning av prosjektoppgaven

- Problemstillingen må være relevant i forhold til studieplanens mål.
- Sentrale begreper som inngår i problemstillingen, må klargjøres med referanse til pensumlitteratur.
- Studentene må gjennom oppgaven vise at de kan anvende teori i forhold til problemstillingen og erfaringsmateriale.
- Oppgaven må være systematisk i sin oppbygging.
- Oppgaven må ha en konklusjon som viser en forståelse av sammenhengen mellom problemstilling, begrepsramme og den informasjonen som er innhentet.
- Selvstendighet i anvendelse av begreper og litteratur er viktig.
- Oppgaven må inneholde en metodisk refleksjon hvor studenten forholder seg kritisk til egne metodiske valg.

Kriterier for godkjenning av muntlig eksamen:

- Studenten viser god innsikt i begrepene som står sentralt i pensumlitteraturen, og kan drøfte begrepene i relasjon til hverandre.
- Studenten viser evne til analytisk og kritisk tenkning og vurdering i forhold til aktuelle skole spørsmål og egen praksis.

Deltakere som ikke ønsker å avlegge eksamen, kan få tildelt et kursbevis dersom de er tilstede ved 80 % av den felles undervisningen og arbeidet i basisgruppa

Vedlegg til studieplanen for 2. og 3. semesteremne:

Formelle krav til prosjektoppgaven:

Det finnes ulike former for formelle krav. Her legges det vekt på følgende:

- Oppgaven skal være maskinskrevet. Linjeavstanden skal være 1.5, og sidene skal nummeres, sentrert nederst på siden eller nederst til høyre. (Skrift: 12pkt)
- Avsnitt markeres slik det er gjort i denne studieplanen, dvs. uten innrykk, men et ekstra linjeskift for første linje i avsnittet.
- Hvis overskriftene rangeres i over- og underoverskrifter, bør det ikke brukes mer enn tre nivåer. Rangeringen kan vises ved bruk av store og små bokstaver, og desimalsystemet slik som i følgende eksempel:

3. BESKRIVELSE OG ANALYSE AV LÆRINGSARENAER

3.1 Observasjon, veiledning og vurdering på egen arbeidsplass

3.1.1 Organisering og tilrettelegging

3.1.2 Valg av fokus for observasjon

3.1.3 Eksempel på gjennomføring på en skole

- Oppgaven må ha referanseliste som viser hvilken litteratur som er brukt. Litteraturlisten plasseres til slutt i oppgaven, og litteraturen skrives i alfabetisk rekkefølge etter forfatternavn. Pensumlisten for semesteremnene er satt opp som eksempel på en litteraturliste. Merk at boktitler og navn på tidsskrift skal utheves. Litteraturhenvisninger gis i parantes i teksten (ikke i noter) ved å angi forfatternavn, år for publikasjonens utgivelse og eventuell sideangivelse, slik som i følgende eksempler:

(Stenhouse 1975)

(Telhaug 1992:144-145)

(Berg og Wallin 1982:20)

(Granheim m.fl. 1990:57-62)

- Hvis det er to forfattere, skrives begge navnene, hvis det er mer enn to forfattere, brukes det første forfatternavnet og "m.fl."
- Sitater opp til maksimalt 3 linjer skal skrives som del av teksten og stå i anførselstegn. Lengre sitat skal skilles ut i eget avsnitt, innrykket og med linjeavstand 1, og med ekstra linjeavstand foran og etter avsnittet.
- Hvis en har med figurer, tabeller o.l., bør disse nummereres, og de skal ha en kortfattet tekst, som understrekes. Tabellteksten plasseres over tabellen, figurteksten under figuren.
- På forsiden av semesteroppgaven skal det stå følgende i denne rekkefølgen:

Kandidaten(e)s navn

Tittelen på oppgaven

Prosjektoppgave til

3. semesteremne i skoleledelse

Høstsemesteret 19...

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo.

PEDAGOGISK VEILEDNING

Innledning

Studiet i pedagogisk veiledning bygger på rammeplan for pedagogisk veiledning, 20 vekttall, utviklet av Lærerutdanningsrådet og godkjent av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i brev av 4. november 1991. Som en normalordning gis studiet ved ILS som deltidsstudium fordelt på 2 semesteremner på 10 vekttall hver. Hvert semesteremne går over 3 semestre, og planen er skrevet med dette som grunnlag. Dersom studiet gjennomføres etter en annen tidsplan, må progresjonen tilpasses denne. Modulene vil bli gitt når behov og ressurser tilsier det.

Formål

Pedagogisk veiledning har som mål å støtte utvikling/videreutvikling av de faglige og menneskelige kvaliteter som trengs i læreryrket. Studiet tar sikte på å bevisstgjøre deltakerne om egen funksjon og rolle, både som veileder og lærer.

Studieplanen legger opp til å gi deltakerne innsikt og ferdigheter i de ulike veiledningsoppgavene som en veileder har i praksisopplæring av studenter, og i et lærerkollegium (kollegaveiledning m.m), eller i andre deler av utdanningssystemet. Studiet i pedagogisk veiledning skal utvikle deltakernes kompetanse for å planlegge, gjennomføre og vurdere slik veiledning.

I tillegg legges vekt på å videreutvikle deltakernes kompetanse som lærer. Dette er en forutsetning for å kunne gi veiledning til lærerstudenter/kolleger med vekt på refleksjon over praksis.

Både i forhold til veilednings- og undervisningspraksis legges det vekt på å stimulere utviklingen av deltakernes analytiske og kritiske holdning og deltakernes evne til etisk vurdering.

Studieplanen tar utgangspunkt i at pedagogisk veiledning er nært knyttet til pedagogisk praksis og vektlegger derfor sammenhengen mellom drøfting av teori og reelle praksiserfaringer fra både undervisnings- og veiledningssituasjoner.

Andre semesteremne/halvårsenhet i pedagogisk veiledning bygger på første semesteremne. Deltakernes arbeid med veiledning utvides i andre semesteremne i to retninger:

- i tillegg til individuell veiledning vil det også arbeides med gruppeveiledning
- andre veiledningstradisjoner enn 'refleksjon over handling' og andre strategier enn Handal og Lauvås' strategi 'På egne vilkår' vil utdypes.

Studieplanen legger opp til å gi deltakerne innsikt og ferdigheter i de ulike veiledningsoppgavene som en veileder har i praksisopplæring av studenter, i et lærerkollegium (kollegaveiledning m.m) eller i andre deler av utdanningssystemet. Studiet tar utgangspunkt i at veiledning er praktisk virksomhet og vektlegger derfor undervisningsformer som inneholder drøfting av sammenhengen mellom teori og deltakernes reelle praksiserfaringer fra veiledningssituasjoner.

Da deltakerne vil ha sin praksis og erfaring fra ulike skoleslag og med ulike veiledningsoppgaver, vil deler av studiet tilpasses den enkeltes virksomhet.

Målgruppe

Målgruppen for studiet er lærere og andre i grunnskolen, innen videregående opplæring og voksenopplæring som:

- har en funksjon som øvingslærer/praksisveileder i lærerutdanningen, eller tar sikte på en slik funksjon
- har en veilederfunksjon i forhold til kolleger eller medarbeidere, eller tar sikte på en slik funksjon.

Opptaksgrunnlag

Godkjent lærerutdanning og minimum 3 års yrkespraksis i relevant skoleslag. Ut fra særskilte behov kan det gis dispensasjon fra kravet om minimum 3 års yrkespraksis.

Studenter som ikke kan ha praksis på egen arbeidsplass, forutsettes selv å skaffe praksisplass knyttet til undervisningsvirksomhet.

For å avlegge eksamen i første semesteremne må deltakerne være immatrikulert ved et norsk universitet.

1. semesteremne i pedagogisk veiledning

Innledning

Organisering

Semesteremnet består av to moduler som må tas i angitt rekkefølge: modul 1 med et omfang som svarer til 3 vektall og modul 2 med et omfang som svarer til 7 vektall. Studiet organiseres *normalt* som et deltidsstudium over 3 semestre: modul 1 over ett semester og modul 2 over to semestre. Modul 2 avsluttes med eksamen for hele semesteremnet.

Modul 1 kan etter individuell vurdering erstattes med tidligere gjennomført kurs i pedagogisk veiledning, f.eks. det tidligere «70-timers kurset for øvingslærere».

Undervisningen foregår på fast ukedag ettermiddag/kveld samt på enkelte helgesamlinger. Den er organisert både som fellessamlinger og arbeid i grupper. Gruppene er i hovedsak selvstyrte. I tillegg gjennomfører deltakerne en del arbeid individuelt i mellomperioder: eget veiledningsarbeid,

observasjoner, analyser, rapportskrivning og litteraturstudier.

Praksis, arbeid i faste grupper og store deler av undervisningen er obligatorisk. De obligatoriske komponentene vil framgå av undervisningsplanen for hvert semester. Innen semesteremner i pedagogisk veiledning er det sentralt at teoretisk innsikt gir seg utslag i praktisk veiledningsdyktighet. Dette innebærer at studenten klarer å tillegne seg evne til å opptre saksvarende og menneskelig i konkrete situasjoner. Av den grunn er det også lagt inn en del praksis i studiet (veiledning på veiledning, og prosjektoppgave). Når det er behov for at deler av undervisningen er obligatorisk, skyldes det også at ikke alt fagstoffet kan prøves til eksamen. Inntil 20% fravær kan godkjennes. Studenter med høyere fravær kan pålegges individuelle oppgaver.

I senere avsnitt gis mer konkrete beskrivelser av modul 1 og modul 2.

Mål

- å utvikle deltakernes kvalifikasjoner i å planlegge, begrunne, gjennomføre og vurdere pedagogisk veiledning
- å styrke deltakernes kvalifikasjoner for didaktisk tenkning og handling, og oppøve deres evne til kritisk analyse av undervisning og oppdragelse, samfunnet og forholdet skole-samfunn
- å utvikle deltakernes evne til etisk vurdering i forbindelse med veilednings- og undervisningsarbeid.

Innhold

Studiet tar for seg følgende hovedtemaer:

- i) Veiledningsteorier, strategier, metoder og -begreper

- ii) Innføring i lærerutdanningen og praksisopplæringens oppbygging og funksjon.
- iii) Kommunikasjon, konflikts og samspillsprosesser i undervisning og veiledning.
- iv) Didaktikk og fagdidaktikk, herunder ulike didaktiske retninger, læreplanteori og skolens rolle i samfunnet.
- v) Læreren og læreryrket, herunder yrkesetikk og skolen som organisasjon.
- vi) Metoder for undersøkende arbeid innen undervisning og veiledning.

Arbeidsmåter

På samlingene vil arbeidsmåtene variere mellom felles teorigjennomgang/presentasjon, plenumssamtaler/-drøftinger, øvelser, gruppearbeid og deltakernes presentasjon av oppgaver/arbeider gjennomført i mellomperioden.

Veiledning er en praktisk virksomhet, og utdanningen vil derfor i stor grad ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer med veiledning. Eget veiledningsarbeid på arbeidsplassen vil være gjenstand for observasjon, analyse, tilbakemelding, veiledning og drøfting. På samlingene vil veiledningstrening også foregå ved hjelp øvelser, rollespill, bruk av kasus og video.

I mellomperioder vil deltakerne organiseres i faste grupper. Arbeidet i grupper vil være knyttet opp mot oppgaver og arbeid deltakerne gjennomfører i mellomperiodene og til drøfting/bearbeiding av litteraturen. Gruppene vil i stor grad være selvstyrte, men får tilknyttet en fast veileder.

Vurdering

De obligatoriske komponentene må være gjennomført og godkjent for å få bekrefteelse på gjennomført modul og derfor få utstedt kursbevis for modulen. Deltakernes

praktiske veiledningsdyktighet og oppgaver/arbeid utenom samlinger (individuelle og gruppebaserte) vil bli definert som obligatoriske komponenter. I tillegg vil deler av forelesninger bli definert som obligatoriske.

Eksamen for 1. semesteremne i Pedagogisk veiledning

Etter at modul 1 og modul 2 er gjennomført og godkjent (herunder alle obligatoriske komponenter), skal det gjennomføres en skriftlig individuell eksamen på 6 timer under ordinære eksamensvilkår som omfatter hele semesteremnet (modul 1 og modul 2). Besvarelsen vurderes til Godkjent/Ikke godkjent.

Litteratur

Ca. 1.500 – 1.700 sider litteratur inngår i studiet. Lov- og læreplanverk for det aktuelle skoleslag og for lærerutdanning forutsettes kjent.

Modul 1 - innføring i pedagogisk veiledning

Innledning

Modul 1 er en innføring i pedagogisk veiledning. Studiet kombinerer innføring i grunnleggende begreper med praktiske veiledningsøvelser.

Mål

Deltakerne skal:

- tilegne seg kunnskaper om og innsikt i lærerutdanningen og praksisopplæringen med vekt på veiledningsfunksjoner
- ha kjennskap til hovedtrekkene i en veiledningsstrategi preget av refleksjon over handling og sentrale

grunnbegreper som en slik strategi bygger på

- selv kunne gjennomføre veiledning med lærerstudenter eller andre lærere med bruk av hovedtrekkene i veiledningsstrategien
- ha forståelse for viktige kommunikasjons-, konflikts- og samspillsprosesser i veiledning
- kunne analysere og begrunne egen praksis.

Praktisk veiledningsarbeid

I mellomperiodene skal deltakerne selv gjennomføre veiledning med praksisstudenter eller kollegaer. Deltakerne mottar veiledning på sin egen veiledning fra seniorveiledere. Det skal skrives rapport fra veiledningsarbeidet og erfaringene formidles til de andre deltakerne på fellessamlinger. Omfanget av det praktiske arbeidet er ca. 20 timer.

Innhold

Modul 1 har et omfang som svarer til 3 vekttall

Følgende hovedtemaer tas opp.

- i) Innføring i veiledningsstrategien *På egne vilkår.*
- ii) Innføring i lærerutdanningen og praksisopplæringens oppbygging og funksjon, event. utdanningsinstitusjonen som arbeidsgiver.
- iii) Kommunikasjon, konflikts og samspillsprosesser i veiledningen.
- iv) didaktikk og fagdidaktikk; didaktisk relasjonstenkning.

Organisering og arbeidsmåter

Studiet gjennomføres normalt som et deltidstudium over ett semester.

Fellessamlinger

Det organiseres ca. 45 timer fellessamlinger som for det meste vil foregå på kveldstid på en fast ukedag, men det vil også være aktuelt med enkelte helgesamlinger, dvs. fredag kveld og lørdag formiddag. På samlingene vil arbeidsmåtene vekse mellom øvelser, rollespill, gruppearbeid, framlegg/presentasjon av gjennomførte oppgaver, samtaleundervisning og forelesning.

Selvstudium

Litteraturen på ca. 500 sider arbeides med gjennom selvstudium og felles teoriepresen-tasjon og -drøfting på samlinger.

Vurdering

Deltakerne vil få tilbakemelding på sin egen læring og kompetanse. Følgende obligatoriske komponenter må deltakerne ha gjennomført og godkjent:

- deltakelse i obligatorisk undervisning hvor det legges vekt på aktiv deltakelse
- gjennomførte og godkjente veiledningsoppgaver, herunder godkjent praktisk veiledningsdyktighet.

Vurderingen av deltakerne foretas av faglig ansvarlig i samråd med seniorveilederne.

Modul 2 – analyse av pedagogisk virksomhet i grunnskole og videregående opplæring

Innledning

Modul 2 bygger på gjennomført og godkjent modul 1 eller tilsvarende. Modul 2 vil hente opp og utdype emnene fra modul 1. Perspektivet utvides mot rammene for veiledningsvirksomheten, med større vekt

på skolen som organisasjon og forholdet mellom skolen og samfunnet. Men hovedvekten i denne modulen vil ligge på analyse av forskjellige former for pedagogisk virksomhet i grunnskole og videregående opplæring, dvs. innholdet i veiledningen.

Mål

Deltakerne skal:

- kunne analysere egen og andres praksisteori, vurdere egen undervisning i lys av pedagogisk, didaktisk og fagdidaktisk teori og kunne bistå andre i slik analyse gjennom veiledning
- ha forståelse av begreper, teori og modeller som kan tjene som grunnlag for å forstå pedagogisk praksis i de aktuelle skoleslag
- ha en utvidet og kritisk lærerkompetanse, dvs. en kompetanse som er analytisk og kritisk i forhold til et vidt spekter av arbeidsoppgaver i skolen, og i forhold til egen og andres praksis
- kunne anvende metoder for å observere, beskrive og vurdere pedagogisk virksomhet, og bruke slike metoder som grunnlag for veiledning
- være innstilt på å forholde seg analytisk, kritisk og etisk til pedagogisk virksomhet og kunne bidra til utvikling av slik kompetanse hos andre gjennom veiledning.

Innhold

Modul 2 har et omfang som svarer til 7 vekttall.

Følgende temaer tas opp:

- i) Veiledningsteorier, strategier, metoder og begreper.

- ii) Kommunikasjon, konflikts og samspillsprosesser i undervisning og veiledning.
- iii) Didaktikk og fagdidaktikk; ulike didaktiske retninger, læreplanteori og skolens rolle i samfunnet.
- iv) Læreren og læreryrket, herunder yrkesetikk og skolen som organisasjon.
- v) Metoder for undersøkende arbeid innen undervisning og veiledning.

Organisering og arbeidsmåter

Studiet gjennomføres normalt som et deltidsstudium over 2 semestre og omfatter:

Fellessamlinger

Det organiseres ca. 75 timer fellessamlinger som for det meste vil foregå på kveldstid på en fast ukedag, men det vil også være aktuelt med enkelte helgesamlinger, dvs. fredag kveld og lørdag formiddag. På samlingene vil arbeidsmåtene veksle mellom forelesning, øvelser, rollespill, gruppearbeid, framlegg/presentasjon av gjennomførte oppgaver og samtaleundervisning.

Arbeid med utgangspunkt i faste grupper

Det organiseres faste grupper som består av ca. 3 – 5 deltakere. Gruppen møtes i mellomperioden i ca. 40 timer. Gruppene er i hovedsak selvstyrte og har følgende oppgaver:

- Et undersøkende arbeid som fortrinnsvis gjennomføres som et gruppearbeid. Arbeidet skal munne ut i et skriftlig produkt som presenteres for de andre deltakerne på en fellessamling.
- Drøfting av avgrensede individuelle oppgaver knyttes til analyser av pedagogisk virksomhet (analyser av læreplaner, observasjon av

undervisning og beskrivelse og vurdering av undervisning) og til deltakernes eget veiledningsarbeid (analyse av veiledningsdokumenter og observasjon og vurdering av undervisning som grunnlag for veiledning). Noe av refleksjonen og drøftingen i gruppen vil legges fram på fellessamlinger.

- Kollokviegruppe for drøfting av litteraturen.

Hver gruppe får tilknytning til en fast veileder som gir tilbud om ca. 10 timers veiledning etter initiativ/behov fra gruppene.

Selvstudium

Ca. 1.000 – 1.200 sider litteratur.

Lov- og læreplanverket for egne skoleslag og for lærerutdanningen forutsettes kjent.

Vurdering

Deltakerne vil få tilbakemelding på sin egen læring og kompetanse. Følgende obligatoriske komponenter må deltakerne ha gjennomført og godkjent:

- deltakelse i obligatorisk undervisning hvor det legges vekt på aktiv deltakelse
- gjennomført og godkjent grupperapport om et undersøkende arbeid
- godkjente individuelle oppgaver knyttet til analyse av pedagogisk virksomhet og veiledning
- godkjent praktisk veiledningsdyktighet.

Vurderingen av deltakerne foretas av faglig ansvarlig i samråd med gruppeveilederne.

Andre semesteremne i Pedagogisk veiledning

Formål

Andre semesteremne/halvårsenhet i pedagogisk veiledning bygger på første semesteremne. Deltakernes arbeid med veiledning utvides i to retninger:

- i tillegg til individuell veiledning vil det også arbeides med gruppeveiledning
- andre veiledningstradisjoner enn 'refleksjon over handling' og andre strategier enn Handal og Lauvås' strategi 'På egne vilkår' vil utdypes.

Studieplanen legger opp til å gi deltakerne innsikt og ferdigheter i de ulike veiledningsoppgavene som en veileder har i praksisopplæring av studenter, i et lærerkollegium (kollegaveiledning m m) eller i andre deler av utdanningssystemet. Studiet tar utgangspunkt i at veiledning er praktisk virksomhet og vektlegger derfor undervisningsformer som inneholder drøfting av sammenhengen mellom teori og deltakernes reelle praksiserfaringer fra veiledningssituasjoner.

Da deltakerne vil ha sin praksis og erfaring fra ulike skoleslag og med ulike veiledningsoppgaver, vil deler av studiet tilpasses den enkeltes virksomhet.

Målgruppe

Målgruppen for studiet er lærere og andre i grunnskolen, innen videregående opplæring og voksenopplæring som:

- har en funksjon som øvingslærer/praksisveileder i lærerutdanningen, eller tar sikte på en slik funksjon.
- har en veilederfunksjon i forhold til kolleger eller medarbeidere, eller tar sikte på en slik funksjon.

Opptaksgrunnlag

Godkjent lærerutdanning og minimum 3 års yrkespraksis i relevant skoleslag samt gjennomført første semesteremne, eller tilsvarende etter søknad. Det kan gis dispensasjon fra kravet om minimum 3 års yrkespraksis.

Studenter som ikke kan ha praksis på egen arbeidsplass forutsettes å skaffe praksisplass selv.

For å avlegge eksamen i andre semesteremne må deltakerne være immatrikulert ved et norsk universitetet.

Organisering

Semesteremnet består av to moduler som må tas i angitt rekkefølge: modul 3 med et omfang tilsvarende 6 vektall og modul 4 med et omfang tilsvarende 4 vektall.

Studiet organiseres *normalt* som et deltidsstudium over 3 *semestre*: modul 3 over to semestre og modul 4 over ett semester. Modul 4 avsluttes med eksamen for hele semesteremnet.

Undervisningen foregår på fast ukedag ettermiddag/kveld samt på enkelte helgesamlinger. Den er organisert både som fellessamlinger og arbeid i grupper. Gruppene er i hovedsak selvstyrte. Deler av undervisningen, praksis og arbeid i faste grupper er obligatorisk. De obligatoriske komponentene vil framgå av undervisningsplanen for hvert semester. Deltakerne vil medvirke i utformingen av de konkrete semesterplanene og i vurdering av studieplanen.

Semesteremnet vil bli gitt når behov og ressurser tilsier det. I senere avsnitt gis mer konkrete beskrivelser av modul 3 og modul 4.

Mål

Deltakerne skal:

- tilegne seg kunnskap om ulike teorier og modeller for veiledning,

- og kunne anvende slike teorier i planlegging, gjennomføring og vurdering av veiledning med lærerstudenter og lærere, individuelt og i gruppe
- tilegne seg kunnskap om læreres yrkest teori samt etiske utfordringer i lærerarbeidet, og kunne legge slik teori til grunn i eget veiledningsarbeid
- tilegne seg kunnskap om organisatoriske og kulturelle trekk ved utdanningsinstitusjoner, og kunne anvende slik teori i ulike former for veiledning
- tilegne seg kunnskap om utviklingsarbeid i utdanningsinstitusjoner, og kunne anvende slik kunnskap i tilknytning til egen undervisning og utviklingsarbeid om veiledning
- kunne omsette kunnskaper, ferdigheter og holdninger i praktisk virksomhet med veiledning i lærerutdanning og i lærerkollegier, og bevisstgjøre seg selv og andre på egne holdninger og verdier som kan virke bestemmende inn på denne praksisen
- kunne planlegge, begrunne, gjennomføre og vurdere eget veiledningsarbeid, og rapportere om det med henvisning til relevant teori og egen erfaring
- kunne legge opp et veiledningsprogram som gir progresjon i læringen for dem som blir veiledet
- vise en analytisk og kritisk holdning til sin veiledningspraksis og i sin refleksjon over denne praksisen
- vise dyktighet i og være innstilt på kommunikasjon og samarbeid med andre i praktisk veiledningsarbeid.

Innhold

Studiet tar for seg følgende hovedtemaer:

- i) Ulike retninger i veiledning.
- ii) Planlegging, gjennomføring og vurdering av veiledning.
- iii) Utvidet perspektiv på læreres yrkesteori.
- iv) Veiledningens kontekst.

De tre første hovedtemaene samt deler av hovedtema fire vil ligge til modul 3, resten av innholdet behandles i modul 4. Til disse fire hovedtemaene knyttes det ca. 1.800 sider litteratur.

En viktig del av innholdet er det praktiske arbeidet deltakerne skal gjennomføre i mellomperioder:

Første semester: Et pedagogisk utviklingsarbeid av mindre omfang knyttet til egen undervisning. Det skal rapporteres fra arbeidet.

Andre semester: Eget veiledningsarbeid, primært gruppeveiledning med studenter/kolleger. Deltakerne vil selv bli observert og få veiledning på dette arbeidet. Begge semestrene vil være preget av deltakernes litteraturstudier i og med at hovedtyngden av litteraturen gjennomgås på modul 3.

trede semester: Et utviklingsarbeid knyttet til veiledning. Dette er et større arbeid som fortrinnsvis gjennomføres i gruppe. Det skal både leveres et skriftlig produkt og arbeidet skal presenteres muntlig.

Arbeidsmåter

På samlingene vil arbeidsmåtene variere mellom felles teori gjennomgang/presentasjon, plenumssamtaler/-drøftinger, øvelser, gruppearbeid og deltakernes presentasjon av oppgaver/arbeider gjennomført i mellomperioder.

Veiledning er en praktisk virksomhet, og utdanningen vil derfor i stor grad ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer

med veiledning. Eget veiledningsarbeid på arbeidsplassen vil være gjenstand for observasjon, analyse, tilbakemelding, veiledning og drøfting. På samlingene vil veiledningstrening også foregå ved hjelp øvelser, rollespill, bruk av kasus og video.

I mellomperioder vil deltakerne organiseres i faste grupper. Arbeidet i grupper vil være knyttet opp mot utviklingsarbeidet i modul 4 og til drøfting/bearbeiding av litteraturen. Gruppene vil i stor grad være selvstyrte, men få tilknyttet en fast veileder.

Vurdering

Mesteparten av undervisningen er obligatorisk og de obligatoriske komponentene vil framgå av undervisningsplanen for hvert semester. Når det er behov for at deler av undervisningen er obligatorisk, skyldes det at ikke alt fagstoffet kan prøves til eksamen. Innen semesteremner i pedagogisk veiledning er det sentralt at teoretisk innsikt gir seg utslag i praktisk veiledningsdyktighet. Dette innebærer at studenten klarer å tilegne seg evne til å opptre saksvarende og menneskelig i konkrete situasjoner. Av den grunn er det også lagt inn en del praksis i studiet (veiledning på veiledning, og prosjektoppgaver). Praksissituasjonene og de definerte obligatoriske komponentene i studiet fremstår som nødvendig holdnings-utviklende elementer.

De obligatoriske komponentene må være gjennomført og godkjent for å få bekreftelse på gjennomført modul og derfor få utstedt kursbevis for modulen. Deltakernes praktiske veiledningsdyktighet og oppgaver/arbeid utenom samlinger (individuelle og gruppebaserte) vil bli definert som obligatoriske komponenter. I tillegg vil deler av forelesninger bli definert som obligatoriske.

Eksamen for 2. semesteremne i Pedagogisk veiledning.

Etter at modul 3 og modul 4 er gjennomført og godkjent (herunder alle obligatoriske komponenter), skal det gjennomføres en skriftlig individuell hjemmeeksamen som omfatter hele semesteremnet (modul 3 og modul 4).

Eksamenen består av en individuell skriftlig hjemmeeksamen der kandidaten kan velge mellom ulike oppgaver. Karakterskalaen godkjent/ikke godkjent blir benyttet.

Litteratur

Ca. 1.800 sider litteratur inngår i studiet. En del av litteraturen vil være på engelsk. Lov- og læreplanverk for det aktuelle skoleslag og for lærerutdanning forutsettes kjent.

Modul 3 - utvidet perspektiv på veiledning

Mål

Deltakerne skal:

- tilegne seg kunnskap om ulike teorier og modeller for veiledning, og kunne anvende slike teorier i planlegging, gjennomføring og vurdering av veiledning med lærerstudenter og lærere, individuelt og i gruppe
- tilegne seg kunnskap om læreres yrketeori samt etiske utfordringer i lærerarbeidet, og kunne legge slik teori til grunn i eget veiledningsarbeid
- tilegne seg kunnskap om utviklingsarbeid i utdanningsinstitusjoner, og kunne anvende slik kunnskap i tilknytning til egen undervisning
- kunne planlegge, begrunne, gjennomføre og vurdere eget

veiledningsarbeid, og rapportere om det med henvisning til relevant teori og egen erfaring

- kunne legge opp et veiledningsprogram som gir progresjon i læringen for dem som blir veiledet
- vise en analytisk og kritisk holdning til sin veiledningspraksis og i sin refleksjon over denne praksisen
- vise dyktighet i og være innstilt på kommunikasjon og samarbeid med andre i praktisk veiledningsarbeid.

Innhold

Modul 3 har et omfang som svarer til 6 vekttall.

Følgende hovedtemaer tas opp:

- i) *Ulike retninger i veiledning:*
Bl a «clinical supervision», systemisk veiledning, utviklingsorientert veiledning og personlig veiledning.
- ii) *Planlegging, gjennomføring og vurdering av veiledning:*
Samtaleteknikk, rollespill, samarbeidsprosesser og gruppeteori, konflikthåndtering.
- iii) *Utvidet perspektiv på læreres yrketeori:*
Bl a kunnskap, oppfatninger, tenkning, motiver, følelser og etikk.
- iv) *Veiledningens kontekst:*
Utviklingsarbeid og metoder for undersøkende arbeid.

Organisering og arbeidsmåter

Studiet gjennomføres normalt som et deltidstudium over to semestre. Samlingene vil for det meste foregå på kveldstid på en fast ukedag, men det vil også være aktuelt med enkelte helgesamlinger, dvs fredag kveld og lørdag formiddag.

Teoristudier

Hovedtyngden av semesterremnets litteratur ligger til modul 3. Selvstudier og felles teoriepresentasjon og -drøfting på samlinger vil derfor prege arbeidsmåtene disse to semestrene. Teorigjennomgangen på fellessamlingene vil også innbefatte arbeidsformer knyttet til de enkelte veiledningsretningene/-formene.

Det vil også legges til rette for å danne kollokviegrupper for drøfting av litteraturen.

Praktisk arbeid

Utviklingsarbeid knyttet til egen undervisning

I det første semestret vil deltakerne gjennomføre et pedagogisk utviklingsarbeid av mindre omfang knyttet til egen undervisning. Omfanget av arbeidet er ca. 10-20 timer og det skal presenteres muntlig på en fellessamling. Orientering og veiledning i tilknytning til dette arbeidet blir gitt på fellessamlinger.

Praktisere veiledning

Utvikling av deltakernes ferdigheter i å planlegge, gjennomføre og vurdere veiledningsprosesser i gruppe og individuelt, og videreutvikling av egen veilederrolle, vil skje på flere måter: dels på egen arbeidsplass, dels på fellessamlinger gjennom øvelser, rollespill, case, bruk av video o.l.

Deltakerne skal gjennomføre veiledning med studenter/kolleger på egen arbeidsplass, fortrinnsvis som gruppeveiledning. Dette arbeidet skal ha et omfang på minst 20 timer. I tilknytning til dette arbeidet vil de selv få veiledning på veiledning, bl a 1 2 besøk på arbeidsplassen som inkluderer observasjon av veiledningen og samtaler.

Det skal skrives et refleksjonsnotat fra dette veiledningsarbeidet som skal godkjennes.

Deltakerne vil i hovedsak få muntlige tilbakemeldinger på egne ferdigheter både fra andre deltakere og fra kursledelsen/faglige ansvarlige, men det legges også stor vekt på utvikling av deltakernes egenvurdering.

Vurdering

Deltakerne vil få tilbakemelding på sin egen læring og kompetanse. Som en hjelp i egen læringsprosess vil deltakerne både skriftlig og muntlig vurdere egen læringsprosess og utdanningsprogrammet.

Deltakerne må ha gjennomført og godkjent følgende obligatoriske komponenter.

- deltakelse i obligatorisk undervisning hvor det legges vekt på aktiv deltakelse.
- gjennomført og godkjent utviklingsarbeid knyttet til egen undervisning.
- gjennomførte og godkjente veiledningsoppgaver, herunder godkjent praktisk veiledningsdyktighet.

Vurderingen av deltakerne foretas av faglig ansvarlig i samråd med seniorveilederne.

Modul 4 - integrering av teori og praksis i anvendt veiledning

Modul 4 bygger på gjennomført og godkjent modul 3. Det meste av teorien er allerede arbeidet med på modul 3. Hovedtyngden av arbeidet i modul 4 vil derfor være en utviklingsoppgave hvor anvendelsen av teori i konkrete veiledningssituasjoner og -forløp fokuseres.

Mål

Deltakerne skal:

- tilegne seg kunnskap om organisatoriske og kulturelle trekk

ved utdanningsinstitusjoner, og kunne anvende slik teori i ulike former for veiledning

- tilegne seg kunnskap om utviklingsarbeid i utdanningsinstitusjoner, og kunne anvende slik kunnskap i tilknytning til utviklingsarbeid om veiledning
- kunne omsette kunnskaper, ferdigheter og holdninger i praktisk virksomhet med veiledning i lærerutdanning og i lærerkollegier, og bevisstgjøre seg selv og andre på egne holdninger og verdier som kan virke bestemmende inn på denne praksisen
- vise en analytisk og kritisk holdning til sin veiledningspraksis og i sin refleksjon over denne praksisen
- vise dyktighet i og være innstilt på kommunikasjon og samarbeid med andre i praktisk veiledningsarbeid.

Innhold

Modul 4 har et omfang som svarer til 4 vektall.

Følgende hovedtema tas opp:

IV. Veiledningens kontekst. Organisasjonsteori

Organisering og arbeidsmåter

Modul 4 gjennomføres normalt som et deltidstudium over ett semester og omfatter:

1. Teoristudier

Selvstudier, teoripresentasjon og drøfting på fellessamlinger vil omfatte en mindre del av arbeidet i denne modulen.

2: Praktisk arbeid med utgangspunkt i faste grupper

Et utviklingsarbeid om veiledning utgjør hovedtyngden av arbeidet. Dette vil for-

trinnsvis gjennomføres som et gruppearbeid, og grupper settes sammen med utgangspunkt i valg av oppgave.

Det blir gitt veiledning på utviklingsarbeidet, dels på fellessamlinger, dels i gruppe. Veiledningen vil være oppgavefaglig. Arbeidet skal kunne ut i en skriftlig grupperapport/oppgave på ca 40 sider og denne presenteres muntlig på en fellessamling.

Gruppene anbefales også å fungere som kollokviegrupper for drøfting av litteraturen.

Vurdering

Tilbakemelding av deltakernes læring foretas underveis og ved avslutningen av modulen. Som en hjelp i egen læreprosess vil deltakerne skriftlig og muntlig vurdere egen læringsprosess og utdanningsprogrammet. *Deltakerne vil også få tilbakemelding på sin egen læring og kompetanse.*

Deltakerne må ha gjennomført og godkjent følgende obligatoriske komponenter:

- deltakelse i obligatorisk undervisning hvor det legges vekt på aktiv deltakelse
- gjennomført og godkjent grupperapport om utviklingsarbeid.

Vurderingen av deltakerne foretas av faglig ansvarlig i samråd med seniorveilederne.

Eksamen for 2. semesteremne: Pedagogisk veiledning

Etter at modul 3 og modul 4 er gjennomført og godkjent (herunder alle obligatoriske komponenter), skal det gjennomføres en skriftlig individuell eksamen under ordinære eksamensvilkår som omfatter hele semesteremnet (modul 3 og modul 4).

Eksamenen består av en individuell skriftlig 6 timers prøve der kandidaten kan velge mellom ulike oppgaver. Det gis

graderte tallkarakterer innen skalaen 1.0 4.0 med 1.0 som beste ståkarakter og 4.0 som dårligste ståkarakter.

MODULBASERT VIDEREUTDANNING I NATURFAG

Innledning

Studieplanen er en presisering og tydeliggjøring av *Studieplan for modulbasert videreutdanning i naturfag* vedtatt ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) i 1995 og justert 28. april 1998 og erstatter disse. Studieplanen bygger på KUFs *Rammeplan for modulbasert videreutdanning i naturfag* av 28.04.95 med endringer av 18.12.96 og 09.07.97.

Studiet er en videreutdanning for praktiserende lærere og er ikke ment å skulle være et alternativ til grunnstudier i fagene biologi, kjemi og fysikk ved universitetenes faginstiteter.

Søkere med fagkurset Natur, samfunn og miljø (NSM) som er tatt i den 4-årige allmennlærerutdanningen, får ingen avkorting for dette kurset i sitt studium innen modulbasert videreutdanning i naturfag.

Modulene tilbys som fjernundervisningsopplegg eller nærundervisningsopplegg og kan totalt sett dekke et studieomfang på 30 til 40 vektall. Det vil bli benyttet varierte undervisningsformer. De ulike modulene tilbys når behov og ressurser tilsier det. For nærmere informasjon om dette, må man ta kontakt med instituttet.

Opptak til studiet

Studiet er et tilbud til lærere med godkjent lærerutdanning og som underviser i Natur- og miljøfag i grunnskolen eller i Naturfag felles allment fag i den videregående skolen. Det kreves ett års relevant praksis for studiet. For studenter som tar studiet som videreutdanning kreves det at man er immatrikulert ved Universitetet i Oslo

eller ved et annet norsk universitet eller en vitenskapelig høyskole.

Mål

Studiet vektlegger såvel fagdidaktiske forhold i undervisningen som de rent naturfaglige. Studiet skal gjøre lærerne mest mulig kvalifisert for å undervise i Natur- og miljøfag i grunnskolen og Naturfag felles allment fag i den videregående skolen. Slik det fremgår av Rammeplan for modulbasert videreutdanning i naturfag skal studenten gjennom arbeidet med studiet:

- tilegne seg faglige kunnskaper i biologi, fysikk og kjemi som grunnlag for faglig og tverrfaglig arbeid med naturfag og miljølære som en integrert del av dette faget
- tilegne seg innsikt i naturvitenskapelige arbeidsmåter og tenkemåter
- utvikle engasjement og evne til kritisk vurdering
- utvikle økt forståelse for den rollen naturvitenskap og teknologi spiller i dagligliv og samfunnsliv
- kunne gjøre bruk av natur og nærmiljø i undervisningen
- skaffe seg erfaringer med arbeidsmåter og metoder for undervisning og veiledning i naturfag
- skaffe seg forutsetninger for å gjennomføre en tverrfaglig og problemorientert undervisning i naturfag og miljølære
- tilegne seg kunnskaper om hvordan barn og unge konstruerer naturfagforståelse og spesielt hvordan barns hverdagsforestillinger påvirker deres naturfaglæring
- utvikle interesse for videre utvikling og fordypning innenfor naturfag og naturfagundervisning.

Organisering

Studiet er bygget opp rundt et sett av moduler med varierende grad av arbeidsinnsats svarende til 1, 2 eller 3 vekttall hver. De forskjellige modulene kan settes sammen til kombinasjoner på 10 eller 20 vekttall.

Moduler

Følgende moduler kan tilbys når behov og ressurser tilsier det: (se side 134)

Hvilke moduler som tilbys til enhver tid og om de tilbys som fjernundervisning eller nærundervisning, vil måtte variere fra det ene studieåret til det neste. Det anbefales at interesserte tar kontakt med instituttet.

Kompetanseoppbygging og modulkombinasjoner

Studenter kan sette sammen moduler etter egen faglig interesse. Enkeltmoduler kan anvendes både som etterutdanning og videreutdanning. For å oppnå en godkjent fagkombinasjon for undervisning i skolen, har departementet satt en del faglige krav til hva en 10 vekttalls kombinasjon eller en 20 vekttalls kombinasjon skal inneholde av moduler. For å tilfredsstille disse kravene, anbefales studenten å velge en av de følgende modulkombinasjoner:

Kombinasjon I: 10 vekttall i fysikk.

Første 5-vektalls modulkombinasjon

- Fysikk I: Mekanikk og varmelære (3 vekttall)
- Fysikk II: Elektrisitet og magnetisme (2 vekttall)

Andre 5-vektalls modulkombinasjon

- Fysikk III: Miljøfysikk (2 vekttall)
- Valgfrie moduler:

- Naturfagdidaktikk (2 vekttall)
- Prosjektarbeid i naturfag (1 vekttall)
- Eksperimentalmetodikk og sikkerhet (1 vekttall)
- Vær og klima. Termofysikk (2 vekttall)
- Vårt fysiske verdensbilde (1 vekttall)

Kombinasjon II: 10 vekttall i kjemi

Første 5-vektalls modulkombinasjon

- Kjemi I: Kjemiske stoffer og reaksjoner (3 vekttall)
- Kjemi II: Organisk kjemi (2 vekttall)

Andre 5-vektalls modulkombinasjon

- Kjemi III: Miljøkjemi (2 vekttall)

- Valgfrie moduler:

- Kjemi IV: Kjemi i dagligliv og yrkesliv (2 vekttall)
- Naturfagdidaktikk (2 vekttall)
- Prosjektarbeid i naturfag (1 vekttall)

- Eksperimentalmetodikk og sikkerhet (1 vekttall)

Kombinasjon III: 10 vekttall i biologi

Første 5-vektalls modulkombinasjon

- Biologi I: Generell biologi (3 vekttall)
- Biologi II: Cellebiologi og molekylærbiologi (2 vekttall)

Kode	Navn	Vekttall
NATKJE001	Kjemi I: Kjemiske stoffer og reaksjoner	3
NATKJE002	Kjemi II: Organisk kjemi	2
NATKJE003	Kjemi III: Miljøkjemi	2
NATKJE004	Kjemi IV: Kjemi i dagligliv og yrkesliv	2
NATBIO001	Biologi I: Generell biologi	3
NATBIO002	Biologi II: Cellebiologi og molekylærbiologi	2
NATBIO003	Biologi III: Økologi	2
NATBIO004	Biologi IV: Humanbiologi	2
NATFYS001	Fysikk I: Mekanikk og varmelære	3
NATFYS002	Fysikk II: Elektrisitet og magnetisme	2
NATFYS003	Fysikk III: Miljøfysikk	2
NATEKSP	Ekspérimentalmetodikk og sikkerhet	1
NATPROSJ	Prosjektarbeid i naturfag	1
NATDID	Naturfagdidaktikk	2
	Vårt fysiske verdensbilde	1
	Fysikk i dagliglivet. Teknologi/teknikk	2
	Vær og klima. Termofysikk	2
	Miljølære. Overvåking, vern og forvaltning	2
	Datamaskin som hjelpemiddel i naturfagundervisningen	1
	Natur- og miljøfag (mellomtrinnet) Kropp og helse	2
	Natur- og miljøfag (mellomtrinnet) Stoffer, egenskaper og bruk	2

Tabell 1

Andre 5-vektalls modulkombinasjon

- Biologi III: Økologi (2 vektall)
- Valgfrie moduler:
 - Biologi IV: Humanbiologi (2 vektall)
 - Naturfagdidaktikk (2 vektall)
 - Prosjektarbeid i naturfag (1 vektall)
 - Eksperimetalmetodikk og sikkerhet (1 vektall)

Kombinasjon IV: 20 vektall i naturfag

Første 5-vektalls modulkombinasjon i fysikk

- Fysikk I: Mekanikk og varmelære (3 vektall)
- Fysikk II: Elektrisitet og magnetisme (2 vektall)

Første 5-vektalls modulkombinasjon i biologi

- Biologi I: Generell biologi (3 vektall)
- Biologi II: Cellebiologi og molekylærbiologi (2 vektall)

Første 5-vektalls modulkombinasjon i kjemi

- Kjemi I: Kjemiske stoffer og reaksjoner (3 vektall)
- Kjemi II: Organisk kjemi (2 vektall)

Valgfrie moduler 5 vektall

- Biologi III: Økologi (2 vektall)
- Kjemi III: Miljøkjemi (2 vektall)

- Kjemi IV: Kjemi i dagligliv og yrkesliv (2 vektall)
- Naturfagdidaktikk (2 vektall)
- Eksperimetalmetodikk og sikkerhet (1 vektall)
- Prosjektarbeid i naturfag (1 vektall)
- Miljølære. Overvåking, vern og forvaltning (2 vektall)

Kombinasjon V: 10 vektall i natur- og miljøfag for mellomtrinnet (MT)

Obligatoriske moduler (8 vektall)

- Kropp og helse (mellomtrinnet) (2 vektall)
- Mangfoldet i naturen¹ (mellomtrinnet) (2 vektall)
- Stoffer, egenskaper og bruk (mellomtrinnet) (2 vektall)
- Vårt fysiske verdensbilde¹ (mellomtrinnet) (2 vektall)

Valgfrie moduler (minst 2 vektall)

- Naturfagdidaktikk (2 vektall)
- Prosjektarbeid i naturfag (1 vektall)
- Datamaskinen som hjelpemiddel i naturfagundervisningen (1 vektall)
- Kjemi I: Kjemiske stoffer og reaksjoner (3 vektall) (3 vektall)
- Biologi I: Generell biologi (3 vektall)
- Fysikk I: Mekanikk og varmelære (3 vektall)

Det er ikke anledning til å benytte den samme valgfrie modulen for å oppnå flere modulkombinasjoner.

¹Modulen gis ved Høgskolen i Oslo

Type undervisningstilbud

Undervisningen er for mange av modulene organisert med noen obligatoriske komponenter som f.eks. innlevering av obligatoriske arbeider, muntlig fremlegging av arbeider, deltakelse i ekskursjoner, laboratorieøvelser, prosjektarbeid. Informasjon om dette vil konkret fremgå for hver modul. Det forutsettes også en del selvstudium basert på pensumlitteratur og annen litteratur. Det finnes videre en del «nettbøker» og videoer som anvendes.

Fjernundervisning

Fjernundervisningen er organisert som selvstudium med noen obligatoriske komponenter som innsendinger og samlinger. For de ulike 5-vektalls modulkombinasjonene vil det vanligvis bli arrangert samlinger over noen dager lagt til Universitetet i Oslo. Hver enkelt modul vil kreve 2-3 innsendinger med løsning av oppgaver, drøfting av problemstillinger og rapporter fra forskjellige typer praktisk arbeid.

Selvstudiet baserer seg på lærebøker og annen litteratur, videoer og bruk av internett (bl.a. egen hjemmeside og «nettbøker»). Mye av kommunikasjonen mellom student og faglærer skjer via e-post, telefon og brev. Studentene oppfordres til å kommunisere med hverandre på nettet.

Det er helt nødvendig at studenten har tilgang til datamaskin med tilkobling til internett.

Studentene blir tildelt enkelt utstyr for det praktiske arbeidet i studiet. Ettersom studiet er beregnet på naturfaglærere i skolen, forutsettes det at studenten disponerer et naturfagrom med grunnutstyr for naturfagundervisningen.

Nærundervisning

ILS har et godt samarbeid med faginstuttene ved Det matematisk-

naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo. ILS har også selv fagkompetanse på området. Undervisningen gis i form av forelesninger, seminarer, prosjektarbeid, arbeid i kollokviegrupper, laboratoriearbeid. Det forutsettes videre en del selvstudium.

Nærundervisningen arrangeres normalt enten som ettermiddagsundervisning over en lengre periode, eller som intensive, konsentrerte kurs over flere dager. Denne siste varianten arrangeres normalt for moduler med uttelling på 1 vekttall.

Studietid og studieprogresjon

Et studium på 10 vekttall går som normal studieprogresjon for fulltidsstudenten ved universiteter og høyskoler over ett semester. En modulbasert videreutdanning tilrettelegger for at studenten kan gå frem i eget tempo, men likevel slik at man er avhengig av at relevant studietilbud er tilgjengelig til enhver tid.

Til sammenlikning vil et fjernundervisningstilbud i kjemi på 10 vekttall normalt strekke seg over 1 år inkludert to av skolens sommerferier - fra juli et år til desember året etter hvis man velger et fortløpende studieløp.

Eksamen

For å gå opp til eksamen i en enkeltmodul, må studenten ha tilfredsstillt de obligatoriske krav som stilles for modulen.

Eksamen er for de fleste av modulene en individuell, skriftlig prøve og arrangeres etter avsluttet undervisningsperiode - normalt lagt til mai/juni og november/desember. Eksamensformen vil konkret fremgå i studieplanen for hver enkelt modul. Frist for påmelding til eksamen legges til ordinære frister for eksamenspåmelding ved Universitetet i Oslo. For øvrig gjelder universitetets forskrifter for avlegging og gjennomføring av eksamener og prøver. Ek-

samen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Varigheten for en skriftlig eksamen er for en enkeltmodul:

- 2 timer for 1 vektall
- 3 timer for 2 vektall
- 4 timer for 3 vektall

For moduler med en uttelling på 1 vektall vurderes eksamen til godkjent/ikke godkjent. For moduler med en uttelling på 2 vektall eller mer gis det graderte tallkarakterer til eksamen med 1,0 som beste og 4,0 som dårligste karakter til bestått eksamen.

Alle moduler må være bestått for at en student skal oppnå en 10 vektalls modul-kombinasjon.

Karakterutskrift kan bestilles etter beståtte eksamener.

Studieavgift og semesteravgift

Det betales en nærmere bestemt studieavgift til ILS for hver modul man deltar på. Studieavgiften dekker de utgifter instituttet måtte ha i tilknytning til undervisnings-tilbud og spesifisert undervisningsmaterie-ll. Studieavgiften dekker for fjernunder-visning også faglig veiledning under sam-linger og i et visst antall veiledningstimer i løpet av studiet. Når en student ønsker å melde seg til eksamen må semesteravgift til UiO betales og semesterregistrering/eksa-mensoppmelding foretas innen gjeldende frister.

Litteratur og undervisningsmaterie-ll

Det er utarbeidet litteraturliste for hver mo-dul som til enhver tid tilbys. Denne kan fås ved henvendelse til instituttet. Det er også utviklet en del videoer som kan fås kjøpt ved ILS. Disse inneholder gjennomgang av tema, og forslag til enkle forsøk og akti-viteter.

EMNEBESKRIVELSER FOR DE ENKELTE MODULENE

Kjemi I: Kjemiske stoffer og reaksjoner (3 vektall)

Studium

Modulen *Kjemi I: Kjemiske stoffer og re-aksjoner (3 vektall)* er den første av fire kjemimoduler i den modulbaserte videre-utdanningen i naturfag som studenter an-befales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i kjemi eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg grunnleggende faglige kunnskaper og fagdidaktisk kom-petanse i emner som angår kjemiske stoffer og reaksjoner i hverdag og yrkesliv slik at de blir i stand til å tilrettelegge undervis-ning og eksperimentelt arbeid og vurdere læring innen disse områdene for elever i naturfag.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompe-tanse.

Kompetanse

Kjemi I vil sammen med Kjemi II føre frem til første 5-vektalls modul-kombinasjon i kjemi som igjen inngår i en 10 vektalls modul-kombinasjon i kjemi.

Innhold

Studiet omfatter: Kjemiske stoffer og re-aksjoner. Grunnstoffer og kjemiske forbin-delser. Metaller og ikke-metaller. Periode-systemet. Atomer, molekyler og ioner. Bin-dingstyper. Syrer, baser og salter. pH. Oksi-dasjon og reduksjon. Stoffer i hverdagen -uorganiske og organiske. Løselighet, kon-sentrasjoner i løsninger. Kjemiske reaksjo-

ner med en kvantitativ beskrivelse av likevekt. Katalyse: Kjemiske stoffer og ulik biologisk virkning. Uorganisk nomenklatur.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved følgende ni tema:

- 1) Kjemiske stoffer på makro- og mikronivå
- 2) Periodesystemet og uorganisk nomenklatur
- 3) Bindinger og stoffers egenskaper
- 4) Kjemiske reaksjoner og likevekt
- 5) Løselighet, konsentrasjon
- 6) Redoksreaksjoner
- 7) Syrer, baser og salter. pH
- 8) Organisk kjemi i samfunnet
- 9) Kjemi i skolen

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 4 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Kjemi II: Organisk kjemi (2 vektall)

Studium

Modulen *Kjemi II: Organisk kjemi (2 vektall)* er den andre av fire kjemimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i kjemi eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg grunnleggende faglige kunnskaper og fagdidaktisk kompetanse i emner innen organisk kjemi slik at de blir i stand til å tilrettelegge undervisning og eksperimentelt arbeid og vurdere læring innen disse områdene for elever i naturfag.

Faglige krav

Studiet bygger på Kjemi I. Studiet kan eventuelt tas samtidig med Kjemi I.

Kompetanse

Kjemi II vil sammen med Kjemi I føre frem til første 5-vektalls modulkombinasjon i kjemi som igjen inngår i 10-vektalls modulkombinasjonen i kjemi.

Innhold

Studiet omfatter: Frigjøring og binding av kjemisk energi med eksempler fra fotosyntese og forbrenning. Hydrokarboner, olje, fornybare og ikke-fornybare energiresurser, petrokjemi, polymerer. Alkoholer, organiske syrer, estere, fett, karbohydrater og proteiner - eksempler på forbindelser og deres egenskaper, reaksjoner og anvendelser. Organisk nomenklatur.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved følgende seks tema:

- 1) Olje, hydrokarboner, energi, petrokjemi
- 2) Alkoholer, fenoler, etere, organiske syrer
- 3) Estere, fettstoffer
- 4) Proteiner og andre nitrogenforbindelser. Polymere
- 5) Karbohydrater. Isomeri
- 6) Biologisk aktivitet av organiske forbindelser

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Kjemi III: Miljøkjemi (2 vektall)*Studium*

Modulen *Kjemi III: Miljøkjemi (2 vektall)* er den tredje av fire kjemimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i kjemi eller som del av et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg innsikt i noen sentrale miljøproblemer knyttet til jord, vann og luft. De skal kunne anvende begreper fra kjemi for å gjøre greie for disse miljøproblemene og vurdere informasjon som har med disse problemene å gjøre. De skal kunne tilrettelegge undervisning om miljøproblemer som er aktuelle i yrke og samfunn.

Faglige krav

Studiet bygger på Kjemi I og Kjemi II

Kompetanse

Kjemi III er en obligatorisk modul i den andre 5-vektalls modulkombinasjonen i kjemi og inngår i modulkombinasjonen for 10 vektall kjemi.

Innhold

Studiet omfatter: Jord-, luft- og vannkjemi med særlig vekt på naturlig forekommende fenomener. Forurensning: eutrofiering og saprobiering, forsuring, tungmetall-, olje- og pesticidforurensninger. Effekt på biologiske systemer. Rensing. Miljøproblemer i lokalsamfunnet som utgangspunkt for undervisning.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved de følgende seks tema:

1) Luft

- 2) Luftforurensninger
- 3) Vann, vannbehandling, vannforurensning
- 4) Jordkjemi og jordforurensninger
- 5) Avfall. Resirkulering.
- 6) Miljøkjemi i skolen

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Kjemi IV: Kjemi i dagligliv og yrkesliv (2 vektall)*Studium*

Modulen *Kjemi IV: Kjemi i dagligliv og yrkesliv (2 vektall)* er den fjerde av fire kjemimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskap om og erfaring med kjemiske stoffer i dagliglivet og kunne forklare noen sentrale reaksjoner ved hjelp av kjemiske modeller og teori. Studentene skal tilegne seg ferdigheter i hvordan en kan tilrettelegge dette temaet som undervisningsstoff og hvordan en kan trekke inn dagligliv og yrkesliv i undervisningen i kjemi.

Faglige krav

Studiet bygger på Kjemi I og Kjemi II

Kompetanse

Kjemi IV er en anbefalt modul blant de valgfrie modulene for å oppnå en modul-kombinasjon på 10 vektall i kjemi.

Innhold

Studiet omfatter: Viktige kjemiske stoffer i dagligliv og yrkesliv og deres reaksjoner, f.eks. stoffer i matvarer, vaskemidler og andre hygieneartikler, industri og landbruk. Allergiske reaksjoner på grunn av kjemiske stoffer. Eksperimenter og metoder for tilrettelegging av undervisning innenfor dette emnet.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved følgende seks tema:

- 1) Mat og tilsetningsstoffer
- 2) Vaskemidler
- 3) Plast
- 4) Materialer (andre enn plast)
- 5) Hygiene. Allergi
- 6) Kjemien i jordbruket

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Biologi I: Generell biologi (3 vekttall)

Studium

Modulen *Biologi I: Generell biologi (3 vekttall)* er den første av fire biologimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vekttalls studieomfang i biologi eller et 20 vekttalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studenten skal tilegne seg grunnleggende faglig kunnskap om og innsikt i bygning og funksjon til planter og dyr. De skal også tilegne seg variert artskunnskap og kjenne til den systematiske inndelingen av organismene. Studentene skal forstå hvordan planter og dyr er tilpasset sine omgivelser, hvordan utviklingen ved naturlig utvalg

forklarer denne tilpasningen. Studentene skal bli i stand til å tilrettelegge undervisning, aktivitetsbasert arbeid og ekskursjoner, og kunne vurdere læring innen disse temaene for elever i naturfag.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Biologi I er en modul som sammen med Biologi II vil føre frem til den første 5-vektalls modulkombinasjonen i biologi som igjen inngår i 10 vekttalls modulkombinasjonen i biologi.

Innhold

Studiet omfatter systematikk og anatomi til planter og dyr. Artskunnskap. Organismenes bygning og funksjon, tilpasning og utbredelse. Evolusjonslære. Ekskursjonsmetodikk.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved følgende ti tema:

- 1) Planteprotister. Alger
- 2) Sopp. Lav
- 3) Moser. Karsporeplanter
- 4) Nakenfrøete planter. Dekkfrøete planter
- 5) Protister. Svamper. Nesledyr
- 6) Flatormer. Mosdyr. Rundormer. Hjuldyr
- 7) Bløtdyr. Leddyr
- 8) Pigguder. Sekkdyr
- 9) Fisk. Amfibier. Krypdyr. Fugl
- 10) Pattedyr

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 4 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Biologi II: Cellebiologi og molekylærbiologi (2 vektall)

Studium

Modulen *Biologi II: Cellebiologi og molekylærbiologi (2 vektall)* er den andre av fire biologimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i biologi eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om og innsikt i trekk som er felles for levende organismer. Studentene skal lære å anvende begreper som er i bruk innenfor cellebiologi og molekylærbiologi. De skal kunne gjøre greie for sammenhenger og på faglig grunnlag kunne vurdere informasjon om utviklingen innen bioteknologi og genteknologi, spesielt innenfor medisin, landbruk og industri. De skal kunne ta stilling til noen av de etiske spørsmål som reiser seg i denne sammenhengen og tilrettelegge undervisningen slik at disse perspektivene blir vektlagt i læringsprosessen.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Biologi II er en modul som sammen med Biologi I vil føre frem til den første 5-vektalls modulkombinasjonen i biologi som igjen inngår i 10 vektalls modulkombinasjonen i biologi.

Innhold

Cellenes oppbygning og funksjon. Membraners bygning og stofftransport til og fra cellen. Stoffomsetning i cellene, celleånding og fotosyntese. Kontroll og

styring ved hjelp av enzymer og hormoner. Hvordan arvestoffet forholder seg når cellene deler seg under vekst og ved dannelsen av kjønnsceller. Hovedtrekkene i fosterutviklingen. Bygningen av DNA, DNA-replikasjon og proteinsyntese. Klassisk og moderne genteknikk. Innblikk i omfanget av muligheter innen bioteknologi og genteknologi. Grunnleggende teknikker for genmanipulasjon. Økologiske og evolusjonsmessige aspekter, fordeler og ulemper for individer og samfunn. Ethiske holdninger til bioteknologi og genteknologi.

Studiets innhold kan ut fra dette operationaliseres ved følgende ni tema:

- 1) Cellebiologi. Eukaryoter, prokaryoter og virus
- 2) Stoffskiftet
- 3) Celledelinger. Genenes struktur og virkemåte
- 4) Nedarving
- 5) Fosterutvikling
- 6) Vekst og utvikling hos dyr
- 7) Nervesystemet. Regulering
- 8) Genteknikk. Bioteknologi
- 9) Evolusjon, evolusjonsteorien

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Biologi III: Økologi (2 vektall)

Studium

Modulen *Biologi III: Økologi (2 vektall)* er den tredje av fire biologimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i biologi eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om og innsikt i sentrale økologiske begreper og prinsipper, slik at de blir i stand til å forstå og i noen grad vurdere globale og lokale miljøutfordringer. De skal kunne tilrettelegge undervisning og feltarbeid og vurdere elevenes læring innenfor disse områdene.

Faglige krav

Studiet bygger på Biologi I.

Kompetanse

Biologi III er en modul som sammen med enkelte av de mer valgfrie modulene vil føre frem til den andre 5-vektalls modul-kombinasjonen i biologi som igjen inngår i 10 vektalls modul-kombinasjonen i biologi.

Innhold

Utvalgte biotoper. Økosystemets struktur og funksjon. Biomasseproduksjon og energiomsetning i økosystemet. Næringskjeder og kretsløp i naturen. Menneskets påvirkning av kretsløpene. Miljøfaktorer. Suksessjon. Klimakssamfunn. Organismers tilpasning til miljøet. Bygning og funksjon. Evolusjon. Populasjonsdynamikk. Bærekraftig utvikling og førevar-prinsippet. Bruk av akvarier og terrarier i skolen. Feltarbeid som metode.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Biologi IV: Humanbiologi (2 vektall)

Studium

Modulen *Biologi IV: Humanbiologi (2 vektall)* er den fjerde av fire biologimoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om sin egen kropp, hvordan den er bygget og hvordan den fungerer. De skal kjenne til prosesser i kroppen og ha kunnskap om hva som skjer under utviklingen fra barn til ungdom, gjennom voksenalder og alderdom. De skal vite hvordan man best kan ta vare på helsa for å forebygge sykdom. De skal på faglig grunnlag bli i stand til kritisk å vurdere informasjon om kropp og helse.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Biologi IV er en av flere valgfrie moduler for å oppnå en modul-kombinasjon på 10 vektall i biologi.

Innhold

Menneskets anatomi og fysiologi. Skjelett, muskler og bevegelse. Nervesystemet, impulsoverføring. Sansorganer, sansing. Blodkarsystem, kretsløp. Fordøyelse, ekskresjon, respirasjon. Forplantning og seksualitet, pubertet, graviditet, overgangsalder og alderdom. Forebyggende helsearbeid. Mental sunnhet, fysisk trening. Kost og ernæring. Rusmidlers virkning og skader. Sykdomslære, forebygging av sykdom.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Fysikk I: Mekanikk og varmelære (3 vektall)*Studium*

Modulen *Fysikk I: Mekanikk og varmelære (3 vektall)* er den første av 3 fysikkmoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektall studieomfang i fysikk eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg grunnleggende faglige kunnskaper og fagdidaktiske kompetanse i emner fra mekanikk og varmelære slik at de blir i stand til å tilrettelegge undervisning og eksperimentelt arbeid og vurdere læring innen disse områdene for elever i naturfag. Studentene skal utvikle evne til å knytte fagstoff til hverdags- og yrkesliv. Studentene skal gjennom arbeidet få erfaring med aktuelle og relevante arbeidsformer og diskutere de ulike arbeidsformenes svake og sterke sider i forhold til innhold, målgrupper og rammebetingelser.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Fysikk I er en modul som sammen med Fysikk II vil føre frem til den første 5-vektalls modulkombinasjonen i fysikk som igjen inngår i 10 vektalls modulkombinasjonen i fysikk.

Innhold

Grunnbegreper i mekanikk. SI-systemet. Bevegelseslære. Kraft og bevegelse. Newtons lover. Historisk om utviklingen av bevegelseslæren frem til i dag. Motstand mot bevegelse. Elevers alternative forestillinger om sammenhengen mellom kraft og bevegelse. Energi, effekt og virkningsgrad. Energiformer og energikjeder. Energibegrepet sett i historisk sammenheng. Bevaringslover for energi og bevegelsesmengde (driv). Prinsipielt om bevaringslover i fysikken. Den kinetiske partikkelteorien. Energioverføringer; arbeid og varme. 1. og 2. hovedsetning. (Energibevaring og energikvalitet eller høyverdig og lavverdig energi). Kort om gasslovene. Energisparing og energiøkonomisering. Bruk av varmepumper. Ulike typer energikilder (fornybare og ikke-fornybare energikilder). Energiomforming og konsekvenser for miljøet. Eksempler fra hverdags- og yrkesliv.

Eksamen:

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 4 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Fysikk II: Elektrisitet og magnetisme (2 vektall)*Studium*

Modulen *Fysikk II: Elektrisitet og magnetisme (2 vektall)* er den andre av tre fysikkmoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i fysikk eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg grunnleggende faglige kunnskaper og fagdidaktiske kompetanse i emner innen elektrisitet og mag-

netisme slik at de blir i stand til å tilrettelegge undervisning og eksperimentelt arbeid og vurdere læring innen disse områdene for elever i naturfag.

Studentene skal gjennom arbeidet få erfaring med aktuelle og relevante arbeidsformer og diskutere de ulike arbeidsformenes svake og sterke sider i forhold til innhold, målgrupper og rammebetingelser.

Faglige krav

Studiet bygger på Fysikk I

Kompetanse

Fysikk II er en modul som sammen med Fysikk I vil føre frem til den første 5-vektalls modulkombinasjonen i fysikk som igjen inngår i 10 vektalls modulkombinasjonen i fysikk.

Innhold

Grunnbegreper i elektrisitet og magnetisme. Elektriske strømkretser. Kirchhoffs lover. Sammenhenger mellom strøm, spenning, resistans, energi og effekt. Elektriske og magnetiske felt. Jordmagnetisme. Potensial. Induksjon. Produksjon av elektrisk energi ved hjelp av forskjellige energikilder. Transformering og overføring av elektrisk energi. Miljøproblemer knyttet til produksjon og overføring av elektrisk energi. Elopplagg i hjemmene og sikkerhet i forbindelse med elopplagg (sikringer og jording). Virkemåten til noen elektriske apparater. Elevers alternative forestillinger om elektrisitet og strømkretser. Undervisningsmessige konsekvenser.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Fysikk III: Miljøfysikk (2 vektall)

Studium

Modulen *Fysikk III: Miljøfysikk (2 vektall)* er den tredje av tre fysikkmoduler i den modulbaserte videreutdanningen i naturfag som studenter anbefales å ta for eventuelt å oppnå et 10 vektalls studieomfang i fysikk.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om begreper i strålingsfysikk og i lydlære. De skal kunne anvende disse begrepene, gjøre greie for sammenhenger og vurdere informasjon som har med strålingsfysikk å gjøre. De skal kunne tilrettelegge undervisning om bruk av stråling i f.eks. terapi, diagnostisering aldersbestemmelse og om miljøproblemer som er aktuelle i yrkeslivet og i samfunnet.

Faglige krav

Studiet bygger på Fysikk I

Kompetanse

Fysikk III er en modul som sammen med enkelte av de valgfrie modulene vil føre frem til den andre 5-vektalls modulkombinasjonen i fysikk som igjen inngår i 10 vektalls modulkombinasjonen i fysikk.

Innhold

Forskjellige typer stråling. Det elektromagnetiske spekter. Ozonlaget som jordas «solbriller». Strålingskilder i våre omgivelser. Radioaktiv stråling. Ioniserende stråling. Radioaktive serier og halveringstid. Målemetoder og enheter innen strålingsfysikken. Stråling og helse. Farer og nytteeffekt. Stråledoser. Skjerming mot stråling. Kort om elektrosmog (mulige farer på grunn av påvirkning fra elektromagnetiske felt). Wiens forsky-

ningslov og drivhuseffekten. Modeller for beregning av mulige konsekvenser av drivhuseffekten. Føre-var-tenkning og vitenskapelig usikkerhet. Grunnleggende begreper innen lydlæren (svingninger, frekvens, bølgelengde, lydfart, desibelskalaen). Lyd og støy. Regelverk. Støyskader. Forskjellige metoder for skjerming mot støy. Hørselskader.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Fysikk i dagliglivet. Teknologi/teknikk (2 vektall)

Studium

Modulen *Fysikk i dagliglivet. Teknologi/teknikk (2 vektall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vektalls studieomfang i fysikk eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal trene seg i å anvende lover og prinsipper fra fysikk for å kunne forklare virkemåten til gjenstander som de bruker i dagliglivet. De skal kunne tilrettelegge undervisning for elever på disse områdene. De skal også skaffe seg historisk kunnskap om utviklingen av teknologien på noen utvalgte områder.

Faglige krav

Studiet bygger på Fysikk I og II

Innhold

Mange temaer kan være aktuelle. Studentene skal arbeide med tekniske og teknologiske innretninger som elevene møter i dagliglivet. Eksempler på slike er:

- 1) Vektstenger (statikk)
- 2) Pumper (trykk)
- 3) Talje
- 4) Forskjellige kjøkkenredskaper (som kaffetrakter, mixmaster, komfyr)
- 5) Vannsystemet i et hus
- 6) Ventilasjon
- 7) Oppvarming
- 8) Musikkannlegg (CD-plate, laser)
- 9) Energiøkonomisering i hjemmene
- 10) Trafikksystemer
- 11) Sykkelen
- 12) Historisk stoff om utviklingen av noen tekniske innretninger.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Vårt fysiske verdensbilde (1 vektall)

Studium

Modulen *Vårt fysiske verdensbilde (1 vektall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vektalls studieomfang i fysikk eller et 20 vektalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om og innsikt i hvordan menneskene opp gjennom historien har beskrevet modeller for mikrokosmos og makrokosmos og innse at menneskets forståelse av verdensrommet og atomenes verden er i stadig utvikling. Studentene skal kjenne til elevers forestillinger om solsystemet og om universet og de skal kunne planlegge og gjennomføre undervisning om vårt fysiske verdensbilde.

Studieplaner

Faglige krav

Studiet bygger på Fysikk I

Innhold

Atomets oppbygning ut fra nåtidens modeller og i historisk sammenheng. Eksperimenter som grunnlag for modellene. Stråling som vår informasjonskilde både om mikrokosmos og om makrokosmos. Bruk av modeller og menneskets erkjennelse. Elementærpartikler. Oppbygging av universet. Verdensbildet i historisk sammenheng. Stjernehimelen. Vårt solsystem. Forskjellige himmellegemer. Universets og solsystemets tilblivelse. Tro og vitenskap. Tidsregning. Forskjellen på astromologi og astronomi. Modeller til bruk i undervisningen. Vurdering av materiell.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 2 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Miljølære: Vern og forvaltning (2 vekttall)

Studium

Modulen *Miljølære: Vern og forvaltning (2 vekttall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vekttalls studieomfang i biologi eller et 20 vekttalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg innsikt i miljølærens grunnlag og kunne trekke inn miljølærens mål som en integrert del i sin egen undervisning. De skal med utgangspunkt i lokale miljøproblemer kunne trekke inn nasjonale og globale miljøproblemer i undervisningen.

Faglige krav

Studiet bygger på Biologi III.

Innhold

Miljølærens grunnlag. Miljøpolitikk og miljøvernarbeid. Internasjonalt miljøvernarbeid. Naturovervåking - overvåkingsprogrammer og metoder. Forvaltning av arter og naturområder og genetiske ressurser. Bærekraftig utvikling. Førvar-prinsippet. Interessesmotsetninger i miljøarbeid. Konfliktanalyse på faglig grunnlag. Miljøarbeid i lokalt, nasjonalt og globalt perspektiv.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Naturfagdidaktikk (2 vekttall)

Studium

Modulen *Naturfagdidaktikk (2 vekttall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vekttalls studieomfang i fysikk/kjemi/biologi eller et 20 vekttalls studieomfang i naturfag eller et 10 vekttalls studieomfang i Natur- og miljøfag på mellomtrinnet.

Mål

Studentene skal tilegne seg kunnskaper om og innsikt i naturfagets begrunnelser, utvalg av fagstoff og metoder. De skal arbeide med problemstillinger som gjør dem bedre i stand til å vurdere lærestoff og planlegge og tilrettelegge for elevs læring. De skal lære seg å utnytte de praktiske arbeidsmetodene og vurdere sikkerhet i denne forbindelse.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Innhold

Naturvitenskapelige metoder og arbeidsformer. Historisk og filosofisk tilknytning. Fagets utvikling som skolefag og vitenskapsfag. Skolefagets begrunnelser og integrering av forskjellige fagdisipliner. Naturfag i et komparativt perspektiv. Lærestoff og læreplaner. Læreplanteoretisk grunnlag for naturfagundervisning. Læringsspsykologiske teorier og elevers hverdagsforestillinger. Bruk av modeller. Undervisningsmetoder og arbeidsmåter. Forhold mellom naturvitenskap og tro. Likestilling og naturfag. Miljøperspektivet i naturfagundervisningen. Før-var-prinsippet og vitenskapelig usikkerhet. Vurdering i naturfag.

Studiets innhold kan ut fra dette operasjonaliseres ved følgende seks tema:

- 1) Hva er naturfagdidaktikk?
Begrunnelser for naturfag i skolen
- 2) Naturvitenskapens teorier
- 3) Teorier om naturvitenskapen
- 4) Fra naturvitenskap til naturfag.
Læreplaner
- 5) Læring i naturfag
- 6) Naturfag i skolen

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Eksperimentalmetodikk og sikkerhet (1 vekttall)*Studium*

Modulen *Eksperimentalmetodikk og sikkerhet (1 vekttall)* er en av flere moduler

studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vekttall studieomfang i fysikk/kjemi/-biologi eller et 20 vekttalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg innsikt og erfaring med eksperimentelt arbeid i naturfag og bli i stand til å tilrettelegge forsøk og demonstrasjoner ut fra varierte mål. De skal få noe erfaring med tolking av resultater og med vurdering av feilkilder og usikkerhet i målinger. Studentene skal tilegne seg innsikt i sikkerhetsproblemer i laboratoriet og kunne planlegge arbeid i laboratoriet på en sikker og pedagogisk god måte for elevene.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Innhold

Naturvitenskapelige metoder og arbeidsformer. Eksperimentalmetodikk. Særtrekk ved eksperimentelt arbeid. Ulike måter å bruke eksperimenter på. Demonstrasjoner og elevforsøk. Observasjoner og rapportskrivning. Måleusikkerhet og vurdering av feilkilder. Sikkerhet i laboratoriet. Risiko og risikovurdering. Arbeidsmiljø. Regler og lovverk. Læreren som arbeidsleder. Spesielle øvelser og sikkerhet.

Eksamen

Eksamen er en praktisk og skriftlig individuell prøve over maksimalt 2 timer. Eksamen arrangeres i forlengelse av siste dag av kursperioden. Eksamensvurderingen er godkjent/ikke godkjent. Hvis eksamen vurderes til ikke godkjent, må studenten ta hele modulen på nytt. Det er ikke anledning til bare å fremstille seg til eksamen på nytt.

Prosjektarbeid i naturfag (1 vekttall)

Studium

Modulen *Prosjektarbeid i naturfag (1 vekttall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant for å oppnå et 10 vekttalls studieomfang i fysikk/kjemi/biologi eller et 20 vekttalls studieomfang i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg erfaring med og innsikt i prosjektarbeidsmetodikk. De skal bli i stand til å tilrettelegge for bruk av prosjektarbeid for forskjellige målgrupper av elever og bli i stand til å vurdere svake og sterke sider ved denne arbeidsmetoden.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Innhold

Forskjellige emnevalg i naturfag i både teoretisk og praktisk retning. Definisjon og avgrensning av problemstilling. Tverrfaglig arbeid. Planlegging, datainnsamling, bearbeiding og analyse. Utarbeiding av rapport. Formidling av resultater. Prosjektevaluering.

Eksamen

Eksamen består av en skriftlig rapport fra prosjektarbeidet og muntlig fremleggelse av prosjektarbeidet. Eksamen arrangeres siste dag av kursperioden for modulen. Eksamensvurderingen er godkjent/ikke godkjent. Hvis prosjektarbeidet vurderes til ikke godkjent, må studenten ta hele modulen på nytt. Det er ikke anledning til bare å fremstille seg til eksamen på nytt.

Datamaskinen som hjelpemiddel i naturfagundervisningen (1 vekttall)

Studium

Modulen *Datamaskinen som hjelpemiddel i naturfagundervisningen (1 vekttall)* er en av flere moduler studenter kan velge blant innen modulbasert videreutdanning i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg innsikt i og erfaring med datamaskinen som et hjelpemiddel i naturfagundervisningen. De skal bli i stand til å vurdere forskjellig bruk av datamaskiner og tilrettelegge naturfagundervisning der en gjør bruk av datamaskiner.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Innhold

Enkel innføring i digital teknikk. Bruk av datamaskinen i måleprosesser til datalogging og prosessstyring. Bruk og vurdering av eksisterende dataprogrammer for naturfagundervisning. Innhenting av informasjon. Drøfting av fordeler og ulemper ved ulik bruk av teknologien.

Eksamen

Eksamen er en PC/internett-basert oppgave. Eksamensvurderingen er godkjent/ikke godkjent. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Vær og klima. Termofysikk (2 vekttall)

Studium

Modulen *Vær og klima. Termofysikk (2 vekttall)* er en av flere moduler studenter

kan velge blant innen modulbasert videreutdanning i naturfag.

Mål

Studentene skal tilegne seg grunnleggende kunnskaper om termodynamiske prosesser som har betydning for vær og klima. De skal kunne gjøre greie for prosesser i luften og tilrettelegge undervisning om temaet vær og klima for ulike målgrupper i skolen.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Innhold

Temperatur og trykkbegrepet. Gasslovene. Termodynamikkens første hovedsetning. Adiabatisk prosesser. Vanndamp og skydannelse. Faseoverganger. Prosesser i luften som fører til skyer. Nedbør og vind. Globale vindsoner og vindsystemer. Corioliseffekten. Klima og klimatyper. Målinger av meteorologiske variable og egnet utstyr. Værkart og symbolbruk. Værtegn og værvarsling.

Eksamen

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Kropp og helse (mellomtrinnet) (2 vekttall)

Studium

Modulen *Kropp og Helse (mellomtrinnet)* (2 vekttall) er en av fire moduler som er tilpasset videreutdanning av lærere i Natur- og miljøfag på mellomtrinnet i grunnskolen.

Mål

Etter arbeidet med denne modulen skal studentene:

- kunne gjøre rede for enkelte organsystemer i menneskekroppen, deres oppbygning og funksjon
- kunne beskrive noen sentrale biologiske prosesser som skjer i dyrecellene og hvordan slike prosesser kan påvirkes
- ha kjennskap til likheter og ulikheter mellom mennesker og andre dyrearter med vekt på bevegelse
- kunne beskrive fordøyelsen og næringsopptaket som en prosess, samt å gjøre rede for utskilling av avfallsstoffer fra kroppen i forbindelse med kroppens næringsopptak
- kunne forklare hvordan noen av kroppens sanser fungerer
- kunne tilrettelegge for samtaler om overgangen fra barn til voksen
- ha ferdigheter i å tilrettelegge for aktivitetbasert og tverrfaglig undervisning for mellomtrinnet innenfor de emnene som behandles
- ha ferdigheter i å bruke et passende språk i forbindelse med elevenes forestillinger og kunnskapssøken innenfor de emnene som behandles
- ha kjennskap til elevenes måte å uttrykke seg på, men samtidig få utvikle ferdigheter i å stimulere elevene i å bruke presise faglige begreper
- ha ferdigheter i å tilrettelegge for naturvitenskapelige arbeidsmetoder i faget.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Modulen *Kropp og helse (mellomtrinnet)* (2 vektall) inngår sammen med modulen *Stoffer, egenskaper og bruk (mellomtrinnet)* (2 vektall) i en 10 vektalls modul-kombinasjon i Natur- og miljøfag for lærere på mellomtrinnet i grunnskolen.

Innhold

Innholdet i modulen tar utgangspunkt i mål og hovedmomenter i L97 for Natur- og miljøfag på mellomtrinnet. Undervisningen vil ta utgangspunkt i temaene:

1) Menneskekroppens anatomi og fysiologi

- Celler
 - med fokus på cellenes oppbygning, vekst og ulike biologiske prosesser knyttet til cellene
- Organsystemer
 - organer knyttet til, fordøyelse, næringsopptak og ekskresjon, skjelett, muskler og bevegelse
 - sansene knyttet til ulike kroppsdeler og sammenhengen med nervesystemet. Sansene syn og hørsel vil bli behandlet spesielt
 - hormoner og hormonregulering

2) Helse

- Betydningen av et sunt kosthold

- Virkninger av rusmidler på menneskekroppen
- Seksualitet og kjønn
- Pubertet

3) Menneskets evolusjon og tilpasning

- Menneskekroppens funksjon sammenliknet med andre organismer

4) Elevers forestillinger

- Barns forestillinger om menneskekroppen og konsekvenser for undervisningen

5) Didaktiske problemstillinger knyttet til undervisningen

- Læreplanarbeid, arbeidsformer og motivasjon. Øvelse i bruk av ulike arbeidsformer og motivasjonsskapende arbeid.

Eksamen:

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

Stoffer, egenskaper og bruk (mellomtrinnet) (2 vektall)

Studium

Modulen *Stoffer egenskaper og bruk (mellomtrinnet)* (2 vektall) er en av fire moduler à 2 vektall som er tilpasset videreutdanning av lærere i Natur- og miljøfag på mellomtrinnet i grunnskolen.

Mål

Etter arbeidet med denne modulen skal studentene:

- kunne gjøre rede for noen egenskaper til mineraler (kjemiske forbindelser) og hvordan noen av de mest kjente mineralene kan identifiseres
- kunne gjøre rede for de tre bergartsdannende prosesser og de vanligste bergartene
- kjenne til hvordan kjemiske reaksjoner i jordskorpen sorterer og konsentrerer metaller, og hvilke malmforekomster som er typiske i Norge
- ha kjennskap til bruken av mineraler, bergarter og metaller
- kunne gjøre rede for vannets rolle i naturen og dagliglivet
- ha ferdigheter i å tilrettelegge for aktivitetsbasert og tverrfaglig undervisning for mellomtrinnet innenfor de emnene som behandles
- ha ferdigheter i å bruke passende språk i forbindelse med elevenes forestillinger og kunnskapssøken innenfor de emnene som behandles
- ha kjennskap til elevenes måte å uttrykke seg på og ferdigheter i å stimulere elevene til å bruke presise faglige begreper
- ha ferdigheter i å tilrettelegge for naturvitenskapelige arbeidsmetoder i faget.

Faglige krav

Studiet bygger på generell studiekompetanse.

Kompetanse

Modulen *Stoffer, egenskaper og bruk (mellomtrinnet)* (2 vektall) inngår

sammen med modulen *Kropp og helse (mellomtrinnet)* (2 vektall) i en 10 vektalls modulkombinasjon i Natur- og miljøfag for lærere på mellomtrinnet i grunnskolen.

Innhold

Innholdet i modulen tar utgangspunkt i mål og hovedmomenter i L97 for Natur- og miljøfag på mellomtrinnet. Undervisningen vil ta utgangspunkt i temaene:

1) Jordskorpas minste byggesteiner

- Kjemiens makro- og mikronivå. Partikler. Grunnstoffer og kjemiske forbindelser
- Mineralers egenskaper og metoder for å skille mineraler

2) Bergarter

- Bergarter, hva er det?
- De tre bergartsdannende prosesser
- Egenskapene til bergarter
- Hvordan skille bergarter fra hverandre? Noen av de mest vanlige bergarter

3) Vannet

- Egenskaper og kjemisk oppbygning
- Vannet som former av landskapet
- Vannet som ressurs i dagliglivet, grunnvannsreservoar etc.
- Vannet som sorterer og konsentrerer metaller og mineraler i jordskorpen og danner malmforekomster - noen kjente forekomster i Norge

4) Menneskets bruk av stein

- Egenskaper og bruk av bergarter
- Egenskaper og bruk av mineraler
- Metallenes nytte

5) Tilrettelegging for undervisning lokalt

- Hvordan forberede undervisning ute?
- Hvordan bli kjent med bergartene i lokalmiljøet?
- Ekskursjon - hvordan bruke det de har lært ute i naturen?

6) Elevers forestillinger

- Barns forestillinger innen kjemi og geologi og konsekvenser for undervisningen

Eksamen:

Eksamen er en skriftlig individuell prøve over 3 timer. Eksamen arrangeres når behov og ressurser tilsier det.

FYSIKK FOR LÆRERE

Om studiet

Et brevkurs i Fysikk for lærere arrangeres i samarbeid med NKI. Studiet har et omfang som svarer til 10 vektall. Det kan tas som selvstudium, men forutsetter tilgang til laboratorium ved en skole for gjennomføring av praktiske øvelser. NKI administrerer kurset og selger undervisningsmaterieell, mens ILS gir generell informasjon om studiet, og har ansvar for eksamen. En kan starte og gjennomføre studiet etter eget tempo.

Målgruppe og opptakskrav

Kurset er beregnet på lærere med fullført lærerutdanning.

Innhold

Studiet består av 4 obligatoriske moduler pluss en valgfri blant 4 moduler.

Obligatoriske moduler:

- 1) Energi og bevegelse
- 2) Vår elektriske hverdag
- 3) Vårt fysiske verdensbilde
- 4) Eksperimentalmetodikk

Valgfrie moduler:

- 1) Lyd og lys
- 2) Miljøfysikk
- 3) Datateknologi
- 4) Termofysikk. Vær og klima

Vurdering og eksamen

Hver studieenhet har obligatoriske innsendingsoppgaver som blir kommentert av brevskolelærer. Det gis gradert tallkarakter på innsendingsoppgavene. For å gå opp til avsluttende eksamen må alle innsendingsoppgavene være bestått. Når studenten har gjennomført de tre første obligatoriske modulene og en valgmodul, kan han gjennomføre modul 4 som inneholder et prosjektarbeid. Prosjektarbeid i modul 4 er første del av eksamen og det gis graderte tallkarakterer. Første del av eksamen må være bestått før semesteremnet avsluttes med en skriftlig, individuell eksamen. Prosjektoppgaven teller 40% og skriftlig eksamen 60%.

MODULBASERT VIDEREUTDANNING I MILJØLÆRE

Om studiet

Studiet har et omfang som svarer til 10 vektall. Det tilbys på bakgrunn av myndighetenes sterke satsing på det tverrfaglige undervisningsområdet miljølære. Fra fylkesmyndighetene er det tidligere initiert ulike 40-timerskurs i miljølære. ILS er av myndighetene oppfordret til å utvikle nye etterutdanningsmoduler og å sammenbinde disse og andre 40-timerskurs til et halvårig videreutdanningsstudium. Moduler gjennomføres når ressurser og behov tilsier det og annonseres i skolebladene.

Målgruppe og opptakskrav

Studiet er først og fremst beregnet på lærere som underviser i naturfag, samfunnsfag eller kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, men kan også gjennomføres av lærere som underviser i andre fag i skolen. Studentene må ha godkjent lærerutdanning eller som faglærere fra høyskole, eller ha universitetsutdanning med praktisk-pedagogisk utdanning.

Studiestructur

Studiet består av to obligatoriske og tre valgbare moduler. Som obligatorisk start skal studentene ha gjennomgått en innføringsmodul i miljølære. Som obligatorisk avslutning skal studentene gjennomføre en spesiell eksamensmodul. Eksamensmodulen kan bare gis av ILS, mens de øvrige modulene også kan gis av andre. De valgfrie modulene kan tas blant en godkjent liste over moduler som er beskrevet i studieplanen. For nærmere informasjon om disse, ta kontakt med instituttet.

Vurdering og eksamen

For å kunne fremstille seg til eksamen må den enkelte student ha dokumentert fullført og fått godkjent innføringskurs i miljølære, ha fått godkjent tre valgte moduler etter beskrivelsen i studieplanen og ha blitt tatt opp på og være igang med eksamensmodulen. Eksamen er todelt og består av en skriftlig individuell eksamen og en prosjektrapport. Det gis gradert karakter og begge eksamener teller 50%.

TVERRFAGLIG PROSJEKTARBEID MED DIDAKTISK PERSPEKTIV - EN KUNST- OG KULTURHISTORISK TILNÆRMING TIL EPOKESTUDIUM

Om studiet

Studiet består av to moduler hvor hver modul har et omfang som svarer til 5 vektall:

- Modul 1: Shakespeares verk og renessansen i England
- Modul 2: Henrik Ibsens verk og 1800-tallet i Norden

Studieplan for modul 1 er godkjent mens studieplan for modul 2 er under godkjenning.

Studiet skal forberede for kvalifisert undervisningsarbeid med planlegging, gjennomføring og vurdering av prosjektarbeid, og studium av en historisk epoke, i samarbeid med lærere, elever og eventuelt lokalmiljøet. Studiet skal gi erfaringer med og forståelse av prosjektarbeidets forutsetninger og organisering og av fagkunnskapens plassering i tverrfaglige opplegg. Studiet skal videre vise kunstartens funksjon i samfunnet, og demonstrere metoder til arbeid med litteratur, drama, musikk, visuell kunst og arkitektur som kilder til kunnskap om en svunnen tid.

Målgruppe

Studiet er rettet mot lærere i videregående skole som har ett eller flere av fagene drama, engelsk, historie, kunst- og kulturhistorie, musikk, norsk, samfunnsfag.

Søkere må ha fullført lærerutdanning og være tilsatt i videregående skole, eller ved høgskole som gir allmennlærerutdanning.

Gjennomføring av studiet

Hver modul består av 3 eller 4 samlinger hver på ca. 4 dager og som gjennomføres over 12 måneder. Mellom 1. og 2. samling og mellom 3. og 4. samling skal deltakerne i samarbeid med hverandre eller med kolleger ved sin skole - skaffe seg erfaringer med utført prosjektarbeid og rapportere dette skriftlig. Det er eksamen for hver modul.

Studiet gis når behov og ressurser tilsier det. Studiet annonseres i skolebladene

Vurdering og eksamen

Studenten må dokumentere (skriftlig og/eller ved muntlig framføring) arbeid med minst to individuelle oppgaver. Studentene arbeider i basisgrupper. Hver basisgruppe må sammen (eller i mindre grupper) levere og få godkjent to skriftlige teamrapporter fra gjennomført prosjekt på egen skole. En avsluttende eksamen for hver modul har form av hjemmeeksamen og består av en individuell rapport fra et tredje (hypotetisk) tverrfaglig prosjekt, gjennomført etter tredje samling. Det forutsettes at hver deltaker har gjennomført prosjektet som et tverrfaglig prosjekt og i samarbeid med minst en kollega (helst med noen andre fag), men rapporten skal utformes individuelt. Rapporten kan i spesielle tilfelle ha form av en detaljert opplegg for et planlagt prosjekt (et metodisk opplegg, et læremiddelhefte), der man definerer mål, organisering, vurderingsformer, osv. i forhold til den situasjonen man befinner seg i på

sin skole. Eksamensrapporten gis karakter godkjent/ikke godkjent.

ENGELSK FOR YRKESFAGLIGE STUDIERETNINGER

Om studiet

Kurset har et omfang som svaret til 5 vekt-tall. Det gir fagdidaktisk oppdatering innenfor området yrkesfaglig engelsk. I kurset inngår samarbeid med engelske yrkes-teorilærere om fagtekster og faginnhold. Det gis også språklig oppdatering, både generell oppdatering og innsikt i "industrial culture". I kurset inngår også besøk på relevante arbeidsplasser i England.

Målgruppe

Engelsklærere på yrkesfaglige studieretninger i videregående skole.

Gjennomføring av studiet

Studiet består av et forkurs på Blindern, et 10 dagers opphold ved Det Norske Studiesenter i York og et oppfølgingskurs på Blindern. Studiet går over 1 år. Oppholdet i York foregår normalt om våren eller sommeren. Studiet annonseres i skolebladene. Studiet tilbys når behov og ressurser tilsier det.

ØKONOMI OG INFORMASJONSBEHANDLING

Om studiet

I samarbeid med Den Polytekniske Høgskolen ved NKI er det utarbeidet to semesterermer:

- Økonomi med fagdidaktikk for informatikklærere
- Informatikk med fagdidaktikk for økonomilærere

Økonomi og informasjonsbehandling er et nytt fag i videregående skole som ble introdusert i forbindelse med Reform 94. Det er et obligatorisk fag for alle som tar studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. Læreplanen for faget integrerer emner fra flere basisfag. I faget underviser mange lærere med fagbakgrunn i informatikk, men som mangler økonomi og omvendt. Kursene søker å rette opp denne skjevheten i kompetanse og gi lærere mulighet for å undervise i hele faget.

Undervisningen gis ved behov og annonseres i skolebladene. Den Polytekniske Høgskolen står for praktisk gjennomføring, mens ILS har ansvaret for eksamen.

Opptaksgrunnlag

For å bli opptatt på økonomistudiet må man ha godkjent utdanning i informatikk/datafag og godkjent lærerutdanning for videregående skole. For å bli opptatt på informatikkstudiet, må man ha godkjent utdanning for undervisning i økonomifag og godkjent lærerutdanning for videregående skole.

Vurdering og eksamen

Det avholdes en individuell, skriftlig eksamen på 6 timer med oppgaver fra fagstoffet i første og tredje modul. Det avholdes en individuell skriftlig eksamen på 3 timer med oppgaver fra fagstoffet i andre modul. I tillegg skal studentene avlegge en individuell hjemmeeksamen der oppgavene er knyttet til fjerde modul; økonomididaktikk for de som tar økonomi med fagdidak-

tikk for informatikklærere og informatikdidaktikk for de som tar semesteremne i informatikk med fagdidaktikk for økonomilærere, og bygge på hele studiets fagstoff samt inneholde integrasjon med informatikk/økonomi (f.eks. bruk av regneark). For alle tre eksamenskomponentene gis det graderte tallkarakterer. For å få bekrefteelse for fullført studium må studenten ha avlagt alle tre eksamener samt ha fullført og fått godkjent et obligatorisk prosjektarbeid.

SEMESTEREMNE: TILPASSET OPPLÆRING I ORDINÆR UNDERVISNING OG SPESIALUNDERVISNING (10 VEKTALL)

Generelt

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling gir studietilbudet i samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk. For nærmere informasjon om semesteremnet, vises til studieplanen under Institutt for spesialpedagogikk. Det er også mulig å ta kontakt med instituttene.

ANDRE ETTERUTDANNINGSKURS

Generelt

ILS gir en rekke mindre etterutdanningskurs for lærere i skolen på oppdrag fra skoler og skolemyndigheter. For tiden gis det mange kurs knyttet til skolereformene, både Reform 94 og GR-97. Det gis kurs om forståelse av læreplanene, om prosjektarbeid, og i en rekke skolefag.

Hovedfag

HOVEDFAG I REALFAGDIDAKTIKK

Fag, fagområder og yrkesmuligheter

Studietilbudet i realfagdidaktikk gis i samarbeid mellom Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN). Det følger de vanlige regler som gjelder ved MN-fakultetets studier, og administreres av et felles studiestyre oppnevnt av MN-fakultetet og UV-fakultetet (ILS).

Fra 1988 ble studietilbudet gitt som et samarbeid mellom ILS som lærerutdanningsinstitusjon og MN-fakultetet som et fagfakultet.

Det er omlag 60 kandidater som har tatt hovedfag med problemstillinger i realfagdidaktikk. Disse har funnet arbeid i skoleverket, i lærerutdanning ved høyskoler og universitet, i forlag og i offentlig forvaltning.

Realfagdidaktikk kan forenklet beskrives som pedagogisk teori anvendt på realfaglig innhold. I fagdidaktikken reises grunnleggende spørsmål om fagenes Hva, Hvorfor og Hvordan?

Realfag er en viktig del av vår kultur og realfaglige miljøer har et ansvar knyttet til formidling og opplysning. Realister vil i de fleste yrker stå i en situasjon der perspektiver på dette er viktig. Som tillegg til den rent realfaglige kompetansen legger studier i fagdidaktikk et grunnlag for slik formidlingsvirksomhet i ulike samfunnsmessige sammenhenger, selv om det er hensynet til skole- og undervisning som står mest sentralt for det utvalget av emner som tas opp.

Gjennom et hovedfag i realfagdidaktikk kvalifiseres kandidatene til arbeid knyttet til formidling av realfag i norsk skole- og utdanningssystem. Gjennom hovedfagsarbeidet skal kandidaten også bli istand til å drive forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til dette fagfeltet på en måte som styrker disse fagene kvalitativt i vårt skolesystem.

Fagstudiet: forkunnskaper og gjennomføring

Tar man sikte på et hovedfagsstudium i realfagdidaktikk, kan man legge opp dette på en slik måte at man inkluderer en emnegruppe innen et av MN-fakultetets fag. Hovedfag i realfagdidaktikk bygger på praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Ettårig PPU etter rammeplan av 1992 kan inngå med 10 vekttall i cand. mag.-graden, mens ettårig PPU etter midlertidig rammeplan av 1998 kan inngå med 20 vekttall i cand. mag. -graden.

Studieretning

Det er én studieretning i realfagdidaktikk: realfagdidaktikk. For studenter med ettårig PPU teller 5 (av de 10) vekttall i fagdidaktikk som del av studieretningsgruppen. De øvrige 5 vekttall utgjøres av emnet MN-DID202 Realfagdidaktikk slik at studieretningsgruppen tilsammen blir 10 vekttall.

For studenter med gammel (dvs. halvårig) PPU kreves at emnegruppen i et av MN-fakultetets fag er godkjent i henhold til dagens ordninger. Er den foreldet, må den ajourføres med de nødvendige emner. For disse studentene vil det i studieretningsgruppen inngå 5 vekttall videregående eller avanserte emner. Studiestyret for realfagdidaktikk skal godkjenne valget av emner. De øvrige 5 vekttall i studieretningsgruppen utgjøres av MNDID202. Studentene må selv bringe seg opp på det nivå som MNDID202 forutsetter (dvs. fagdidaktikken i ettårig ppu).

Studieveier

Det gjøres oppmerksom på at emnet MN-DID202 vurderes revidert, slik at det kan

tas før PPU. Kontakt instituttet for nærmere opplysninger.

PPU etter midlertidig rammeplan av 1998 kan inngå i cand. mag. -graden med 20 vektall. Hvis de ovenfor nevnte tilpassningene blir gjort kan hele studiet fram til lektor (cand. scient. inkludert PPU) gjøres på 10 semestre.

Hovedfagsstudiet i realfagsdidaktikk kan også gjennomføres uten PPU og normert studietid vil da være 10 semestre. For forslag til valg av emner/emnegruppe se studieveiene for fysikk, biologi, matematikk og kjemi i de aktuelle fagkapitlene i Studiehåndboka for Det matematisk naturvitenskapelige fakultet.

Melding/opptak til hovedfagsstudiet

Søknadsskjema for opptak til hovedfagsstudiet kan fås ved ILS, rom 273 i Fysikkbygningens østfløy. Utfyllt skjema leveres samme sted. Det er ingen tidsfrister for søknad om opptak til hovedfaget i realfagsdidaktikk, søknader behandles fortløpende.

Opptaksgrunnlaget til hovedfag i realfagsdidaktikk er minst 45 vektall der en emnegruppe i ett av MN-fakultetets fag inngår. Studiestyret i realfagsdidaktikk skal godkjenne studieplanen.

Gjennomføring av hovedfagsstudiet

Hovedfag i realfagsdidaktikk kan bygge på PPU. Det er også en stor fordel med erfaring fra skole eller annen formidling. Studiet kan også gjennomføres direkte som et vanlig realfagsstudium. For disse studenter er normert studietid 10 semester.

Forskningsoppgaven skal tilsvare en arbeidsmengde på ett år. Hovedoppgaver innen realfagsdidaktikk kan spenne over et vidt område, og det er nedfelt en rik internasjonal tradisjon innen dette fagområdet. Oppgavene kan være både teoretiske og empiriske, og den realfaglige innholds-komponenten kan være mer eller mindre

spesifikk. En liste over tidligere hovedfagsoppgaver er tilgjengelig ved ILS.

Hovedfagspensum vil normalt bestå av 3 vektall forskningsmetoder (MNDID304), og videre 3 vektall i enten naturfagsdidaktikk (MNDID321) eller matematikdidaktikk (MNDID311). Disse emnene gis normalt hvert høstsemester. De vil inngå som felles del av hovedfagspensum for studenter som velger hovedoppgave i realfagsdidaktikk basert på hhv. naturfag eller matematikk.

Det vil også bli gitt egne hovedfagskollokvier knyttet til sentral fagdidaktisk litteratur. Dette stoffet kan danne bakgrunn for spesialpensum som også vil inneholde litteratur knyttet til hovedoppgavens problemområde.

Veiledning. Både ved ILS og MN-fakultetet er det vitenskapelig ansatte med realfagsdidaktikk som arbeidsområde. Det er utarbeidet en oversikt over aktuelle veiledere og deres spesialområder.

Det vises for øvrig til studieplan i studiehåndboken for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

NORDISK, SÆRLEG NORSK SPRÅK OG
LITTERATUR HØVUDFAG -
FAGDIDAKTISK VARIANT
("NORSKDIDAKTIKK")

Presentasjon av faget

Hovudfagsstudiet i norskdidaktikk er ein særskild variant av hovudfagsstudiet i nordisk, særleg norsk språk og litteratur (sjå studiehandboka for Det historisk-filosofiske fakultet). Studiet er eit samarbeidstiltak mellom Institutt for lærarutdanning og skoleutvikling (ILS) ved UV-fakultetet og Institutt for nordistikk og litteraturvitskap (INL) ved HF-fakultetet. Det norskdidaktiske studiet samlar seg om slike problemstillingar som er særleg relevante for den funksjonen nordisk og især norsk språk og litteratur har i utdanning og oppfosting generelt og i

ulike skoleslag og utdanningsinstitusjonar spesielt.

Norsk er morsmål for dei fleste i Noreg, men andrespråk for eit veksande mindretal. Studiet konsentrerer seg om forhold som gjeld læring av og undervisning i norsk som morsmål, men utelukkar ikkje andre-språksperspektivet.

Fordi norsk språk og litteratur både før og no høyrer heime i ein nordisk kultursamanheng, og fordi det er eit aktuelt utdanningspolitisk mål å oppretthalde og styrke banda til dei nordiskspråklege grannelanda, inkluderer studiet didaktiske spørsmål som knyter seg til grannespråksundervisning. Men hovudvekta ligg på det norske.

Norskdidaktikk handlar om den språk-utviklinga barn og unge går igjennom og ei rekkje språklege og språksosiologiske, -psykologiske og -pedagogiske forhold av allmenn og særnorsk/-nordisk art som verkar inn på haldningar til og forståing av norsk språkkultur og på utvikling av praktisk dugleik i norsk og nordiske språk. Dette inkluderer skolen som språksosialisierende arena. Likeins tar norskdidaktikken opp særkjenne ved talt og skrive språk og forholdet mellom dei, og han behandlar språklege og læringsteoretiske aspekt ved lesing og skrivning.

Den litteraturdidaktiske delen av faget legg vekt på å sjå litteraturen dels i eit breitt kulturelt perspektiv, dels i eit skoleperspektiv og dels i eit individuelt perspektiv. Studiet vil spesielt ta opp korleis litteratur både kan gi leseglede og medverke til modning for den einskilde, vidare til å skape historiemedvit og kjønnsidentitet og forme haldningar hos individet og i samfunnet.

På nokre område er språklege og litterære aspekt meir samanvovne enn på andre. Det gjeld til dømes sjangerlære og evaluering av elevarbeid. I heile det fagdidaktiske norsk- og nordiskstudiet blir det likevel lagt vekt på å setje kvart delemne inn i dei skole- og studiefaglege samanhengane dei høyrer heime i.

Dei språk- og litteraturdidaktiske emnekrinsane skal studerast faghistorisk og grunnfestast vitenskapsteoretisk. Norskfagets historie og vitenskapsteori for humanvitenskapane har derfor ein viktig plass i studiet.

Studiet skal både ivareta ei norsk-/nordiskdidaktisk tematisk breidd og vere fleksibelt nok til å tilfredsstille individuelle ønske om å målrette det for bestemte undervisnings-/praksissamanhengar. Derfor inkluderer studiet høve til å velje ein emnekrins fritt og utover det til å bestemme ein viss del av pensumlitteraturen i dei obligatoriske emnekrinsane.

Studiet er særleg aktuelt for lærarar i ulike utdanningsinstitusjonar - frå førskolen til vaksenopplæringsinstitusjonar - som ønskjer å vidareutdanne seg i norskfaget, men det kan også veljast av studentar som ønskjer ei profesjonalisering av hovudfagsstudiet før dei tek til å undervise. Hovudfagsstudiet i norskdidaktikk er eit tilskot til styrkinga av Universitetet i Oslo som lærarutdanningsinstitusjon.

Meir allment om hovudfaget, om mål, opptakskrav, oppbygging, undervisning, pensum, eksamen og karakterberekning, sjå studiehandboka for Det historisk-filosofiske fakultetet og rettleingshefta om faget ved Institutt for lærarutdanning og skoleutvikling (ILS) ved UV-fakultetet og Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap (INL) ved HF-fakultetet.

Adresse ILS

Fysikkbygget, austfløya 3.et.
Postboks 1099 Blindern
0316 Oslo
Telefon 22 85 50 70, 22 85 50 58

Adresse INL

Henrik Wergelands hus, 2. et.
Postboks 1013 Blindern
0315 Oslo
Telefon 22 85 67 08, 22 85 69 45

ENGELSK, FAGDIDAKTISK VARIANT AV
ENGELSK HOVEDFAG

Presentasjon av faget

Det fagdidaktiske hovedfagsstudiet i engelsk er en variant av hovedfagsstudiet i engelsk og tilbys av Institutt for britiske og amerikanske studier ved HF-fakultetet i samarbeid med Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling ved UV-fakultetet. Spørsmål angående læring av og undervisning i engelsk som fremmedspråk står helt sentralt. Studiet er særlig aktuelt for lærere i ulike utdanningsinstitusjoner som ønsker å videreutdanne seg i engelskfaget, men det kan også velges av studenter uten erfaring som lærer og uten spesielle pedagogiske forutsetninger.

Den fagdidaktiske hovedfagsvarianten er bygd opp etter samme prinsipp som det ordinære hovedfaget i engelsk (se studiehandboka for Det historisk-filosofiske fakultet). For å få godkjent hovedfagsstudiet som engelsk didaktisk, må studentene velge fagdidaktisk hovedemne, og hovedoppgaven må skrives innenfor det fagdidaktiske problemfeltet.

Mer allment om hovedfag i engelsk, om mål, oppbygning, undervisning og eksamen, se stuidehandboka for Det historisk-filosofiske fakultetet og orienteringen/veiledningsheftet om faget ved Institutt for

lærerutdanning og skoleutvikling ved UV-fakultetet og Institutt for britiske og amerikanske studier ved HF-fakultetet.

Adresse ILS

Fysikkbygget, austfløya 3.et.
Postboks 1099 Blindern
0316 Oslo
Telefon 22 85 50 70, 22 85 50 58

Adresse IBA

Niels Treschows hus, 9.et. Blindern
Postboks 1003 Blindern
0315 Oslo
Telefon 22 85 68 95, 22 85 68 98

Doktorgradsstudier i realfagdidaktikk, nordisk fagdidaktikk og engelsk fagdidaktikk

Som for hovedfagstudier innen realfagsdidaktikk, nordisk fagdidaktikk og engelsk fagdidaktikk, er det også utviklet et samarbeid innen forskerutdanningen på nevnte fagfelt. For nærmere informasjon bes interesserte ta kontakt med Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling eller UV-fakultetets sekretariat.

Institutt for spesialpedagogikk

Besøksadresse: Sem Sælandsvei 7 Helga Engs hus

4.etasje

Postboks: 1140 Blindern

0318 Oslo

Telefon: 22 85 80 59

E-post: ekspedisjonen@isp.uio.no

Fax: 22 85 80 21

Alle studenthenvendelser rettes til UV studentinformasjon i 2.etasje, Helga Engs hus, telefon 22 84 44 45, e-post: uv-studentinformasjon@uv.uio.no

Innledning

Institutt for spesialpedagogikk skal utvikle og implementere kunnskaper og ferdigheter, forankret i forskningsbasert teori med et individfokus, som er kontekstrelatert, og som er knyttet til habilitering/rehabilitering og til utvikling av gode læringsbetingelser for funksjonshemmede i vårt samfunn.

Faget spesialpedagogikk har fått sitt innhold gjennom arbeid med undervisnings- og opplæringsproblemer i forbindelse med funksjonshemmede i skolen og samfunnet ellers. Begrepet «funksjonshemming» står altså sentralt i spesialpedagogikken. For dem som arbeider med eller har tilknytning til spesialpedagogikk, er det nødvendig å ta opp til drøfting hva funksjonshemmingsbegrepet innebærer i forskjellige sammenhenger.

Spesialpedagogikk er et handlingsorientert fag. Dette innebærer bl.a. at spesialpedagogikken må leve med to fundamentale, klassiske spenningsforhold: teori/praksis og behandling/forebygging.

Kanskje har vekselvirkningen mellom teori og praksis vært et av spesialpedagogikkens fremste kjennetegn. En kritisk vekselvirkning mellom teori og fundamentale verdivurderinger og praktisk yrkes-

utøvelse er nødvendig for at faget skal være utviklingsdyktig. Spesialpedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid vil ofte ha sitt utgangspunkt i praksis.

Det andre spenningsforholdet gjelder vektleggingen på forebyggende arbeid og/eller behandling. Lærerrollen og behandlerrollen har nok stått i forgrunnen helt fram til våre dager. Tendensen i dag går klart i retning av økende vekt på forebyggende tiltak innen den spesialpedagogiske virksomhet.

Det er viktig å ha innsikt i det komplekse samspillet mellom individ og gruppe dersom en skal motvirke og begrense virkningene av en funksjonshemming. En helhetstilnærming som tar hensyn til vekselvirkningen mellom individ, organisasjon og samfunn er nødvendig for å kunne ta vare på interessene til ressursvake minoriteter.

Samfunnet forandrer seg, og dette kan ikke spesialpedagogikken stille seg likegyldig eller passiv til. Spesialpedagogikkens yrkesutøvere må gå aktivt inn i forandlingsprosesser. Det er nødvendig å være med på å påvirke utviklingen på de funksjonshemmedes premisser, og være innstilt på å arbeide med problemer der det ikke tidligere er utviklet løsninger. Spesialpedagogikken må være utviklings- og aksjons-

orientert både når det gjelder praksis og forskning.

Informasjon om instituttet

Instituttet har flere faste service- og utviklingsseksjoner. I tillegg til de interne funksjonene gir disse seksjonene faglig hjelp og veiledning til eksterne brukere.

Seksjon for klinisk spesialpedagogikk

Seksjon for klinisk spesialpedagogikk er et knutepunkt mellom teori og praksis og mellom Institutt for spesialpedagogikk og det spesialpedagogiske praksisfeltet. Seksjonen har et særskilt ansvar for å initiere og koordinerer praksisnær undervisning og forskning.

Seksjonen har følgende hovedfunksjoner:

- forsknings- og utviklingsarbeid
- utvikling og utprøving av case- og problembaserte modeller for kunnskapsoverføring i forbindelse med instituttets profesjonsutdanning
- utvikling, systematisering og informasjonsformidling av materiell til bruk i utredende og pedagogisk arbeid med barn, unge og voksne

Seksjonen har en samling test- og observasjonsmateriell, samt en læremiddelsamling.

Seksjon for internasjonalt arbeid

Norsk spesialpedagogikk har tiltrukket seg internasjonal oppmerksomhet, og instituttet har lenge hatt faglig samarbeid over landegrensene. Instituttet har de siste årene vært engasjert i prosjekter i en rekke utviklingsland i Asia, Afrika, Midt-Østen

og Øst-Europa. Instituttets vitenskapelige personale gir konsulenthjelp i mange land, og utenlandske stipendiater og studenter studerer ved instituttet.

Instituttet har i dag et Master of Philosophy - program på engelsk. Dette er viktig i det internasjonale samarbeidet.

Den internasjonale virksomheten ved instituttet er samordnet med universitetets sentrale internasjonale virksomhet.

IBBY dokumentasjonstjeneste - bøker for alle

IBBY (Internasjonalt dokumentasjonssenter for bøker om og for funksjonshemmede) er et resultat av samarbeidsprosjekter mellom Institutt for spesialpedagogikk og «International Board on Books for Young People» (IBBY) med økonomisk støtte fra Unesco.

Ved hjelp av et internasjonalt kontaktnett samler senteret tilrettelagt litteratur og vanlige bøker som er egnet for funksjonshemmede og andre lesere med spesielle behov. Bøkene stilles ut og brukes som grunnlagsmateriell for forelesninger og studier. For å stimulere forskning og utvikling, samt produksjon og formidling, arrangerer senteret nasjonale og internasjonale utstillinger, og gir informasjon og veiledning internt og eksternt. Bøkene lånes ut for utprøving med tilbakemelding.

Informasjon til ulike brukergrupper

Instituttet driver ulike former for eksternt virksomhet og har bred kontakt med det spesialpedagogiske praksisfeltet. Forankringen i praktisk spesialpedagogisk arbeid er sterk både i undervisning og forskning.

Informasjon skjer gjennom direkte kontakt, publikasjoner, videre- og etterutdanning, og gjennom instituttets studenter og deres praksisveiledere.

Institutt for spesialpedagogikk har også en viktig rolle som informator overfor myndighetene når det gjelder behovet for spesialpedagogisk utdanning og forskning såvel som behovet for tiltak som kan bedre funksjonshemmedes utviklingsmuligheter og livsvilkår.

Yrkesmuligheter

Spesialpedagogikk kan både sies å være et grunn- og videreutdanningsstudium. Spesialpedagogisk utdanning gir kompetanse i samsvar med den grunnutdanningen studenten har. Spesialpedagogisk utdanning alene gir ikke undervisningskompetanse. Søkere uten pedagogisk grunnutdanning f.eks. fysioterapeuter, ergoterapeuter, barnevernspedagoger, vernepleiere og søkere med fag fra universitetet, bør selv undersøke hvilke kompetanseregler som gjelder for deres yrke, og hvilken kompetanse, lønnsopprykk o.l. spesialpedagogisk utdanning eventuelt kan gi innenfor de respektive yrkes- og stillingskategoriene.

Profesjonsstudiets 1. avdeling gir, i tillegg til den generelle spesialpedagogiske kompetansen, en spesialisert yrkeskompetanse innenfor det arbeidsområdet som den enkelte studieretning omfatter. For nærmere informasjon om dette henvises til de ulike studieretningene i det følgende.

Spesialpedagogisk kunnskap er nødvendig om du ønsker å arbeide med barn, unge og voksne med spesielle behov. Studiet fokuserer på kunnskaper om funksjonshemmedes situasjon både i et individuelt, sosialt og samfunnsmessig perspektiv. Studier i spesialpedagogikk kan benyttes som grunnlag for arbeid i kompetansesentre, pedagogisk-psykologisk tjeneste, (PPT) helse- og sosialsektoren, skoleverket, administrasjon etc. Den høyeste utdanningen i faget gir dessuten kompetanse som forsker og faglærer på universiteter og høyskoler.

Oversikt over studietilbudene

Grunnfag i spesialpedagogikk

Grunnfag i spesialpedagogikk gir ett-årig utdanning i spesialpedagogikk med bredteoriorientering. Studiet starter i januar.

Mellomfagstillegg i spesialpedagogikk

Studiet gir videreutdanning i spesialpedagogikk utover grunnfag. Studietilbudet er sammenfallende med første semester av 1. avdeling i profesjonsstudiet.

Profesjonsstudiet i spesialpedagogikk (cand.ed.)

Profesjonsstudiet i spesialpedagogikk fører fram til graden cand.ed.(candidata/candidatus educationis). Profesjonsgraden cand.ed. avlaser profesjonsgraden under gammel studiestruktur, cand.ped.spec. Det nye profesjonsstudiet er organisert i to avdelinger som bygger på forstudier der grunnfag i spesialpedagogikk inngår. Samlet studietid for profesjonsstudiet er 6 år, hvorav rene fagstudier i spesialpedagogikk utover grunnfag utgjør 3,5 år. Profesjonsstudiet i spesialpedagogikk skal gi en forskningsbasert, yrkesrettet kvalifisering for opplæring, rådgivning, habilitering og rehabilitering rettet mot personer med funksjonshemninger. Nedenfor gis det en skjematisk oversikt over oppbygging av studiet.

1. avdeling er et studium over tre semestre. Første semester er et felles semester for alle studentene og skal omfatte en videreføring av overordnede spesialpedagogiske problemstillinger knyttet til høyfrekvente funksjonsvansker. De to siste semestrene er hovedsakelig knyttet til særskilte studieretninger. Det er i tillegg en

fellesmodul. Instituttet gir tilbud om 6 studieretninger på 1. avdeling:

- Audiopedagogikk
- Logopedi
- Psykisk utviklingshemning
- Sosiale- og emosjonelle vansker
- Spesifikke lærevansker
- Synspedagogikk

Studieretning for synspedagogikk og studieretning for psykisk utviklingshemning alternerer og tilbys annet hvert år.

2. avdeling er et studium over 4 semestre. I denne avdelingen utvides teorigrunnlaget fra tidligere deler av studiet når det gjelder områder som rådgivning, test og observasjon. Videre får studentene på dette nivået omfattende kjennskap til vitenskapsteori og forskningsmetoder i relasjon til spesialpedagogiske problemstillinger, og de får opplæring i bruk av statistiske programmer. Det inngår dessuten en hovedoppgave som skal dyktiggjøre studentene i vitenskapelig metode og danne grunnlaget for forskning.

Profesjonsstudiet i spesialpedagogikk (cand.paed.spec) - tidligere studiestruktur

Cand.paed.spec-studiet er under utvikling som konsekvens av overgangen til cand. ed. studiet. Høsten 1997 var siste gang det ble startet opp 2. og 3. avdeling under cand.paed.spec-graden. Vårsemesteret 1999 var siste gang det ble igangsatt 4. avdeling. Studenter som har avlagt 2. avdeling under cand.paed.spec-graden, må søke seg inn på 2. avdeling i cand.ed.-studiet hvis de ønsker å gå videre i sitt studium.

Mastergradsstudiet i spesialpedagogikk

2-årig studium spesielt rettet mot studenter fra utviklingsland og Øst-Europa.

2-årig studium i tolking for døve, dövblitte og dövblinde

Utdanningen er en 2-årig yrkesutdanning som kvalifiserer for yrkesbetegnelsen tolk for døve, dövblitte og dövblinde.

Grunnfag i tegnspråk

Studiet er organisert som et fulltidsstudium, og er bygget opp som to semesterremner (2x10 vektball). Studiet er spesielt rettet mot døve primærbrukere av tegnspråk, men det er også mulig å søke for hørende med morsmålskompetanse i tegnspråk. Studietilbudet gis ikke hvert år.

Studieåret 2000/01 gis det ikke tilbud i grunnfag tegnspråk.

Mellomfagstillegg i tegnspråk

Mellomfagstillegget i tegnspråk er et 10 vektballs påbygningsstudium utover grunnfaget i tegnspråk. Studiet er organisert som et deltidsstudium over ett år. Studietilbudet gis ikke hvert år. Studieåret 2000/01 gis det ikke tilbud om mellomfagstillegget i tegnspråk.

Grunnfag i tegnspråk II

Studiet er organisert som et fulltidsstudium og er bygget opp som to semesterremner (2x10 vektball). Studiet er spesielt rettet mot studenter uten tidligere kjennskap til tegnspråk og som ønsker å lære dette fra grunnen av.

Etter- og videreutdanning

Instituttet for spesialpedagogikk har et omfattende tilbud innenfor etter- og videreutdanning. Det vises i denne forbindelse til studieplanene her i studiehandboka og til etter- og videreutdanningskatalogen.

Studieplaner/fagplaner

Grunnfag i spesialpedagogikk

MÅLSETTING

Studiet skal gi en innføring i faget spesialpedagogikk med sentrale problemområder og disipliner. Studentene skal gjennom studiet tilegne seg kunnskap om og oversikt over funksjonshemmedes situasjon både i individuelt, sosialt og i samfunnsmessig perspektiv.

OPPTAK TIL STUDIET

For å studere spesialpedagogikk grunnfag, må du være tatt opp ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Opptak til Det utdanningsvitenskapelige fakultet skjer via Samordnet opptak. Søknadsfristen er 15. april.

Examen philosophicum og examen facultatum må være avlagt og bestått i semestret før oppmelding til første fageksamen, eller man må ha fått dispensasjon fra dette kravet etter gjeldende regler.

Innpassing til 2. halvdel av grunnfagsstudiet:

Studenter som har lærerutdanning med spesialpedagogikk tilsvarende 1. halvårshenhet (må dokumenteres), studenter som har grunnfag/årshenhet i pedagogikk eller sosialpedagogikk, praktisk-pedagogisk utdanning tilsvarende 20 vektall, idrett for funksjonshemmede, 3-årig vernepleieutdanning, 3-årig barnevernspedagogutdanning og musikkterapi-utdanning, kan søke om innpass til 2. halvdel av grunnfaget. Søknadsskjema fås ved henvendelse til UV studentinformasjon. Søknad om innpass til 2. halvdel av grunnfaget kommer i tillegg til søknaden om opptak til Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

ORGANISERING

Grunnfag i spesialpedagogikk er organisert som et fulltidsstudium. Studiet er faglig delt i fire hoveddeler:

- 1) *Spesialpedagogikk som fag og forskningsfelt*
- 2) *Utvikling og læring*
- 3) *Generelle og spesielle funksjons- og lærevesner*
- 4) *Spesialpedagogiske tiltak og rehabilitering*

Undervisningen dekkes gjennom forelesninger og seminarer. Deltaking på det undervisningstilbudet som gis, vurderes som viktig i forbindelse med gjennomføringen av studiet, men undervisningen er ikke obligatorisk.

Studentene er organisert i faste seminargrupper med ca. 30 studenter i hver gruppe, og en fast seminarveileder.

Seminarene skal følge progresjonen i forelesningene og skal brukes til oppgaveskriving, faglige drøftinger relatert til tema som gjennomgås i forelesningene, studentfremlegging av fagstoff i plenum og faglig gjennomgang av relevante tema.

Studentene oppfordres til å etablere kollokviegrupper. Kollokviegrupper ses på som viktig for studentenes totale utbytte av studiet.

INNHOOLD

Første semester:

1. *Spesialpedagogikk som fag og forskningsfelt*

Det legges vekt på spesialpedagogikk som profesjonsgrunnlag, fagets historie, idegrunnlag, filosofi og etikk, forståelse og vurdering av faget i et samfunnsperspektiv. Likeså skal studentene få innsikt i spesialpedagogisk forskning. Studieemnet har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vektall.

2. Utvikling og læring

I dette studieemnet legges det vekt på utviklings- og læringsteori og psykososial utvikling. Studieemnet har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vekttall.

Annnet semester:

3. Generelle og spesielle funksjons- og lærevansker

Det legges vekt på høyfrekvente funksjonsvansker og funksjonshemninger, herunder lese- og skrivevansker, matematikkvansker, sosiale og emosjonelle problemer og generelle lærevansker. Studieemnet har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vekttall.

4. Spesialpedagogiske tiltak og rehabilitering

Hovedvekten legges på spesialpedagogiske metoder og arbeidsmåter som kartlegging, læreplanarbeid, bruk av hjelpemidler samt samarbeid, veiledning og rådgivning. Studieemnet har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vekttall.

VEILEDNING/ADMINISTRASJON

Studieledelsen har ansvar for den generelle praktiske gjennomføringen av studiet. Informasjon vil bli slått opp på instituttets oppslagstavle i 4. etg. Studentene har ansvar for å følge med på oppslagstavlen for eventuelle endringer av undervisningsplaner, informasjon om tidsfrister etc.

I forbindelse med individuell hjemmeoppgave vil det bli gitt noe veiledning i seminargruppene.

EKSAMEN

Grunnfaget i spesialpedagogikk er delt i to eksamenskomponenter. Det gis eksamen i begge komponentene hvert semester.

- 1) Skriftlig 6-timers prøve med graderte tallkarakterer som normalt avlegges i slutten av 1. semester (Sped 101 = 10 vekttall).
- 2) Skriftlig 6-timers prøve med graderte tallkarakterer som normalt avlegges i slutten av 2. semester (Sped 102 = 10 vekttall).

For at kandidaten skal kunne gå opp til eksamenskomponent 2, må en obligatorisk oppgave basert på pensum fra del to av grunnfaget, være levert inn og bestått.

Det gis en samlet karakter for grunnfaget hvor de to skriftlige 6-timers prøvene veier likt. For å kunne melde seg opp til eksamenskomponent 2 kreves det at kandidaten har avlagt og bestått eksamenskomponent 1 i tidligere semester, eller at kandidaten melder seg opp til begge eksamenskomponentene i samme semester. I det siste tilfellet gis det ikke sensur for eksamenskomponent 2 dersom kandidaten ikke består eksamenskomponent 1.

Mellomfagstillegg i spesialpedagogikk

Studiet tilsvarende første semester av 1. avdeling i spesialpedagogikk under cand.ed. graden. Utfyllende informasjon finner du derfor under beskrivelsen av 1. avdeling lenger bak i boken.

EKSAMEN

Eksamen på mellomfagstillegget består av en skriftlig individuell prøve på 6 timer. Det gis gradert tallkarakter. Eksamen arrangeres ordinært i slutten av hvert semester. Eksamen er den samme som for første semester av 1. avdeling i spesialpedagogikk. For å kunne melde seg opp til eksamen i mellomfagstillegget, kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i spesialpedagogikk i tidligere semester eller at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen sam-

tidig med oppmeldingen til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget, dersom kandidaten ikke består grunnfags-eksamen. Karakteren for grunnfaget teller 2/3, og karakteren for mellomfagstillegget teller 1/3 ved beregning av den endelige karakteren for mellomfag.

Profesjonsstudiet i spesialpedagogikk (cand.ed)

I. AVDELING

Generelt

1. avdeling i spesialpedagogikk omfatter 3 semesters studium. Første semester (del I) er felles for alle studentene (Dette kan som nevnt foran også tas separat som mellomfagstillegg i spesialpedagogikk). Andre og tredje semester (del II) er primært knyttet til ulike studieretninger, men inneholder også fellesundervisning.

Målsetting

Studiet skal gi profesjonsutdanning innenfor det spesialpedagogiske arbeidsfeltet.

Studiet skal omfatte en videreføring av overordnede spesialpedagogiske problemstillinger og utvikle studentens innsikt i og forutsetninger for å arbeide med inkludering, integrering og forebygging av pedagogiske, personlige og sosiale problemer.

Videre skal studentene fordype seg i tema knyttet til spesialpedagogisk virksomhet med tanke på mennesker med ulike funksjonshemninger, herunder spesielt habilitering og rehabilitering knyttet til funksjonell inkludering, integrering og likestilling i samfunnet.

Studentene skal oppnå en kompetanse som setter dem i stand til å utvikle, implementere og evaluere individuelle opplæringsplaner for det enkelte spesialiseringsfelt. Studentene skal videre oppnå kompetanse i analyse og bearbeiding av den

kontekst og det system det enkelte individ befinner seg i. De skal kunne vurdere individuelle tilpasninger og tiltak i en gitt kontekst.

Opptak til studiet

Opptak til 1.avdeling krever utdanning på høyskole/universitetsnivå tilsvarende 40 vekttall inkludert grunnfag i spesialpedagogikk (1. avdeling spesialpedagogikk i det "gamle" cand. paed. spec. studiet tilsvarende grunnfag i det nye cand. ed studiet). Vekttall utover grunnfag spesialpedagogikk må dekkes av grunnfagstudier eller tilsvarende studier innen "ikke-pedagogiske fag".

Opptak til 1. avdeling er knyttet til en konkret studieretning.

Uten praktisk-pedagogisk utdanning/-pedagogisk grunnutdanning (lærerutdanning) oppnås ikke undervisningskompetanse.

Organisering

Studiet er organisert som et heltidsstudium i to deler over tre semestre.

Del I går over ett semester og består av en fellesmodul med tre studieemner:

- *Psykososiale lærevansker.*
- *Språk- og kommunikasjonsrelaterte lærevansker*
- *Migrasjonsrelaterte lærevansker*

Temaene er fordelt med et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 2:5:3. Del I av 1. avdeling er også mellomfagstillegg i spesialpedagogikk.

Del II går over to semestre og består av en fellesmodul og en studieretningsmodul. Hver av disse modulene har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 7:13.

Fellesmodulen består av fire studieemner og en tredelt modul. De fire studieemnene er:

- Kartlegging/diagnostikk
- Rådgivning
- Innovasjon
- Læreplanarbeid

Den tredelte modulen har følgende innhold:

- *Alternativ og supplerende kommunikasjon*
- *Autisme*
- *Oppmerksomhetsvansker og hyperaktivitet*

De fire studieemnene og den tredelte modulen har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 1:1:1:1:3

Studieretningsmodulen er knyttet til seks ulike studieretninger:

- *Studieretning for audiopedagogikk (A)*
- *Studieretning for logopedi (L)*
- *Studieretning for psykisk utviklingshemning (P)*
- *Studieretning for sosiale og emosjonelle vansker (SE)*
- *Studieretning for spesifikke lærevansker (SL)*
- *Studieretning for synspedagogikk (S)*

Studieretningene synspedagogikk og psykisk utviklingshemning alternerer og tilbys annet hvert år.

Det totale undervisningstilbudet ved 1. avdeling del II dekkes gjennom forelesninger, seminarer, intern og eksternt praksis, samt i noen tilfeller også problembasert læring. Deltakelse på det undervisningstilbudet som gis, vurderes som viktig i forbindelse med gjennomføringen av studiet. Det vil være obligatorisk deltakelse på deler av undervisningstilbudet.

Innhold

Del I (/ Mellomfagstillegg)

Psykososiale lærevansker.

Tema i denne modulen er:

- Barns økologi
- Barns sosiale selvforståelse
- Tidlig samspill
- Forebyggende psykososialt arbeid i barnehage og skole

Hovedvekten legges på ulike tilnærminger for å fremme sosial kompetanse som grunnlag for læring og forebygging av psykososiale lærevansker.

Språk og kommunikasjonsrelaterte lærevansker.

Tema i denne modulen er:

- Ulike perspektiv for tilnærming til språk- og kommunikasjonsrelaterte lærevansker
- Klassiske teorier knyttet til språk- og kommunikasjon
- Informasjonsbearbeidningsteorier
- Metakognisjon
- Nevropsykologi
- Forebyggende tiltak

Hovedvekten legges på språk og kommunikasjonsteori og språklig- kognitiv teori som grunnlag for kunnskap om ulike former for tale- og skriftspråkvansker.

Migrasjonsrelaterte lærevansker.

Tema i denne modulen er:

- Integrering - pluralisme, integrerende sosialisering, normalisering
- Rammer og regelverk
- Stigmatisering - stempeling, identitet og selvbylde i en minoritetssituasjon, atferdsavvik

- Kriser og traumer, post-traumatisk stressyndrom
- Tospråklighet, morsmål og andrespråk
- Språktypologi, mellomspråkanalyse
- Tospråklig lese- og skriveutvikling

Hovedvekten legges på tospråklighet, migrasjon og kultur som grunnlag for innsikt i funksjons- og lærevansker hos språklige og kulturelle minoritetsrepresentanter.

Del II - Fellesmodul

Studieemner:

- *Kartlegging/diagnostikk*

Formålet med dette studieemnet er å utvikle kunnskap om kognitive tester og språktester, samt gi en fordypning i forhold til grunnfaget i emnet observasjon. Videre gis det en overordnet innføring i rapportskriving.

- *Rådgivning og innovasjon*

Formålet med disse to studieemnene er å utvikle kunnskap og holdninger i rådgivning og innovasjon som element i spesialpedagogisk kompetanseoverføring på individ, gruppe og systemnivå.

- *Læreplanarbeid*

Formålet med dette studieemnet er å gi studentene innsikt i forholdet mellom sentralt fastsatt læreplan, klassens plan og individuelle opplæringsplaner. Studentene skal utvikle sine kunnskaper om rettigheter, intensjoner og begrunnelse med hensyn til individuelle opplæringsplaner, og sin kompetanse i arbeid med slike planer.

Studieemnene har et omfang og en arbeidsbelastning som er innbyrdes like i forhold til hverandre.

Tredelt modul:

- *Alternativ og supplerende kommunikasjon*

Formålet med denne delen er å gi en innføring i ulike former for alternativ kommunikasjon som støtte for tale eller kompensasjon for manglende tale.

- *Autisme*

Formålet med denne delen er å utvikle kunnskap om og forståelse for autisme, og kjennskap til ulike tilnæringsmåter og spesialpedagogiske tiltak.

- *Oppmerksomhetsvansker og hyperaktivitet*

Formålet med denne delen er å utvikle kunnskap, forståelse og ferdigheter relatert til nevrologisk betingede atferdsforstyrrelser.

Del II - Studieretningsmodul

Studieretning for Audiopedagogikk.

Studieretningen kvalifiserer til spesialpedagogisk arbeid for personer med hørselshemming og språkvansker.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 4 studieemner som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 6:4:2:1, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- *Hørsel og hørselshemming*

Formålet med dette studieemnet er at studentene skal få fagkunnskaper om hørsel - både medisinsk, teknisk, pedagogisk, sosialt og etisk - og derved forståelse for hørselshemming i et helhetlig perspektiv. Dette inkluderer hørselshemmede med flere funksjonshemninger, f.eks. kombinert syns- og hørselstap.

- Kommunikasjon og språk

Formålet med dette studieemnet er at studentene skal få kunnskaper om kommunikasjon og språk samt hørsels- og språkhemmedes språkvansker, slik at de skal ha forutsetning for å arbeide med språk- og hørselshemmede. Her omtales også emnet «døves tospråklighet».

- Hørselshemming og samfunn

Formålet med dette studieemnet er å gi studentene kunnskaper om samfunnets nettverk - medisinsk, pedagogisk og sosialt - relatert til hørselshemmede. Det vil bli spesielt fokusert på mulighetene for funksjon og deltakelse. Gjennom dette vil studentene få kompetanse i å skissere løsninger og veilede den enkelte hørselshemmede. Det vil også bli gitt informasjon om lover og regelverk relatert til hørselshemmede.

- Rådgivning

Formålet med dette studieemnet er å videreføre den undervisningen som er gitt felles i emnet ved å fokusere spesifikt på rådgivning relatert til hørselshemmede og til samfunnets nettverk rundt gruppen.

Studieretning for Logopedi

Studieretningen kvalifiserer til spesialpedagogisk arbeid for personer med språk- og talevansker - forsinket og avvikende språk- og taleutvikling, stamming og stemmevansker.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 5 studieemner, som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 3:3:3:2:2, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- Afasi

Formålet med dette studieemnet er å gi studenten kunnskaper om og innsikt i språk-

, tale- og svelgvansker som følge av sentral skade, så som afasi, dysatri, taleapraksi og dysfagi. Emnet omfatter vanskenes nevrofysiologiske grunnlag, årsaksforhold, ytringsformer, følgetilstander, diagnostisering, logopedisk behandling og rådgivning.

- Taleflytvansker

Formålet med dette studieemnet er å gi studentene kunnskaper om taleflytvansker som stamming og løpsk tale, vanskenes ulike ytringsformer, årsaksforhold og utviklingsforløp, psykologiske og sosiale følgetilstander, kartlegging, behandling, forebygging og rådgivning.

- Stemmedannelse og stemmevansker

Formålet med dette studieemnet er å gi innføring i stemmedannelsens anatomi og fysiologi, organisk og funksjonelt betingete stemmevansker samt laryngektomi, vanskenes årsaker, ytringsformer og følgetilstander, kartleggingsmetoder, behandling, forebygging og rådgivning. I studieemnet inngår oppøving av egen stemme.

- Utviklingsrelaterte språkvansker

Formålet med dette studieemnet er å gi kunnskap om språklig utvikling og forsknet og avvikende språk- og språklydsutvikling, inkludert vansker med skriftspråktilegnelsen; årsaksforhold, vanskenes ytringsformer og utviklingsforløp, kartlegging, logopedisk tale, forebygging og rådgivning.

- Rådgivning

Formålet med dette studieemnet er at studentene skal få innsikt og personlige ferdigheter i rådgivning og samarbeid, innsikt i logopedens yrkesrolle og fagetiske forankring. Deler av studieemnet dekkes forøvrig under de fagspesifikke emnene.

Studieretning for Psykisk utviklingshemning

Studieretningen kvalifiserer for spesialpedagogisk arbeid for mennesker med psykisk utviklingshemning.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 4 studieemner, som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 3:2:5:3, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- *Psykisk utviklingshemning i et samfunnsperspektiv*

Formålet med dette studieemnet er å se på historiske og kulturelle perspektiver, politiske beslutninger, holdninger til, og tiltak for mennesker med psykisk utviklingshemning i et samfunnsperspektiv.

- *Årsaksforklaringer til psykisk utviklingshemning*

Formålet med dette studieemnet er å gi kunnskap om medisinske, nevropsykologiske og miljømessige forhold med relevans til psykisk utviklingshemning og spesialpedagogisk virksomhet.

- *Psykisk utviklingshemning og spesialpedagogiske tiltak*

Formålet med dette studieemnet er å gi en forståelse for ulike tiltak innen forskjellige arenaer og for ulike aldersgrupper. Studentene skal også utvikle handlingsberedskap, enten med tanke på direkte eller indirekte arbeid for personer med psykisk utviklingshemning.

- *Kartlegging, samarbeid og rådgivning*

Formålet med dette studieemnet er å gi en innføring i ulike metoder for kartlegging og observasjon. Studentene skal også få innsikt og ferdigheter i rådgivning og

samarbeid, forståelse for saksbehandling og forandringsstrategi (innovasjon).

Studieretning for Sosiale og emosjonelle vansker

Studieretningen kvalifiserer for spesialpedagogisk arbeid for personer med sosiale og emosjonelle vansker.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 4 studieemner, som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 5:2:3:3, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- *Sosiale og emosjonelle vansker i teori og praksis*

Formålet med dette studieemnet er å utvikle kunnskap, forståelse og ferdigheter relatert til hva som kjennetegner sosiale og emosjonelle vansker, hvordan de oppstår, hvordan de kan forebygges og hvordan de kan reduseres eller løses ved hjelp av tiltak på individ-, gruppe- og samfunnsnivå.

- *Omsorgssvikt og seksuelle overgrep*

Formålet med dette studieemnet er å utvikle kunnskap, forståelse og ferdigheter relatert til mistanke om og kjennetegn på omsorgssvikt og seksuelle overgrep og hvordan skole, barnehage og det øvrige hjelpeapparatet kan samarbeide for å avdekke og møte slik problematikk.

- *Observasjon/kartlegging, utvikling av tiltak og evaluering av tiltak*

Formålet med dette studiemenet er å utvikle kunnskap, forståelse og ferdigheter relatert til kartlegging og tiltak knyttet til sosiale og emosjonelle vansker med vekt på skolens, barnehagens og hjelpeapparatets rolle og funksjon.

- *Rådgivning, forebyggende og problemløsende tiltak i rådgivningsperspektiv*

Formålet med dette studieemnet er å utvikle kunnskap, forståelse og personlige ferdigheter relatert til rådgivning, veiledning og konsultasjon på individ-, gruppe- og systemplan.

Studieretning for Spesifikke lærevansker

Studieretningen kvalifiserer for spesialpedagogisk arbeid for mennesker med spesifikke lærevansker (i særlig grad lese- og skrivevansker og matematikkvansker). Det legges vekt på å kvalifisere for bruk av datateknologi i spesialpedagogisk arbeid for personer som har slike vansker.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 4 studieemner, som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 3:5:4:1, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- *Matematikkvansker*

Formålet med dette studieemnet er å gi kunnskap om matematikkinnlæring for personer med matematikkvansker med vekt på kategoriseringsmåter av dysmatematikk og utvikling av strategiteorier for matematikkopplæring. Studentene skal få innsikt i ulike spesialpedagogiske tiltak for personer med matematikkvansker.

- *Lese- og skrivevansker*

Formålet med dette studieemnet er å gi en forståelse av grunnlaget for den skriftspråklige utviklingen, forebygging, årsaksforhold og kartlegging av lese- og skrivevansker. Studiet vektlegger spesialpedagogiske tiltak og bruk av IT for personer med lese- og skrivevansker.

- *Datateknologi i spesialundervisning*

Formålet med dette studieemnet er å gi innsikt i og utvikle ferdigheter i bruk av IT som pedagogisk hjelpemiddel for personer med spesifikke lærevansker, med vekt på vurdering av og ferdighet i bruk av læreprogrammer, multimedieprogrammer og verktøyprogrammer.

- *Rådgivning*

Formålet med dette studieemnet er å gi innsikt og personlige ferdigheter i rådgivning og veiledning med bruk av rollespill som metode.

Studieretning for Synspedagogikk

Studieretningen kvalifiserer for spesialpedagogisk arbeid med synshemmede på ulike alderstrinn.

Studieemner:

Studieretningen dekker følgende 3 studieemner, som har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 5:4:4, i nedenfor nevnte rekkefølge.

- *Syn- og synssansen, synspedagogisk utredning og planarbeid*

Formålet med studieemnet er å kvalifisere studentene i ulike typer utredninger som deler av grunnlaget for utvikling av habiliterings- og rehabiliteringsplaner for synshemmede.

- *Fagrettede tiltak*

Formålet med studieemnet er å kvalifisere studentene i noen fagemner innen synspedagogikken som har betydning for opplæ-

ring, habilitering og rehabilitering av synshemmede.

- Rådgivning og optimalisering av læringsbetingelser

Formålet med studieemnet er å gi studentene teoretisk og praktisk kunnskap om tilrettelegging av vilkår for utvikling og læring.

Praksis

Praksis kan omfatte både eksternt og intern veiledet praksis, og vil totalt være på 8 uker. Praksis er normalt lagt til 2. og 3. semester på 1. avdeling. Det eksterne praksisopplegget er lagt til spesialinstitusjoner, pedagogisk-psykologisk tjeneste, kompetansesentra, barnehage, grunnskole og videregående skole, voksenopplæring, barne- og ungdomspsykiatrien, hjelpemiddelsentraler og fylkesaudio- og fylkessynspedagogtjenesten samt hørselssentraler.

Instituttet benytter særlig praksissteder i Osloregionen, men praksis kan også bli lagt til andre deler av landet i mangel av relevante praksisplasser i rimelig nærhet til instituttet. Praksis er tilpasset behovet på de enkelte studieretningene. Den enkelte student vil vanligvis få tildelt praksisplass i god tid før praksisperioden tar til. Studentene har ikke anledning til selv å velge praksisplass eller ha praksis på nåværende eller tidligere arbeidssted.

Det legges primært opp til blokkpraksis med en del i høstsemesteret og neste del i vårsemesteret, men studentene må også være forberedt på punktpraksis.

Praksis er en obligatorisk komponent i studiet og skal vurderes med "godkjent/ikke godkjent". Praksis vurderes av godkjent praksisveileder. En student som har fått "ikke godkjent" i praksis, har anledning til å fremstille seg til en ny praksisperiode. Det gis kun ett nytt forsøk. Ved ny fremstilling i praksis, oppnevnes ny

praksisveileder som skal vurdere studenten. Når denne praksisperioden er avsluttet, skal den nye praksisveilederen i møte med faglig koordinator for den aktuelle studieenheten, fastsette den endelige vurderingen.

Det er dessuten utarbeidet egne utfyllende retningslinjer for praksisundervisningen ved den enkelte studieretning.

Veiledning

Det gis inntil 1 times individuell veiledning i forbindelse med semesteroppgaven.

Hver prosjektgruppe får inntil 1,5 timers veiledning i forbindelse med prosjektarbeidet.

Eksamen

Eksamen på 1. avdeling i spesialpedagogikk avholdes ordinært to ganger i året for del I og en gang i året for del II. Eksamenen består av følgende komponenter:

1. avd. del I / mellomfagtillegget:

a) En skriftlig individuell prøve på 6 timer. Eksamen arrangeres ordinært i slutten av hvert semester. Det gis graderte tallkarakterer.

1. avd. del II:

b) En individuell semesteroppgave knyttet til studieretningsdelen. Semesteroppgaven leveres i begynnelsen av 3. semester. Det gis graderte tallkarakterer.

c) En skriftlig individuell prøve på 6 timer i slutten av 3. semester. Det gis graderte tallkarakterer.

d) Et prosjektarbeid som legges til slutten av 3. semester. Prosjektarbeidet er knyttet til studieretningsdelen. Prosjektarbeidet er et gruppearbeid og omfatter:

- Skriftlig rapport fra et prosjektarbeid

- Muntlig framlegging av prosjektarbeid for sensorer og medstudenter.
- En samtale med ekstern og intern sensor med utgangspunkt i prosjektrapporten og den muntlige fremleggingen

Det gis karakteren "godkjent/ikke godkjent".

Praksis og andre obligatoriske komponenter i studiet, som det blir redegjort for ved studiestart, må være gjennomført og godkjent/bestått før studentene får anledning til å gå opp til eksamenskomponent c) (skriftlig individuell prøve), og d) (prosjektarbeid).

Eksamenskomponent a) (skriftlig individuell prøve) under del I må være avlagt og bestått før kandidaten kan gå opp til de andre eksamenskomponentene under del II.

Karaktergivning I. avdeling

For å få den samlede karakteren for del II vektes karakteren fra semesteroppgave og skriftlig individuell prøve 1:1.

For å få samlet karakter for hele 1. avdeling vektes karakter på del I og samlet karakter på del II 1:2.

Ny eksamen/forbedring av karakter

Dersom eksamenskomponentene a), b), c), eller d) blir vurdert til "ikke bestått", kan studenten fremstille seg til ny eksamen i den angjeldende eksamenskomponenten. Det er også anledning til å forbedre karakteren innenfor hver enkelt av eksamenskomponentene a), b) eller c). Det gis ikke veiledning i forbindelse med ny eksamen/-forbedring av karakter.

Dersom prosjektarbeidet blir vurdert til "ikke godkjent", får prosjektgruppen tid på minimum en uke til å arbeide videre med prosjektet. Deretter blir det ny muntlig samtale med intern og ekstern sensor.

Dersom gruppen igjen får "ikke godkjent", skal hver av deltagerne gå opp til en individuell muntlig eksamen som tar utgangspunkt i prosjektarbeidets problemstilling. Tidspunkt for muntlig individuell eksamen blir fastsatt av instituttet.

Forsøksordning på studieretning for sosiale og emosjonelle vansker

Det vil for studieåret 2000/2001 bli satt i gang en forsøksordning knyttet til eksamen på studieretning for sosiale og emosjonelle vansker.

Eksamen på 1. avdeling del II, studieretning for sosiale og emosjonelle vansker, vil bestå av følgende komponenter:

- b) En individuell semesteroppgave knyttet til studieretningsdelen. Semesteroppgaven leveres i 3. semester. Det gis graderte tallkarakterer.
- c) Mappevurdering. En mappe bestående av ulike dokumenter leveres i 3. semester. Det gis graderte tallkarakterer. Retningslinjer gir nærmere beskrivelse av innholdet.
- d) En muntlig individuell prøve i slutten av 3. semester. Prøven tar utgangspunkt i de ulike dokumentene i studentens mappe, og vil justere karakteren som ble gitt med utgangspunkt i mappen.

Obligatoriske komponenter i studiet som for eksempel skoleovertakelse, praksis og prosjektarbeid må være gjennomført og godkjent. Eksamenskomponent a), skriftlig individuell prøve, under studiets del I må være avlagt og bestått før kandidaten kan gå opp til de andre eksamenskomponentene under del II. Karaktergivning Ved utregning av karakter vektes eksamenskomponent b) og eksamenskomponentene c) + d) likt. For å få samlet karakter for hele 1. avdeling vektes karakter på del I og samlet karakter på del II 1:2.

2. AVDELING

Generelt

Denne avdelingen omfatter to års fagstudier og utgjør siste avdeling i profesjonsstudiet.

Målsetting

Studiet skal kvalifisere for spesialpedagogiske arbeidsoppgaver innenfor forskning og utdanning, samt innenfor områdene diagnostisering, rådgivning, test og innovasjon. Teorigrunnlaget fra 1. avdeling utvides med områdene rådgivning, test og observasjon. Videre skal studentene på dette nivå få omfattende kjennskap til vitenskapsteori og forskningsmetode i relasjon til spesialpedagogiske problemstillinger, og opplæring i bruk av programmer innen dataanalyse. I studiet inngår det en hovedoppgave som skal dyktiggjøre studentene i vitenskapelig metode og danne grunnlag for forskning.

Opptak til studiet

Opptak til 2. avdeling forutsetter gjennomført cand. mag.-grad, hvor fullført 1. avdeling spesialpedagogikk (tilsvarende 2. avdeling under cand. paed. spec. studiet) inngår eller er tatt i tillegg. Karaktergrensen for opptak er satt til 2.7. Studenter med karakteren 2.5 eller bedre fra 1. avdeling (gammel 2. avdeling) er garantert studieplass.

Organisering/innhold

Studiet er organisert i 3 deler over 4 semestre:

- Del I Vitenskapsteori, design og metode (10 vektall)
- Del II Hovedoppgave (17 vektall)
- Del III Rådgivning og innovasjon (13 vektall)

DEL I - Vitenskapsteori, design og metode (10 vektall)

Dette studieemnet skal bestå av teoretisk kunnskap innenfor områdene vitenskapsteori, ulike forskningsmetoder, statistikk og forskningsformidling. På grunnlag av den skoloring studentene får, skal de være i stand til å oppsøke, avklare og avgrense sentrale spesialpedagogiske forskningsoppgaver. De skal videre forberede og planlegge et hovedoppgavearbeid. Sentralt står deltakelse i hovedoppgaveseminar hvor studentene utarbeider prosjektbeskrivelser som skal godkjennes. Deltakelse i hovedoppgaveseminarene er obligatorisk og må være gjennomført før studenten kan fremstille seg til eksamen.

Temaene fordeler seg slik:

- Vitenskapsteori
- Forskningsdesign
- Statistikk

Temaene er fordelt med et omfang og en arbeidsdeling i forholdet 1:7:2.

DEL II - Hovedoppgaven (17 vektall)

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid med relevans for det spesialpedagogiske fagområdet. Arbeidet skal omfatte planlegging, gjennomføring og utskriving av en hovedoppgave hvor studenten viser innsikt i aktuell forskning, teorier og metoder med relevans til oppgavens problemstilling.

Arbeidet med hovedoppgaven skjer under veiledning, og det arrangeres spesielle kurs knyttet til ulike deler av hovedoppgavearbeidet som f.eks. bruk av EDB, dataanalysemodeller, presentasjon og formidling av data.

Veiledningen skal ikke overstige 42 timer, inkludert veileders tid til lesing. Veileder tildeles etter at eksamen i vitenskapsteori, forskningsmetode og statistikk er be-

stått. Veiledningen må tas ut innenfor en maksimal tidsramme på 3 år fra 2. avdelingsstudiet påbegynnes og er obligatorisk.

DEL III - Rådgivning og innovasjon (13 vektall)

Innenfor dette studieemnet vurderes ulike rådgivningsteorier i forhold til hverandre og i forhold til de grunnleggende fasene i rådgivningsprosessen. Det legges vekt på teoretisk kunnskap og praktiske øvelser med egentrening. Videre gis det orientering og trening i bruk av tester som er særlig aktuelle i pedagogisk psykologisk rådgivningstjeneste. Det gis anledning til fordypning i ulike tester og observasjonsmetoder med vekt på å drøfte opplæringsmessige forhold. Studieemnet inneholder også tema med vekt på innsikt i forandrings-, organisasjons- og ledelsesprosesser. Særlig vektlegger det kunnskap om implementering av spesialpedagogiske tiltak i ulike organisasjoner, med vekt på kunnskapsorganisasjoner.

Det meste av undervisningen innenfor studiets del III er obligatorisk. Det vil bli gitt en utfyllende oversikt over dette ved studiestart. Det er adgang til å være borte inntil 20 % fra obligatorisk undervisning - all obligatorisk undervisning sees i utgangspunktet under ett. Det er likevel ikke anledning til å utebli fra et helt fagområde/-undervisningsbolck.

Temaene fordeler seg slik:

- Rådgivningsteori, ledelses-, organisasjons- og innovasjonsteori
- Rådgivningsredskap, ferdigheter og strategier i rådgivning og innovasjonsarbeid
- Rådgivningstrening og praksis

Temaene er fordelt med et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 5:4:4.

Studenter som har fullført 3. avdeling under cand.paed.spec.-studiet, har mulighet for å ta del III som videreutdanning (se

punkt om etter- og videreutdanning) for å oppnå cand.ed.-graden.

Praksis

Veiledet praksis skal knyttes til undervisning i rådgivning og innovasjon, og skal i første rekke legges til pedagogisk psykologisk tjeneste, de spesialpedagogiske kompetansesentra og andre liknende institusjoner/organisasjoner. Praksis skal knyttes til teori gjennom et forutgående kurs i testteori, test og observasjon og trening i rådgivning. Praksis utgjør tilsammen 6 uker, er obligatorisk og avsluttes med en praksisrapport. Praksis og praksisrapport må hver for seg være bedømt til "godkjent" før kandidaten kan fremstille seg til skriftlig individuell prøve (eksamenskomponent c).

Eksamen

Eksamen på 2. avdeling i spesialpedagogikk avholdes ordinært en gang i året og består av følgende komponenter:

a) Skriftlig individuell prøve i vitenskapsteori og forskningsmetode, og i statistikk, på tilsammen 8 timer, men fordelt på 2 dager med henholdsvis 5 timer og 3 timer. Det gis en samlet gradert tallkarakter.

b) Fremleggelse av hovedoppgaven i 3. semester. Det gis gradert tallkarakter.

c) Skriftlig individuell prøve på 6 timer. Den avlegges i 4. semester. Det gis gradert tallkarakter.

Eksamenskomponent a) Skriftlig individuell prøve i vitenskapsteori, forskningsmetode og statistikk må avlegges og består for eksamenskomponent b) Hovedoppgaven og c) Skriftlig individuell prøve i rådgivning og innovasjon. Komponent c) kan imidlertid avlegges før komponent b).

Hovedoppgaven vurderes av en sensor-kommisjon som er satt sammen av en veileder, en intern og en ekstern sensor.

Karaktergivning 2. avdeling: Ved fastsettelse av samlet karakter for 2. avdeling,

vektes de to skriftlige eksamenene og hovedoppgaven i forholdet 1:1:2.

Samlet karakter på profesjonsstudiet

Samlet karakter på profesjonsstudiet fastsettes på grunnlag av karakteren på 1. og 2. avdeling, og vektes i forholdet 3:4.

Ny eksamen/forbedring av karakter

Dersom eksamenskomponent a) eller b) eller c) blir vurdert til "ikke bestått", kan

studenten fremstille seg til ny eksamen i den angjeldende eksamenskomponenten. Det er også anledning til å forbedre karakteren innenfor hver enkelt av disse eksamenskomponentene.

Det gis inntil 5 timers veiledning i forbindelse med ny innlevering av hovedoppgave ved stryk.

Studietilbud utenfor profesjonsstudiet

MASTERGRAD/MASTER OF PHILOSOPHY IN SPECIAL NEEDS EDUCATION (M. PHIL. SNE)

Introduction

Most countries today recognise the need for developing educational services for all citizens - including people with special needs and/or disabilities. To establish optimal educational opportunities for children and young people with special educational needs, there is an urgent need to establish close collaboration concerning exchange of knowledge and experience between countries in different parts of the world. All parties involved will benefit from this kind of reciprocal, professional international contact.

Exchange of experiences in the field of special needs education could bring about improvements in teaching quality, curriculum quality, school quality and consequently improvement of individual development and learning. Such improvements could in turn allow many more students with learning problems to enjoy schooling in the least restrictive and as normal a way as possible in their local communities.

Many countries today are in the process of developing decentralised services for persons with special needs. This implies that families, schools and the local communities have a central role to play together with the habilitation/rehabilitation teams and/or resource centres in planning and implementing education and habilitation/rehabilitation programmes.

To meet the challenges embedded in the new developments all over the world, and to stimulate collaboration and networking between students and scholars from different countries and cultures, the Department of Special Needs Education at the University of Oslo, is offering an interna-

tional degree programme leading to the award of a Master of Philosophy in Special Needs Education (M. Phil. SNE).

The programme is in English and intended primarily for students in the field of special needs education from countries in development and Eastern Europe. These are people who aim at qualifying themselves for leading positions in the field of education and special needs education, or who intend - through scientific research and professional efforts, to contribute to the improvement of educational services for students with special educational needs / learning problems in their home countries.

Candidates from industrialised countries intending to prepare themselves for international research, cooperative ventures and supportive services, can also apply.

The Aims of the Programme

- To provide the candidates with a thorough knowledge of contemporary theory and research methods in special needs education
- To provide the candidates with a thorough knowledge of theoretical and practical issues regarding inclusive education.
- To teach the candidates to adjust the learning environment
- To convey insight into the practical application of principles and methods of educating and habilitating/rehabilitating persons of all ages in and outside the classroom
- To qualify the candidates for developing further the field of special needs education in their home countries through:

- development and dissemination of new knowledge, skills and attitudes regarding developmental potential of children and adults with special needs in society at large, and how to promote their development in the local community and local schools
- development and dissemination of new knowledge in special needs education and how to promote changes in the field of special needs education in their home countries
- development and dissemination of new knowledge and practical implementation in a decentralised, cross-professional (including parents) approach to education, habilitation/rehabilitation, and the role of special needs education in planning, implementing and evaluating the programmes
- improvement of understanding of the processes of learning as well as teaching skills for future training of staff needed in the field of special needs education and habilitation/rehabilitation in their home countries
- development of skills in training of staff in the field of special needs education, habilitation/rehabilitation in their home countries
- adaptation of educational approaches, theories, methods and educational materials to their home countries' culture and environmental resources.

Title and Degree

The Faculty of Education, University of Oslo, Norway, awards the Degree of Master of Philosophy in Special Needs Education (M. Phil. SNE), and gives the holder the right to use the same academic title.

Duration and Level of Study

The M. Phil. SNE is a 24 month full-time "sandwich" programme comprised of four parts with alternating periods of study in Norway and the home country:

Part I: Preparatory Project: Description of the situation in the home country. A paper on the rights, education and other services for children with special needs in the home country. 2 months: June - July in the home country.

Part II: Theories and Methods in Special Needs Education. Overview, special needs and research methods and design. 8 months: August/September - March/April in Norway.

Part III: Research and Thesis. Fieldwork, collection, organisation and analysis of empirical data in the home country. 9 months: April - December in the home country.

Part IV: Completion of Master's Degree. Finalising the thesis and final course work. 5 months: January - May in Norway

Credit Points

As indicated above, the Master's Degree Programme is built up of well-defined parts of specific duration. The completion of

each part adds a specified number of credit points. The total number of Norwegian credit points earned for completing the whole programme is 40 (or 120 ECTS credits). The credit points are distributed throughout the four parts of the programme in the following way:

- Part I:** Preparatory Project - 2 credit points (6 ECTS credits)
Part II: Theories and Methods in Special Needs Education - 15 credit points (45 ECTS credits)
Part III: Research and Thesis - 15 credit points (45 ECTS credits)
Part IV: Completion of Master's Degree - 8 credit points (24 ECTS credits)

The completion of requirements for the award of the M. Phil. SNE degree will normally take 4 semesters. As far as level is concerned, the degree corresponds to the Norwegian post-graduate degree termed "hovedfag".

Admission and Requirements

Admission to the M. Phil. SNE programme is based on one of the following combinations of requirements **1, 2 or 3:**

Combination of requirements 1

- 1.1** A completed first degree of University study of at least three years' duration beyond the Norwegian University matriculation requirement, e.g.:
 B.A., B.Sc. or B.Ed. in Special Needs Education or other relevant studies equivalent to this level, and accepted by the University of Oslo (UiO).
- 1.2** A minimum of 3 years full-time professional practice in special needs education - documented.

- 1.3** Candidates must have a good working knowledge of English. With the exception of those countries which are exempt from this requirement (refer to current regulations from the International Office, Department of Academic Affairs and Research Administration, UiO) all other candidates must document their proficiency in English by taking either the TOEFL test (Test of English as a Foreign Language) or the IELTS test (International English Language Testing System). A minimum score of 550 points on the TOEFL test or band 6.0 on the IELTS test must be achieved to qualify for admission.

Combination of requirements 2

- 2.1** A qualified teacher's training certificate - pre-school, primary or secondary.
- 2.2** A university or college study in Special Needs Education with a minimum of one year's full-time study. This study must be credited in the home country for teaching children and young adults with special educational needs. A combination of this study and the teacher's training certificate, 2.1 and 2.2, must qualify for a B.A., B.Sc. or B.Ed. or have been approved by the University Senate as equivalent to the level of a Bachelor's degree.
- 2.3** A minimum of 3 years full-time professional practice in special needs education - documented.
- 2.4** Candidates must have a good working knowledge of English. With the exception of those countries which are exempt from this requirement (refer to current

regulations from the International Office, Department of Academic Affairs and Research Administration, UiO) all other candidates must document their proficiency in English by taking either the TOEFL test (Test of English as a Foreign Language) or the IELTS test (International English Language Testing System). A minimum score of 550 points on the TOEFL test or band 6.0 on the IELTS test must be achieved to qualify for admission.

Combination of requirements 3

- 3.1** In special circumstances individual candidates may also be evaluated for admission when their educational background, professional training and experience is deemed by the Department of Special Needs Education to be the equivalent of the admission criteria as detailed in **1 or 2** above. Candidates may, in addition, be required to undertake supplementary courses before admission.
- 3.2** Candidates must have a good working knowledge of English. With the exception of those countries which are exempt from this requirement (refer to current regulations from the International Office, Department of Academic Affairs and Research Administration, UiO) all other candidates must document their proficiency in English by taking either the TOEFL test (Test of English as a Foreign Language) or the IELTS test (International English Language Testing System). A minimum score of 550 points on

the TOEFL test or band 6.0 on the IELTS test must be achieved to qualify for admission. Candidates with a previous education from Norway must have completed a "cand.mag." degree or the equivalent as a minimum degree requirement

Examination and Grade Scale

Candidates will receive continuous informal oral feedback about their study performance, e.g. regarding written papers completed as parts of study work related to the different courses.

The preparatory paper and autumn term paper in Part II (Term Paper I) are evaluated on a pass/fail basis.

The thesis, spring term paper in Part II (Term Paper II) and oral examinations in Part II and IV will be graded according to the following scale (English explanation in brackets provided solely to facilitate interpretation of grades):

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5 (outstanding performance)
Laudabilis	1.6 - 2.5 (from excellent to very good)
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2 (from good to satisfactory)
Non contemnendus	3.3 - 4.0 (meets minimum requirements)
Immaturus	4.1 - 6.0 (fail)

Candidates who fail in the examinations will be allowed to re-sit for new examinations. Please refer to current regulations concerning examinations for details.

The final degree certificate, which is issued in English, will give the overall grade. The grade obtained for the thesis is weighted such that it counts for 2/3 of the overall grade and all other examinations count for 1/3 (graded term paper and three oral exa-

minations). These four separate examinations are given an equal weighting when calculating this fraction. The title and grade of the thesis are, in addition, specified separately.

An additional explanatory sheet will list courses and examinations completed and grades obtained for the separate examinations together with an explanation of the grade system used at the University of Oslo.

Research project and thesis

The research undertaken should be relevant to the needs of the home country.

Candidates will altogether have approximately 14 months to complete the research work and the writing of the thesis.

A **complete draft of the thesis** must be presented not later than two (2) months before the end of part IV.

The **final thesis** should be approximately 50 - 80 pages in length, and must be submitted not later than one (1) month before the end of Part IV.

Programme - Outline of Structure and Content

Part I: Preparatory Part

1. Preparatory project: Description of the situation in the home country

The preparatory project consists of an outline of the educational and social situation for persons with special needs and/or disabilities in the candidate's home country. Collection of information and writing the paper should be done prior to arrival in Norway. The paper is to be presented in English and students are required to give an oral presentation of its content at the beginning of the period of study in Norway. The production and presentation of the paper is an obligatory part of the degree and candidates will be given feedback and evaluated on a pass/fail basis.

The topic for the paper is:

Laws, legislations and trends in your country that may influence the education, habilitation/rehabilitation and quality of life of children and young adults with special needs and/or disabilities - ideology and reality in the past and present.

The paper should be based on:

- Laws and policies relating to pre-school, primary and secondary education, paying special attention to the sections dealing with children and adults with special needs (including disabilities)
- Laws and practices dealing with the social welfare of children and adults with special needs and their families
- The goals and plans for the development of the educational and social system, especially as pertaining to the situation of children and adults with special needs. The progress in achieving these aims of the home country's national policy, and to what extent these aims are mandated by law
- Attitudes, beliefs and cultural traditions in the home country, and how the process of developing services for people with special needs is influenced by the socio-cultural context.

The paper should be up to a maximum of 10 pages in length, excluding appendices.

2. Topic for research and thesis

The candidates should consider in what area of special needs education a future thesis should be undertaken, and if possible identify the topic for future research and the thesis. Topics should be relevant to the needs of the home country.

If possible, ideas for a research proposal should be prepared before coming to Norway. If the candidate is affiliated to a

cooperation project between DSNE and the home country it is advisable that the topic chosen for the research and thesis has been previously discussed with the cooperative partners.

The topic for the thesis is subject to consideration and approval by the Department of Special Needs Education (DSNE), University of Oslo, Norway.

3. Proposal and appointment of advisers in the home country.

The official representatives of the local University or official authority responsible for the cooperation with DSNE shall suggest an adviser for the candidate. Several candidates from the same country may have the same or separate advisers. Advisers in the home country, termed local advisers, are to be approved by DSNE.

The duties of the local advisers will be:

- To give advice and support the candidate in his/her research and writing of the thesis, theoretically as well as in practical matters
- To be available at scheduled times for discussion or exchange of opinions regarding the research and thesis
- To cooperate with the DSNE adviser.

Candidates are themselves responsible for making appointments with the adviser.

Part II: Theories and Methods in Special Needs Education: A General Overview and Fields of Specialisation

The content of the courses is continuously being adjusted to take into account new knowledge and issues.

1. Introduction to the field of special needs education

General philosophy and the organisation of special needs education in Norway as compared to the home country.

The students will at this point be expected to give an oral presentation of their paper undertaken in the preparatory project.

2. General philosophy of learning and teaching

2.1 Special educational needs, disabilities and challenges for teachers

- What is special in teaching children and adults with disabilities?
- What is special in teaching children and adults in inclusive settings?
- Special educational needs and support for learning
- Special needs education at different ages and development levels
- Special needs education in different social and cultural settings
- Special needs education in a multi-professional perspective
- Special needs education in an historical perspective

2.2 Different approaches to learning and teaching

- Prevention and early detection of developmental problems, and early intervention strategies
- Organisation of special needs education: integration and inclusion
- Assessment and observation
- Communication and structured total communication
- Teaching approaches and classroom management
- Movement, drama, music and art as a tool in special needs education

- Community-based habilitation/rehabilitation: A decentralised family-based approach to habilitation/rehabilitation.

2.3 Training of staff for special educational needs services

- The teacher as mediator of learning experience
- Teacher/parent collaboration
- Interest groups
- Advising and/or counselling other professionals

3 Courses in the following subjects

Contemporary emerging perspectives on special educational needs will be compared with international, traditional and cultural concepts of special needs, disability and special needs education. Candidates who have specialised in any of the subjects mentioned below are encouraged to share their knowledge and experience with other members of the group. Special challenges in the candidates' home countries will be addressed through discussions.

- 3.1 Visual impairment
- 3.2 Hearing impairment
- 3.3 Learning difficulties
- 3.4 Developmental disabilities
- 3.5 Language and communication difficulties
- 3.6 Emotional and social difficulties
 - neglect and child abuse
- 3.7 Motor impairments
- 3.8 Health problems that may result in special educational needs
- 3.9 Multiple impairments

4. Research and project work

- 4.1 Introduction to design and methods in qualitative and quantitative research
- 4.2 Introduction to the theory of innovation and action research
- 4.3 Cultural and social barriers to research and educational change
- 4.4 Ethics in conducting research
- 4.5 Specialisation in one of the subjects given in the courses under part II, point 3
- 4.6 Preparation for research project and thesis
- 4.7 Development of research proposal including an in-depth study of the candidate's chosen area of specialisation

5. Excursions and observation

A limited number of excursions related to the given courses will be arranged to expose the candidates to practical special needs education in relevant practice places. Assignments may be given related to some of the excursions.

6. Term papers

Two term papers, which are to be written in English, are to be submitted during Part II. The autumn semester term paper (Term Paper I), which is to be related to theories about development and special needs and/or disabilities, will be evaluated on a pass/fail basis, whereas the spring semester term paper (Term Paper II), which will be based on a topic related to the thesis, will be graded according to the university's marking scale. (Please refer to section entitled "Examination and Grade Scale" for explanation.)

7. Examination

A comprehensive oral examination relating to the courses listed under Part II will be given at the end of Part II. This will be graded according to the university's marking scale. (Please refer to section entitled "Examination and Grade Scale" for explanation.)

Part III: Research in Home Country and Writing of Thesis.

1. Activities

This part consists of conducting research in the home country corresponding to the proposal made in Part I and its subsequent approval and preparations made in Part II.

The research will include the following steps:

- 1.1 Further studies of conceptual and theoretical frameworks pertaining in particular to the issues to be focused in the research project
- 1.2 Making necessary changes to the research design, finalising the preparations for data collection and possible innovation
- 1.3 Field work including data collection and innovation if applicable
- 1.4 Organising data collected
- 1.5 Starting data analysis
- 1.6 Drafting thesis.

2. Research and writing of thesis.

The research undertaken should be relevant to the needs of the home country.

Each candidate will have a Norwegian and a local adviser (candidate's home country)

2.1 Norwegian adviser - DSNE

- The main responsibility of providing advice during the research project

and the writing of the thesis remains with DSNE

- A group of professors will make up an advisory team from which each of the candidates will have his/her adviser appointed
- One professor may be the adviser for more than one candidate.

2.2 Local advisers (from candidate's home country)

- The adviser should, if possible, be from the university/college with which DSNE already has a cooperative agreement
- The adviser should, if possible, be proposed upon the candidate's arrival in Norway
- Local advisers are to be approved by DSNE
- Local advisers must confirm in writing their agreement to act as adviser for the named candidate/s.
- Local advisers must submit a completed «Report for Guidance»
- During the Norwegian adviser's visit to the candidate's home country there should be scheduled at least one meeting where the candidate, the local adviser and the Norwegian adviser are present.

2.3 Contact between Norwegian advisers and candidates during the field work period is important and can be maintained through:

- Correspondence between candidates and adviser (preferably through e-mail and fax)
- Up to two scheduled visits by the adviser
- The first to take place about two months after the candidate has returned to his/her home country

- The second visit will be agreed upon during the first visit or later
- Contact between DSNE's advisers and local advisers is of utmost importance.

1.4 Preparation for comprehensive oral examinations

2. Comprehensive oral examinations

Two comprehensive oral examinations will be held at the end of Part IV:

- 2.1 oral examination related to research methods
- 2.2 other subjects

Part IV: Completion of Master's Degree

1. Activities

1.1 Completion of thesis under guidance

- Finalising analysis of data
- Finalising the writing of the thesis

A **complete draft of the thesis** must be presented not later than two (2) months before the end of part IV. The **final thesis** must be presented not later than one (1) month before the end of part IV.

1.2 Course work - transfer og information, evaluation and upgrading of teachers

- Upgrading of teachers in special needs education
- Integration of knowledge from different disciplines
- Evaluation : quality of knowledge in the development process
- Transfer of information in higher education and in-service training

1.3 Electives

Students will have the opportunity for individual studies within their specific areas of interest. These studies may include library studies, school visits, visits to services relevant for the field of special needs education and other relevant fields.

3. Discussion and feedback

- 3.1 The discussion and feedback of the thesis will take place in front of a thesis committee. The thesis is to be submitted at least one (1) month before the completion of Part IV. The candidate loses the right to discuss and receive feedback on the thesis in the case of a late submission.

Literature

1. Obligatory reading

Obligatory reading is the prescribed reading related to the different courses and amounts to approximately 1500 - 2000 pages.

2. Selected reading

Selected reading is the literature related to the preparatory paper, term papers and thesis which the candidate has selected on an individual basis in partial cooperation with the DSNE advisers and which amounts to approximately 1500 pages.

2-ÅRIG STUDIUM I TOLKING FOR DØVE, DØVBLITTE OG DØVBLINDE

Målsetting

Målet med utdanningen er å gi grunnleggende kunnskaper om og ferdigheter i tolking av språklige meddelser til og fra døve, døvblitte og døvblinde med vekt på sentrale disipliner som språkvitenskap, ikke-verbal kommunikasjon, leksikon og grammatikk og analyse av tegnspråktekster. Studiet skal også gi studentene innsikt i språksituasjonen i Norge og Norden, samt gi studentene kunnskaper om de etiske og juridiske aspekter ved tolkeyrket.

Opptak til studiet/forkunnskaper

- generell studiekompetanse (3-årig videregående skole, linje for allmennfag eller tilsvarende)
- kommunikative ferdigheter i tegnspråk (opptaksprøve)
- normalt syn, hørsel og bevegelighet
- det forutsettes ferdighet i tastaturbehandling, eller at studenten tilegner seg disse i 1. semester.

Organisering

Studiet er organisert som et fulltidsstudium over 2 år (40 vektfull).

Undervisningen vil vekse mellom forelesninger, trening i språklaboratorium og praktisk tolketrening. Noen delemner vil ha de samme betegnelsene i studiets første og annet studieår. Innholdet i delemnene vil imidlertid bli forskjellig, i og med at store deler av det andre studieåret utgjør fordypninger. Som et eksempel kan nevnes at innenfor delemnet tolkeprosessen (tolketeori) vil forelesningenes innhold være avhengige av den brukergruppen (døve, døvblitte, døvblinde) det skal tolkes for.

Innhold 1. år

Studiets 1. år tar sikte på å gi studentene basale, teoretiske kunnskaper om de forskjellige brukergruppene og en grunnleggende innføring og ferdighetstrening i de kommunikasjonsmetoder som brukes.

Tolketeori

Studieemnet skal gi studentene en teoretisk bakgrunn for å forstå de prosesser som skjer i en tolkesituasjon.

Delemner:

- konsentrasjonsøvelser
- teoretiske prinsipper for hukommelse
- kommunikasjonsteori knyttet til tolking og oversettelse
- oversettelsesteori
- tolkeprosessen

Talking

Studentene skal få kunnskap om og praktisk trening i tolking til og fra tegnspråk, tolking med tegn som støtte til munnavlesning, samt skrive-tolking.

Studentene skal få trening i de kommunikasjonsmetodene og de kombinasjonene av disse som brukes.

Det arbeides hovedsakelig med simultantolking, men studiet omfatter også resymé- og simultantolking tilpasset en eller flere mottakere og i forskjellige tolkesituasjoner.

Delemner:

- tospråklig tolking (tegnspråk til talespråk og talespråk til tegnspråk)
- håndalfabeter
- skrive-tolking
- tegn som støtte til munnavlesning (TSS)

*Døve, døvblinde og døvblittes situasjon i samfunnet***Delemner:**

- brukergruppenes situasjon
- miljøet, kultur og organisasjoner
- konsekvenser av syns- og hørselstap
- tekniske hjelpemidler
- lovverk relatert til brukergruppene

Kommunikasjon og språk

Studieemnet skal gi studentene en teoretisk innføring i aspekter ved kommunikasjon og språk som er relevante for deres framtidige yrkesutøvelse.

Delemner:

- generell kommunikasjonsteori
- innføring i språkvitenskap
- ikke-språklig kommunikasjon
- aspekter innenfor sosiolingvistik
- ulike kommunikasjonsformer blant døve, døvblitte og døvblinde
- forholdet mellom tale- og skriftspråk
- språkforholdene i Norge og Norden

Norsk

Studieemnet skal øke studentenes kunnskaper om norsk tale- og skriftspråk slik at studentenes aktive og passive språk blir mer nyansert og presist.

Delemner:

- arbeid med ordforråd og språklige nyanser bl.a. flertydighet
- register og stil
- dialekter
- trening i muntlig bruk av språket

Tegnspråk

Studieemnet skal øke studentenes kunnskaper om tegnspråk generelt og norsk tegnspråk spesielt. Studentene skal også arbeide med å utvikle sine praktiske ferdigheter i norsk tegnspråk.

Delemner:

- leksikon og grammatikk
- analyse av tegnspråktekster
- blandingsformer
- håndalfabet (bl. a. norsk og internasjonalt)
- teksttyper / sjangre
- trening i praktisk tegnspråk

Yrkesrolle/etikk

Studieemnet skal gi studentene kunnskaper om de etiske og juridiske aspekter ved tolkeyrket.

Delemner:

- kollegaveiledning
- tolkens yrkesrolle
- taushetsplikt og yrkesetiske retningslinjer
- den offentlige tolketjeneste
- tolkeorganisasjoner

Innhold 2. år

Studiets 2. år vil være en videreføring tolke- og oversettelsesmetodiske og språkvitenskapelige aspekter, som vil gi studentene muligheter til fordypning og profesjonalisering innenfor ulike tolkeområder. I andre studieår innføres også emnet tolking til / fra døvblinde, samt ledsaging, beskrivelse etc. for denne gruppen tolkebrukere.

Tolketeori

Studieemnet skal gi studentene en bredere teoretisk bakgrunn for å forstå de prosesser som skjer i en tolkesituasjon.

Delemner:

- kommunikasjonsteori knyttet til tolking og oversettelse
- ulike oversettelsesteoretiske perspektiver
- ulike beskrivelsesmodeller for tolkeprosessen

Talking

Studieemnet skal i det andre studieåret gi studentene muligheter til økte kunnskaper om og ferdigheter i enspråklig og tospråklig tolking, inkludert tolking til og fra døvblinde

Delemner:

- simultantolking og annen oversetting mellom norsk tegnspråk og norsk talespråk (begge veier)
- ulike former til tolking til og fra døvblinde (tegnspråk i begrenset synsfelt, tegnspråk taktilt, håndalfabeter, tydelig tale, kombinasjonsformer).
- tolking med tegn som støtte til munnavlesning (TSS)
- skriveolking
- punktskrift

Norsk

Studieemnet skal videreutvikle studentenes kunnskaper om reseptive og produktive ferdigheter i norsk tale -og skriftspråk som grunnlag for en mest mulig nyansert og korrekt tolking.

Delemner:

- nordiske talespråk

- typer av prosa
- språkbruksanalyse
- sosiolekter
- stil-og sjangerbrudd

Tegnspråk

Studieemnet skal videreutvikle studentenes kunnskaper om tegnspråk generelt og norsk tegnspråk spesielt. Studentene skal også arbeide med å videreutvikle sine praktiske ferdigheter i norsk tegnspråk.

Delemner:

- grammatikk
- transkripsjon
- fagterminologi
- nordiske tegnspråk - innføring
- ulike teksttyper og stilistiske trekk
- trening i egne tegnspråkerferdigheter gjennom praktiske øvelser og trening i avlesning, samt gjennom analyse av tegnspråktekster

Yrkesrolle/etikk

Studieemnet skal bidra til å bevisstgjøre studentene på yrkesrollen i et samfunns-perspektiv. Studentene skal tilegne seg kunnskaper om og få praktisk trening i hvordan yrkesskader kan forebygges.

Delemner:

- veiledning
- yrkesskader, avspenning
- psykososiale forhold
- organisering av tolketjenesten

Beskrivelse, ledsaging, mobilitet, tekniske hjelpemidler

Studieemnet skal gi studentene kjennskap til de prinsipper som ligger til grunn for utvelgelse av relevante momenter ved beskrivelse. Studentene skal få en teoretis

forståelse og en praktisk erfaring med mobilitet, inkludert ledsaging.

Delemner:

- prinsipper for utvelgelse av momenter og trening i beskrivelse av disse
- ledsaging i teori og praksis
- mobilitets-teknikker
- bruk av tekniske hjelpemidler

Obligatoriske komponenter

For å kunne gå opp til eksamen må interne prøver og ekstern praksis være gjennomført og godkjent. De interne prøvene omfatter skrivevolking og punkttskrift. Undervisningen er obligatorisk.

Praksis

Studentene skal totalt ha 12 ukers ekstern praksis med veiledning i løpet av de to studieårene. De første ukene vil være observasjonspraksis. Deretter vil praksisperiodene inneholde mer og mer praktisk tolking, under veiledning.

Studentene må være forberedt på at praksisstedene både i første og andre studieår kan være geografisk spredt og medføre kveld-, helge- og døgnopphold.

Det legges primært opp til blokkpraksis, men studentene må også være forberedt på punktpraksis.

Den eksterne praksisen vurderes til godkjent/ikke godkjent. Ekstern praksis må være godkjent for at kandidaten skal kunne avlegge individuell skriftlig eksamen.

En student som ikke har fått godkjent ekstern praksis, har anledning til å fremstille seg på nytt i praksis én gang. Ved ny fremstilling oppnevnes ny praksisveileder som skal vurdere studenten. Når denne praksisperioden er avsluttet, skal de nye praksisveilederne, i møte med faglig koor-

dinator for tolkestudiet, fastsette den endelige vurderingen.

Eksamen

2-årig studium i tolking for døve, døvblitte og døvblinde består av følgende eksamenskomponenter:

1. Praktisk individuell eksamen i:

- tolking med tegn som støtte til munnnavlesning (TSS)
- tolking for døvblinde (tegnspråk taktilt, tegnspråk i begrenset synsfelt)
- tolking mellom norsk tegnspråk og norsk talespråk

Delene under eksamenskomponent 1 avholdes i løpet av andre studieår, og vurderes godkjent/ikke godkjent.

2. Prosjektarbeid organisert som gruppearbeid som skal omfatte:

- en skriftlig rapport
- en muntlig fremlegging for medstudenter og sensorer

Prosjektarbeidet skal leveres i 2. semester av 2. studieår, innen frist fastsatt av instituttet, dog ikke senere enn en måned før utviklingen av den individuelle skriftlige eksamen (eksamenskomponent 3). Prosjektarbeidet vurderes godkjent/ikke godkjent.

3. Individuell skriftlig 6-timers eksamen:

Eksamen avholdes i slutten av siste semester og vurderes med gradert tallkarakter. Før kandidaten kan avlegge eksamenskomponentene 1 og 3 (praktiske eksamen i tolking og individuell skriftlig eksamen) må interne prøver, ekstern praksis og eksamenskomponent 2 (prosjektoppgaven) være gjennomført og godkjent.

Karakterutskrift gis på anmodning til UV studentinformasjon når alle deler av eksamen er avlagt og bestått.

Ny eksamen/forbedring av karakter

Eksamenskomponent 1: Hvis en student på en eller flere deler av de praktisk individuelle eksamenskomponentene blir vurdert til "ikke godkjent", gis studenten mulighet til å gå opp til ny eksamen i den eller de delene dette gjelder inntil to ganger. Fremstilling til ny eksamen skjer normalt i forbindelse med ordinær eksamen og innenfor en tidsramme på 4 år fra tolkestudiet ble påbegynt. Oversittes denne fristen, må begge eksamenskomponentene tas på nytt. Når særlige grunner foreligger, kan det gis dispensasjon fra fristbestemmelsene. Søknad sendes instituttet.

Studenten har et tilbud om inntil 10 timer veiledning i perioden frem til ny eksamen. Studenten har selv ansvar for å ta kontakt med instituttet hvis veiledning ønskes. Ekstern veileder skal godkjennes av instituttet.

Eksamenskomponent 2: Dersom prosjektarbeidet blir vurdert til "ikke-godkjent", får prosjektgruppen en uke til å arbeide videre med prosjektet. Deretter blir det ny muntlig samtale med intern og ekstern sensor. Dersom gruppen igjen får "ikke godkjent", skal hver av deltagerne gå opp til en individuell muntlig eksamen som tar utgangspunkt i prosjektarbeidets problemstilling. Ved slik individuell muntlig eksamen blir det oppnevnt nye sensorer. Instituttet fastsetter tidspunktet for individuell muntlig eksamen. Hvis individuell muntlig eksamen legges til etter tidspunktet for individuell skriftlig eksamen, vil den sistnevnte ikke bli sensurert hvis kandidaten blir bedømt "ikke godkjent" på individuell muntlig eksamen.

Eksamenskomponent 3: Hvis kandidaten på individuell skriftlig eksamen oppnår karakteren immaturus/"ikke godkjent" eller ønsker å forbedre sin karakter gis han /hun mulighet til å fremstille seg til ny eksamen. Det gis ikke veiledning. Fremstilling til ny eksamen kan bare skje i forbindelse med neste ordinære eksamen og innenfor

en maksimal tidsramme på 4 år fra tolkestudiet ble påbegynt. Oversittes denne fristen, må alle eksamenskomponentene tas på nytt. Når særlige grunner foreligger, kan det gis dispensasjon fra fristbestemmelsen. Søknad sendes instituttet.

GRUNNFAG TEGNSPRÅK

Målsetting

Målet er å gi grunnleggende lingvistiske kunnskaper om norsk tegnspråk, med vekt på sentrale disipliner som språksymbolers oppbygning, morfologi og syntaks, og gi en bredere orientering i faget hvor også samfunnsmessige, kulturelle og historiske sider ved språkstudiet tas opp.

Opptak til studiet / forkunnskaper

Faget krever primærspåklig kompetanse i tegnspråk for studenter som er døve primærbrukere eller som er hørende med morsmålskompetanse i tegnspråk. Det arrangeres en opptaksprøve for å teste søkerens ferdigheter i tegnspråk. Inntil 1/3 av studentkullet kan være hørende. Det kreves gjennomført et førstesemesterstudium (lingvistikkvarianten, eventuelt en annen variant supplert med forprøve i lingvistikk). Gode norskkunnskaper og lesekunnskaper i engelsk er en forutsetning for å gjennomføre studiet. Det tas opp maksimum 20 studenter på studiet.

Organisering

Studiet er organisert som et fulltidsstudium. Undervisningen gis på tegnspråk, men i noen sammenhenger på norsk tolket til tegnspråk.

Undervisningen er å anse som en del av fagets pensum, og den er obligatorisk. Det forutsettes at studentene deltar aktivt i undervisningen som gis i form av forelesning og seminar.

Faget er bygget opp som to semesteremner (2 x 10 vektall). Det første (10 vektall) avsluttes med eksamen. De studentene som ønsker å gå videre, vil bygge på med tillegget i andre semesteremne (10 vektall) med eksamen.

I løpet av studietiden i andre semesteremne er det lagt inn en semesteroppgave. Temaet for semesteroppgaven formuleres av studenten. Faglærer gir veiledning på problemstilling. Oppgavens omfang skal være på inntil 20 sider (eventuelt et videoopptak på tegnspråk på ca. 30 minutter) og tilsvarer ca. 3 ukers heltidsarbeid.

Studentene kan regne med et begrenset antall individuelle veiledningstimer samt gruppeveiledning i seminarform.

Innhold

Første semesteremne i tegnspråk

Tema 1: Innføring (vektall 2)

- Forskjeller og likheter mellom tegnet og talt språk
- Forholdet mellom verbal og ikke-verbal kommunikasjon
- Sosiolingvistisk innføring: Hvem er døv/tegnbruker?
- Generell og norsk tegnspråkhistorie
- Metoder i tegnspråkrelevant forsknings- og utviklingsarbeid

Tema 2: Fonologi / leksikon (vektall 3)

- Klassisk modell av tegns oppbygning
- Ulike metoder for å notere tegn
- Transkripsjonsøvelser
- Oversikt over andre modeller
- Non-manuelle komponenter
- Etymologi og ikonisitet
- Historisk forandring og nydanning
- Tegnforråd og tegnordbøker

Tema 3: Morfologi (vektall 3)

- Pronomener og pronominal peking
- Substantiv/verb-par
- Distribusjon
- Proformer
- Non-manuelle komponenter med adjektival/adverbial funksjon
- Referanse med henblikk på rom og tid

Tema 4: Kultur, samfunn og historie (vektall 2)

- Døvehistorie (døves levekår og undervisning)
- Døve i litteraturen
- Organisasjonsliv
- Andre lands tegnspråk
- Fortellertradisjon
- Person- og stedstegn
- Dialekter og sosiolekter
- Tegnspråkpoesi

Andre semesteremne i tegnspråk

Tema 5: Syntaks (vektall 4)

- Setningsledd
- Ulike setningstyper
- Nonmanuell ledd- og setningsmarkering
- Kongruens
- Transkripsjonsøvelser

Tema 6: Tekst og semantikk (vektall 3)

- Grensemarkører
- Turtakingssignaler
- Deiktisk og anaforisk referanse
- Stil

- Synsvinkel
- Innføring i semantikk
- Oversettelsesteori og -øvelser

Tema 7: Barnetegnspråk/døves tospråklighet (vektfall 3)

- Allment om språkutvikling
- Døve barns tegnspråkutvikling
- Allment om tospråklighet
- Hvordan fungerer tegnspråk og norsk for døve?
- Tospråklig døveundervisning
- Orientering om blandingsformer av tegnet og talt språk

Eksamen

Grunnfaget er delt i to semesteremner hvert avsluttet med eksamen. Betingelsen for å gå opp til eksamen er at studenten har deltatt i minst 75 prosent av undervisningstiden. For å gå opp til eksamen i grunnfagstillegget må eksamen i semesteremne være avlagt og bestått.

Første semesteremne i tegnspråk

Eksamen i semesteremne i tegnspråk består av:

- En individuell 6-timers skriftlig eksamen med gradert tallkarakter.

Den skriftlige eksamen for semesteremnet kan eventuelt være i form av en hjemmeoppgave, eller etter søknad i form av en 6-timers prøve med video på tegnspråk.

Andre semesteremne i tegnspråk

Eksamen i andre semesteremne i tegnspråk består av:

- En individuell semesteroppgave som skal være knyttet til et av temaene i studiet
- En individuell muntlig eksamen som kan justere karakteren fra semesteroppgaven med inntil 3 tideler

Den muntlige eksamen tar utgangspunkt i semesteroppgaven (evt. hjemmeoppgaven) og i pensum.

Semesteroppgaven skal besvares skriftlig eller ved bruk av video på tegnspråk (sammen med en skriftlig innholdsfortegnelse og et skriftlig sammendrag).

Samlet grunnfagskarakter

I den endelige grunnfagskarakter teller de to delene, første og andre semesteremne likt.

MELLOMFAG TEGNSPRÅK

Mellomfag tegnspråk består av grunnfag tegnspråk pluss et to-semester, halvtids påbyggingsstudium normert til 10 vt. utover grunnfaget. Påbyggingsstudiet kalles mellomfagstillegget. Det er ikke mulig å ta eksamen i fullt mellomfag i samme semester.

Opptak til studiet

- 1) Bestått eksamen fra Examen philosophicum
- 2) Bestått eksamen fra forprøve i fonetikk og lingvistikk
- 3) Bestått eksamen i grunnfag tegnspråk

Det vil bli tatt opp maksimum 20 studenter
Det er ikke opptak til studiet, studieår 2000/01.

Målsetting

Målet er å videreføre og utdype kunnskaper fra grunnfaget, og slik utvikle evnen til kritisk analyse.

Organisering

Studiet er organisert som et deltidsstudium over ett år. Det vil normalt bli gitt 2-3 timer undervisning i uken. Undervisningen gis på tegnspråk, og i noen sammenhenger på norsk tolket til tegnspråk.

Studietilbudet gis ikke hvert år. Hvorvidt studietilbudet gis, vil avhenge av student- og lærersituasjonen. Mellomfagstillegget i tegnspråk skal alternere med grunnfag tegnspråk. Grunnfag tegnspråk vil bli gitt oftere enn mellomfagstillegget.

Undervisningsformer

Undervisningen er en kombinasjon av forelesninger og seminarer. Det forutsettes at studentene deltar aktivt i undervisningen gjennom gruppearbeid, seminarinnlegg og plenumsdiskusjoner. Undervisningen er obligatorisk. Studentene skal i tillegg forfatte en semesteroppgave.

Innhold

Mellomfagstillegget gir utdypende kunnskaper i forhold til grunnfaget.

Mens grunnfaget omfatter mange forskjellige tema innenfor lingvistikk, tospråklighet, språkutvikling, kultur og historie, er mellomfagstillegget konsentrert om 3 komponenter. Minst en av komponent I og II skal være fonologi, morfologi, leksikon eller syntaks. Komponent III er seminar med oppgaveskriving.

Komponent I og II

Innholdet i komponent I og II vil kunne variere fra år til år. Grunnen til variasjon skyldes bl.a. at området er i stadig utvik-

ling. Det vil omfatte emner som fonologi (f.eks. videreføring av alternative modeller for tegnstrukturen, historisk forandring), morfologi (f.eks. typologi, tegndanning, modifikasjon, polysyntetiske tegn), leksikon (f.eks. ikonistet, terminologiutvikling), syntaks (f.eks. setningsledd, setningsmarkering, bruk av tegnrommet), semantikk (f.eks. betydningsendring), teklingvistikk (f.eks. synsvinkel, sjangre), tospråklighet og sosiolingvistikk.

Komponent III

Øvelse i selvstendig analyse og beskrivelse av tegnspråk dokumentert gjennom akryv deltaking i seminar samt semesteroppgave.

Pensum for komponent III blir knyttet til den enkelte students semesteroppgave.

Eksamen

Eksamen i mellomfagstillegget består av:

- En individuell 6-timers skriftlig eksamen i komponent I og II med gradert tallkarakter i første studiesemester.
- En individuell semesteroppgave med gradert tallkarakter i andre studiesemester, som skal være levert inn senest 6 uker før den muntlige prøven.
- En individuell muntlig prøve i andre studiesemester.

Etter søknad kan den individuelle 6-timers skriftlige eksamen erstattes av en tegnspråklig videoinnspilt besvarelse.

Temaet for semesteroppgaven formuleres av student. Faglærer gir veiledning på problemstilling.

Semesteroppgaven kan forfattes skriftlig eller på tegnspråk med videoinnspilling. En skriftlig semesteroppgave skal i tillegg til ca. 20 maskinskrevne sider, omfatte et videogram med sammendrag på tegnspråk. En tegnspråklig semesteroppgave skal i til-

legg til et videogram på ca. 30 minutter, omfatte en skriftlig innholdsfortegnelse og et skriftlig sammendrag.

Den muntlige prøven tar utgangspunkt i semesteroppgaven.

Det blir lagt vekt på forståelse og kunnskaper, på evne til å fremstille og på evne til å samtale om et faglig emne. Nettopp denne form for aktivitet kan en øve opp gjennom aktiv deltaking i undervisningen og i grupper. Hensikten med muntlig eksamen er å gi kandidatene mulighet til å få vist kunnskaper og resonnement på en annen måte enn ved skriftlig prøve/videoinnspilling.

Karaktersetting

Det gis gradert tallkarakterer.

Ved utregning av karakter i mellomfags-tillegget teller den skriftlige eksamen og semesteroppgaven med den muntlige justerende prøven likt. Ved utregning av den endelige mellomfagskarakteren teller grunnfagskarakteren og karakteren for mellomfagskarakteren som 2:1.

Samlet mellomfagskarakter fastsettes etter muntlig eksamen.

GRUNNFAG TEGNSPRÅK II

Opptak til studiet

Faget er for studenter uten tidligere kjennskap til tegnspråk og som ønsker å lære dette fra grunnen av. Opptakskravet er generell studiekompetanse. Det kreves også gjennomført et førstesemesterstudium (linvistikkvarianten, event. en annen variant supplert med forprøve i lingvistikk).

Mål

Undervisningen i grunnfag i tegnspråk II (dvs. første og andre semesteremne) har som fellesmål:

- Å utvikle studentenes kommunikative kompetanse, dvs evne til å kommunisere på tegnspråk på en hensiktsmessig måte i ulike situasjoner
- Å gi studentene et kunnskapsgrunnlag om norsk tegnspråk
- Å gi studentene kunnskap om døves kultur og historie
- Å gi studentene sosial kompetanse i møte med ulike tegnspråklige miljø
- Å gi studentene kunnskaper om språklæringsprosesser og om døves tospråklighet.

Studiets innhold er beskrevet nærmere i forhold til 2 kompetanseområder, nemlig språklig kompetanse og kulturell kompetanse. Den praktiske opplæringen i tegnspråk vektlegges like mye som teoriundervisningen.

Organisering

Studiet er organisert som et fulltidsstudium. Forholdstallet mellom teori og praksis bør være 1:4. Faget er bygget opp som 2 semesteremner (2x10 vektall) :

- A) Første semesteremne i tegnspråk II, og
- B) Andre semesteremne i tegnspråk II

Første semesteremne avsluttes med eksamen (10 vektall). De studentene som ønsker å gå videre, kan bygge på med andre semesteremne også med avsluttende eksamen (10 vektall).

Arbeidsformer

Grunnfag i tegnspråk II er et ferdighetsfag som krever mye tegnspråktrening. Denne treningen vil derfor i stor grad være

basert på kommunikatív undervisning. Teoriundervisningen i tegnspråk skal være en støtte for utprøving av grammatikk og språkfunksjoner.

Undervisningen for den praktiske delen gis på tegnspråk, mens det i den teoretiske delen varierer etter sammenheng.

Undervisningen er å anse som en del av fagets pensum, og den er obligatorisk. Det forutsettes at studentene deltar aktivt i undervisningen som gis i form av forelesninger, seminar og gruppearbeid.

I tillegg til den timeplanlagte undervisningen må studentene bruke tid på selvstudier og hjemmearbeid.

I løpet av studietiden på semesteremnet er det lagt inn en prosjektoppgave. Temaet for prosjektoppgaven som skal fokusere på døves kultur, formuleres av studenten. Faglærer gir veiledning på problemstilling. Oppgavens omfang skal være inntil 20 sider og tilsvare ca. 3 ukers heltidsarbeid.

Starten på studiet er organisert som et 4-ukers intensivt språkkurs. Oppstartingskurset skal være et språkbud for studentene og bidra til at gruppen blir kjent.

I den grad kapasiteten tillater det, kan studentene regne med noe veiledning, individuelt og i gruppe.

Studentene oppfordres til selv å delta i arrangementer og aktiviteter i døvemiljøet - dette bør anses som en del av studiet.

Delmål

Første semester skal ha som mål:

Studentene skal ha tilegnet seg grunnleggende ferdigheter i norsk tegnspråk slik at de kan forstå og selv delta i enkle samtaler om hendinger i hverdagen. De skal kunne forstå enkle tegnspråktekster på video. Studentene skal ha tilegnet seg kunnskaper om døves kultur og historie.

Stikkord : Enkel samtale.

Andre semester skal ha som mål: Studentene skal videreutvikle sine språklige ferdigheter og utdype sin språkteoretiske innsikt. De skal utvide sin innsikt i og er-

faring med tegnspråkbruk og øke sin sosiokulturelle kompetanse. Målet er at de skal kunne forstå og selv delta i samtaler om de fleste av dagliglivets hendelser og gjøremål. De skal kunne forstå tegnspråktekster på video om ulike emner fortalt av språk-modeller i ulike aldre og med variert skolebakgrunn.

Stikkord : Enkel fortelling.

Innhold

Første semester Grunnfag i tegnspråk II :

A) Språklig kompetanse

Området omfatter både utvikling av språklig egenferdighet, innsikt i språkbruksregler og kunnskaper om språkets struktur og oppbygning.

Studentene skal bl.a:

- ha utviklet sin evne til og bevissthet om visuell oppmerksomhet (f.eks. turtakingsregler)
- ha utviklet tegnspråkferdigheter på et grunnleggende nivå
- ha kunnskap om og ferdigheter i grunnleggende språklige trekk
- kjenne til et utvalg av enkle tegnspråktekster på video
- ha tilegnet seg kompetanse for språklig samhandling med tegnspråkbrukere
- kunne ta i bruk virkemidler fra drama og mime som kan bidra til å visualisere kommunikative uttrykk.

Stikkord : Enkel samtale

B) Kulturell kompetanse

Området omfatter emner som utvikling av tegnspråk i og utenfor døveskolene, døves historie, kultur og organisasjoner, og deres kamp for likestilling og rettigheter i samfunnet.

Studentene skal bl.a :

- ha tilegnet seg kunnskap om døves kultur og historie
- ha tilegnet seg kunnskap om hvordan tegnspråk har fått status som eget språk
- ha tilegnet seg kunnskaper om døve som språklig og kulturell minoritet i Norge
- ha tilegnet seg innsikt i språk- og kommunikasjonssituasjonen til ulike grupper av døve og tunghørte.

Stikkord: Forståelse for døvekultur og historie

Andre semester Grunnfag i tegnspråk II :

A) Språklig kompetanse

Språklig kompetanse skal videreføre det praktiske og teoretiske arbeidet fra semesteremnet slik at studentene får økt innsikt i språkbruk og sjangermuligheter og viten om grammatiske trekk. Studentene skal arbeide for å forstå mer komplisert tegnspråk og oppnå større variasjon og bredde i egenproduserte tekster.

Studentene skal bl.a :

- ha videreutviklet sine ferdigheter i å forstå og bruke tegnspråk til å kunne kommunisere utvungent om allmenne samtaleemner
 - ha utvidet sin kunnskap om og innsikt i oppbygningen av norsk tegnspråk
 - ha tilegnet seg kunnskap om språket i sentrale teksttyper i tegnspråk (sjangerkunnskap)
 - ha kunnskap om språklig variasjon hos ulike tegnspråkbrukere
 - kunne bruke og beskrive sentrale språklige virkemidler og språktrekk.
- Stikkord : Enkel fortelling

B) Kulturell kompetanse

Området omfatter en videre skolering i de døves situasjon i det norske samfunn, samt en innføring i internasjonalt perspektiv i tegnspråkets status og døves situasjon. Dessuten skal det omfatte innsikt i tospråklige og tokulturelle forhold i samfunnet generelt og for døve spesielt.

Studentene skal bl.a:

- ha tilegnet seg kunnskap om døve i et internasjonalt perspektiv
- kjenne til variasjoner i norsk tegnspråk
- kjenne til andre kommunikasjonsmåter som døve og tunghørte bruker
- kjenne til hvordan internasjonale organisasjoner for ulike grupper av døve og tunghørte har vokst frem og fungerer
- ha kjennskap til og innsikt i språklæringsprosesser og tospråklighet generelt
- ha kjennskap til døves tospråklighet

Stikkord : Tospråklighet og kommunikasjonsformer

Eksamen

Grunnfaget er delt i to semesteremner, hvert avsluttet med eksamen. For å kunne gå opp til eksamen i første og andre semesteremne som tilsammen utgjør Grunnfag tegnspråk II, må studentene ha tilfredsstillt de obligatoriske krav som stilles for hvert enkelt semesteremne. Betingelsen for å gå opp til eksamen for begge semesteremner er bl.a at studenten har deltatt i minst 75 % av undervisningstiden.

For å gå opp til eksamen i andre semesteremnet av grunnfaget, må eksamen i første semesteremnet være avlagt og bestått. Vurderingsgrunnlaget for å fastsette karakter er todelt i begge 10-

vektfalls-enhetene. Hver av delene utgjør 50 % av den endelige karakteren.

Eksamen i første semester Grunnfag i tegnspråk II

Eksamen består av :

- En individuell prosjektoppgave som skal være knyttet til et av hovedmomentene i studiet.
- En individuell 3-timers eksamen i tegnspråk på video som teller 50 %.

Det gis gradert tallkarakter. Hver eksamenskomponent teller 50% av den samlede karakter for første semesteremnet.

Eksamen i andre semester Grunnfag i tegnspråk II

Eksamen består av :

- En individuell 6-timers skriftlig eksamen som teller 50 % av karakteren.
- En individuell 4-timers eksamen i tegnspråk på video som teller 50 %.

Det gis gradert tallkarakter. Hver eksamenskomponent teller 50% av den samlede karakter for andre semesteremnet.

Samlet grunnfagskarakter

I den endelige grunnfagskarakter teller karakteren for første og andre semesteremnet likt, dvs. 50%.

SEMESTEREMNE: TEGNSPRÅK OG KOMMUNIKASJON (MODUL 0)

Målsetting

Målet med modul 0 er å gi midlertidig godkjente døvetoalker økt kompetanse i kommunikasjon og tegnspråk. Gjennomført og bestått modul 0, gir grunnlag for opptak til modul 2. Modul 2 omhandler tolking fra talespråk til tegnspråk og fra tegnspråk til talespråk. Gjennomført og bestått modul 2, gir studentene offentlig godkjenning som døvetoalk. (Modul 1 omhandler tolking for

døvblitte). Modul 1 og modul 2 er enda ikke opprettet.

Opptak til studiet

Kravene til opptak er midlertidig godkjenning som døvetoalk, samt normalt syn, hørsel og bevegelighet. Studenter uten studiekompetanse vil ikke få vektfallsuttelling for gjennomført semesteremnet.

Organisering

Studiet er organisert i form av tre samlinger og en praksisperiode, fordelt over et år. Hver samling og praksisperioden vil ha en varighet på to uker. Undervisningen vil hovedsakelig foregå på dagtid, men noe kveldsundervisning kan være aktuelt.

1. samling vil gjennomføres ved universitetet i Oslo, Institutt for spesialpedagogikk. Denne samlingen vil hovedsakelig være basert på forelesninger.

Ekstern praksis: Studentene skal totalt ha to uker ekstern obligatorisk praksis med veiledning. Praksistedene kan være geografisk spredt og medføre kveld-, døgnet og helgeopphold.

2. samling kan legges til et tegnspråklig miljø. Denne samlingen vil hovedsakelig bestå av tegnspråkteori knyttet til praktisk språkinnlæring.

3. samling gjennomføres ved Universitetet i Oslo, Institutt for spesialpedagogikk. Denne samlingen vil hovedsakelig være basert på forelesninger. Samlingen avsluttes med eksamen.

Undervisningen og praksis er obligatorisk.

Innhold

Brukerkunnskap

Studieemnet skal gi studentene en innføring i: - Døve-/tegnspråkhistorikk - Døve som kulturell og språklig minoritet - Kon-

sekvenser av hørselstap - Døves ulike organisasjoner og instanser.

Språk og kommunikasjon

Studieemnet skal gi studentene en teoretisk innføring i ulike aspekter som omhandler språk og kommunikasjon, som er relevant for deres fremtidige yrkesutøvelse: Kommunikasjonsteori, språkteori, innføring av lingvistiske begreper, sammenliknende språkteori, ulike kommunikasjonsformer blant hørselshemmede.

Tegnspråk

Studieemnet skal øke studentenes tegnspråkkunnskaper gjennom teori og praksis: Tegnspråkteori, grammatikk, språkstiler, ulike håndalfabet og tallsystem, tegn med faste oralkomponenter, praktisk språkbruk.

Norsk

Studieemnet skal øke studentenes kunnskaper om norsk tale og skriftspråk, slik at studentenes aktive og passive språk blir mer nyansert og presist: Likheter og ulikheter mellom tale og skriftspråk, språkform og språkstil.

Ekstern praksis

Målet er å gi studentene økt kommunikativ ferdighet i norsk tegnspråk. Studentene skal i praksisperioden observere og ta aktivt del i kommunikasjonen i ulike tegnspråklige miljøer.

Etter endt praksisperiode skal hver enkelt student skrive en rapport over godkjent tema. Både praksis og rapport er obligatoriske komponenter som skal godkjennes før studenten kan avlegge avsluttende eksamen. Den eksterne praksis og rapporten vurderes til godkjent/ikke godkjent.

Temaene er fordelt med et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 2:2:4:1:1.

Eksamen

Studiet avsluttes med en individuell praktisk eksamen i tegnspråk, perseptiv og produktiv (4 timer) og en individuell skriftlig eksamen (6 timer). Eksamenskomponentene (den skriftlige og den praktiske eksamen) er å betrakte som en helhet og må begge avlegges og bestås i samme semester. Den praktiske eksamen vurderes til godkjent/ikke godkjent. Den skriftlige eksamen vurderes med graderte tallkarakterer. Dersom studenten stryker eller ikke avlegger eksamen, må begge eksamenskomponentene avlegges det påfølgende semester.

Studenter som har bestått eksamen, men som ikke innehar generell studiekompetanse, vil kun få utdelt kursbevis med vurdering godkjent.

Etter- og videreutdanning, fjernundervisning

Institutt for spesialpedagogikk har et omfattende tilbud innen etter- og videreutdanning. Under er beskrevet de forskjellige videreutdanningstilbud instituttet har.

SEMESTEREMNE: TILPASSET OPPLÆRING I ORDINÆR UNDERVISNING OG SPESIALUNDERVISNING, (10 VEKTALL)

Prinsippet om tilpasset opplæring for alle elever er sterkt fremhevet i pågående utdanningsreformer og aktuelle læreplaner for grunnskolen og videregående opplæring (R94 og GR97). Prinsippet er også foreslått lovfestet i den nye opplæringsloven. Denne studieplanen retter seg mot lærere/skoleledere som ønsker å utdype sine kunnskaper om tilpasset opplæring på dette området.

Planen tar sikte på å gi deltakerne økt kompetanse i det å planlegge, organisere, vurdere og gjennomføre løsninger for tilpasset opplæring innenfor klassens rammer og skolen som helhet.

Tilpasset opplæring oppfattes i denne studieplanen som en oppgave innenfor såvel ordinær undervisning som spesialundervisning. Forståelsen av sammenhenger mellom ordinær undervisning og spesialundervisning står sentralt. Perspektivet omfatter alle elever og knytter seg til hvordan opplæringen blir organisert og tilrettelagt i forhold til elevenes evner og forutsetninger, deres bakgrunn og erfaringer og hvordan elevenes medansvar for egen læring blir ivaretatt. Dette innebærer at spørsmål i tilknytning til kartlegging og diagnostisering av elevenes behov og læreforutsetninger innenfor bredden av de mål skolen arbeider innenfor vil stå sentralt i studiet. Studiet konsentrerer seg videre om hvordan skolen kan imøtekomme disse

forutsetningene gjennom organisatoriske og faglig-pedagogiske virkemidler. Det vil også bli lagt vekt på å utvikle deltakernes evne til å observere og ta hensyn til elevenes behov og reaksjoner på ulike typer oppgaver og utfordringer. Valg av lærestoff, arbeidsmåter, vurderings- og fellesskapsformer i klassen står sentralt i denne sammenheng.

Studiet er et etter/videreutdanningstilbud for lærere i grunnskolen og videregående skole. Det gis som fleksibel undervisning innenfor en desentralisert studiemodell. Institutt for spesialpedagogikk (ISP) og Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) ved fakultetet er begge faglige ansvarlige for studiet.

Tilbudet er modulbasert for å kunne være tilpassningsdyktig til lærere som har arbeid i skolen. De enkelte modulene kan tas separat innenfor en bestemt progresjonsplan. Modulene kan fungere som etterutdanningstilbud.

Målgruppe

Målgruppen for studiet er pedagogisk personale i grunnskolen og i videregående opplæring. Faglige og pedagogiske eksempler vil bli hentet fra disse utdanningsnivåene.

Opptakskrav

Studiet forutsetter 3-årig eller 4-årig allmennlærerutdanning eller universitets- eller høgskoleutdanning med gjennomført praktisk-pedagogisk utdanning. Det forutsettes at man er immatrikulert ved Universitetet i Oslo eller ved et annet norsk universitet eller vitenskapelig høgskole.

Mål for studiet

Studiet skal

- gi deltakerne innsikt i prinsipper og begrunnelser for tilpasset opplæring innenfor ordinær undervisning og spesialundervisning og sammenhengen mellom disse.
- utvikle kompetanse i å planlegge, begrunne, evaluere og gjennomføre tilpasset opplæring innenfor klassens rammer.
- gi innsikt i hvordan rammebetingelser og organiseringsformer i skolen kan utnyttes som støtte for arbeidet med tilpasset opplæring i ordinær undervisning og spesialundervisning.
- utvikle kompetanse i hvordan opplæringen kan legges til rette for aktiv deltakelse av elever med ulike ressurser og ulike måter å lære på.

Organisering

Studiet er organisert i fire moduler, som bygger på hverandre og må tas i ordnet rekkefølge. Dette betyr at modul 1 må tas før eller samtidig med modul 2. Modul 2 må være gjennomført før modul 3, og modul 4 må tas etter eller samtidig med modul 3. Modulene kan tas som separate etterutdanningstilbud i den angitte rekkefølge.

Utdanningen er organisert som et desentralt fleksibelt studium med utstrakt bruk av fjernundervisning, fellessamlinger, gruppesamlinger og selvstudium. I siste modul skal deltakerne gjennomføre en prosjektoppgave med utgangspunkt i et utviklingsarbeid på egen arbeidsplass. Oppgaven skal fortrinnsvis utføres i gruppe.

Deltakerne er forpliktet på arbeid i studiegrupper sammensatt av personer fra en eller flere skoler. Arbeidet i studiegruppene

er dels basert på selvstudium og avtalt veiledning med en lokal veileder. Veilederne danner en nettverksgruppe for det regionale arbeidet.

Studiets innhold

Mål og innhold for hver modul er beskrevet særskilt.

Modul 1: Klasserommet, lærestoffet og arbeidsmåtene.

Modul 1 retter søkelyset mot arbeidet i klasserommet og praktisk-metodiske løsninger i undervisningen. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning som svarer til 3 vektall

Modul 2: Tilpasset opplæring og elevenes læring og utvikling.

Modul 2 behandler det prinsipielle og teoretiske grunnlaget for arbeid med tilpasset opplæring. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning som svarer til 2 vektall.

Modul 3: Lærersamarbeid og organisatoriske rammer for tilpasset opplæring.

I modul 3 er lærersamarbeid og skolen som organisasjon sett i forhold til tilpasset opplæring hovedtemaet. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning som svarer til 2 vektall.

Modul 4: Utvikling av tilpasset opplæring på egen arbeidsplass.

I denne siste modul 4 skal deltakerne utføre et prosjektarbeid på egen arbeidsplass som kaster lys over løsninger for tilpasset opplæring. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning som svarer til 3 vektall.

Det gis ikke uttelling i vektall for hver enkelt modul. Formell bekreftelse med uttelling i vektall gis når alle 4 moduler er gjennomført og avsluttende eksamen består.

Generelt om arbeidsformer og hjelpemidler

Studiet forutsetter at deltakerne både arbeider i studiegrupper og individuelt med

litteraturstudium, forelesninger, drøftingsoppgaver, innsendings- og prosjektoppgaver. Det legges vekt på utstrakt bruk av moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Deltakerne bør fortrinnsvis ha tilgang til PC med Internett tilkopleing.

Deltakerne i studiet vil ha to praksisområder: a) sitt eget arbeid i skolen og b) deltakelsen i studiet hvor de kan observere og prøve ut løsninger for tilpasset opplæring. Deltakerne vil derfor løpende bli stimulert til å vurdere hvordan studiet kan være til hjelp for den enkelte. Arbeidet med å finne frem til læringsfremmende arbeids- og vurderingemåter både innenfor studiet og i skolen er en viktig del av studiet. Det er en fordel om flere personer fra samme arbeidsplass søker opptak samtidig.

Studiegruppene er viktige møtefora for litteraturstudium, drøftinger og oppgaveløsninger.

Det avholdes et nærmere definert antall fellessamlinger/seminarer innenfor den enkelte modul.

Lokale veiledere vil være bindeledd mellom deltakerne i den enkelte studiegruppe og den sentrale studieledelse. studiegruppene kan bruke veilederne innenfor et definert antall veiledningstimer.

Video vil bli utnyttet som hjelpemiddel i det deltakerstyrte gruppearbeidet. Det vil bli utarbeidet drøftingsoppgaver som hjelp for drøftingene. Aktuelle læringssituasjoner vil bli visualisert og dramatisert med tanke på å utfordre til teoretisk refleksjon. det vil bli utviklet videomateriell til modul 1, 2 og 3.

CD-rom vil særlig bli benyttet under modul 1 som fokuserer på tilpasset opplæring i klasserommet. Materialet inneholder kasusstudier innrettet mot ulike fag og trinn i skoleverket. CD-rom gir studentene mulighet til å velge ut deler de selv ønsker å studere nærmere. CD-rom vil gi muligheter for interaktiv kommunikasjon hvor den enkelte student eller studiegruppe kan velge ulike perspektiver på oppgaveløsningene.

Internett. Det vil bli utviklet Web-sider til modul 3 og 4 som gjør det mulig å kombinere informasjon fra ulike kilder på nettet, f.eks. fra ODIN. ODIN gir verdifull informasjon om lover, retningslinjer og veiledninger fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Studieveiledninger og ulike typer studietekster vil bli utviklet til støtte for slik differensiert kildebruk.

Internett vil bli brukt som et kommunikasjonsverktøy for deltakerne på tvers av skoler og i forhold til veilederne.

Satelittsendinger vil bli brukt som hjelpemiddel ved forelesninger. Veilederne lokalt har ansvar for tilrettelegging og etterarbeid av samlinger i tilknytning til slike sendinger. Satelittsendingene vil bli produsert ved IKT-senteret, UiO, i samarbeid med NORNETT.

Telefonkonferanser, billedtelefon, fax og e-mail vil bli utnyttet som hjelpemiddel for kontakt mellom deltakerne og veilederne.

MODUL 1- Klasserommet, lærestoffet og arbeidsmåtene

Mål

Studiet skal

- gi deltakerne innsikt i muligheter og forutsetninger for tilpasset opplæring innenfor klassens ramme
- utdype og videreutvikle deltakernes kunnskaper om praktisk-metodiske løsninger for elever med forskjellige læreforutsetninger.

Innhold

Følgende emner tas opp:

- Innføring i tilpasset opplæring som prinsipp for opplæring og undervisning i lov og læreplan
- Kriterier for tilpasset opplæring

- Kartlegging og diagnostisering av individuelle læreforutsetninger og klassemiljø
- Organisering og tilrettelegging av undervisning med vekt på klasseledelse, utvikling av klassefelleskapet og elevenes medansvar, arbeids- og samarbeid vurderingsformer og samarbeid mellom skole og hjem
- Fagdidaktiske tilnærminger til tilpasset opplæring innenfor enkelte fag

Organisering og arbeidsmåter

Modul 1 går parallelt med modul 2 og begge avsluttes samtidig.

- Fellessamlinger: Det organiseres 3 fellessamlinger ledet av kursveiledere, hvorav to samlinger med forelesningsstøtte fra ISP/ILS, og 1 samling med satellittoverført forelesning.
- Gruppesamlinger: Det avholdes 6 deltakerstyret gruppesamlinger, hvorav 1 samling ledet av veileder. Det gis veiledning basert på kommunikasjon via Internett og kontakt med lokale veiledere.
- Skriftlig arbeidsoppgave: Det skal gjennomføres en skriftlig veiledet arbeidsoppgave i gruppe i løpet av perioden. Oppgaven tar utgangspunkt i situasjoner knyttet til organisering og tilrettelegging av undervisning i klassen og gir en vurdering av løsninger i lys av teori innenfor tilpasset opplæring. I tillegg skal deltakerne skrive et individuelt refleksjonsnotat i tilknytning til gruppeoppgaven. Når det gjelder oppgavekrav, se veiledningshefte.
- Selvstudium: Litteraturen på 450 sider bearbeides gjennom

selvstudium med støtte fra forelesninger, gruppearbeid og veiledning.

Vurdering

Deltakerne må gjennomføre de obligatoriske komponentene til modulen som utgjøres av en skriftlig arbeidsoppgave i gruppe og et individuelt refleksjonsnotat i tilknytning til dette arbeidet. Oppgavene må være godkjente for å kunne melde seg opp til avsluttende eksamen i semesteretnet.

MODUL 2 - Tilpasset opplæring og elevenes læring og utvikling

Mål

Studiet skal

- utdype deltakernes innsikt i samfunnsmessige begrunnelser og utdanningspolitiske prinsipper for tilpasset opplæring i skoleverket
- gi deltakerne innsikt i læringsteoretiske forklaringer av betydning for forståelse av tilpasset opplæring
- utvikle deltakernes innsikt i og forståelse for sammenhenger mellom skolekultur, differensieringspraksis, elevbakgrunn og elevenes læring og utvikling i skolen

Innhold

- Tilpasset opplæring som prinsipp i lover og læreplaner
- Differensiering og en skole for alle i et utdanningspolitisk perspektiv
- Tilpasset opplæring og spesialundervisning

- Læringsteoretisk grunnlag for forståelse av tilpasset opplæring
- Elevenes læring og utvikling i skolen i lys av nyere forskning

Organisering og arbeidsmåter

Modul 2 går parallelt med modul 1 og begge avsluttes samtidig.

- Fellessamlinger: Det organiseres 2 fellessamlinger ledet av kursveiledere, hvorav 1 samling med forelesningsstøtte fra ISP/ILS, og 1 samling med satelittoverført forelesning.
- Gruppesamlinger: Det avholdes 4 deltakerstyrte gruppesamlinger, hvorav 1 samling med veileder. Det gis veiledning basert på kommunikasjon via Internett og kontakt med lokale veiledere.
- Skriftlig arbeidsoppgave: Det skal gjennomføres en skriftlig individuell arbeidsoppgave i løpet av perioden med veiledning. Oppgaven går ut på å vurdere lærings situasjonen i en klasse eller for enkeltelever/grupper av elever i lys av prinsipper for tilpasset opplæring. Når det gjelder oppgavekrav, se veiledningshefte.
- Selvstudium: Litteraturen på 300 sider bearbeides gjennom selvstudium med støtte fra forelesninger, gruppearbeid og veiledning.

Vurdering

Deltakerne må gjennomføre den obligatoriske oppgaven som er en skriftlig, individuell vurderingsoppgave i tilknytning til et utvalgt tema. Oppgaven må være godkjent for å kunne melde seg opp til avsluttende eksamen i semesteremnet.

MODUL 3 - Lærersamarbeid og organisatoriske rammer for tilpasset opplæring

Mål

Studiet skal

- utvikle deltakernes innsikt i organisasjonsforståelse og sammenhenger mellom rammefaktorer for skolens undervisning og løsninger for tilpasset opplæring i ordinær undervisning og spesialundervisning
- utdype og videreutvikle kunnskaper knyttet til lærersamarbeid som virkemiddel for tilpasset opplæring
- utdype deltakernes kunnskaper om skolen som organisasjon og om vurdering i skolen på skole-, klasse- og individnivå sett i lys av tilpasset opplæring

Innhold

- Skolens rammer for undervisningen; timerressurser, timeplanløsninger, klassesammensetning og elevgruppering, romløsninger og læremidler.
- Utvikling og organisering av lærersamarbeid som tilnærming til tilpasset opplæring.
- Skolebasert vurdering og tilpasset opplæring.
- Skolen som en tilpasningsdyktig organisasjon til elevenes læreforutsetninger.

Organisering og arbeidsmåter

Modul 3 går parallelt med modul 4 og begge avsluttes samtidig.

- Fellessamlinger: Det organiseres 2 fellessamlinger ledet av kursveiledere, hvorav 1 samling med forelesningsstøtte fra ISP/ILS, og 1 samling satelittoverført forelesning.
- Gruppesamlinger: Det avholdes 4 deltakerstyrte gruppesamlinger, hvorav 1 samling med veileder. Det gis veiledning basert på kommunikasjon via Internett og kontakt med lokale veiledere.
- Skriftlig arbeidsoppgave: Det skal gjennomføres en skriftlig arbeidsoppgave i gruppe i løpet av perioden med veiledning. Oppgaven skal belyse hvordan organisatoriske løsninger på en skole kan bidra til å utvikle grunnlag og muligheter for tilpasset opplæring. I tillegg til dette må deltakerne skrive et individuelt refleksjonsnotat i tilknytning til gruppeoppgaven. Når det gjelder oppgavekrav, se veiledningshefte.
- Selvstudium: Litteraturen på 300 sider bearbeides gjennom selvstudium med støtte fra forelesninger, gruppearbeid og veiledning.

Vurdering

Deltakerne må gjennomføre de følgende obligatoriske oppgaver: En skriftlig arbeidsoppgave i gruppe og et individuelt refleksjonsnotat i tilknytning til denne oppgaven. Oppgavene må være godkjente for å kunne melde seg opp til avsluttende eksamen i semesteremnet.

MODUL 4 - Utvikling av tilpasset opplæring på egen arbeidsplass

Mål

Studiet skal

- gi deltakerne innsikt i tilpasset opplæring ved gjennomføringen av prosjektarbeid på egen arbeidsplass
- gi deltakerne innsikt i hvordan tilpasset opplæring kan integreres i skolens utviklingsplanlegging
- gi deltakerne kunnskaper om innovasjonsteori og betingelser for skoleutvikling

Innhold

- Utviklingsplanlegging i skolen i lys av krav til tilpasset opplæring
- Innovasjonsteori og skoleutvikling
- Gjennomføring av et lokalt utviklingsprosjekt om tilpasset opplæring under veiledning

Organisering og arbeidsmåter

Modul 4 går parallelt med modul 3 og begge avsluttes samtidig.

- Fellessamlinger: Det organiseres 3 fellessamlinger ledet av kursveiledere, hvorav 1 samling med forelesningsstøtte fra ISP/ILS, og 1 samling med satelittoverført forelesning.
- Gruppesamlinger: Det avholdes 6 deltakerstyrte gruppesamlinger, hvorav 2 samlinger med veiledere. Det gis veiledning basert på kommunikasjon via Internett og kontakt med lokale veiledere.
- Skriftlig arbeidsoppgave: Det skal gjennomføres en skriftlig prosjektoppgave, fortrinnsvis i

gruppe, med tilknytning til et utviklingsarbeid på egen arbeidsplass der tilpasset opplæring er hovedtemaet. Oppgaven skal ha tilknytning til relevante deler av pensumlitteraturen. Når det gjelder oppgavekrav, se veiledningshefte.

- Selvstudium: Litteraturen på 450 sider bearbejdes gjennom selvstudium med støtte fra forelesninger, gruppearbeid og veiledning.

Vurdering

Deltakerne skal gjennomføre følgende obligatoriske oppgaver: Et utviklingsprosjekt om tilpasset opplæring på egen arbeidsplass og skrive en prosjektrapport om arbeidet. Oppgaven skal fortrinnsvis gjennomføres i gruppe. Oppgaven må være godkjent for å kunne melde seg opp til avsluttende eksamen i semesteremnet.

Eksamen

- Deltakene som vil gjennomføre studiet som videreutdanning, må gå opp til individuell skriftlig eksamen på 6 timer etter gjennomføring av alle fire modulene. Det gis graderte tallkarakterer. Som en forutsetning for å gå opp til eksamen må studentene ha utført og bestått de obligatoriske oppgavene innen hver modul, inkludert prosjektoppgaven i modul 4.
- Bekreftelse på deltakelse i studiet vil bli gitt til personer som ikke ønsker eksamen.

Litteratur og undervisningsmateriell

Det er utarbeidet litteraturliste for hver modul. Disse kan fås ved henvendelse til

instituttene Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling eller Institutt for spesialpedagogikk. Det er også utviklet annet undervisningsmateriell. Dette kan man også få informasjon om ved henvendelse til instituttene.

SEMESTEREMNE I MOBILITET

Målsetting

Målet med utdanningen er å kvalifisere synspedagoger for undervisning i faget mobilitet på ulike alderstrinn innenfor barnehage, skole, arbeidsliv og helse- og sosialvesen.

Opptakskrav

Opptak til semesteremne i mobilitet krever fullført 2. avdeling i spesialpedagogikk under cand. paed. spec. studiet eller 1. avdeling i spesialpedagogikk under cand.ed.studiet - studieretning for synspedagogikk.

Organisering

Studiet er et deltidsstudium over to semestre, og omfatter seks moduler. Modulene inneholder obligatorisk undervisning, egenstudier og obligatoriske arbeidsoppgaver knyttet til spesialpedagogisk arbeid med tilrettelegging av mobilitetsopplæring for synshemmede. Studietilbudet vil ikke bli gitt hvert år.

Undervisningsformer

Det er gjennomsnittlig 12-15 timer obligatorisk undervisning med innsending av arbeidsoppgaver pr modul. Arbeidsformene i studiet vil variere mellom forelesninger, selvstudier og praktisk arbeid (utvikling av egenferdighet og instruksjonsferdigheter) som må ses i sammenheng med målet for studiet og det faglige innholdet studieplanen omfatter. Det forventes at studentene

deltar aktivt i alle faser av studiet. Selvstendig arbeid med faglitteratur og tidsskrifter er en viktig del av studiet. Det vil bli krevd at studentene demonstrerer egenferdigheter og instruksjonsferdigheter innen faget, besvarer de obligatoriske arbeidsoppgavene og deltar aktivt i de obligatoriske forelesningene. Studentene skal underveis legge frem til godkjenning et selvvalgt pensum på ca 500 sider i tillegg til det obligatoriske pensum. En del pensum er på engelsk.

Innhold

Studiet består av i alt seks moduler. Fem av disse er teoretiske studier innen noen utvalgte områder av faget mobilitet, mens en modul (modul 2) er en praksismodul med vekt på utvikling av egenferdigheter og instruksjon. Modulene fordeler seg på følgende hovedområder:

- 1. Mobilitet i en funksjonell sammenheng

I denne modulen legges det vekt på å sette mobilitetsfaget inn i en funksjonell sammenheng med utgangspunkt i en målrettet helhetlig tenkning ut fra den enkeltes behov. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 2 vektall.

- 2. Mobilitet, teknikker, instruksjon og egenpraksis under veiledning.

I denne modulen legges det vekt på trening av egenferdigheter under veiledning av instruktør, samt planlegging og gjennomføring av instruksjon i mobilitet. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 2 vektall.

- 3. Mobilitet; blinde og svaksynte.

I denne modulen legges det vekt på å sette mobilitetsfaget inn i en sammenheng med utgangspunkt i behovene til voksne blinde

og svaksynte uten tilleggshandicap. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 2 vektall.

- 4. Mobilitet og barn.

I denne modulen legges det vekt på å sette mobilitetsfaget inn i en sammenheng med utgangspunkt i barns behov. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 2 vektall.

- 5. Mobilitet og sammensatte vansker

I denne modulen legges det vekt på å sette mobilitetsfaget inn i en sammenheng med utgangspunkt i de særlige behov for tilrettelegging som synshemmede med sammensatte vansker har. Det vil bli lagt særlig vekt på tilrettelegging av mobilitet for eldre, bevegelseshemmede, hørselshemmede og personer med psykisk utviklingshemming. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 1 vektall.

- 6. Mobilitet; tilrettelegging av fysisk miljø og tekniske hjelpemidler

I denne modulen legges det vekt på å gi en bakgrunn for å kunne delta i tilrettelegging av offentlig og privat miljø for synshemmede, innendørs og utendørs. Arbeidet har et omfang og en arbeidsmengde tilsvarende 1 vektall

Eksamen

Eksamen ved semesterremnet i mobilitet består av en skriftlig individuell prøve på seks timer. Det gis graderte tallkarakterer. Eksamen blir gitt når behov og ressurser tilsier det.

Vilkår for fremstilling til eksamen

For å gå opp til eksamen må kandidaten ha deltatt på den obligatoriske undervisnin-

gen og fått godkjent obligatoriske oppgaver og obligatoriske praktiske prøver.

kan tilrettelegge den funksjonshemmedes livssituasjon i vårt samfunn.

**MODULSTRUKTURERT
VIDEREUTDANNING I
SPESIALPEDAGOGIKK - MULIGHETER
FOR ALLE (20 VEKTTALL)**

Innledning

Denne planen har tatt utgangspunkt i det nasjonale fjernundervisningsprosjektet Muligheter for alle. Prosjekt Muligheter for alle kom i gang med bakgrunn i den kartleggingsundersøkelsen som Rådet for videregående opplæring (RVO) gjennomførte i videregående skole i 1986/87 (RVO-rapport 3/88). Denne planen er spesielt tilrettelagt for lærere i videregående skole, men studiet er også tilpasset til lærere i grunnskolen. Denne videreutdanningen har vært prøvd ut i studieåret 1996/97. Institutt for spesialpedagogikk er både kursarrangør og faglig ansvarlig.

Studiet er praksisrelatert, og er lagt opp til at man kan ta det ved siden av en jobb og legges derfor over lengre tid. En viktig del av dette studiet er å integrere teori og praksis, noe som er mulig når studentene er i en arbeidssituasjon.

Veilederen har en meget sentral rolle i det faglige innholdet i dette fjernundervisningsstudiet. Veiledning er en helt nødvendig forutsetning for å koordinere studentenes arbeid mellom forelesningene.

Vekselvirkningen mellom teori og praksis er et av kjennetegnene ved det spesialpedagogiske faget. Spesialpedagogisk forskning og utviklingsarbeid har hovedsakelig tatt utgangspunkt i den praktiske virkeligheten. Helhetstenkning preger spesialpedagogisk arbeid, og samspillet mellom individ og gruppe er sentralt. For å ivareta interessene til funksjonshemmede som har vansker med å ivareta egne behov, er det viktig å ha kjennskap til hvordan vi

Grunnlag

I *St.meld. Nr 53.Lærerutdanning ved høyskoler og universitet (1989-90)* blir begrepet videreutdanning benyttet om all utdanning som går utover grunnutdanningen. Departementet har lagt opp til at flere studietilbud innenfor videreutdanning blir organisert i moduler. *St.meld. 53 (1989-90)* understreker at slike modulstrukturerte planer må ta vare på helheten.

Planen må vise at også slik modulbasert utdanning ivaretar helheten i studiet. En modulrekke som samlet forutsetter å kunne ut i en utdanningsenhet på et halvt år (10 vektall) eller ett år (20 vektall), må samlet være godkjent som en faglig enhet og ligge innenfor en godkjent rammeplan.

RVO-publikasjonen *FUT - 1990 -2, Spesialpedagogikk - første og andre halvårsenhet* følger intensjonen i *St. Meld. 53 (1989-90)*. I forbindelse med etter- og videreutdanning i spesialpedagogikk ble det utarbeidet en modulstrukturert plan for studiet som ble godkjent i RVO (Rådet for videregående opplæring) i 1990. Rundskriv 18/89 gir det prinsipielle grunnlaget for desentralisering og modulstrukturert etter- og videreutdanning. Rundskriv 46/89 gjelder tilsvarende for spesialpedagogikk.

Utdanningen kvalifiserer for forebyggende arbeid og arbeid med lettere funksjons- og lærevansker i skolen.

Utdanningen gir en faglig breddeorientering med det siktemål å videreutvikle innsikt, kunnskaper, holdninger og praktiske ferdigheter hos studentene.

Studiet skal kvalifisere studentene for selvstendig arbeid, evne til kritisk tenkning og vurdering og evne til samarbeid.

Vekselvirkningen mellom teori og praksis blir vektlagt i stor grad i dette studiet.

Opptak

Det forutsettes generell studiekompetanse, godkjent lærerutdanning fra høyskole eller universitet, praksis fra lærervirksomhet.

Mål for studiet

Utdanningen tar sikte på å gi en faglig breddeorientering og en oversikt over spesialpedagogiske oppgaver og begreper knyttet til faget. Studentene skal tilegne seg kunnskaper og spesialpedagogisk teori og praksis, om rettigheter og muligheter for funksjonshemmede i skolesystemet og få kunnskaper om de samfunnsmessige og historiske perspektiver. Utdanningen skal gi innsikt i arbeidsformer knyttet til planlegging av særskilt tilrettelagt opplæring og til ordninger og tiltak når det gjelder oppfølging av barn og ungdom med særlige behov. Studiet legger stor vekt på praksisorientering. Dette innebærer blant annet at studentene skal ha anledning til å arbeide med problemstillinger knyttet til eget arbeid og egen institusjon som en del av studiet.

Studiets oppbygning og innhold

Studiet er organisert i moduler fordelt i 2 deler, hver på 10 vektall, del I og del II.

Del I igangsettes imidlertid ikke høsten 2000.

Modulstrukturen

Første del av studiet omfatter fire grunnmoduler (hver med et omfang og en arbeidsinnsats tilsvarende to vektall) og to tilvalgsmoduler (hver tilsvarende ett vektall i omfang og arbeidsinnsats). Andre del omfatter seks moduler, to moduler hvor hver tilsvarende et omfang og en arbeidsinnsats på to vektall, tre moduler hvor hver har et omfang og en arbeidsinnsats tilsvarende ett vektall, og en modul tilsvarende tre vektall.

Undervisning

Undervisningen er organisert som forelesninger, gruppearbeid, selvstudium og samlinger. Nærmere informasjon om dette er lagt under hver modul. I studiet vil en benytte enkelte fjernundervisningsformer, f. eks. e-mail, bildetelefon og satellittsendinger. Det er produsert en del videomateriell og TV-programmer spesielt for dette studiet. Telefonkonferanse og Internett vil også bli benyttet.

Eksamen

Hver modul avsluttes med en arbeidsoppgave som skal godkjennes av veileder. Dette er en forutsetning for å få dokumentert at en har gjennomført modulen. Det kan benyttes ulike former for arbeidsoppgaver. Informasjon om dette er beskrevet nærmere i hver modul.

Det er obligatorisk fremmøte til samlinger med veileder. Man må minst være tilstede på 80 % av samlingene.

For å kunne melde seg til eksamen, skal alle obligatoriske komponenter være gjennomført og godkjent. Det må legges fram dokumentasjon på dette. Eksamen er en 6-timers skriftlig, individuell prøve.

Studie- og eksamensavgift

Det betales en nærmere bestemt studieavgift for hver modul man deltar på. Studieavgiften dekker de utgiftene som kommer i tilknytning til undervisningstilbud og spesifisert undervisningsmaterieell. Studieavgiften dekker videre faglig veiledning. Når en student melder seg til eksamen, må det i tillegg betales en eksamensavgift. Denne dekker diverse utgifter i tilknytning til eksamensavviklingen og sensurarbeidet.

Semesteravgiften er en avgift til UiO og skal betales innen gitte frister det semesteret studenten går opp til eksamen.

Emnebeskrivelse - Del I

Modul 1- Elevlærerskole. Organisering av spesialundervisningen

Denne modulen er en innføringsmodul som gir en første oversikt over og en innføring i en del sentrale spesialpedagogiske problemer og oppgaver.

Mål

Etter modulavslutning skal studentene:

- ha fått en første innføring om ulike funksjonshemninger.
- ha noen kunnskaper om hvordan en kan legge tilrette undervisningen for elever som har behov for særskilt tilrettelagt opplæring
- kjenne til ansvarsområdet til de ulike instanser/funksjoner i skolesamfunnet (lærer, klassestyrer, rådgiver, administrasjonen og ledelsen)
- kjenne til samarbeidsformer i forhold til elever og til instanser utenfor skolen (formelle og uformelle samarbeidsorganer)
- ha fått innføring i arbeidsoppgaver og ressursdisponering i skolesamfunnet

Innhold

Modulen omfatter følgende hovedtema:

- Eleven og elevrollen
- Lærerrollen
- Skolen som institusjon.
Rammefaktorer for det spesialpedagogiske arbeidet

Vurdering

I løpet av modulen skal studentene - individuelt eller i gruppe - utføre en arbeidsopp-

gave knyttet til egen praksis/skole/institusjon.

Modul 2-Planlegging, oppfølging og samarbeid/Individuelle opplæringsplaner

Planlegging, oppfølging og samarbeid i sammenhengen med spesialundervisning er oppgaver som stiller store krav til omstilling og utvikling i skolen.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene

- kjenne til informasjonsrutiner og behov
- gjøre greie for hvordan en kan løse oppgaver i forbindelse med organisering av spesialundervisning for elever med særskilte behov
- ha kjennskap til planleggingsarbeid, herunder individuelle opplæringsplaner
- ha kjennskap til rutiner og tiltak for oppfølging av elever før, under og etter skolegang
- ha satt seg inn i samarbeidsspørsmål - internt i skolen og i forhold til eksterne instanser

Innhold

Følgende temaer vil bli tatt opp:

- Kort innføring i kommunikasjon og samarbeid
- Forberedelse i forbindelse med skolestart for elever med særskilte behov. Informasjonsbehov, prosedyrer og regler, taushets- og informasjonsplikt og sakkyndig vurdering
- Intern informasjon ved skolen
- Individuelt læreplanarbeid
- Lærersamarbeid
- Foreldresamarbeid

Studieplaner/fagplaner

- Tverretattlig samarbeid
- Oppfølging av elever underveis

- Organisering av spesialundervisning og tilrettelagt opplæring-ressursdisponeringer

Vurdering

Det legges vekt på at studentene samarbeider i samsvar med modulens innhold. Det skal gjennomføres et skriftlig gruppearbeid.

Modul 3 - Funksjonshemning i samfunnsmessig perspektiv - holdninger og rettigheter

I denne modulen vil en gå inn på og studere aktuelle sammenhenger mellom samfunnets syn på funksjonshemning og tilbud og rettigheter som kommer til uttrykk gjennom lover og regelverk.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene:

- ha innsikt i situasjonen til funksjonshemmede i et historisk og samfunnsmessig perspektiv
- ha satt seg inn i hvordan opplæringstilbudet til disse gruppene har vært, og er, regulert gjennom lover og regelverk
- ha kunnskaper om og kunne ta begrunnet stilling til intensjonen i skolelovene

Vurdering

Diskusjoner i grupper er en viktig del av arbeidsformen. Evalueringen kan gjennomføres på flere måter: gjennom skriftlig oppgave med en avgrenset problemstilling, en artikkel, et innlegg, en debatt e.l.

Modul 4 - Særlige vansker som hemmer læring og utvikling

Denne modulen gir en orientering om de vanligste formene for funksjonshemninger og lærevansker.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene:

- kunne gi en oversikt over de vanligste formene for funksjonshemninger og lærevansker
- kunne gi en redegjørelse for årsaker, symptomer og grunnleggende pedagogiske konsekvenser
- ha kjennskap til det eksisterende hjelpeapparatet

Innhold

Innhold

- Spesialpedagogisk historie
- Gjeldende lovverk for skole, læreplaner, reglement og instruksjoner
- Sentrale begreper knyttet til intensjonene bak en skole for alle, integrering, normalisering og avvik, funksjonshemninger og livskvalitet

- Lese- og skrivevansker
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Psykisk utviklingshemning
- Lærevansker
- Hørselshemning
- Synshemning
- Fysisk funksjonshemning
- Kombinerte funksjonshemninger
- Skjulte funksjonshemninger

Vurdering

Individuelle litteraturstudier vil stå sentralt. Det skal utformes en skriftlig individuell arbeidsoppgave.

Tilvalgsmodul 1 - Fremmedspråklige elever

Opplæringen for elever med fremmedspråklig bakgrunn representerer en stor utfordring i skolen. I skjæringsfeltet mellom migrasjonspedagogikk og spesialpedagogikk ligger et arbeidsfelt som krever omfattende utviklingsarbeid.

Mål

Modulen skal gi en innføring i sentrale problemer knyttet til tilretteleggingen av opplæringssituasjonen for elever med fremmedspråklig bakgrunn.

Innhold

- migrasjonspedagogiske problemstillinger i spesialpedagogisk lys
- rettigheter og tiltak
- kort om språkproblemer
- rasisme

Vurdering

I modulen inngår en kort arbeidsoppgave evt. direkte i tilknytning til samlingene.

Tilvalgsmodul 2 - EDB i spesialundervisning

Bruk av EDB har blitt et viktig hjelpemiddel for lærere og elever i spesialpedagogisk sammenheng. Opplæring i EDB er nødvendig for at lærere skal kunne benytte det som hjelpemiddel i spesialundervisningen.

Mål

Modulen skal gi en kort innføring i hvordan EDB kan brukes i spesialpedagogikk, og en oversikt over de mest brukte spesialpedagogiske programmene.

Innhold

- ulike pedagogiske sammenhenger hvor EDB brukes
- spesialpedagogiske programvarer

Vurdering

I modulen inngår en kort arbeidsoppgave.

Tilvalgsmodul 3 - Overgang fra skole til arbeid

Overgangen fra skole til arbeidsliv for funksjonshemmede er en sentral problemstilling i videregående opplæring. Forberedelsene til den overgangen bør starte allerede i ungdomsskolen. Lærerne og skolen har en sentral rolle i denne overgangsfasen.

Mål

Modulen skal gi en innføring i sentrale problemstillinger for lærere og skole i tilknytning til denne overgangsfasen.

Innhold

- Overgangen fra ungdomsskolen
- Individuelle overgangsplaner fra skole til arbeidsliv
- Tverretattlig samarbeid
- Kort innføring i arbeidsmarkedsetatens tiltak overfor yrkeshemmede

Vurdering

I modulen inngår en kort arbeidsoppgave.

Tilvalgsmodul 4 - Læremidler i spesialpedagogikk

Læremidler er sentrale i enhver undervisningssituasjon, spesielt i forbindelse med tilrettelagt undervisning. Det er viktig for alle spesialpedagoger å ha med seg kunnskaper på dette feltet når de er ute i praksis.

Mål

Modulen skal gi en innføring i sentrale problemstillinger for lærere og skolen i tilknytning til valg og bruk av læremidler i undervisningen av elever med spesielle behov.

Innhold

- Definisjon av læremidler og hjelpemidler
- Behov-informasjon om hva som finnes
- Bruk
- IOP-tiltak-læremidler
- Læremidler på Internett
- Multifunksjonelle læremidler

Vurdering

I modulen inngår en kort oppgave.

Emnebeskrivelse - del II

Modul 5 - Spesialpedagogikk som fornyingsarbeid

Spesialundervisning og særskilt tilrettelagt opplæring stiller krav til endringer og omstillinger i skolen. Det forutsetter kunnskaper om hvordan spesialpedagogisk innovasjon/utviklingsarbeid skal drives.

Mål

Etter modulavslutning skal studentene:

- ha kunnskaper om skolen som organisasjon
- ha kunnskaper om innovasjons-/utviklingsarbeider
- gjøre rede for ulike innovasjons-/utviklingsstrategier
- ha kunnskap om motstand og barrierer ved innovasjons-/utviklingsarbeider
- ha gjennomført et mindre spesialpedagogisk innovasjons-/utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Innhold

Modulen omfatter følgende hovedtema:

- Organisasjonsteori
- Skolen som organisasjon
- Innovasjons-/utviklingsstrategier
- Motstand og barrierer
- Kommunikasjon og konfliktløsning

Vurdering

Modulen avsluttes med en innovasjonsrapport som blir vurdert i forhold til:

- Mål
- Hindringer
- Egenvurdering av arbeidsprosessen

Denne modulen er slått sammen med modul 10 - Egenpraksis under veiledning, slik at forelesningene og arbeidsoppgavene er slått sammen.

Modul 6 - Spesialpedagogiske arbeidsmåter og funksjoner, metodikk og organisasjoner

Spesialpedagogikk er et arbeidsfelt som legger vekt på enkelteleven og hans/hennes læringsproblem. I tillegg vektlegges arbeidsmåter og metoder som ivaretar utdannings-, samfunnspolitiske mål, som integrering og normalisering.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene

- ha fått et teoretisk og praktisk grunnlag for egen praksis
- ha kunnskaper om ulike spesialpedagogiske arbeidsmåter og funksjoner
- ha fått metodisk skolering i pedagogisk observasjon og kartlegging som utgangspunkt for individuelle læreplaner
- ha praktiske ferdigheter i å utarbeide individuelle læreplaner for elever
- se kunnskap om organisasjonsutvikling og fornyingsarbeid i sammenheng med metodikk og organisering

Innhold

Pedagogisk kartlegging og observasjon på individ-, gruppe- og organisasjonsnivå

- strukturert/ustrukturert observasjon
- atferdsbeskrivelse og tolkning
- Læreplanarbeid på individ- og gruppe-/klassenivå
- Mål for opplæringen ut fra elevens/gruppens behov og forutsetninger
- Konkrete opplæringstiltak
- Evaluering av læreplaner
- Rapportskriving

- Etikk og taushetsplikt

Vurdering

Det skal gjennomføres to arbeidsoppgaver:

- Treningsoppgave på atferdsbeskrivelse og tolkningsalternativer
- Gjennomføre en elevobservasjon og utarbeide forslag til opplæringsplan

Modul 7 - Generelle lærevansker

En skole for alle må i større grad enn tidligere utvikle opplæringstilbud til elever med lærevansker. En konsekvens av dette er at skolen må tenke alternativt med hensyn til læreplanenes innhold, undervisningsmetoder, tidsbruk, læremidler og evalueringsmåter.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene:

- ha kunnskap om hva som ligger i begrepet lærevansker
- ha kunnskap om generelle lærevansker
- ha kunnskap om psykisk utviklingshemming

Innhold

Lærevansker

- definisjoner og avgrensninger
- Definisjoner
- Kjennetegn
- Psykisk utviklingshemming
- Livskvalitet og levekår
- Normalitet og avvik
- Fra særomsorg og integrering

- Generelle lærevansker
- Opplæringstiltak for elever med generelle lærevansker
- Kartlegging av opplæringsbehov
- Utvikling av læreplaner på individ- og gruppenivå
- Holdningsskapende arbeid i skolen

Vurdering

En skriftlig arbeidsoppgave utarbeidet individuelt eller i gruppe.

Modul 8 - Lese- og skrivevansker

Denne modulen gir en innføring i lese- og skrivevansker, og hva skolen kan gjøre for å tilrettelegge opplæringen for elever med disse vanskene.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene:

- Kunne redegjøre for ulike teoretiske synspunkter på lese- og skrivevansker
- Kunne redegjøre for årsaker, symptomer og grunnleggende pedagogiske konsekvenser
- Utføre kartlegging
- Ha kjennskap til ulike metoder og organisasjonsmåter i arbeidet med slike vansker

Innhold

- Ulike teorier om lese- og skrivevansker
- Definisjon
- Kjønnetegnet
- Forebyggende arbeid
- Den første lese- og skriveopplæringen
- Kartlegging

- Pedagogiske tiltak

Vurdering

Individuelt eller i gruppe utarbeide en arbeidsoppgave. Oppgaven kan være en kartlegging eller et undervisningsopplegg for elever med denne type vansker på egen skole.

Modul 9 - Sosiale og emosjonelle vansker

Sosiale og emosjonelle vansker kan beskrives som variasjoner over allmennmenneskelige problemer eller som vanlige oppdragerproblemer i forsterket form. Gruppen er svært heterogen og kjennetegnes som regel ved samspillsvansker i forhold til medelever og voksne i skolesamfunnet. Vanskenes omfang krever tiltakssystemer begrunnet ut fra en tverretattlig og helhetlig forståelsesform.

Mål

Etter avsluttet modul skal studentene ha:

- Kunnskaper om sosiale og emosjonelle vansker og hvordan de utvikler seg
- Innsikt i hvordan vi kan forebygge, redusere og nøytralisere sosiale og emosjonelle vansker gjennom individ-, gruppe-, organisasjonsmessige og samfunnsorienterte tiltak.

Innhold

Sosiale- og emosjonelle vansker i skolen

- Definisjoner og avgrensninger

Symptomer, ytringsformer og årsaker

- Sosiale og emosjonelle vansker i skolen
- Ulike teoretiske betraktningmåter på problemet
- Utvikling og oppvekstmiljø
- Hjerneskode

Kartlegging

- på individnivå
- på gruppenivå
- i skole- og nærmiljø

Tiltaksformer

- Utvikling av skolemiljøet
- Lærer som klasseleder
- Individ-, familie- og nettverksorienterte tiltaksformer
- Tverretattlig samarbeid

Vurdering

I modulen inngår en kort arbeidsoppgave som utarbeides individuelt eller i gruppe.

Modul 10 - Egenpraksis under veiledning

Egenpraksis under veiledning er en del av studieopplegget hvor målsettingen er praksisorientert. Studentene skal utvikle og gjennomføre et spesialpedagogisk utviklings- og fornyingsprosjekt på egen arbeidsplass i tilknytning til arbeidsoppgaver som er gjennomgått i modul 6 *Spesialpedagogiske arbeidsmåter*. Studentene skal tilegne seg ferdigheter i utøvelsen av praksisøvelser som et ledd i sin yrkesprofesjonalisering.

Mål

Etter gjennomført praksisperiode skal studentene:

- ha fått innsikt i spesialpedagogisk arbeid og funksjoner

- ha tilegnet seg ferdigheter i planlegging, gjennomføring og evaluering av en spesialpedagogisk arbeidsoppgave i tilknytning til egen arbeidsplass
- ha tilegnet seg kunnskaper om fremgangsmåter i spesialpedagogiske utviklings- og fornyingsprosjekt.

Innhold

Gjennomføring av et spesialpedagogisk utviklings- og fornyingsprosjekt på egen arbeidsplass under veiledning.

Vurdering

Studentene skal ha utviklet og gjennomført et utviklings- og fornyingsprosjekt i henhold til praksis på egen arbeidsplass. Prosjektrapporten skal være en faglig fremstilling og drøfting av spesialpedagogiske arbeidsmåter relatert til studentens praksiserfaringer og i et utviklings- og fornyingsperspektiv.

Som nevnt i modul 5 er disse to modulene slått sammen. Det vil bli gitt nærmere informasjon underveis.

Tilvalgsmodul 5 - Matematikkvansker

Denne tilvalgsmodulen står under *Muligheter for alle del I* i studieplanen, men den kan gjennomføres i del II som erstatning for en av de tre ett vekttallsmodulene (modul 7, 8 eller 9).

Mål

Modulen skal gi en innføring i sentrale problemstillinger for lærere og skolen i tilknytning til opplæring av elever med matematikkvansker.

Innhold

- Dokumentasjon av nyere data om matematikkvansker
- Kjønnetegnet ved hvordan matematikkvansker kommer til uttrykk
- Prøver og diagnostisering
- Ulike strategier elever med matematikkvansker benytter
- Forebyggende tiltak
- Prinsipper og metoder for opplæring

Vurdering

I modulen inngår en kort arbeidsoppgave.

TEGNSPRÅK FOR HØRENDE (10 VT)

Innledning

Tegnspråkfaget slik det er beskrevet i denne studieplanen, er en praktisk og teoretisk innføring i norsk tegnspråk. Det er et ferdighetsfag som legger særlig vekt på praktisk tegnspråktrening. Det er et 10 vekttalls studium i to moduler med en arbeidsbelastning for hver modul tilsvarende 5 vekttall.

Studiet er praksisrelatert og det forutsettes at man er i kontakt med døve enten i en opplæringssituasjon eller i fritida. Det siste er nødvendig for å sikre at studentene får anledningen til å praktisere tegnspråk utenfor undervisningstimene. Studiet er et deltidsstudium og går over to semestre.

Opptak

Det kreves generell studiekompetanse. Det kreves at studentene er immatrikulert ved Universitetet i Oslo eller ved et annet norsk universitet eller en vitenskapelig høyskole.

Målgruppe

Studiet "tegnspråk 10 vt" er i utgangspunktet et videreutdanningstilbud primært rettet mot lærere i grunnskole og videregående skole og andre som arbeider med døve og hørselshemmede. *Tegnspråk for hørende* som språkfag kan også tas som starten på et utdanningsløp for studenter som ønsker å kvalifisere seg til for eksempel tolkeutdanning. Faget er for studenter uten tidligere kunnskap til tegnspråk og som ønsker å lære dette fra grunnen av.

Innhold

Innholdsområdene kan skilles i:

- Praktisk språklig kompetanse utgjør størsteparten av undervisningen
- Teoretisk kunnskap om norsk tegnspråk, døves kultur og språkminoriteter

Det teoretiske innholdsområdet er tredelt med hensyn til språklig kompetanse, kunnskap om døves kultur og kunnskap om tegnspråk som minoritetsspråk. Teoriundervisningen i tegnspråk skal være en støtte for praktisk utprøving av grammatikk og språkfunksjoner. Som naturlig språk er tegnspråket en del av de døves kultur som er forskjellig fra hørendes kultur. Kunnskap om døves kultur er dermed viktig for å forstå språket bedre. Formidlingen av forskjellene mellom døves kultur og hørendes kultur blir derfor en viktig del av studiet. Kunnskap om språkminoriteter er derimot viktig for å kunne sette tegnspråket og dets brukere i relasjon til det norske samfunnet.

Mål

Praktiske delmål: Med hensyn til språklig kompetanse skal studenten ha tilegnet seg:

- grunnleggende kommunikatív kompetanse i norsk tegnspråk

Teoretiske delmål:

Med hensyn til språklig kompetanse skal studentene ha tilegnet seg:

- et kunnskapsgrunnlag om norsk tegnspråk som språk

Med hensyn til kunnskap om døves kultur skal studentene ha tilegnet seg:

- grunnleggende kunnskap om døves kultur
- grunnleggende kunnskap om døves historie

Med hensyn til kunnskap om døve som språkminoritet skal studentene ha tilegnet seg:

- grunnleggende kunnskap om forskjellige perspektiver med hensyn til tegnspråk som språk
- grunnleggende kompetanse om døves tospråklighet

Organiseringsmodellen, Arbeidsformer og Arbeidsmidler

Studiet er organisert i to moduler som bygger på hverandre. Etter gjennomført to moduler, avsluttes studiet med en eksamen. Innholdet for hver modul er beskrevet særskilt. Undervisningen er for begge modulene organisert med noen obligatoriske komponenter. Modulene i *Tegnspråk for hørende* (10 vektall) er:

- Modul 1: dialogkompetanse 5/10
- Modul 2: monologkompetanse 5/10

Studiet vil bli tilbudt som fjernundervisning og er organisert med bl.a selvstudium med noen obligatoriske oppgaver og samlinger, samt video- og telefonkonferanser. Det legges vekt på bruk av moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Mye av kommunikasjonen mellom student og faglærer skjer via e-post, telefon og IKT-nettverk. Studentene oppfordres til å kommunisere med hverandre på IKT-nettet. Det er helt nødvendig at studenten har tilgang til datamaskin med tilkobling til internett. Det forutsettes også en del selvstudium basert på pensumlitteratur og CD-rom. Videoer vil også bli benyttet.

Arbeidet i studiegruppene er dels basert på selvstudium, egen praksis og avtalt veiledning med en lokal veileder. Studiet forutsetter at deltakerne arbeider både i studiegrupper og individuelt med obligatoriske arbeidsoppgaver, litteraturstudier og drøftingsoppgaver for eksempel i språklaboratorium. For å sikre forståelsen gis teoriundervisningen i "tegnspråk 10 vt" på norsk.

Følgende arbeidsformer benyttes:

- 1. Innføringsforelesninger som er felles for alle
- 2. Regionale seminarer for en mindre studentgruppe ledet av kursveilederne
- 3. Gruppearbeid i mindre studentstyrte grupper
- 4. Individuelt arbeid
- 5. Arbeidsoppgaver i tilknytning til hver modul som er basert på individuelt arbeid eller gruppearbeid

Innføringsforelesninger:

Teoriundervisningen i tegnspråk, døves kultur og tegnspråk som minoritetspråk skal være en støtte for utviklingen av den praktiske kunnskapen. Forelesningene foregår i stor grad via videokonferanse eller internettkonferanse.

Regionale seminarer med kursveileder:

Kursveilederne leder arbeidet på de regionale arbeidsseminarene, samt følger opp gruppearbeid og individuelt arbeid.

Studentstyrte gruppesamlinger:

I tillegg til regionale arbeidsseminarer blir det lagt opp til at studentene arbeider i mindre studentstyrte grupper; kollokvier. Gruppearbeidet tar utgangspunkt i drøftingsoppgaver i tilknytning til de regionale samlingene, videooppgaver og CD-rom. Samarbeid omkring obligatoriske arbeidsoppgaver foregår også i disse gruppene.

Individuelt arbeid:

Det kan skilles mellom individuelt arbeid i tilknytning til teoretiske emner og individuelt arbeid i tilknytning til praktisk trening. Mens det første hovedsakelig baseres på arbeid med pensumlisten og en semesteroppgave, tar det andre utgangspunkt i drøftingsoppgaver i tilknytning til de regionale samlingene, videooppgaver og CD-rom.

Studieavgift

Det betales en nærmere bestemt studieavgift. I tillegg kommer betaling av semesteravgift i eksamenssemesteret.

Modul 1: Dialogkompetanse

Innhold

I forbindelse med det språklige målet har modul 1 hovedvekten på dialogkompetanse, dvs studentene skal ha grunnleggende kommunikativ kompetanse med hensyn til dialoger. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vektall.

Mål

Studentene skal som delmål ha tilegnet seg praktiske og teoretiske ferdigheter i forskjellige emner. Studentene skal:

- kunne gi tilbakemeldinger (både med non-manuelt og manuelt)
- kunne forstå og bruke oppbygning av enkeltegn
- vite om metoder for å gjøre seg forståelig og kunne bruke:
 - håndalfabet
 - orale komponenter
 - beskrivende tegn
 - vite om forskjellige turtakings signaler og hvordan de brukes
 - kunne foreta avlesningsskifte i dialoger
 - kunne bruke negasjonstegn og bekreftelsestegn og skal kunne uttrykke negasjon og bekreftelse på forskjellige måter
 - kunne bygge forskjellige typer enkeltsetninger og ha tilegnet seg kunnskap om oppbygning av enkelt setninger som:
 - spørresetninger,
 - utsagnsetninger,
 - kunne noe om ordstilling i fraser og enkeltsetninger i forbindelse med ordklassene (tegnklassene)
 - ha kunnskap om ordklasser og tegnendringer
 - ha kunnskap om og kunne bruke lokalisasjoner i dialoger
 - ha kunnskap om og kunne bruke proformer i dialoger
 - ha kunnskap om og kunne bruke uttrykk for tid i dialoger

Med hensyn til det kulturelle aspektet skal studentene ha tilegnet seg grunnleggende kjennskap til døves historie i Norge og i andre land og grunnleggende kunnskap om kommunikative forskjeller mellom døve og hørende. Som delmål skal studentene ha tilegnet seg:

- kunnskap om de døves status i de forskjellige tidsalderne i Europa (fra Aristoteles til i dag)
- kunnskap om "å være döv i Norge" fra begynnelsen av 1800 til i dag
- kunnskap om kommunikative særtrekk blant døve
- blandingsformer
- visuelle signaler som ikke er språklige

Når det gjelder minoritetsaspektet skal studentene ha tilegnet seg grunnleggende forståelse om tegnspråk som minoritetsspråk. Som delmål skal studentene ha tilegnet seg:

- kunnskap om at det finnes forskjellige aspekter i forbindelse med tegnspråk og døvhet:
- Det kulturelle aspektet
- Det medisinske aspektet
- Det språklige aspektet
- Det pedagogiske aspektet
- kunnskap om hvordan disse aspektene påvirker døvemiljøet og døves status i dag.

Organisering

Totalt er det 260 timer i modul 1 med undervisning fordelt på 13 uker. Disse timene er delt inn i:

- et språkbad i beg. av modul 1
- veiledet praksis med instruktør
- veiledet praksis i studentgrupper uten instruktør
- egen praksis/egentrening i tegnspråk
- individuelt arbeid med semesteroppgaven
- individuelt arbeid med teoristoff
- teoriforelesninger

Litteratur

Pensumet utgjør ca. 500 sider, derav 300 fast litteratur og 150 valgfri litteratur.

Obligatoriske komponenter

Det vil bli avkrevet innlevert noen obligatoriske oppgaver. Ved avslutningen av modul 1 skal studentene ha levert en gruppeoppgave i tegnspråk på video. Studentene skal ha levert et individuelt refleksjonsnotat om dette.

Modul 2: Monologkompetanse

Innhold

Når det gjelder det språklige målet legges det i modul 2 hovedvekt på monologkompetanse. Studentene skal ha tilegnet seg grunnleggende kommunikativ kompetanse i monologer, dvs kunnskap om hvordan man bruker tegnspråk i sammenhengende tekster innenfor ulike sjangre. Modulen har et omfang og en arbeidsbelastning tilsvarende 5 vektall.

Mål

Som delmål skal studentene ha tilegnet seg:

- kunnskap om avlesningsstrategier
- kunnskap om kontekstmarkører og hvordan de brukes
- kunnskap om hvordan enkelte og komplekse setningstyper er oppbygget
- kunnskap om de forskjellige tegnklassene og hvordan de påvirker ordstillingen
- kunnskap om bruk av synsvinkel
- kunnskap om hva topikalisering er og hvordan det brukes
- kunnskap om bruk av lokalisasjon i historier
- kunnskap om bruk av proformer i historier

- kunnskap om bruk av serielle verbformer i historier
- kunnskap om bruk av komplekse tegnendringer
- kunnskap om tidsbruk i historier
- I tillegg skal evnen til å kommunisere i dialoger fordypes

Når det gjelder det kulturelle aspektet skal studentene ha tilegnet seg grunnleggende kunnskap om norsk tegnspråks status i døvemiljøet og i den hørende verden. Som delmål skal studentene ha tilegnet seg:

- kunnskap om døve barns språklærings situasjon
- innsikt i kommunikasjons situasjonen til ulike grupper av døve, tunghørte og døvblitte
- kunnskap om tegnspråk og tegnskrift

Når det gjelder minoritetsaspektet skal studentene ha tilegnet seg grunnleggende kunnskap om døves tospråklighet og forholdet norsk- norsk tegnspråk. Som delmål skal studentene ha tilegnet seg:

- kunnskap om hvordan tegnspråk har fått status som eget språk i den hørende verden
- kunnskap om hva et minoritetsspråk er
- kunnskap om variasjoner i norsk tegnspråk og hvordan norsk som majoritetsspråk påvirker norsk tegnspråk som minoritetsspråk

Organisering

Totalt er det 260 timer i modul 2. Disse timene er delt inn i:

- veiledet praksis med instruktør
- veiledet praksis i studentgrupper uten instruktør

- egen praksis/egentrening av tegnspråk
- individuelt arbeid med semesteroppgaven
- individuelt arbeid med teoristoff
- teoriforelesninger

Litteratur

Pensumet utgjør ca. 500 sider, derav 300 fast litteratur og 150 valgfri litteratur.

Obligatoriske komponenter

Det vil bli avkrevet innlevert noen obligatoriske oppgaver. Ved avslutningen av modul 2 skal studentene ha levert en gruppeoppgave i tegnspråk på video og en individuell skriftlig prosjektoppgave. Prosjektoppgaven skal være knyttet til et teoritema i studiet.

Eksamen

De obligatoriske komponentene i begge modulene må være gjennomført og godkjent før studenten går opp til eksamen. Studenter som kan dokumentere en kompetanse som er godkjent av en ansvarlig instruktør, vil etter søknad kunne bli vurdert å tilfredsstille obligatoriske krav på annen måte og derfor få dispensasjon til å gå opp til eksamen.

Eksamen består av 2 deler:

- 1. En individuell 3-timers tegnspråklig eksamen og
- 2. En 6-timers skriftlig eksamen på norsk.

Det gis graderte tallkarakterer. For å få den samlede karakteren for "Tegnspråk for hørende (10 vt)" vektet karakteren fra de to eksamensdelene på følgende måte:

- Den individuelle 3-timers eksamen i tegnspråk på video teller 60%, og

- Den individuelle skriftlige 6-timers eksamen teller 40%.

Den videobaserte eksamen er todelt i en forståelsestest og en produksjonstest som kan baseres på samme tegnspråktekst.

2. AVDELING, DEL III, RÅDGIVNING OG INNOVASJON

Innledning

Det er utarbeidet et videreutdanningstilbud for studenter som har godkjent hovedoppgave i spesialpedagogikk, men som ikke kan fullføre cand. ed.-graden i spesialpedagogikk som heltidsstudium ved Universitetet i Oslo. Det vises til studieplanen under 2. avdeling av profesjonsstudiet, del III, Rådgivning og innovasjon foran i studiehandboka.

Målgruppe

Målgruppen for studiet er studenter som har godkjent 3. avdeling under cand. paed. spec.-graden, og som vurderes å mangle 2. avdeling, del III, for å oppnå den faglige kompetansen som tilfredsstillende kravene til den nye profesjonsgraden, cand. ed. Ved kompetansesentra og PP-tjenesten rundt om i landet er behovet for å fullføre denne siste delen av studiet tilstede hos flere blant personalet. Et modulstrukturert deltidsstudium vil kunne danne grunnlag for et kollektivt utdanningsmessig nivåløft ved disse spesialpedagogiske nøkkelinstitusjonene.

Opptakskrav

Studiet forutsetter at deltakerne har avsluttet 3. avdeling i spesialpedagogikk etter gammel studiestruktur. Opptak forutsetter at studenten er immatrikulert ved Universitetet i Oslo eller et annet norsk universitet eller pedagogisk høyskole.

Organisering, arbeidsformer og hjelpemidler

Undervisningen ved dette IKT/nettbaserte deltidsstudiet er organisert i tre moduler som bygger på hverandre og må tas i ordnet rekkefølge fra modul 1, til modul 2 og 3. Modulene kan også tas enkeltvis som separate etterutdanningstilbud i den angitte rekkefølgen. Utdanningen er organisert som et desentralisert tilbud med utstrakt bruk av fleksible undervisningsmetoder (IKT/fjernundervisning). Gjennomføringen av modulene vil skje med bruk av ulike arbeidsformer som fellesforelesninger, regionale seminarer med kursveiledning, lokale studentstyrte gruppemøter, skriftlige arbeidsoppgaver individuelt og i grupper, samt individuelle litteraturstudier. Undervisning og studentaktivitet vil også kunne foregå via ulike media som telefonmøter, billedtelefon, satellittoverføringer, video, CD-rom, e-post og interaktiv kommunikasjon via Internett, studiesamlinger, gruppearbeid og individuelt arbeid. Det er en fordel om flere personer fra samme arbeidsplass eller distrikt deltar samtidig. Det forutsettes stor grad av studieaktivitet individuelt og i grupper. Studiet kan gjennomføres flere steder i landet, avhengig av antall studenter, deres bosted og tilgjengelige samarbeidspartnere ved kursgjennomføringer. Studiet organiseres med kombinert bruk av fellessamlinger, regionale arbeidsseminar med veileder, studentstyrte gruppesamlinger, individuelle litteraturstudier og arbeidsoppgaver.

- Fellessamlinger:

Hensikten med fellessamlingene er å gi studentene anledning til å komme i direkte kontakt med forelesere og medstudenter. Viktige deler av studieinnholdet tar utgangspunkt i en slik direkte kontakt ved bruk av

innføringsforelesninger. Disse kan også gis i form av videokonferanser.

- *Regionale arbeidsseminarer med veileder:*

Seminarene tar utgangspunkt i forelesninger, studielitteratur, videoprogrammer og annet relevant lærestoff og i studentenes tolkning og erfaring med dette. Bruk av video i rådgivningstrening vil være en viktig komponent. Kursveileder leder arbeidet på de regionale arbeidsseminarene, samt følger opp gruppearbeid og individuelt arbeid.

- *Studentstyrte gruppesamlinger:*

I tillegg til fellessamlinger og regionale arbeidsseminar blir det lagt opp til at studentene arbeider i mindre studentstyrte grupper; kollokvier. Gruppearbeidet tar utgangspunkt i drøftingsoppgaver i tilknytning til studielitteratur og annet lærestoff, videoprogrammer og studie- og arbeidsveiledninger. Samarbeid omkring obligatoriske arbeidsoppgaver foregår også i disse gruppene.

- *Individuelt arbeid med studielitteratur og arbeidsoppgaver:*

Studiet bygger på stor grad av individuelt arbeid. For studenter som har begrensede muligheter til å delta i gruppeaktiviteter kan muligheter for en noe større grad av individuelt arbeid bli vurdert.

- *Videoprogram:*

En serie videoprogrammer er utarbeidet i forbindelse med dette studiet.

- *Veiledning:*

I tillegg til regionale veilederstyrte seminarer, har studentene adgang til veiledning i forbindelse med det studentstyrte gruppearbeidet og individuelle arbeidsoppgaver i tilknytning til hver modul. Veileder kan kontaktes i oppgitt telefontid. Tradisjonelle postsendinger er å foretrekke ved veiledning av skriftlig arbeid, men kan suppleres eller erstattes med telefaks dersom tidsrammene er knappe.

- *Telefon, post og telefaks:*

Telefon, post og telefaks er også viktige kommunikasjonsmedier i formelt såvel som uformelt studentsamarbeid.

- *Kommunikasjon via Internett:*

Web-siden ved Institutt for Spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo, gir informasjon om dette studietilbudet. Opplysninger om studieveiledning er også lagt inn her. Det er lagt til rette for bruk av Internett som kommunikasjonsform mellom studenter såvel som mellom studenter og veileder. Det legges også opp til et diskusjonsforum mellom studenter, studentgrupper og veileder. E-mail kan også benyttes.

- *Telefonkonferanser:*

Telefonkonferanser er en alternativ møteform som kan benyttes i gruppesamarbeid og veiledning. For at telefonkonferanser skal være nyttige, er det viktig at alle deltakerne har en felles forståelse av møteprogram og

kommunikasjonsrutiner. Denne samarbeidsformen forutsetter altså systematisk forarbeid. Bruk av post, telefaks og e-mail kan i mange tilfelle kombineres med telefonkonferanse.

Obligatoriske arbeidsoppgaver

Deltakere som vil gjennomføre studiet som videreutdanning, blir pålagt obligatoriske arbeidsoppgaver i forbindelse med hver av de tre modulene. Arbeidsoppgavene består av følgende komponenter:

- Muntlig framlegg i gruppe + skriftlig egenrapport
- Anvendelse av WISC-R og protokollføring
- Praksis
- Spesialpedagogisk rådgivnings- og innovasjonsrapport

Opgavene vurderes som godkjente eller ikke godkjente.

Eksamen og vurdering

Gjennomføring av alle de tre modulene med arbeidsoppgaver som er vurdert som godkjente, gir rett til å ta individuell skriftlig eksamen i rådgivning og innovasjon (se Studieplan for 2. avdeling, del III, Rådgivning og innovasjon).

Bekreftelse på deltaking i de enkelte modulene gis til studenter som ikke ønsker eksamen.

Studieavgift

Videreutdanningen er et betalingskurs med kursavgift pr. vektall. I tillegg betaler studenten semesteravgift til Universitetet i Oslo i eksamenssemesteret.

Studieplan for dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk

Studieplanen ble for første gang vedtatt under Fellesreglementet for doktorgradene ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 10.03.92 og Utfyllende bestemmelser for Det samfunnsvitenskapelige fakultet, vedtatt 08.12.92. Ved Institutt for spesialpedagogikk ble Studieplan for dr.polit.-graden i spesialpedagogikk første gang vedtatt av fakultetsstyret ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og gjort gjeldende fra 1. januar 1997. Instituttets studieplan er nå justert i henhold til ny Fellesforskrift for doktorgrader ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 08.04.97 og Utfyllende bestemmelser for graden dr.polit. ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 24.03.98. Studieplanen er godkjent på fullmakt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved brev av 29.07.98. En vektallsreduksjon godkjent ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet i styremøtet 26.11.98 ble vedtatt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet i møtet 11.12.98.

Målsetting for doktorgradsutdanningen

Dr.polit.-studiet i spesialpedagogikk har som formål å videreutvikle kandidatens kvalifikasjoner for forskning og for annet arbeid innenfor det spesialpedagogiske fagområdet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt. Målsettingen søkes realisert gjennom at det legges vekt på både faglig fordypning og bredde i den vitenskapelige skolering. Dybdeorienteringen ivaretas ved det forskningsarbeid, teoretisk og metodisk, som er knyttet til en vitenskapelig avhandling (doktorgradsavhandlingen). Målsettingen om en faglig bredde iva-

retas ved opplæringsdelen gjennom obligatoriske kurs og planmessige litteraturstudier. Opplæringsdelen skal gi innsikt i sentrale vitenskapsteoretiske emner, i forskningsmetoder, og i spesialpedagogikk som vitenskap og studiefag. Opplæringsdelen skal dessuten gi øvelse i faglig formidling.

Søknad om opptak

Opptak skjer en gang i året. Søknadsfrist er satt til 1. oktober, med opptak fra 1. januar året etter. Den maksimale årlige opptaksramme avgjøres for hvert opptak ut fra en vurdering av instituttets ressurser.

For å kunne bli opptatt til dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk, må søkeren ha avlagt 3. avdeling i spesialpedagogikk og/eller oppnådd graden cand. paed. spec., cand. ed., cand. paed., cand. polit. eller magistergraden innenfor relevante fagområder.

Annen utdanning eller kompetanse på tilsvarende nivå kan etter individuell vurdering godkjennes som grunnlag for opptak til dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk.

Søkere som ikke tidligere har vært studenter ved Universitetet i Oslo, får ved opptak automatisk studierett ved fakultetet.

Søknaden om opptak til dr. polit.-studiet fylles ut på eget skjema som fås på instituttet. Søker sender søknaden til Instituttet for spesialpedagogikk. Med søknaden skal følge dokumentasjon for avlagte eksamener/grader og prosjektbeskrivelse der det redegjøres for problemstilling, design og metodevalg, framdriftsplan og opplysning om finansiering av prosjektet. Prosjektbeskrivelsen skal normalt være på 5-10 sider. Instituttet må også vurdere søkers finansieringsplan samt påse at egnet veileder og nødvendige materielle ressurser er tilgjengelige. Instituttets innstilling oversendes Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

I den grad søker har forslag/ønsker når det gjelder veileder skal også søknad om

godkjenning av veileder legges ved. Denne søknaden bør da inneholde bekreftelse på tilsagn om veiledning og informasjon om veileders kompetanse. Veileder må ha kompetanse på doktorgradsnivå eller høyere. Hvis det er aktuelt med eksterne veileder, må spørsmål om finansiering av denne veiledningen avklares med instituttet på forhånd.

Avtale

Det skal inngås skriftlig avtale om opptak, om veiledning og eventuelt avtale med eksterne institusjon. Avtalen om opptak og veiledning skal normalt være inngått innen 01.03. i opptaksåret. Den skal bl.a. angi tema for avhandlingen, avtaleperiode, finansieringsplan, veiledningsforhold, arbeidssted og opplæringsdel. Avtalen skal bidra til å sikre kandidatens, veileders, fakultetets og instituttets ansvar, rettigheter og plikter.

Instituttet skal i forbindelse med avtaleinngåelsen sørge for at eksterne veiledere får tildelt et eksemplar av dr.gradsreglementet, Utfyllende bestemmelser for dr. polit.-graden, Studieplan for dr.gradsstudiet i spesialpedagogikk, samt andre relevante bestemmelser.

Doktorgradsprogrammet

Normert tid

Dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk er normert til 3 fulle årsverk. Eventuelt pliktarbeid kommer i tillegg, slik at opptaksperioden vanligvis utgjør 4 år.

Når opptaksperioden er ute, opphører status som student, og kandidaten skrives ut av dr. polit.-studiet. Det kan imidlertid søkes om å få opptaksperioden forlenget, forutsatt at nødvendig tid til å utføre studiet antas å være kortere enn 1 år. Det kan også søkes om forlengelse av opptaksperioden etter hjemmel i departementets retningslin-

jer for tilsetning i utdanningsstillinger. Kandidater som skrives ut av studiet, vil likevel seinere kunne søke om å få disputere for dr. polit.-graden i spesialpedagogikk. Det vises her til egne retningslinjer for slutføring av dr. polit.studiene.

Opplæringsdelen

Opplæringsdelen skal utgjøre minimum 12 vektall (0,6 forskerårsverk). For å tilfredsstillte breddekravet skal alle kandidater gjennomføre kurs tilsvarende 8 vektall (obligatorisk del) som spesifisert nedenfor (Del I). De resterende 4 vektall (Del II) velges fritt i samråd med hovedveileder blant godkjente kurs, men slik at 2 vektall velges som fordypning i forskningsmetode og slik at krav om faglig formidling blir ivaretatt.

Kurs skal også velges slik at det ikke blir noen innholdsmessig overlappning av betydning mellom de komponenter som inngår i kandidatens opplæringsprogram.

Kurssammensetning må tilfredsstillte de gitte forutsetninger, konkretisert i punktene nedenfor under Del I og Del II. Kandidatene kan velge kurs som er gitt ved instituttet eller relevante kurs som er gitt ved andre institutt, fakultet eller universitet. Kurs gjennomført ved andre universitet kan normalt ikke utgjøre mer enn 5 vektall totalt. Instituttets samlede kurstilbud skal reflektere spesialpedagogikkens ulike forskningsfelt. Forelesningsplan/kursplan utarbeides for hvert semester, og fås ved henvendelse til instituttet.

Krav til dokumentasjon

Kursleder/foreleser er ansvarlig for å komme med forslag til vektallsberegning, dokumentasjonskrav og pensum knyttet til kurset overfor instituttet.

Krav til dokumentasjon vil være noe forskjellig for de ulike kurstilbudene under både Del I og Del II. Normalt vil det bli benyttet dokumentasjonsformer som øvelser, kursoppgave, essay, rapport, populærvi-

tenskapelig/vitenskapelig artikkel, presentasjon av eget paper/forberedt muntlig faglig innlegg eller annen faglig medvirkning i kurs, muntlige eller skriftlige redegjørelser, skriftlig og /eller muntlig eksamen.

Krav til faglig formidling

For å kunne framstille seg for doktorgradsprøven, skal kandidaten ha tilegnet seg noe erfaring med faglig formidling. Eksempler på faglig formidling som godkjennes er:

- forelesnings- eller seminarrekker
- populærvitenskapelige arbeider (f.eks. kronikker, populariserte artikler, foredrag e.l.)

Arbeidsinnsatsen i formidlingsdelen skal ifølge Utfyllende bestemmelser tilsvare en forelesnings- eller seminarrekke på 1 uke-time over ett semester (ca. 1,5 ukers arbeidsinnsats). Innholdet i formidlingsdelen skal godkjennes av veileder.

For kandidater som ikke innfrir kravene til faglig formidling innenfor opplæringsdelen, kommer dette kravet i tillegg til de 12 vektall som opplæringsdelen er normert til.

Instituttet godkjenner den enkelte kandidats studieopplegg innenfor rammen av gjeldende studieplan.

Del I (8 vt) - Obligatorisk del

- *Forkurs, obligatorisk, statistikk og EDB*
(10-15 t. undervisning med øvelser) inngår ikke i vektallsberegningen. Kurset gir innføring i statistikk og bruk av statistikkprogrammer. Det vil også bli gitt forelesninger i anvendelse av EDB i et bredere perspektiv knyttet til datalovgivning, nettverk, databaser osv. Kandidater som kan dokumentere gjennomført kurs som

gir tilsvarende kompetanse vil kunne gis fritak for innføringskurset etter søknad.

- *A. Kurs i vitenskapsteori, forskningsetikk - 3 vt*

Det samfunnsvitenskapelige fakultet tilbyr årlig felleskurs i vitenskapsteori for dr. polit.-kandidater med totalt 24 undervisningstimer.

Dokumentasjon: Essay.

- *B. Metodekurs - 3 vt* hvorav:

- Generelt kvantitativt kurs i design og evaluering 1,5 vt.
Generelt kurs innen kvalitativ metode 1,5 vt.

Dokumentasjon: essay, rapport, muntlige eller skriftlige redegjørelser, skriftlig og/eller muntlig eksamen.

C. Spesialpedagogikk som fag og forskningsdisiplin - 2 vt.

Her inngår kurs med tilknytning til ulike forskningsfelter innenfor spesialpedagogikk. Hovedvekten legges på nyere forskningsbidrag, og kursplanene legges opp i samarbeid med kandidatene.

Dokumentasjon: Essay, rapport, muntlige eller skriftlige redegjørelser, skriftlig og/eller muntlig eksamen.

Del II (4 vt) - Valgfri del

Delen bygges opp på grunnlag av ett eller flere av de spesifiserte punktene under, og skal normalt gjennomføres etter at opptak til dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk har funnet sted. Det stilles krav om at kurs under Del II skal velges slik at krav om faglig formidling blir ivaretatt.

Dokumentasjon: essay, rapport, muntlige eller skriftlige redegjørelser, skriftlig og/eller muntlig eksamen.

Man kan velge blant følgende punkter:

1) 1) Nasjonale, internasjonale eller nordiske forskerkurs. Instituttet skal godkjenne nordiske og internasjonale kurs (maks. 3vt)

1) 2) Spesialpensa (fra kurs, seminar eller litteraturstudier (maks. 3vt)

1) 3) Et opphold (minst 2 uker) ved en relevant institusjon for å lære metode/teori. 2 uker gir 1 vektall. (maks 1vt)

1) 4) Framlegging av resultat fra egen forskning i internasjonale fora/konferanser. (maks. 1vt)

1) 5) Avholdelse av seminar over oppgitt emne. (maks. 2vt)
Avholdelse av et seminar over selvvalgt emne. (maks 1vt)

Punkt 4 og 5 kan også inngå som del av den faglige formidling.

Kursleder er ansvarlig for kontroll av deltakelse. Instituttet avgjør i samarbeid med kursledere og forelesere antall vektall, pensja og hvilke typer dokumentasjon som skal knyttes til kurs/forelesningsrekker/seminarrekker etc. i opplæringsdelen.

Ved eksaminasjon i opplæringsdelen skal presentasjonen tilsvare en karakter på 2,5 eller bedre (laudabel).

Dersom tidligere avlagte eksamener benyttes som del av opplæringsdelen, skal det dokumenteres at de er avlagt med tilfredsstillende resultat. Eksamener som ved søknad om opptak er eldre enn 5 år, kan ikke inngå som del av opplæringsdelen.

Benyttes seminar over oppgitt emne som del av opplæringsdelen, skal temaet for seminaret fastsettes av instituttet og kunngjøres for kandidaten 3 uker i forveien. Temaet for selvvalgt emne skal foreslås av kandidat

og veileder, og skal godkjennes av instituttet. Emnet for seminaret skal ikke være en presentasjon av de egne arbeider som skal inngå i doktoravhandlingen. Instituttet skal påse at seminarene blir avholdt, og en vitenskapelig person oppnevnt av instituttet (ikke veileder) skal være til stede ved seminarene og avgjøre om seminarene kan godkjennes. Seminarene skal være åpne for alle, og skal bekjentgjøres på forhånd.

Dersom kandidaten ikke består en av delprøvene i opplæringsdelen, kan ny prøve avlegges tidligst i det påfølgende semester. Instituttet arrangerer ny prøve.

Det er instituttets ansvar å registrere godkjent opplæring for den enkelte doktorgradskandidat.

For å få godkjent et kurs, kreves deltakelse på all undervisning med mindre noe annet fremgår av program eller kursplan.

Deltakelse i forskeropplæringskurs før opptak på studiet kan etter anbefaling av hovedveileder godskrives kandidaten ved opptak. Dette gjelder også kurs arrangert av institusjoner utenfor instituttet, f.eks. i utlandet. Godkjenning forutsetter innlevering av dokumentasjon for både omfang, kursopplegg og gjennomføring. Relevante nasjonale forskeropplæringskurs ved ett av de andre universitetene regnes ikke som eksterne kurs, og kan legges fram for godkjenning uten å bli medregnet som del av vektallsrammen for eksterne kurs (dvs. 5 vektall).

Beregning av vektall

Beregning av vektall tar utgangspunkt i at ett vektall skal tilsvare 2 ukers arbeidsinnsats. Omfanget vil i noen grad måtte fastsettes etter skjønn. Det bør tas med i betraktning forhold som antall undervisningstimer, forberedelse og arbeid med kursoppgaver samt kursnivå m.m. Ut i fra dette vil et 3-vektallskurs kunne utgjøre om lag 6 ukers arbeidsinnsats.

Et 3-vektallskurs skal normalt tilfredsstillende følgende krav:

- en effektiv undervisningstid på minimum 20 timer, fordelt over minimum tre dager
- 500-700 siders pensum/litteraturomfang. Pensumliste skal foreligge i rimelig tid før kurset arrangeres.
- dokumentasjon, som må ses i forhold til undervisnings- og litteraturomfang.

Ut over dette følges følgende retningslinjer for beregning av vektall for mindre omfattende deler:

- Fulgt kurs i form av forelesninger 20 timer = 1vt
- Studieopphold av minst 2 ukers varighet ved utenlandsk forskningssenter 2 uker = 1vt
- Deltaking med paper på relevante kongresser e.l. = 1vt.

VEILEDNING

Arbeidet med avhandlingen skal foregå under individuell veiledning (jf. fellesforskriftens § 4.3). Søknad om godkjenning av veileder(e) inngår i søknad om opptak på dr. polit.-studiet. Til å veilede kandidaten skal instituttet oppnevne en eller flere veiledere. Det skal alltid oppgis en hovedveileder. Er hovedveilederen ansatt utenfor universitetet, skal det oppnevnes en medveileder som er fast ansatt ved instituttet. Hovedveileder har det formelle ansvar i forhold som vedrører kandidaten. Dersom hovedveileder er en ekstern veileder (dvs. ansatt utenfor instituttet), skal hovedveileder og den interne veileder (medveileder) dele ansvaret. Rapporter og skriftlige arbeider skal forelegges både eksternt og intern veileder.

Kandidaten har ikke rett på veiledning ut over opptaksperioden. Dersom det benyttes både hoved- og medveileder, skal fordelingen mellom disse normalt være slik

at hovedveileder gjennomfører minst 2/3 av den totale veiledningen.

Den faglige veiledningen skal foregå under hensynstagen til kravet om at avhandlingen skal utgjøre et selvstendig vitenskapelig forskningsarbeid.

Siden dr. polit.-studiet i spesialpedagogikk er en veiledet forskerutdanning, bør kandidaten oppholde seg ved universitetet en del av den effektive studietiden, så sant ikke helt spesielle forhold tilsier noe annet. Fra instituttets side er dette ønskelig ikke bare for å sikre en forsvarlig opplæring av kandidaten, men også for en oppbygging av fagmiljøet.

Den interne veileder plikter å holde kontakt med kandidaten, og å holde seg orientert om kandidatens studieprogresjon. Det er ønskelig at den interne veileder (medveileder) også har den nødvendige faglige bakgrunn til å kunne følge opp kandidaten faglig. Det er den interne veileders ansvar, hvis praktisk mulig, å trekke kandidaten inn i det faglige miljøet ved instituttet f.eks. gjennom seminarvirksomhet.

Årlig framdriftsrapportering

Med sikte på å bidra til kvalitet og gjennomstrømming i forskerutdanningen, er kandidatene pålagt innen 1. oktober hvert år å levere en skriftlig rapport om framdriften i arbeidet. Rapporten skal påtegnes av

veileder. Manglende eller utilfredsstillende rapportering kan være grunn til terminering av avtalen før avtaleperioden utløper.

Avhandling

Til bedømmelse for doktorgraden skal det leveres inn en avhandling fortrinnsvis skrevet på engelsk eller på et skandinavisk språk. Avhandlingen er det sentrale ledd i studiet og er et selvstendig arbeid som skal ivareta dr. polit.-studiets krav til faglig fordypning. Arbeidet med avhandlingen skal tilsvare 2 og 1/4 årsverk. Avhandlingen kan leveres inn enten i form av en monografi eller i form av artikler eller flere mindre arbeider som er knyttet sammen til et hele, ved en innledning til arbeidet og et sammendrag av de viktigste resultater og konklusjoner.

Avhandlingen skal ligge på et faglig nivå som tilsvarer standard for internasjonal publisering.

Prøveform og oppnevning av bedømmelseskomite og innstilling

Det vises til Forskrift og Utfyllende bestemmelser for dr. polit.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo. (Jf. Fellesforskrift, §§ 6-10 og Utfyllende bestemmelser, §§ 7-10).

Pedagogisk forskningsinstitutt

Besøksadresse: Helga Engs hus

5. etasje

Postboks: 1092 Blindern

0317 Oslo

Telefon: 22 84 44 75

Fax: 22 85 42 50

Alle studenthenvendelser rettes til UV studentinformasjon, 2. etasje Helga Engs hus, telefon 22 84 44 45, e-post: uv-studentinformasjon@uv.uio.no

Innledning

Det vises til lover og reglement for fakultetet annet sted i håndboka.

Hvorfor er faget pedagogikk viktig i dagens samfunn?

Faget pedagogikk har alltid hatt produksjon av kunnskap og overføring av denne som sentrale deler av sitt felt. I forskningen er man opptatt av hvorledes kunnskap frembringes, blir grunnlag for virksomhet, utvikles til fag, som igjen er utgangspunktet og målet for alle former for kvalifisering. Eller den omvendte prosessen er tema: Fra virksomhet eller læreplan og undervisning, til erkjennelse og mestring hos det enkelte individ. Utgangspunktet for forskning og faglig aktivitet kan være den enkeltes identitetsdannelse og utvikling, eller utvikling av kulturelementer som folkenes mestringsgrunnlag.

Ved slik å sette mennesket og/eller menneskene sammen med kunnskap og/eller kultur i sentrum for fagets interesse, har pedagogikken mer enn noen gang plassert seg som et sentralt fag i sin samtid. Derfor er også faget en av de kunnskaps- og forskningsmessige forutsetninger for vårt moderne samfunn.

Hvorledes faget best kan bidra til videreutvikling av dagen samfunn, er det selvfølgelig ulike meninger om. En oppfatning er at faget best kan møte samfunnets kunn-

skapsbehov ved å organisere seg i forhold til de sentrale problemområder som til enhver tid måtte være der. F. eks.: Bør de tema som er nevnt innledningsvis være utgangspunkt for fagets oppbygning i dag?

En annen oppfatning er at faget best kan organiseres i forhold til den sentrale teori-dannelse forskningen gjennom tidene har frembragt. Teoriene ordnes så i deldisipliner til en hoveddisiplin, pedagogikk.

I dag er forskning og undervisning ved Pedagogisk forskningsinstitutt bygget opp ved å kombinere disse to oppfatninger. Ved disiplinorientering sikres en langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygning, samtidig som problemorientering sikrer fagets aktualitet og samfunnsmessige relevans. Eksempler på denne organisering er didaktikk knyttet til flerkulturelle forhold, eller analyser av utdannelsens betydning i omformingen av de tidligere østeuropeiske land.

Nok et eksempel kan være studier av motivasjonelle faktorerers betydning for skolekarriere. På denne måten mener vi å kunne sikre samfunnet en langsiktig kompetanseoppbygning, uavhengig av særinteresser, samtidig som kunnskapen sikres nødvendig relevans og umiddelbar anvendelsesmulighet.

På universitetet har man i dag to utdannelsesveier innenfor pedagogikk, den

ene innen rammen av hovedfag mot graden cand. polit., den andre innen rammen av et profesjonsstudium mot graden cand. ed. Ved disse to studieordningene søker en å imøtekomme samfunnets behov for kandidater med en generell kompetanse i pedagogikk, samtidig som den gir samfunnet den spesialiserte pedagogiske arbeidskraft som det har behov for.

Slik arbeidsmarkedet har utviklet seg med stor ettespørsel etter fagpedagoger, vil noe av det viktigste samfunnsmessige bidrag fra Pedagogisk forskningsinstitutt side i så henseende være å øke produksjonene av kandidater.

Pedagogisk forskningsinstitutt har tidligere vært en del av Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Fra 1. januar 1996 har Pedagogisk forskningsinstitutt vært en del av Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Allmenn orientering

Et universitetsstudium stiller i utgangspunktet store krav til studenten med hensyn til selvstendighet og disiplin i studieforløpet. Pedagogikkstudiet har få krav om obligatorisk tilstedeværelse, studieprogresjon m.v.

I dette ligger at studenten selv bestemmer hvilket forløp studiet skal ha, ut fra sitt behov.

Det påligger derfor studenten selv å skaffe seg nødvendig informasjon om undervisning, tidsfrister og hvilke krav som stilles til eksamen m.v. Informasjon av ulikt slag er gjort tilgjengelig for studentene gjennom studiehåndbøkene, forelesningskatalogen og oppslag eller ved henvendelse til UV studentinformasjon. I tillegg benyttes den elektroniske oppslagstavlen på <http://www.uio.no/-tavle/> Utover det bistår administrasjonen med informasjon ved direkte henvendelse, enten ved fremmøte eller over telefon.

Studenter som ikke har tatt examen philosophicum, kan søke fritak for å ta enkel-

teksamener (f.eks. et grunnfag). Forutsetningen for å få innvilget en slik søknad er at en har en avsluttet utdanning fra universitet eller høyskole fra før av, og ikke sikter inn mot en grad ved universitetet (f.eks. cand.mag.). Nærmere opplysninger får en ved UV studentinformasjon, telefon 22 84 44 45.

Alle studenter må være immatrikulert.

Studenter som skal begynne på hovedfag eller cand. ed, må søke om opptak på eget skjema innen gjeldende frister. Skjema fås ved UV studentinformasjon. Studenter som ønsker å starte på mellomfagstillegget eller hovedfaget på grunnlag av annen ekstern utdanning, må søke instituttet om innpassing. Søknad om innpassing sendes inn i god tid før planlagt studiestart. Utdanning som ikke er fullført innpasses ikke. Se utfyllende informasjon foran i studiehåndboka.

Både cand. polit. og cand. ed./cand. paed. gir formell kvalifikasjon for søkning til dr. polit.-studiet.

Yrkesmuligheter/ fag og profesjon

Pedagogisk forskningsinstitutt har i dag følgende studier/studieveier:

- Som del av cand. mag.- og cand. polit.-eksamen: grunnfag, mellomfag, hovedfag.

- Som profesjonsstudium: 1. og 2. avdeling som fører fram til cand. ed/ cand. paed.-graden.

- Semesteremne

- Etter- og videreutdanningsstudier

De ulike studieveier og nivåer i faget gir en mangeartet kvalifikasjon og kompetanse når det gjelder arbeid og yrker. Ved siden av å gi en generell kunnskap om og innsikt i pedagogiske problemstillinger, vil grunnfagsstudiet også kunne gi kompetanse for undervisning i valgfag i skolen. Mellomfagstillegget egner seg som videreutdanningsenhet for lærere i grunn- og videregående skole som i tillegg til sin læ-

rerutdanning har en teoretisk-pedagogisk halvårshenhet.

Et hovedfag i pedagogikk kan kvalifisere for mange forskjellige oppgaver. Studenter som har tatt pedagogikk hovedfag, innehar forskjellige stillinger i skoleverket, f.eks. i lærerutdanningen, innenfor skoleadministrasjonen på ulike nivåer, innenfor den pedagogiske veiledningstjenesten, i forlagsstillinger etc. Studiet kvalifiserer også for stillinger innen personalarbeid og intern opplæring, konsulentvirksomhet i helse, sosial og fritidssektoren og annet utviklingsarbeid.

Profesjonsstudiet i pedagogikk er sammen med hovedfaget, innrettet mot yrkesfunksjoner i pedagogikk ved universitet, statlige høyskoler m.m. Videre gir profesjonsstudiet kompetanse for stillinger i den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenesten på linje med cand.psychol. Ellers kvalifiserer profesjonsstudiet i pedagogikk for en rekke yrkesfunksjoner innen skoleadministrasjonen, for arbeidet med lærebøker (forlag), i den pedagogiske veiledningstjenesten både ved pedagogiske sentra og i offentlig forvaltning og privat næringsliv.

Målsetting og kunnskapsfelt

Siktepunktet for pedagogikkstudiet er å oppnå innsikt i læring, oppdragelse,

undervisnings- og sosialiseringssprosessers innhold, form, betingelser og mål, slik at en blir i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sine undersøkelser og drøftinger trekke inn argumenter, begrunnelser og synsvinkler fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi. Ved dette blir det også nødvendig å se pedagogiske problemstillinger i sosiale, kulturelle og historiske sammenhenger hvor integrering av ulike deldisipliner må til for å skape helhetlig forståelse og kunnskap.

De ulike nivåene i studiet vil hver for seg og tilsammen gi grunnlag for stadig ny og utvidet kunnskap om pedagogiske problemstillinger og virksomheter. Grunnfagsstudiet tar særlig sikte på å gi en første innføring i fagets ulike disipliner, begreper og problemområder. Mellomfagstillegget gir muligheten til fordypning i et mer begrenset område av faget. Hovedfaget er ved siden av profesjonsstudiets første og andre avdeling, det høyeste faglige nivå i pedagogikk, innen en cand. polit.- eller cand. ed/ cand. paed.-struktur. I hovedfagsstudiet og profesjonsstudiets andre avdeling vil et arbeid med en teoretisk og/eller empirisk hovedoppgave være vesentlig.

Studieplaner

Grunnfag

Grunnfag i pedagogikk er egnet for, og gir kompetanse for undervisning i valgfag i grunn- og videregående skole hvor kunnskap om sosialisering, personlighetsutvikling, oppdragelse og læring er viktig. Dette kan f.eks være fag som personlære, psykologi eller deler av samfunnslære.

Vel så viktig er den mer uformelle kvalifiseringen faget gir, både for lærere i ulike skoleslag, for ansvarlige i personaloppfølging i offentlige og private foretak, for arbeid i fritidshjem og opplæringsinstitusjoner, og generelt for arbeid hvor det kreves innsikt og kompetanse i hva sosialisering, oppdragelse og læring er.

OPPTAK TIL STUDIET/FORKUNNSKAPER

For å studere pedagogikk grunnfag må du være tatt opp ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Opptak til Det utdanningsvitenskapelige fakultet skjer via samordnet opptak. Det kreves ingen spesielle forkunnskaper.

MÅLSETTING

Grunnfagsstudiet tar sikte på å gi en innføring i sentrale pedagogiske begreper, problemområder og disipliner. Grunnfagsekksamen i pedagogikk kan inngå i en fagkrets som fører fram til cand. mag., cand. polit. eller cand. ed/ cand. paed. eksamen.

Målet for grunnfagsstudiet er å utruste og motivere for videre pedagogisk fagstudium og for praktisk pedagogisk virksomhet. Studiet av PED 121 skal føre fram til (1) kjennskap til disiplinens terminologi og metoder, (2) oversikt over disiplinens grunnleggende problemer og områder, (3) et visst kjennskap til ulike teoretiske synsmåter og prinsipper og (4) innsikt i disiplinens betydning for pedagogikken. I PED 131 søker en dessuten å integrere kunnska-

pen fra de ulike pedagogiske disiplinene med sikte på å nå fram til en helhetlig forståelse av sentrale problemer som angår undervisning og oppdragelse.

ORGANISERING

Studiet er delt i 3 vektallsenheter

1. PED 111 - Innføring i forskningsmetoder (3 vektall)

2. PED 121 - Sentrale pedagogiske disipliner (9 vektall)

- pedagogisk filosofi
- pedagogisk historie
- pedagogisk psykologi
- pedagogisk sosiologi

3. PED 131 - Undervisnings- og oppdragelsesteori - (8 vektall)

INNHold

Hver vektallsenhet utgjør en del av grunnfagsstudiet, har eget pensum, egne kurs og eksamenskrav. Det vises til beskrivelsene av enhetene, samt avsnittet om eksamen nedenfor.

Nedenfor følger en nærmere beskrivelse av innholdet i studiet i form av en kortfattet mål- og emnebeskrivelse innenfor de ulike delene. Grunnbøkene, som er oppført i litteraturlister (fås ved UV studentinformasjon), presiserer nærmere de emnene som er angitt for studiet, og angir et rimelig nivå og omfang av disse emnene. Studenten kan lese andre grunnbøker, men må da påse at disse gir en tilsvarende dekning av emnene når det gjelder nivå og omfang.

PED 111 - Innføring i forskningsmetoder

Metodeproblemer i pedagogisk forskning vil være både generelle og avhengige av hvilke områder innenfor faget pedagogikk

man er opptatt av. Det kan være forskningsmetodiske problemer av didaktisk, pedagogisk-filosofisk, pedagogisk-historisk, pedagogisk-sosiologisk eller pedagogisk-psykologisk karakter.

Studiet av metodeproblemer innenfor grunnfaget tar sikte på å hjelpe studenten til å forstå den pedagogiske faglitteraturen for så vidt det gjelder de mer elementære forskningsmetodiske aspekter, skaffe seg et grunnlag for kritisk å kunne vurdere hvor pålitelig og gyldig den kunnskap er som innvinnes gjennom forskning og å ha et utgangspunkt i forskningsmetodisk orientering for et videregående studium i faget.

Metodeproblemer vil også bli belyst under studiet av de enkelte problemområder og disipliner i faget. Denne metodediskussionen skal sammen med selve metodekurset gi studenten, et grunnlag for selv å kunne reflektere over hva som er karakteristisk for vitenskapelige problemstillinger i faget.

Studiet tar sikte på at studenten:

- blir kjent med viktige vitenskapsteoretiske og forskningsmetodiske begreper og tenkemåter.

- får en viss forståelse for problemer av mer analytisk karakter i teoretisk forskning, metodeproblemer innenfor ulike former for empirisk forskning og problemer i tilknytning til bruken av kildemateriale.

- får noe innsikt i de pålitelighets- og gyldighetsproblemer som knytter seg til datainnsamling generelt og til ulike datainnsamlingsmetoder.

- får et visst kjennskap til elementære statistiske begreper.

PED 121 - Sentrale pedagogiske disipliner

Pedagogisk filosofi

Den pedagogiske filosofien tar opp pedagogiske problemer, begreper, metoder og gir innføring i viktige grunnlagsproblemer i pedagogikken knyttet til historiske ek-

sempler. Den pedagogiske filosofien vil inneholde analyser av noen sentrale begreper i pedagogikken, som f. eks. oppdragelse, autoritet, frihet og rasjonalitet. Studieområdet vil også ta for seg problemer knyttet til tenkemåter og metoder for oppdragelse og undervisning. Hensikten er å sette studentene i stand til å klargjøre sentrale pedagogiske begreper, til å vurdere pedagogisk praksis og til å se pedagogikken i et allment filosofisk og samfunnsmessig perspektiv.

Studieområdet henter sitt innhold fra amerikansk, tysk og engelsk pedagogisk filosofi. Innholdet skal vise hvordan ulike filosofiske tradisjoner oppfatter og behandler pedagogiske stridsspørsmål. Hensikten er å presentere ulike argumentasjonsmåter og med det ulike kritiske perspektiv på aktuelle pedagogiske problemer. *Ettikk* er en normativ disiplin, som tar opp de grunnleggende spørsmål knyttet til hva som er rett og galt, godt og ondt, og begrunnelsen for dette. Undervisningen gir en innføring i ulike etiske teorier og tilnæringsmåter. Hensikten er å gjøre studentene oppmerksomme på de mange etiske problemene som oppstår i pedagogisk virksomhet, og gi dem redskaper for å reflektere over disse. Sentralt i studiet er de etiske dilemmaer knyttet til spenningen mellom avhengighet og autonomi, nærhet og distanse, avhengighet og uavhengighet.

Pedagogisk historie

Pedagogisk historie har som mål å gi økt forståelse av aktuelle undervisnings- og oppdragelsesspørsmål ved å se dem i et vidt perspektiv: bakover i eget land, og utover landegrensene. Studiet omfatter de områder av pedagogikken som bare fullt ut kan forstås i et historisk og komparativt perspektiv. Utvalget av emner blir bestemt av den relevansen de har for norsk pedagogikk i dag, og ikke ut fra den betydningen de hadde i tidligere tider. Et viktig siktemål

med studiet er å motvirke en "a-historisk" innstilling hos vorde pedagoger.

Studiet av pedagogisk historie omfatter tre deldisipliner: pedagogisk idéhistorie, norsk utdanningshistorie og komparativ/internasjonalt pedagogikk. Disse tre disiplinene bør i størst mulig utstrekning studeres i sammenheng.

Ideer og tanker om oppdragelse og undervisning helt fra antikken og framover har meget stor innflytelse på pedagogikken i dag. Den sum av innsikt og erfaring som idéhistorien rommer, gir stadig inspirasjon til nye generasjoner av pedagoger, men også en ballast av sindighet. "Nye" ideer kan med fordel prøve sin originalitet mot eldre tankegods for de sjøettes.

Idéhistorien belyser de mange problemstillingene i pedagogikken som har varig aktualitet. Blant disse er forholdet mellom individ og samfunn, mellom skole og samfunn og hvordan ulike pedagogiske, politiske og verdimeslige holdninger påvirker utdanningsvesenets innhold og struktur. Studiet viser også hvordan de pedagogiske ideene virker i samspill med økonomiske, politiske og andre samfunnsmessige forhold. Det vil kunne gi økt forståelse av den kontinuerlige debatten som stadig foregår om undervisnings- og oppdragelsesspørsmål.

Studiet omfatter følgende temaer: opphavet til den europeiske dannelsesstradisjonen; oppdragelses- og dannelsesidealene i middelalderen; reformasjon og humanismen på 1500- og 1600-tallet; opplysningsfilosofien, ny-humanismen og romantikken ca. 1750-1850; positivismen fra ca. 1850; reformpedagogikken i vårt hundreår og sentrale pedagogiske idéstrømninger i etterkrigstiden.

Utdanningshistorien, eller realhistorien som den også kalles, sikter mot en økt forståelse av dagens norske utdanningsvesen, ved å vise hvordan det framstår som et resultat av en historisk utviklingsprosess.

Norsk utdanningshistorie viser nedslagsfeltet for de pedagogiske idéstrømningene, og kan være med å berike den pedagogiske debatten. Den inneholder også erfaringer som kan være med å legge grunnlaget for at nye utdanningstiltak kan få en bredest mulig basis å bygge på.

Studiet omfatter følgende temaer: Barnehagen; utvikling fra allmueskole - folkeskole og framhaldsskole - grunnskole; utviklingen fra latinskole - lærd skole - høgre skole og yrkesskole - videregående skole; lærerutdanningen ved seminar - lærerskole - pedagogisk høgskole og ved universitetet; samisk skole; folkehøgskolen; enhetskolen; historisk perspektiv på utdanningens mål, innhold, evaluering, integrering, differensiering og kompetanse.

I komparativ/internasjonalt pedagogikk sammenlignes skole- og utdanningsforholdene i ulike land. Det norske skolevesenet har klare fellestrekk med skolen i andre land, men det har også trekk som er spesielle for Norge. Grunnfagsstudiet avgrenser sammenligningen til de nordiske land.

Pedagogisk psykologi

Pedagogisk psykologi omfatter kunnskap og viten som kan bidra til å forstå psykologiske prosesser og fenomener av betydning for læring, oppdragelse, undervisning og sosialisering.

Innholdet i denne disiplinen knyttes til psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante for pedagogisk virksomhet, både i den generelle oppdragelse og i undervisningssituasjoner, for mennesker på ulike alderstrinn og i ulike kontekster. Siden pedagogisk virksomhet alltid foregår under bestemte sosiale, kulturelle og historiske omstendigheter, vil det bli lagt vekt på å se i hvilken grad også den psykologiske dimensjon av pedagogikken påvirkes av disse forhold. Især vil det være viktig å reflektere over de psykologiske konsekvenser av den his-

toriske utvikling som oppdragelsen i det moderne samfunn vil være en del av.

Kunnskapsinnholdet skal bidra til å belyse såvel teoretiske som praktiske problemstillinger innen oppdragelse og undervisning. Innholdet er ikke avgrenset av rene anvendeshensyn, men omfatter også stoff som kan bidra til å prege faglig tenkemåte og holdninger. Derved skal disiplinen gi et bedre grunnlag for valgavgjørelser i situasjoner som krever pedagogiske vurderinger.

Hvilken psykologisk kunnskap som oppfattes som relevant i den pedagogiske virksomhet, vil ikke bare bestemmes av emnenes art og innhold, men også av hensikt og teoretisk perspektiv. Det er i høy grad den enkelte pedagog som avgjør i hvilken grad og på hvilken måte psykologisk innsikt og kunnskap gjøres relevant for den pedagogiske virksomhet. For å gi et faglig grunnlag for slike avgjørelser må det i studiet arbeides både på det rent teoretiske plan, og på omsetting av teoretisk kunnskap til praktiske situasjoner - ikke minst til en selv og ens egen pedagogiske virksomhet.

Studiet innledes med en kort, generell innføring i sentrale psykologiske begrep av betydning for studiet av utvikling og læring (f. eks. kognisjon, emosjon, motivasjon, identitetsdanning og sosiale prosesser) og i ulike teoretiske perspektiv som disse begreper brukes innenfor. Hensikten med innføringen er å plassere studiets hovedemner - utvikling og læring - såvel i et generelt psykologisk perspektiv, som i en sosial, kulturell og historisk kontekst.

Utviklingsdelen vil fokusere på utvikling, sosialisering og identitetsdanning hos barn og ungdom. Ulike teorier om utvikling, ulike utviklingsområder og ulike sosialiseringstekster vil bli behandlet. Viktige perspektiver vil være å se utviklingsprosessen i forhold til sosial forandring, sosiale og kulturelle verdier og i forhold til individets kjønn.

Læringsdelen vil ta for seg læring som generelt og kulturbetinget fenomen. Dessuten vil ulike læringsområder og ulike typer av læringsprosesser bli behandlet. Det overordnede prinsipp vil være å se læring som en interaksjon mellom personer og mellom personer og situasjon.

Pedagogisk sosiologi

Pedagogisk sosiologi omfatter den kunnskap og viten som kan bidra til en forståelse av sosiale og kulturelle prosesser av betydning for oppdragelse, undervisning og sosialisering.

Studiet innledes med en kort, generell innføring i sentrale sosiologiske begreper og teorier av betydning for studiet av sosialisering og utdanning. Spesielt vil det bli lagt vekt på en innføring i begrepet sosialisering som kulturelt og sosialt fenomen.

Kunnskap er forankret i sosialt liv og i samfunnets sosiale reproduksjon. Kunnskaps sosiologien ser på kunnskap og undervisning i en kulturell og samfunnsmessig sammenheng. Nye forutsetninger skaper nye oppgaver for den moderne kunnskapsforvaltningen. Utdanningssystemets rolle i den kulturelle og sosiale reproduksjon og samfunnsmessig utvikling vil stå sentralt i studiet. Det samme vil forholdet mellom formell og uformell kunnskap og spørsmål om hvordan dette forandrer seg historisk, sosialt og kulturelt. Studiet vil ta opp skolen som organisasjon og samhandling i klasserommet.

Disiplinen tar også opp spørsmål om kulturell tilhørighet til forskjellige delkulturer, til lokalsamfunn, til ungdomskulturer, men også tilhørighet til kultur i en nasjonal og mer global sammenheng, jf. begrepet om menneskerettigheter. Begrepet flerkulturell pedagogikk vil bli tatt opp her.

PED 131 - Undervisningsteori og oppdragelsesteori

I undervisningsteori og oppdragelsesteori behandles spørsmålene om undervisningens og oppdragelsens HVA (mål og innhold), HVORDAN (metoder/midler) og HVORFOR (begrunnelse).

For å besvare disse spørsmålene i en gitt situasjon må det gjøres vurderinger og foretas valg. Undervisnings- og oppdragelsesteori bidrar her med en teoretisk bakgrunn og en ramme for slike overveielser og beslutninger.

Studiet tar sikte på:

- å klargjøre og systematisere sentrale problemer innenfor undervisning og oppdragelse,

- å bidra til å utvikle et helhetssyn på faget pedagogikk og pedagogisk virksomhet,

- at studenten får kunnskap og forståelse som vurderingene og avgjørelsene kan baseres på.

Studiet tar her sikte på å beskrive og analysere oppdragelsens og undervisningens hverdag, og forsøker å finne forklaringer på hvorfor den er slik og hvordan den er i forhold til de planer og idealer som eksisterer (lover, læreplaner, instruksjoner). Et aktuelt uttrykk her er skjult læreplan.

Skolen er "møtestedet" mellom samfunnets krav, skolens forutsetninger og deltakernes forutsetninger. Dette gir seg utslag i krav om opprettholdelse eller forandring av formål, mål, metode/strategi, innhold, arbeidsformer, organisering og evaluering av undervisnings- og læringsforløpet i organisasjonen. I dette feltet oppstår det konflikter. Følelser og opplevelser i undervisnings- og oppdragelsessituasjonen blir et viktig tema.

Ettersom de andre områdene i studiet behandler spørsmål som har konsekvenser for undervisnings- og oppdragelsesmessige vurderinger og avgjørelser, er det en forutsetning at disse er gjennomgått eller stu-

deres parallelt, slik at dette fagstoffet kan anvendes her.

Studiet omfatter en generell del som danner et felles grunnlag for undervisningsdelen og oppdragelsesdelen. Her drøftes oppdragelsens og undervisningens egenart, nødvendighet og mulighet. Spesielt vil en se disse spørsmålene i relasjon til ulike menneskesyn og samfunnssyn og til spørsmålet om pedagogisk mandat og ansvarsfordeling.

Undervisningsteorien fokuserer på sentrale didaktiske kategorier (mål, innhold, forutsetninger, metoder, organisasjonsformer, læremidler og evaluering); planlegging av undervisning (med utgangspunkt i regler og læreplaner) og fagdidaktiske spørsmål. Ut fra prinsippet om didaktisk relasjonstenkning vil en legge vekt på sammenhengen mellom didaktiske kategorier i planlegging og gjennomføring av undervisning.

Oppdragelsesteorien vil drøfte oppdragelsens mål, innhold og virkemidler og autoritetens plass og funksjon i oppdragelsen. Disse spørsmålene vil bli sett i sosial og kulturell sammenheng der en vil legge særlig vekt på familien som oppdragelsesmiljø, men også drøfte andre sosialiseringsfaktorens oppdragelsesfunksjon.

UNDERVISNING

Undervisningen på grunnfag vil bli gitt både som forelesninger og seminarer. Normalt vil undervisningen være lagt opp med henblikk på start i høstsemesteret. Undervisningen til PED 111 går hvert semester.

Det er ikke krav om deltakelse i undervisningen, men studentene anbefales å følge i det minste noe undervisning innenfor hver av disiplinene. De anbefales sterkt å lese parallelt med undervisningen.

Ved begynnelsen av hvert semester gis det normalt et *intensivt innføringskurs (over 2 dager)* for nye studenter. Her blir det gitt informasjon om studieopplegget, studieinnholdet, pensumlitteraturen, un-

dervisningsopplegget m.m. Alle nye studenter *anbefales* å følge dette kurset.

Så langt ressursene strekker til, vil det bli holdt *oppgavekurs* for studenter i eksamenssemesteret. De vil her få anledning til å skrive eksamensoppgaver, og de vil få veiledning i skriving av semesteroppgaver.

VEILEDNING/SEMINARGRUPPER

Veiledning

Det gis veiledning i forbindelse med semesteroppgaven enten i form av veiledningsseminar, gruppeveiledning eller individuell veiledning. Hvis det gis tilbud om veiledningsseminar eller gruppeveiledning, forutsettes det at alle som ønsker veiledning, følger dette kurset.

Når det gjelder faglig veiledning av mer generell karakter, kan studentene oppsøke de lærerne som underviser på grunnfag i deres treffetid, som står oppført i forelesningskatalogen.

Seminargrupper

Det settes normalt opp studentledede seminargrupper. (Frist for påmelding se forelesningskatalogen).

Studentene anbefales også å danne egne kollokvier (3-5 deltakere). All erfaring viser at deltagelse i kollokvier er meget verdifullt - både faglig og sosialt. Kollokvierom kan reserveres gjennom UV studentinformasjon.

LITTERATUR

Grunnfag har et litteraturomfang som svarer til ca. 3500 sider. Av dette er ca. 400-500 sider knyttet til forskningsmetoder. Ca. 3000 sider er knyttet til studiets to hoveddeler. Litteraturlister fås ved henvendelse til UV studentinformasjon. Studenten kan lese andre bøker i stedet, men må da påse at disse gir en *tilsvarende dekning* av emnene når det gjelder *nivå og omfang*. Disse

bøkene skal godkjennes skriftlig av nivå-koordinator for grunnfag, og pensumlisten innleveres til instituttet innen fristen for oppmelding til eksamen.

EKSAMEN

Studenter melder seg opp til den enkelte eksamen innen hver vektallsenhet (PED 111, PED 121 og PED 131).

PED 111 - Innføring i forskningsmetoder

Avsluttes med en 4 timers skriftlig, individuell eksamen. Det gis gradert tallkarakter.

PED 121 - Sentrale pedagogiske disipliner

Avsluttes med 8 timers skriftlig, individuell eksamen. Det gis gradert tallkarakter. Eksamen kan tas i første semester.

PED 131 - Undervisnings- og oppdragelsesteori

Eksamen i PED 131 kan ikke tas før eksamen i PED 111 og PED 121, og tidligst samtidig med disse. Det anbefales at PED 111 og PED 121 avlegges i første semester. PED 131 består av en semesteroppgave og en muntlig prøve, som begge skal avlegges samme semester. Semesteroppgaven og den muntlige prøven er én eksamen. Det gis graderte tallkarakterer. Det gis karakter på semesteroppgaven før muntlig. Bestått semesteroppgave er en betingelse for å få gå opp til muntlig prøve. Etter denne prøven gis det en felles eksamenskarakter for PED 131, basert på lik vektning av semesteroppgave og muntlig prøve.

Til muntlig prøve blir studentene eksaminert fra pensum i PED 131. Diskusjon av oppgaven er en del av den muntlige prøven. Dersom studenten består semesteroppgaven, men stryker/ikke møter til muntlig, beholdes karakteren på semesteroppgaven og muntlig eksamen avlegges se-

mesteret etter. Studenten kan etter søknad til instituttet levere inn en revidert oppgave. En forutsetning for dette er at semesteroppgaven endres vesentlig. Dersom begge eksamenskomponentene er bestått og studenten ønsker å forbedre karakteren, må eksamen i begge eksamenskomponentene avlegges på nytt i samme semester.

Semesteroppgave

Semesteroppgaven må være bestått før en kan gå opp til muntlig eksamen. Diskusjon av oppgaven inngår i den muntlige prøven.

Hensikten med semesteroppgaven

Semesteroppgaven skal erstatte én skriftlig eksamensdag. Som for all oppgaveskriving i eksamenssammenheng er formålet å gi studentene mulighet til å dokumentere sin faglige kunnskap og innsikt gjennom bevisning og drøfting av et faglig problem.

Opgaveskrivingen er med andre ord en problemløsningsprosess, der studentene gjennom en systematisk måte skal samle og bruke erfaringsmateriale hentet fra litteratur for å kaste lys over en faglig problemstilling.

Godkjenning av emne for semesteroppgaven

Kandidaten velger selv emne for semesteroppgaven, men emnet skal godkjennes av instituttet. Kandidaten leverer inn en blankett i ett eksemplar som skal inneholde:

1. En beskrivelse i få ord av *emnet* for semesteroppgaven (Kandidaten trenger ikke her å ha ferdig formulert problemstilling.).
2. Henvisninger til grunnboklitteraturen der det finnes relevant stoff for oppgaven.

Det understrekes at det er tilstrekkelig å angi *emne* for oppgaven. I forbindelse med utarbeidelsen av selve oppgaven vil kandidaten som regel måtte arbeide videre med å utforme en mer presis *problemstilling* innenfor det valgte emnet.

Men det er selvsagt ikke noe i veien for at problemstillingen presenteres allerede i forbindelse med godkjenningen av emnet. Emnet må ikke være for generelt formulert.

Hensikten med henvisningene til grunnboklitteraturen er at kandidaten skal *dokumentere at emnet ligger innenfor kunnskapsfeltet for PED 131*, dvs. at emnet er behandlet i grunnboklitteraturen innenfor denne enheten. Henvisningene bør derfor være forholdsvis presise, dvs. på minst kapitellnivå.

Det understrekes at disse litteraturhenvisningene selvsagt ikke behøver å representere den endelige litteraturlisten i den ferdige semesteroppgaven. Poenget med listen i denne omgang er kun å dokumentere at det valgte emnet kan godkjennes.

Blanketten med søknad om å få godkjent semesteremne leveres inn i ett eksemplar. Blanketten blir ikke returnert. Hvis en ikke har hørt noe fra instituttet innen 10 dager etter innleveringen, kan en regne med at emnet er godkjent. Hvis søknaden ikke blir godkjent, vil en få tilbakemelding om dette innen 10 dager med ny frist for innlevering.

Semesteroppgavens innhold

Semesteroppgaven skal ligge innenfor området «Undervisningsteori og oppdragslæsteori» slik dette er beskrevet i studieplanen.

Emnet må med andre ord være slik at det kunne ha vært gitt som eksamensoppgave i PED 131. Et emne som ligger utenfor dette definerte kunnskapsfeltet, vil altså ikke bli godkjent. I søknaden om godkjenning av emne for semesteroppgaven påligger det kandidaten selv å påvise at det foreslåtte emnet er behandlet i grunnboklitteraturen.

Det er viktig at kandidaten legger vekt på å formulere en *klar og avgrenset problemstilling* innenfor det valgte emnet, og oppgaven skal belyse denne problemstillingen. Ofte kan det være nyttig å formulere

problemstillingen i spørsmåls form. Men dette er ikke noe krav.

Innholdet i semesteroppgaven skal basere seg på *litteraturstudier*, og da primært på litteratur som dekker pensum fra PED 131. Det er anledning til å trekke inn stoff fra PED 121 som bidrar til å belyse problemstillingen, men oppgaven skal ikke være en prøve i dette området. En kan også gjerne hente stoff fra annen litteratur, men dette er ikke noe krav.

Kravet om at semesteroppgaven skal basere seg på *litteraturstudier* betyr at det ikke er anledning til å bygge oppgaven på data som en selv har samlet inn gjennom spørreskjema, intervju e.l. Dette betyr ikke at en ikke kan trekke inn egne erfaringer og observasjoner for å belyse og eksemplifisere et synspunkt i oppgaven.

De enkelte momenter, synspunkter og påstander i oppgaven skal så langt det er mulig være faglig underbygget og dokumentert ved henvisninger til undersøkelser, teorier, framstillinger o.l. fra faglitteraturen. De enkelte resultater, synspunkter osv. må ikke bare refereres, men tolkes og brukes slik at de blir relevante i forhold til problemstillingen, og belyser denne.

Semesteroppgavens struktur og utforming

Framstillingen skal ha en klar og faglig-logisk oppbygning som følger en gjennomtenkt disposisjon. Denne disposisjonen bør danne grunnlag for en inndeling av oppgaven som markeres med overskrifter og eventuelt underoverskrifter.

Opgaven bør ha en kort *innledning*, der en redgjør for oppgavens tema og problemstilling. I innledningen bør en også si noe om hvordan en vil gå fram for å belyse den valgte problemstillingen.

Deretter *hoveddelen*, der problemstillingen blir belyst. Oppgaven bør ha en kort *avslutning*, gjerne med en sammenfatning eller konklusjon.

Framstillingsformen skal være så klar og presis som mulig. Målet må være at alt som

står i oppgaven skal bidra til å belyse/besvare det som er oppgavens problemstilling.

Opgavens omfang

Semesteroppgaven skal leveres i to eksemplarer og skal ikke overstige 20 maskinskreve sider (linjeavstand 1,5/12 pkt skrift), forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste ikke medregnet, heller ikke eventuelle sluttnoter. Derimot regnes eventuelle figurer, tabeller og illustrasjoner med.

Studenter som ønsker det kan levere inn fellesarbeid. En slik oppgave skal ikke overstige 50 sider. Fellesarbeid skal *alltid* inneholde et forord hvor det går frem hvem som er hovedansvarlig for hva (f.eks. hvilke kapitler) i oppgaven. Det gis fellesensur på fellesarbeider.

Innlevering av semesteroppgaven

Semesteroppgaven skal innleveres i det semesteret kandidaten har meldt seg opp til eksamen i PED 131.

Semesteroppgaven skal leveres i to eksemplarer, kun stiftet.

Alle kandidater skal også levere inn en obligatorisk erklæring. Erklæringen er et ledd i å forhindre fusk til eksamen.

Samlet karakter på grunnfaget

Det gis endelig slutt karakter til grunnfag med utgangspunkt i karakteren på PED 111, PED 121 og PED 131. Disse vektet i forholdet 3/20, 9/20 og 8/20.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg i pedagogikk.

PED 211 Mellomfagstillegget

Opptak til studiet/ forkunnskaper

For å begynne på mellomfagstillegget må du ha bestått eller fått godkjent Pedagogikk grunnfag. Studenter som har ekstern utdanning som kan godkjennes som "tilsvarende pedagogikk grunnfag", må søke innstuttet om å få denne innpasset til mellomfagstillegget. Utdanning som ikke er avsluttet innpasses ikke. Se mer informasjon om dette foran i studiehåndboka.

Målsetting

Mellomfaget skal gi utdypet kjennskap til fagets teorigrunnlag. Den faglige fordypningen ivaretas ved å videreføre noen sentrale temaer og problemstillinger fra grunnfaget, men også ved å ta opp nye. Studieinnholdet er satt sammen blant annet med henblikk på å gjøre studentene kjent med klassiske tekster så vel som bidrag fra den aktuelle forskningsfronten.

Organisering

Mellomfagstillegget består av et fellespensum og et selvvalgt pensum.

Innhold

På mellomfagstillegget skal studentene etter eget valg fordype seg i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypningen består *for det første* i studium av et fellespensum som er strukturert i forhold til følgende tre fordypningsområder:

1. Begrunnelse for oppdragelse og undervisning

Området har sin hovedbasis i følgende disipliner: Pedagogisk filosofi, pedagogisk idehistorie

2. Individets utvikling, læring og sosialiseringsprosess

Området har sin hovedbasis i følgende disipliner: Pedagogisk psykologi og pedagogisk sosiolog.

3. Kunnskap, undervisning og oppdragelse

Området har sin hovedbasis i følgende disipliner: Undervisningsteori og oppdragslæsteori.

I tillegg til fellespensum skal studentene utarbeide en semesteroppgave med utgangspunkt i et selvvalgt pensum. Det er utarbeidet veiledende litteraturlister i tilknytning til hvert av fordypningsområdene. Listene under de tre områdene er strukturert med utgangspunkt i de ulike deldisiplinene. Pensum relevant for temaer som for eksempel kjønn, etnisitet, nye kommunikasjonsformer og nye opplæringsarenaer, vil kunne gjenfinnes på de veiledende pensumlistene knyttet til samtlige fordypningsområder. Studentene har også anledning til å legge opp litteratur som ikke er ført opp i de veiledende litteraturlistene som del av sitt selvvalgte pensum. I sistnevnte tilfelle må studenten søke om å få godkjent selvvalgt pensum.

Undervisning

Mellomfagstillegget har normalt ingen obligatorisk undervisning.

Forelesninger og teoriseminar

Undervisning på mellomfagstillegget vil bli gitt både som forelesninger og seminar. Forelesningene vil ha sitt utgangspunkt i overordnede teorier og forskningstemaer fra de ulike fordypningsområdene. Teoriseminarene vil være knyttet til temaer som tas opp i utvalgte deler av den veiledende litteraturen. I seminarundervisningen vil det bli lagt opp til studentaktive undervisningsfor-

mer og det forventes forberedt deltakelse fra studentene.

Prosjektorganisert undervisning

En lærer og minimum 4 studenter kan alternativt organisere prosjekt som undervisningsform. Det er obligatorisk deltakelse i prosjektets undervisningstilbud hvis en er knyttet til et prosjekt. Slike prosjekter kan være enten student- eller lærerinitierte.

Veiledning

Det gis veiledning i forbindelse med semesteroppgaven enten i form av veiledningsseminar, gruppeveiledning eller individuell veiledning. Hvis det gis tilbud om veiledningsseminar eller gruppeveiledning, forutsettes det at alle som ønsker veiledning, følger dette.

Kollokvier

Det er av stor betydning at studentene på et tidlig tidspunkt i studiet danner kollokviegrupper (3-5 deltakere). All erfaring viser at deltakelse i kollokvier er meget verdifullt både faglig og sosialt. Arbeidsmåten i en slik gruppe er gjerne å studere et emne som presenteres og diskuteres i gruppen. Kollokvievirksomhet er en god måte å lære på, og gir også deltakerne øvelse i å legge fram stoffet muntlig.

Litteratur

Pensumomfanget på mellomfagstillegget er på ca. 1800 sider. Av dette utgjør ca. halvparten et fellespensum som er obligatorisk for alle. De resterende 900 sidene er selvvalgt pensum. Fellespensumet fordeler seg med ca. 200 sider innen pedagogisk filosofi og pedagogisk historie; ca. 450 sider innen pedagogisk psykologi og pedagogisk sosiologi; og ca. 250 sider innen undervisningsteori og oppdragelsesteori. Oversikt over fellespensum samt veiledende litteraturlis-

ter innen hvert fordypningsområde fås ved UV studentinformasjon.

Eksamen

Eksamen i mellomfagstillegget består av to eksamenskomponenter:

- en semesteroppgave
- en muntlig prøve

Semesteroppgaven og muntlig prøve skal tas samme semester. Til muntlig prøve vil det dels bli eksaminert i tilknytning til pensum (fellespensum og selvvalgt pensum), og dels med utgangspunkt i semesteroppgaven.

Det gis en foreløpig karakter på semesteroppgaven før muntlig prøve. Etter muntlig prøve gis det en endelig karakter med utgangspunkt i karakteren på semesteroppgaven. I den endelige karakteren skal muntlig telle halvparten.

På mellomfag/ mellomfagstillegget gis det gradert tallkarakter på semesteroppgaven. Semesteroppgaven må være bestått før en kan framstille seg til muntlig eksamen.

En student som går opp til eksamen i grunnfaget og mellomfagstillegget samme semester og består mellomfagsprøven, men trekker seg fra eller stryker til grunnfagsprøven, må gå opp til ny muntlig prøve ved mellomfagstillegget samtidig med eller etter at grunnfaget er fullført.

Bekreftelse på om en er oppmeldt til eksamen kan sjekkes på lister som blir lagt ut i UV studentinformasjon etter utløp av fristen for eksamensoppmelding. Eksamensresultatene blir alltid kunngjort ved oppslag ved instituttet. Studenten har selv sagt også anledning til til å få muntlig beskjed ved å kontakte UV studentinformasjon. En god regel er alltid å sjekke ved selvsyn.

Dersom studenten består semesteroppgaven, men stryker/ikke møter til muntlig eksamen beholdes karakteren på semesteroppgaven og muntlig eksamen skal av-

legges neste semester. Studenten kan etter søknad til instituttet levere inn en revidert semesteroppgave, under forutsetning av at denne er vesentlig endret. Dersom begge eksamenskomponentene er bestått og studenten ønsker å forbedre karakteren, må eksamen i alle eksamenskomponentene avlegges på nytt i samme semester. *Det regnes som eksamensforsøk dersom en student trekker seg før den muntlige prøven, også om dette skjer før sensuren på semesteroppgaven er falt.*

Semesteroppgave

Semesteroppgaven skal gi studentene muligheter til å dokumentere sin faglige kunnskap og innsikt gjennom belysning og drøfting av et faglig problem.

Oppgaveskrivingen er med andre ord en *problemløsningsprosess*, der studentene gjennom en systematisk og etterprøvbar metode skal samle relevant faglitteratur og bruke "erfaringsmateriale" for å kaste lys over en faglig problemstilling. Semesteroppgaven skal gi studentene erfaring med å søke og anvende litteratur relevant for den valgte problemstillingen. Semesteroppgaven vil normalt bygge på selvvalgt pensum. Studenten kan også gjerne hente stoff fra annen litteratur, uten at dette kan betraktes som noe krav. Studenten skal i oppgaven vise til den litteraturen som er brukt.

I tillegg til tidsmomentet skiller semesteroppgaven seg fra en vanlig skriftlig eksamen bl.a. ved at det stilles krav til korrekt bruk og dokumentasjon av de faglige kilder. I så måte ligger semesteroppgaven nærmere hovedoppgaven, men skiller seg fra denne når det gjelder kravene til nivå og omfang. Derimot stilles de samme formelle krav som til en hovedoppgave, for eksempel med hensyn til litteraturreferanser o.l.

Semesteroppgavens innhold

De enkelte momenter, synspunkter og påstander i oppgaven skal så langt det er mu-

lig være faglig underbygget og dokumentert ved henvisninger til undersøkelser, teorier, framstillinger o.l. fra faglitteraturen. Det må gå fram hvordan de enkelte resultater, teorier, synspunkter o.l. bidrar til å kaste lys over oppgavens problemstilling. De enkelte resultater, synspunkter osv. må med andre ord tolkes og brukes slik at de blir relevante i forhold til problemstillingen.

Semesteroppgavens struktur og utforming

Framstillingen skal ha en klar og faglig-logisk oppbygning som følger en gjennomtenkt disposisjon. Denne disposisjonen bør danne grunnlag for en inndeling av oppgaven som markeres med overskrifter og eventuelt underskrifter.

Opgaven bør ha en kort *innledning*, der en redgjør for oppgavens tema og problemstilling. I innledningen bør en også si noe om hvordan en vil gå fram for å belyse den valgte problemstillingen.

Deretter *hoveddelen*, der problemstillingen blir belyst. Oppgaven bør ha en kort *avslutning*, gjerne med en sammenfatning eller konklusjon.

Framstillingsformen skal være så klar og presis som mulig. Målet må være at alt som står i oppgaven skal bidra til å belyse/besvare det som er oppgavens problemstilling.

Opgavens omfang

Semesteroppgaven skal leveres i to eksemplarer og skal ikke overstige 20 maskinskrivne sider (linjeavstand 1,5 og 12 punkts skrift), forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste ikke medregnet, heller ikke eventuelle sluttnoter. Derimot regnes eventuelle figurer, tabeller og illustrasjoner med.

Studenter som ønsker det kan levere inn fellesarbeid. En slik oppgave skal ikke overstige 50 sider. Fellesarbeid skal *alltid* inneholde et forord hvor det går fram hvem som er hovedansvarlig for hva (f.eks.

hvilke kapitler) i oppgaven. Det gis fellesensur på fellesarbeidet.

Instituttet ønsker at studentene *kun* stifter sammen oppgaven.

Godkjenning av emne for semesteroppgaven

Studenten foreslår selv *emne* for semesteroppgaven, men dette må godkjennes av instituttet. Emnet skal representere en avgrenset del/fordypning i faget.

Kandidaten leverer inn ett skjema som skal inneholde:

- 1. En beskrivelse av emne/problemstilling for oppgaven.
- 2. Angivelse av selvvalgt pensum dersom dette består av litteratur fra veiledende pensumlister eller søknad om godkjenning av selvvalgt pensum dersom dette består av litteratur som går ut over veiledende pensumlister.

Det understrekes at det er tilstrekkelig å angi emne for oppgaven.

Emnet må imidlertid angis tilstrekkelig presist til at det er mulig å vurdere om emnet lar seg behandle innenfor rammen av en semesteroppgave. Emnet må derfor ikke være for generelt formulert. F. eks. vil det *ikke* være tilstrekkelig å si at emnet er "Læring", "Skolens utvikling" eller lignende. I forbindelse med at utarbeidelsen av selve oppgaven vil kandidaten som regel måtte arbeide videre med å utforme en mer presis problemstilling innenfor det valgte emnet. Det er selvsagt ikke noe i veien for at problemstillingen presenteres allerede i forbindelse med godkjenningen av emnet.

Semesteroppgavens problemstilling skal være relevant i forhold til det pedagogiske fagfeltet. Dersom det ikke er opplagt at problemstillingen har en slik relevans, kreves det at kandidaten gjør rede for denne.

Skjemaet med forslag til emnet for semesteroppgaven leveres i *ett* eksemplar. Det blir gitt skriftlig melding om hvorvidt

oppgaveemnet er godkjent, eller ikke. Dersom studenten søker om godkjenning av selvvalgt pensum vil det bli gitt melding om pensum er godkjent eller ikke.

En kan få godkjent emnet for semesteroppgaven i ett semester og levere inn oppgaven i et senere semester.

Innlevering av semesteroppgaven

Semesteroppgaven skal innleveres i det semesteret kandidaten har meldt seg opp til eksamen.

Semesteroppgaven skal innleveres i *to* eksemplarer, samt ett erklæringsskjema.

I erklæringsskjemaet bekrefter studenten bl. a. at semesteroppgaven ikke har vært prøvet til en eksamen tidligere. Det bekreftes også at studenten har gitt referanse til all den litteratur som er benyttet.

Semesteroppgaven må være godkjent før studenten får framstille seg til muntlig eksamen. Karakteren på oppgaven vil bli bekjentgjort ved oppslag umiddelbart før muntlig eksamen.

Hovedfag

OPPTAK TIL STUDIET/FORKUNNSKAPER

Det må søkes om eget opptak til hovedfag. For å søke på hovedfag må du ha cand. mag-grad og ha bestått eller fått godkjent mellomfag i pedagogikk eller sosialpedagogikk.

Det tas opp nye studenter hvert semester. Nedre karaktergrense for å kunne søke opptak på hovedfag er satt til 2.7. Studenter med 2.5 eller bedre ved grunnlag for opptak er garantert studieplass. Ved en eventuell rangering gjelder de til enhver tid gjeldende bestemmelser for fakultetet vedtatt av kollegiet. Søknadsskjema fås ved UV studentinformasjon.

Det gjøres oppmerksom på at studenter som ønsker å ta profesjonsstudiet i pedagogikk (cand.ed.-studiet), må gjennomgå de

studier og eksamener som er foreskrevet i studieplanen for dette studiet.

ORGANISERING

- PED 311 - Pedagogikk som forskningsdisiplin
- PED 321 - Pedagogisk teori
- PED 331 - Hovedoppgave
- PED 341 - Selvvalgt del

MÅLSETTING

Hovedfaget i pedagogikk er et videregående studium av kunnskap, kommunikasjon, læring, undervisning, oppdragelse og sosialisering. Hovedfaget skal utdanne for yrker og arbeidsoppgaver der disse kunnskapsområdene er sentrale, og gi grunnlag for forskning innenfor disse områdene.

Med grunnlag i mellomfaget skal studiet lede studenten i faglig videreutvikling gjennom et studium der han/hun får anledning til å tilegne seg:

- en selvstendig og kritisk begrunnet oppfatning av teoretiske og praktiske pedagogiske problemer med grunnlag i faglitteratur, undervisning og egen observasjon,
- innsikt i vitenskapelig tenkning og metode, og erfaring i å bruke dette i arbeidet med en hovedoppgave.

INNHold

PED 311 - Pedagogikk som forskningsdisiplin (6 vekttall)

Målet med PED 311 er at studenten skal få innsikt i vitenskapsteoretiske problemstillinger knyttet til pedagogisk forskning, og få grunnlag såvel for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid som for selvstendig forskningsvirksomhet.

Til PED 311 hører også et kurs i statistiske metoder med egen eksamen.

PED 321 - Pedagogisk teori (12 vekttall)

Denne delen omfatter et teoretisk grunnlagsstudium av oppdragelse, undervisning og utdanning, og de fire pedagogiske disiplinene pedagogisk filosofi, pedagogisk historie, pedagogisk psykologi og pedagogisk sosiologi.

Undervisnings- og oppdragelsesteori

Sentralt står drøftinger av ulike didaktiske kategorier, deres relasjon til hverandre og deres betydning i undervisning og oppdragelse.

Dette emnet skal bidra til å få fram en helhetlig forståelse av pedagogikk som fag.

Pedagogisk filosofi

Omfatter begrunnelser for oppdragelse og undervisning. Begrepene kunnskap og danning utgjør sentrale kategorier innenfor pedagogisk filosofi.

Pedagogisk historie

Omfatter utdanningshistorie, pedagogisk idehistorie og komparativ/internasjonal pedagogikk.

Pedagogisk psykologi

Retter oppmerksomheten mot psykologiske prosesser som inngår i individets læring og utvikling.

Pedagogisk sosiologi

Fokuserer de kulturelle og sosiale prosessene bak individers og gruppers sosialisering og utvikling, og ulike samfunnsinstitusjoners rolle og interesse i kunnskapsproduksjon og kunnskapdistribusjon.

PED 331 - Hovedoppgaven (17 vekttall)

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid der kandidaten viser innsikt i aktuell forskning og relevant teori og metoder som har betydning for oppgavens problemstilling.

Alle studenter får oppnevnt veileder i forbindelse med hovedoppgavearbeidet. Studenter som ikke ønsker å arbeide individuelt med hovedoppgaven, kan søke tilknytning til et prosjekt sammen med medstudenter og en lærer.

Til hjelp under hovedfagsarbeidet vil det bli arrangert hovedoppgaveforberedende kurs som anbefales tatt semesteret før man starter på selve hovedoppgavearbeidet, og hovedoppgavekurs som sikter på å være til hjelp under arbeidet med oppgaven.

PED 331 - Hovedoppgaven - en presisering

For å få veiledning i forbindelse med oppgaveskrivingen kan studenten enten skaffe veileder selv ved å kontakte vitenskapelige ansatte, eller få hjelp til dette hos studie-konsulenten. Nærmere opplysninger om veilederoppnevning, frister, skjema o.l. vil bli gitt ved semesterstart.

I tillegg til hovedveileder kan studenten også søke hjelp hos andre av instituttets personale. Hvis instiuttet mangler eksper-tise innenfor et område, vil en kunne søke om å få oppnevnt ekstern veileder i den utstrekning de økonomiske ressursene til-later dette.

Ved innleveringen skal studentene:

- Levere inn 5 eksemplarer av oppgaven
- Levere obligatorisk erklæringsskjema
- Levere inn et separat eksemplar av

det obligatoriske sammendraget. Sammen-draget skrives på standardisert blankett et-ter vedtatte retningslinjer. Retningslinjene med forside til sammendraget fås i ekspe-disjonen. Dette sammendraget vil bli be-nyttet i instituttets informasjonsvirksom-het om studentforskningen.

- Gi evt. en skriftlig bekreftelse på at en ikke ønsker at avhandlingen skal være of-fentlig tilgjengelig (til utlån på biblioteket) etter eksamen er avlagt.

- Få en kvittering på at avhandlingen er innlevert.

Med hovedoppgaven siktes det i denne sammenhengen til den "selvstendige viten-skapelige undersøkelse" som inngår i stu-diet til hovedfag.

Emnet for hovedoppgaven bør ligge innenfor det pedagogiske fagområdet på hovedfag. Ut over dette står studentene fritt i valget av hovedoppgave og i arbeidet med sin selvvalgte problemstilling, dvs. studentene velger selv problemstilling, arbeidsform og metode. Arbeidet kan skje individuelt, i gruppe eller i nær tilknytning til prosjekter som er i gang ved instituttet (eller andre institutter/institusjoner). Men den enkelte students andel må kunne identifiseres. Tema for hovedoppgaven skal godkjennes av veileder.

Formålet med hovedoppgaven

Hovedoppgaven bør korrespondere med og bidra til formålet med studiet som hel-het, likevel slik at visse sider ved studiets formål særlig aktualiseres gjennom arbei-det med hovedoppgaven (oppøving til selv-stendig arbeid, kritisk tenkning, kjennskap til forskningsprosesser, faglig fordypning).

Arbeidet med hovedoppgaven skal vi-dere dyktiggjøre studentene til - i senere pedagogisk virksomhet - å kunne se hvilke problemer i tilknytning til deres eget arbeid som kan belyses forskningsmessig, benytte innsikt og erfaring fra hovedoppgavearbei-det til å vurdere og eventuelt planlegge forskningsopplegg i forbindelse med slike problemer, eller formulere problemstillin-ger for slike opplegg. De skal eventuelt selv kunne inngå som deltakere i slike forsk-ningsopplegg, og dessuten kunne analy-sere kritisk og vurdere hvilke bidrag annen forskning yter til løsningen av de pedago-

giske problemer vedkommende kommer til å arbeide med.

Former for oppgaver

Instituttet aksepterer ulike typer hovedoppgaver. *Empiriske* oppgaver kan ha enten en *kvantitativ* eller *kvalitativ tilnærming*. For begge typer oppgaver kan ulike metodiske innfallsvinkler velges. *Teoristudier*, der man gjennomgår og kritisk analyserer litteratur som gjelder et område av faget, kan legges opp slik at man utvikler egne teoretiske perspektiver og/eller slik at man arbeider seg fram til et hypotesesett og/eller et sett av problemstillinger uten å gjennomføre noen form for undersøkelser eller hypoteseprovninger eller bare gjennomfører en begrenset undersøkelse/utprøving. *Pedagogisk-historiske og pedagogisk filosofiske* (f.eks. *begrepsanalytiske*) oppgaver kan også leveres.

Innholdsmessig kan oppgaven være knyttet til førskole, grunnskole, videregående skole, høyere utdanning og voksenopplæring. De kan også dreie seg om pedagogisk relevante problemstillinger utenfor utdanningssystemet - f.eks. familiepedagogiske, sosialiseringsteoretiske eller problemstillinger knyttet til privat eller offentlig næringsliv.

Valg av problemområde og oppgavetype bør være realistisk i forhold til den del av studietiden som er avsatt til arbeidet med hovedoppgaven.

Problemstilling og undersøkelsesopplegg bør være slik at oppgaven lar seg gjennomføre i løpet av stipulert normaltids.

Det kan ikke stilles opp klare krav til omfang og kvalitet, men en regner med en normalstørrelse for en individuell hovedoppgave fra ca. 75 til 150 maskinskrevne sider. Når det gjelder kvalitetskriterier, vil en bl.a. legge vekt på:

- Problemstillingens relevans.
- Valg og begrunnelse for metode ut fra definert problemstilling.

- Kandidaten evne til å definere og avgrense gyldighetsområdet for de konklusjoner som arbeidet kan medføre.

- Samsvaret mellom problemstilling, metodevalg og konklusjoner.

- Kandidatens evne til å samle, systematisere, tolke og presentere informasjon/kunnskap på en nøyaktig og oversiktlig måte.

- Kandidatens evne til å orientere seg i litteratur og i tidligere arbeider innen samme område, samt bruke litteratur- og sitathenvisninger og kilder på en korrekt, konsekvent og oversiktlig måte.

- Referanseoversikt med angivelse av forfatter(e), korrekt navn, forlag, utgiversted og år.

- Kandidatens evne til å vise varsomhet med hvilke konklusjoner som kan trekkes ut fra det foreliggende materialet, samt å sikre holdbarheten i de konklusjoner som trekkes.

- Kandidatens skriftlige framstillings-evne og evne til å gi produktet en skikkelig oppbygging med nøyaktige grafiske framstillinger og tabeller, der det er påkrevd.

- Kandidatens evne til å innlede/avslutte det skriftlige produktet med et sammen- drag med konklusjon som i korte trekk gjengir hva avhandlingen dreier seg om og de viktigste resultatene.

Ped 341- Selvvalgt del (5 vektall)

Studenten skal selv velge et pensum på ca 1000 sider. Pensum skal være anbefalt av veileder/prosjektlærer før fristen for innlevering av denne.

Det selvvalgte pensumet inngår som del av grunnlaget til avsluttende muntlig eksamen (se eksamen).

Individuell studieplan

I forbindelse med eksamensoppmeldingen til PED 341 skal studentene levere en individuell studieplan som angir:

- tema for hovedoppgaven,
- om hovedoppgaven har vært skrevet individuelt eller i tilknytning til prosjekt,
- dersom hovedoppgaven er et gruppearbeid, hvilke deler som skal identifiseres til den enkelte student i gruppen,
- litteraturliste over selvvalgt pensum,
- et kort studierefleksjonsnotat (ca 1 side).

UNDERVISNING

Undervisningen på hovedfag gis i form av forelesninger og seminar innen fellesdelen. Det vil også organiseres forelesninger og prosjekt- og oppgaveseminar i tilknytning til de vitenskapelig ansattes forskningsinteresse og studentenes behov i hovedoppgavearbeidet.

Det er ikke krav om obligatorisk deltakelse i undervisningen.

Studietiden på hovedfag er normert til 2 år på heltid etter avsluttet mellomfag. Hovedfagsstudiet er strukturert med fire deler som til sammen utgjør 40 vektall.

Hovedfaget består av en teoretisk del og arbeid med en avhandling. Den teoretiske delen består av følgende kurs: PED 311, PED 321 og PED 341, som tilsammen utgjør 23 vektall. Hovedoppgaven, PED 331, er berammet til 17 vektall.

Det anbefales å ta eksamen i PED 311 (Pedagogikk som forskningsdisiplin) i første semester samtidig som man begynner med PED 321 (Pedagogisk teori) med tanke på å fullføre dette i andre semester. I andre semester anbefales at man ved siden av PED 321 følger hovedoppgaveforberedende kurs, for å kunne komme raskt i gang med hovedoppgavearbeidet etter andre semester. Tredje semester og halvparten av fjerde semester forventes brukt på hovedoppgaven PED 331, og resten av fjerde semester på PED 341 - *Selvvalgt del*.

VEILEDNING

Veiledningen i tilknytning til arbeidet med hovedoppgaven er fra og med vårsemesteret 1998 regnet som en obligatorisk del av studiet. Det forventes i tilknytning til dette at studenten inngår en skriftlig avtale som bl.a. omfatter en konkretisert plan for gjennomføringen av hovedfagstudiet.

Når en ønsker å begynne å arbeide med hovedoppgaven, henvender en seg til instituttet (studiekonsulenten, se forelesningskatalogen) for å få anbefalt en hovedveileder. Studenten står selvsagt også fritt til å kontakte andre medlemmer av personalet om spesielle deler av arbeidet om det skulle være ønskelig. En veiledningsavtale fylles ut. Pedagogisk forskningsinstitutt foretar den endelige godkjenning av veileder.

Studenten bør ha anledning til å oppsøke veileder både når de har konkrete problemstillinger å legge fram, og når de har vanskeligheter av mer generell art.

Behovet for veiledning vil variere, men studentenes følte behov for hjelp må være retningsgivende for omfanget av veiledningen. Veiledningen skal dog *ikke overstige 40 timer*, inkludert veileders tid til lesing. Veiledningstiden er skjematisk satt til 20 timer pr. semester i to semestre, etter normert studietid, og inntil fire semestre på deltid. *Godt forberedte veiledningstimer fra begge parter, gir bedre og raskere avsluttet avhandling.*

Dersom det oppstår problemer i forbindelse med veiledningen, skal studiekonsulenten kontaktes. Hvis veileder er bortreist i lengre tid, f.eks. i forbindelse med permisjoner, skal veileder gjøre studiekonsulenten og de studentene som vedkommende er veileder for, oppmerksom på dette så tidlig som mulig. Studiekonsulenten vil da vise studenten til ny veileder dersom dette er nødvendig.

Hovedveilederen vil normalt bli oppnevnt som medlem av den komite som skal vurdere avhandlingen ved eksamen.

Det er også mulig å få oppnevnt en person utenom instituttets personale som veileder. Studenten må i slike tilfelle sende begrunnet søknad på egen blankett (fås på instituttet). Eksterne veiledere vil få godtgjørelse for sitt arbeid. Instituttet skal kunne godkjenne veilederen som medlem av vurderingskomiteen. Tilbudet om eksterne veiledere er avhengig av at instituttet har økonomiske muligheter til finansieringen av dette.

EKSAMEN

Hovedfagseksamen er knyttet til de enkelte kurs (se ovenfor), og en må melde seg opp til eksamen i hvert enkelt kurs innen gjeldende frister.

Eksamen i PED 311 anbefales avlagt i første semester. Eksamen består av en 4 timers skriftlig eksamen i statistikk og en 8 timers skriftlig eksamen i resten av pensum (begge dager med alle trykte og skrevne hjelpemidler tillatt). Skriftlig eksamen i statistikk og skriftlig 8 timers eksamen i resten av pensum regnes som én eksamen. Eksamen tas normalt i samme semester. Det anbefales, men kreves ikke, at begge eksamener blir tatt i samme semester.

Statistikk-eksamen vurderes til godkjent/ikke godkjent. På den øvrige delen gis det gradert tallkarakter.

Eksamen i PED 321 anbefales avlagt i andre semester, og må være avlagt før hovedoppgaven innleveres for sensur. Eksamen i PED 321 består av en skriftlig 8-timers eksamen og en hjemmeeksamen. Begge eksamenene må være bestått i samme semester. Det gis graderte tallkarakterer for begge. Disse vektet likt. Dersom begge eksamenskomponentene er bestått og studenten ønsker å forbedre karakteren, må eksamen i begge komponentene avlegges på nytt i samme semester.

Det gis gradert tallkarakter på hovedoppgaven PED 331.

Eksamen i PED 341 består av to deler, en fagartikkel og en muntlig eksamen. Fagartikkelen skal utarbeides med bakgrunn i hovedoppgaven og/eller selvvalgt pensum. Fagartikkelen og selvvalgt pensum danner temaet for den muntlige prøven. Fagartikkelen vurderes til godkjent/ikke godkjent, men det gis gradert karakter på muntlig eksamen. Fagartikkelen skal leveres i tre eksemplarer.

SAMLET HOVEDFAGSKARAKTER

Det gis en felles hovedfagskarakter der de graderte karakterene fra PED 311, PED 321, PED 331 og PED 341 vektlegges i forholdet 1:2:3:1.

Profesjonsstudiet

CAND.ED.

Profesjonsstudiet i pedagogikk har vært gjennom en revidering. Den nye graden cand. ed. erstatter den tidligere profesjonsgraden cand. paed. Cand. ed graden ble iverksatt studieåret 1997/1998.

Generell informasjon

Denne studieplanen er gjeldende fra studieåret 2000/2001.

Formålet med profesjonsstudiet i pedagogikk er å gi en yrkesrettet, forskningsbasert pedagogisk utdanning.

Profesjonsstudiet i pedagogikk er normalt til 6 år og omfatter 3 1/2 års pedagogikkstudium utover pedagogikk grunnfag. Hovedtrekkene i studiets oppbygning går frem av tabell ??på neste side.

Normal studietid er fire semestre forstudium (40 vektall) hvorav to semestre ikke er pedagogikk eller fag med sperre for pedagogikk og to semestre er grunnfag i pedagogikk; tre semestre på 1. avdeling og fire semestre på 2. avdeling. Dertil kreves avlagt ex. phil./ex. fac.

Ex. phil./ Ex fac.	2 års forstudier		1. avdeling	2. avdeling
	1/2 år	1 år annet fag	grunnfag pedagogikk	1 1/2 år med pedagogisk teori

Tabell 2

FORSTUDIUM

Fagstudium utenom pedagogikkstudiet

Den ene delen av forstudiene består av et grunnfag eller jevn god utdanning etter avgjørelse av fakultetet. Denne delen av studiet skal tjene som bakgrunn for de pedagogiske problemstillinger studenten skal arbeide med.

Alle grunnfag ved universitetene og all utdanning godkjent som grunnfag, spesifisert og uspesifisert (Unntatt pedagogikk/-sosialpedagogikk og fag med sperre for pedagogikk) kan godkjennes.

Utdanningsenheter på ett år, to halvårsheter eller annen utdanning på universitet og høyskolenivå av ett års varighet, kan også godkjennes. Det må være faglig sammenheng innenfor den enkelte utdanningsenhet, og enhetene må ikke overlappe hverandre. For at utdanningen skal godkjennes, må individuell prøving inngå i evalueringen. Utdanning som inneholder pedagogikk, kan bare godkjennes hvis pedagogikk utgjør en svært begrenset del av studiet.

Treårig og fireårig lærerutdanning eller tilsvarende lærerutdanning som inneholder pedagogiske studier av minst ett års omfang, godkjennes som forstudium og gir dermed rett til å begynne på første avdeling.

Grunnfag

Det vises til studieplanen for pedagogikk grunnfag under cand.polit.-studiet.

1. AVDELING - CAND. ED.

Opptak

Det må søkes om eget opptak til 1. avdeling.

Det tas opp nye studenter hvert semester. Nedre karaktergrense for å kunne søke opptak på profesjonsstudiet er satt til 2.7. Studenter med 2.5 eller bedre ved grunnlag for opptak er garantert studieplass. Ved eventuell rangering gjelder de til enhver tid gjeldende bestemmelser for fakultetet vedtatt av kollegiet. Søknadsskjema fås ved henvendelse til UV studentinformasjon.

Oppbygging

Emneområdene i denne avdelingen er

- PED 411 - Videreføring i de pedagogiske disipliner/hovedområder (20 vt) med
 - 1. Pedagogisk psykologi
 - 2. Undervisnings- og oppdragelsesteori
 - 3. Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ/ internasjonal pedagogikk
- PED 421 - Pedagogikk som forskningsdisiplin
- PED 431 - Læreforutsetninger og tilrettelegging for læring

Målsetting

Hensikten med 1. avdeling er å utdype det teoretiske grunnlaget fra forstudiene og gi et felles om mer omfattende teorigrunnlag for den spesialiserte profesjonsrettede utdanningen i 2. avdeling. 1. avdeling består derfor av et felles pensum som tar sikte på å gi innsikt i pedagogiske teorier og viten med hovedvekt på utvikling, læring, undervisning og oppdragelse i et individ-, gruppe-, organisasjons- og samfunnsperspektiv, og på pedagogikk som forskningsdisiplin.

Innhold

PED 41 I - Videreføring i de pedagogiske disipliner/ hovedområder - 20 vektall

Pedagogisk psykologi

Hovedvekten legges på teori og prinsipper i studiet av utvikling, læring, kognisjon, personlighet og motivasjon i individuelt, sosiokulturelt og organisatorisk perspektiv.

Undervisning/opplæring og oppdragelsesteori

Hovedvekten legges på grunnproblemer i undervisning/opplæring og oppdragelse, blant annet slik det kommer til uttrykk i læreplanteori og organisasjonsteori.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ/internasjonalt pedagogikk

Hovedvekten legges på vurdering av norsk utdanning i historisk, filosofisk, sosiologisk og komparativ/internasjonalt pedagogisk lys.

PED 421 - Pedagogikk som forskningsdisiplin - 6 vektall

Målet er at studenten skal få innsikt i vitenskapsteoretiske problemstillinger knyt-

et til pedagogisk forskning, og få grunnlag såvel for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid som for selvstendig forskningsvirksomhet. Det inngår også et eget kurs i statistiske metoder med egen eksamen.

PED 431 - Læreforutsetninger og tilrettelegging for læring - 4 vektall

Målet er at studenten skal få kunnskap om teoretiske forklaringer på ulikheter i læreforutsetninger og om kartlegging av læreforutsetninger, og innsikt i tilpassing av læreplaner til og tilrettelegging av undervisning for elever med ulike læreforutsetninger.

Undervisning

Undervisningen på 1. avdeling blir gitt i form av forelesninger, seminarer og korte kurs.

Det er ikke krav om deltakelse i undervisningen, men studentene anbefales å følge noe undervisning innenfor hver av disiplinene. Studentene anbefales også å lese parallelt med undervisningen.

Seminargrupper

Det settes normalt opp studentledede seminargrupper.

Studentene anbefales også å danne egne kollokvier (3-5 deltakere). All erfaring viser at **deltakelse i kollokvier er meget verdifullt** - både faglig og sosialt. Kollokvierom kan reserveres gjennom UV studentinformasjon.

Litteratur

Pensumliste fås ved henvendelse til UV studentinformasjon.

Eksamen

PED 411 - Videreføring i de pedagogiske disipliner/hovedområder

Eksamen består av en semesteroppgave over et valgfritt emne fra pensum, en skriftlig, individuell 8-timers eksamen og en muntlig eksamen. Det gis graderte tallkarakterer. Semesteroppgaven skal være godkjent før framstilling til skriftlig og muntlig eksamen. Den skal leveres i samme semester som skriftlig og muntlig eksamen avlegges. Semesteroppgave og skriftlig eksamen må være godkjent før framstilling til muntlig eksamen. Dersom studenten stryker til skriftlig/ muntlig eksamen eller ikke møter til muntlig eksamen, beholdes karakteren på semesteroppgaven og skriftlig/ muntlig skal avholdes neste semester. Studenten kan etter søknad til instituttet levere inn en revidert semesteroppgave under forutsetning av at denne er vesentlig endret. Hvis begge eksamenskomponentene er bestått og studenten ønsker å forbedre karakteren, må eksamen i alle eksamenskomponentene avlegges på nytt i samme semester.

Semesteroppgaven og skriftlig eksamen vektet likt. Den muntlige prøven kan justere den samlede karakteren.

Eksamen til PED 421 og PED 431 kan ikke tas før eksamen til PED 411, og tidligst sammen med denne.

Semesteroppgaven:

Hensikt:

Semesteroppgaven skal gi studentene muligheter til å dokumentere sin faglige kunnskap og innsikt gjennom belysning og drøfting av et faglig problem. Oppgaveskrivingen er en problemløsningsprosess, der studentene på en systematisk og etterprøvbar måte skal samle relevant litteratur for å kaste lys over en faglig problemstilling.

Innhold:

Innholdet i semesteroppgaven skal basere seg på litteraturstudier. Emnet for opp-

gaven skal tematisk ligge innenfor det oppgitte pensumet fra PED 411. Det kreves at semesteroppgaven direkte eller indirekte er satt inn i en pedagogisk sammenheng.

Struktur og utforming:

Semesteroppgaven skiller seg fra en vanlig skriftlig eksamen ved at det stilles krav til korrekt bruk og dokumentasjon av de faglige kildene. I så måte ligger semesteroppgaven nærmere hovedoppgaven, men skiller seg klart fra denne når det gjelder kravene til nivå og omfang. Derimot stilles de samme formelle krav som til en hovedoppgave, for eksempel med hensyn til litteraturreferanse o.l. Det skal m.a.o. vises til den litteratruen som er brukt.

Omfang:

Semesteroppgaven skal leveres i to eksemplarer og skal ikke overstige 20 maskinskrevne sider (linjeavstand 1,5/12 pkt. skrift), forside, innholdsfortegnelse og litteraturliste ikke medregnet, heller ikke eventuelle sluttnoter. Derimot regnes eventuelle figurer, tabeller og illustrasjoner med. Studenter som ønsker det kan levere inn fellesarbeid. En slik oppgave skal ikke overstige 50 sider. Fellesarbeid skal *alltid* inneholde et forord der det går fram hvem som er hovedansvarlig for hva (f. eks. hvilke kapitler i oppgaven). Det gis fellesensur på fellesarbeider.

Normalt vil ca. 1/3 av semesteret gå med til arbeidet med semesteroppgaven.

Godkjenning av emnet:

Studenten foreslår selv emne for semesteroppgaven, men dette må godkjennes av instituttet. Det understrekes at det er tilstrekkelig å angi *emnet* for semesteroppgaven.

Kandidaten leverer inn ett skjema som skal inneholde:

- En beskrivelse av emne/ problemstilling for oppgaven, og
- henvisninger til pensumlitteraturen der det finnes relevant stoff for oppgaven

Emnet for semesteroppgaven kan godkjennes i ett semester og leveres inn i et senere semester.

Innlevering:

Semesteroppgaven skal leveres inn i det semesteret kandidaten har meldt seg opp til eksamen i PED 411. Semesteroppgaven skal innleveres i to eksemplarer, samt et obligatorisk erklæringskjema.

PED421 - Pedagogikk som forskningsdisiplin:

Eksamen består av en 4-timers skriftlig eksamen i statistikk og en 8-timers skriftlig eksamen i resten av pensum (begge dager med alle trykte og skrevne hjelpemidler tillatt). Skriftlig eksamen i statistikk og skriftlig 8-timers eksamen i resten av pensum regnes som en eksamen. Eksamen tas normalt i samme semester. Det anbefales, men kreves ikke, at begge eksamener blir tatt i samme semester.

Statistikk eksamen vurderes til godkjent/ikke godkjent. På den øvrige delen gis det gradert tallkarakter.

PED 431 - Læreforutsetninger og tilrettelegging for læring.

Eksamen består av en 6 timers skriftlig, individuell eksamen. Det gis graderte tallkarakterer.

Karakterberegning - 1. avdeling

Karakterene i PED411, PED421 og PED431 vektet sammen til en felles 1. avdelingskarakter, i forholdet 10:3:2.

2. AVDELING - CAND. ED.

Målsetting

2. avdeling skal gi profesjonsrettet pedagogisk innsikt innenfor det valgte området. Gjennom arbeidet med hovedoppgaven skal 2. avdeling også bygge videre på studiet av pedagogikk som forskningsdi-

siplin i 1. avdeling og gi grunnlag for egen forskning, f. eks. i forbindelse med dr. polit-studiet.

På 2. avdeling velger studentene å spesialisere seg i retning av ett av to profesjonsområder. Den ene spesialiseringen tar primært sikte på pedagogisk-psykologisk rådgivning og administrasjon/utredning knyttet til dette feltet, mens det andre er rettet mot andre arbeidsoppgaver på ulike nivåer innenfor og utenfor skoleverket, som undervisning og undervisningsveiledning, ledelse, læreplanarbeid, læremiddelanalyse og læremiddelproduksjon.

Opptak til studiet

Opptak til 2. avdeling krever utdanning på cand.mag -nivå, hvor fullført 1. avdeling i pedagogikk må inngå. Studenter som har strøket til eksamen i metodedelene eller statistikkdelen på PED 421 (Pedagogikk som forskningsdisiplin) kan imidlertid søke om å få gå videre til 2. avdeling før de formelt er tatt opp.

Organisering

Innenfor hvert av områdene er studiet organisert i moduler som omfatter både teori og praksis. Tilsammen utgjør denne delen av 2. avdeling 23 vekttall hvorav 15 ukers praksis, vanligvis med 4 dager pr. uke på praksisstedet. Det er obligatorisk deltakelse i praksisseminar i tilknytning til praksis. Studiet bygges opp på grunnlag av følgende kurs:

- *Fellesområdet*

Fra og med studieåret 1999/2000 vil fellespensum inngå som en del av spesialiseringsområdet. (For nærmere beskrivelse se PED 522/PED 532).

- *PED 522 - Spesialisingsområdet:* Pedagogisk-psykologisk rådgivning eller

- PED 532 - Spesialiseringsområdet: Undervisning og ledelse
- PED 541 - Hovedoppgave

Innhold

*PED 522 - Spesialiseringsområdet
Pedagogisk-psykologisk rådgivning (23
vektall)*

Innenfor profesjonsområdet pedagogisk-psykologisk rådgivning er studiet delt i tre moduler. Hver modul omfatter teoretisk stoff, praksis og praksisseminar. All praksis skal godkjennes av instituttet. Praksis kan ikke erstattes av tidligere praksiserfaring. Det avlegges ikke skriftlig eksamen innenfor hver modul, men felles for hele profesjonsområdet når alle modulene er tatt. Modul 2.3 bør tas etter de to andre.

I tillegg skal studentene gjennom et fellespensum. Fellesområdet skal gi studentene innsikt i etiske spørsmål og i flerkulturell pedagogikk, med sikte på anvendelse i pedagogisk yrkesutøvelse. Studentene skal i tilknytning til obligatorisk praksisseminar levere et skriftlig arbeid som kombinerer perspektiver fra fellesområdet (etiske og/eller flerkulturelle problemstillinger) og egne erfaringer fra en eller flere av praksisområdene som studentene er innom i løpet av profesjonsutdanningen. Det avholdes ingen eksamen i fellesområdet, men det skriftlige arbeidet skal godkjennes av ansvarlig for praksisseminar.

2.1 Lærevansker

Målet med modulen er kunnskap om generelle og spesifikke lærevansker - om årsaker, kartlegging og pedagogiske tiltak.

Praksissted: Spesialpedagogiske kompetansesentra, vanlig skole eller forsterket skole.

Praksistid: 3 uker.

2.2 Emosjonelle, atferdsmessige og sosiale problemer - omsorgssvikt

Målet med modulen er å gi kunnskap om personlige og samspillrelaterte problemer i familie-, gruppe- og institusjonssammenheng, herunder om omsorgssvikt og barnevernsproblematikk i forhold til dette.

Praksissted: Institusjoner for barn, ungdom eller voksne med emosjonelle, atferdsmessige eller sosiale problem, barnevernsinstitusjoner eller kommunalt og fylkeskommunalt barnevern.

Praksistid: 3 uker.

2.3 Pedagogisk-psykologisk rådgivning i teori og praksis

Målet med modulen er teoretisk kunnskap om rådgivning og teoretisk og praktisk kunnskap om rådgiverens rolle og funksjon.

Praksissted: Institusjoner som driver pedagogisk-psykologisk rådgivning.

Praksistid: 9 uker.

Vekting av modulene

De tre områdene 2.1, 2.2, og 2.3 har et omfang og en arbeidsbelastning i forholdet 8:4:8 (2:1:2).

PED 532 - Undervisning og ledelse (23 vektall)

Innenfor profesjonsområdet Undervisning og ledelse må studentene velge modulene 3.1 og 3.2, og to av modulene 3.3 - 3.6. Hver modul omfatter teoretisk stoff, praksisseminar og praksis. All praksis skal godkjennes av instituttet. Praksis kan ikke erstattes av tidligere praksiserfaring.

I tillegg skal studentene gjennom et fellespensum. Fellesområdet skal gi studentene innsikt i etiske spørsmål og i flerkulturell pedagogikk, med sikte på anvendelse i pedagogisk yrkesutøvelse. Studentene skal i tilknytning til obligatorisk praksisseminar levere et skriftlig arbeid som kombi-

nerer perspektiver fra fellesområdet (etiske og/eller flerkulturelle problemstillinger) og egne erfaringer fra en eller flere av praksisområdene som studentene er innom i løpet av profesjonsutdanningen. Det avholdes ingen eksamen i fellesområdet, men det skriftlige arbeidet skal godkjennes av ansvarlig for praksisseminar.

3.1 Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning

Målet med modulen er at studentene skal få teoretisk og praktisk innsikt i prinsipper for kunnskap-/lærestoffutvalg til undervisning, metodisk tilrettelegging, gjennomføring og vurdering av undervisning.

Praksissted: Skoleverket, institusjoner innen universitets- og høyskolesektoren.

Praksistid: 4 uker

3.2 Læreplanarbeid - læreplanstudier

Målet med modulen er at studentene skal få teoretisk og praktisk innsikt i ulike former for læreplanarbeid, internasjonalt, nasjonalt og lokalt.

Praksissted: Institusjoner innen ulike nivå av forvaltningen (KUF, utdanningsdirektørene, lokalt skolekontor) samt skoler og administrasjonsavdelinger innen universitets- og høyskolesektoren.

Praksistid: 3 uker

3.3 Ledelse i skole og utdanning

Modulen skal gi studentene kjennskap til teori om ledelse på ulike nivåer i utdanningssystemet, og sette dem i stand til å betrakte og analysere utdanningsinstitusjonen som en organisasjon og sette ledelsesteori og skoleutviklingsteori i relasjon til organisasjonens kjennetegn.

Praksissted: Som 3.2: Institusjoner innen ulike nivå av forvaltningen (KUF, utdanningsdirektørene, lokalt skolekontor) samt skoler og administrasjonsavdelinger innen universitets- og høyskolesektoren.

Praksistid: 4 uker

3.4 Organisasjonslæring

Modulen omfatter såvel generell organisasjons- og ledelsesteori som relevant pedagogisk teori, og har som siktemål å gi studentene innsikt i bedrifter og organisasjoner som læringsarenaer.

Praksissted: Bedrifter og ulike typer organisasjoner.

Praksistid: 4 uker

3.5 Utvikling og vurdering av læremidler

Målet med modulen er å gi studentene teoretisk og praktisk innsikt i prinsipper for utvikling og vurdering av læremidler (bøker, video, IT-baserte læremidler etc.) med utgangspunkt i læreplaner.

Praksissted: Forlag, mediebedrifter, offentlige og private organisasjoner som arbeider med informasjonsteknologi, læremidler, informasjons- og reklamemateriell.

Praksistid: 4 uker.

3.6 Valgfri modul.

Målet med modulen er å knytte teori og praksis sammen innenfor et område studenten selv vurderer som et hovedinteresseområde og dermed får anledning til å spesialisere seg innenfor. Dette også med tanke på muligheter i yrkeslivet.

Praksissted: Selvvalgt (godkjennes av instituttet)

Praksistid: 4 uker.

Vekting av modulene

Hver av områdene 3.1 til 3.6 har et omfang og en arbeidsfordeling som er like stort.

PED 541 - Hovedoppgaven (1,7 vektill)

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid der kandidaten viser innsikt i aktuell forskning og relevante teo-

rier og metoder som har betydning for oppgavens problemstilling. Emnet for avhandlingen skal være relevant for det valgte profesjonsområdet.

Hovedoppgaven - en presisering

Temaet for hovedoppgaven skal ha sammenheng med den faglige spesialiseringen studenten velger i denne delen av studiet.

For å få veiledning i forbindelse med oppgaveskrivingen kan studenten enten skaffe veileder selv ved å kontakte vitenskapelige ansatte, eller få hjelp til dette hos studiekonsulenten. Nærmere opplysninger om veilederoppnevning, frister, skjema o.l. vil bli gitt ved semesterstart.

I tillegg til hovedveileder kan studenten også søke hjelp hos andre av instituttets personale. Hvis instituttet mangler ekspertise innenfor et område, vil en kunne søke om å få oppnevnt ekstern veileder i den utstrekning de økonomiske ressursene tillater dette.

Ved innleveringen skal studentene:

- Levere inn 5 eksemplarer av oppgaven
- Levere obligatorisk erklæringsskjema
- Levere inn et separat eksemplar av det obligatoriske sammendraget. Sammen-

draget skrives på standardisert blankett etter vedtatte retningslinjer. Retningslinjene med forside til sammendraget fås i ekspedisjonen. Dette sammendraget vil bli benyttet i instituttets informasjonsvirksomhet om studentforskningen.

- Gi evt. en skriftlig bekreftelse på at en ikke ønsker at avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig (til utlån på biblioteket) etter eksamen er avlagt.

- Få en kvittering på at avhandlingen er innlevert.

Med hovedoppgaven siktes det i denne sammenhengen til den "selvstendige vitenskapelige undersøkelse" som inngår i studiet til hovedfag.

Emnet for hovedoppgaven skal, som allerede nevnt, ligge innenfor den faglige spesialiseringen. Ut over dette står studentene

fritt i valget av hovedoppgave og i arbeidet med sin selvvalgte problemstilling, dvs. studentene velger selv problemstilling, arbeidsform og metode. Arbeidet kan skje individuelt, i gruppe eller i nær tilknytning til prosjekter som er i gang ved instituttet (eller andre institutter/institusjoner). Men den enkelte students andel må kunne identifiseres. Tema for hovedoppgaven skal godkjennes av veileder.

Formålet med hovedoppgaven

Hovedoppgaven bør korrespondere med og bidra til formålet med studiet som helhet, likevel slik at visse sider ved studiets formål særlig aktualiseres gjennom arbeidet med hovedoppgaven (oppøving til selvstendig arbeid, kritisk tenkning, kjennskap til forskningsprosesser, faglig fordypning).

Arbeidet med hovedoppgaven skal videre dyktiggjøre studentene til - i senere pedagogisk virksomhet - å kunne se hvilke problemer i tilknytning til deres eget arbeid som kan belyses forskningsmessig, benytte innsikt og erfaring fra hovedoppgavearbeidet til å vurdere og eventuelt planlegge forskningsopplegg i forbindelse med slike problemer, eller formulere problemstillinger for slike opplegg. De skal eventuelt selv kunne inngå som deltakere i slike forskningsopplegg, og dessuten kunne analysere kritisk og vurdere hvilke bidrag annen forskning yter til løsningen av de pedagogiske problemer vedkommende kommer til å arbeide med.

Former for oppgaver

Instituttet aksepterer ulike typer hovedoppgaver. *Empiriske* oppgaver kan ha enten en *kvantitativ* eller *kvalitativ tilnærming*. For begge typer oppgaver kan ulike metodiske innfallsvinkler velges. *Teoristudier*, der man gjennomgår og kritisk analyserer litteratur som gjelder et område av faget, kan legges opp slik at man utvikler egne teoretiske perspektiver og/eller slik

at man arbeider seg fram til et hypotesesett og/eller et sett av problemstillinger uten å gjennomføre noen form for undersøkelser eller hypoteseprøvinger eller bare gjennomfører en begrenset undersøkelse-/utprøving. *Pedagogisk-historiske og pedagogisk filosofiske (f.eks. begrepsanalytiske)* oppgaver kan også leveres.

Innholdsmessig kan oppgaven være knyttet til førskole, grunnskole, videregående skole, høyere utdanning, voksenopplæring, privat eller offentlig næringsliv. De kan også dreie seg om pedagogisk relevante problemstillinger utenfor utdanningssystemet - f.eks. familiepedagogiske, sosialiseringsteoretiske eller problemstillinger knyttet til privat eller offentlig næringsliv.

Valg av problemområde og oppgavetype bør være realistisk i forhold til den del av studietiden som er avsatt til arbeidet med hovedoppgaven.

Problemstilling og undersøkelsesopplegg bør være slik at oppgaven lar seg gjennomføre i løpet av stipulert normaltid.

Det kan ikke stilles opp klare krav til omfang og kvalitet, men en regner med en normalstørrelse for *enindividuell* hovedoppgave fra ca. 75 til 150 maskinskrevne sider. Når det gjelder kvalitetskriterier, vil en bl.a. legge vekt på:

- Problemstillingens relevans.
- Valg og begrunnelse for metode ut fra definert problemstilling.
- Kandidatens evne til å definere og avgrense gyldighetsområdet for de konklusjoner som arbeidet kan medføre.
- Samsvaret mellom problemstilling, metodevalg og konklusjoner.
- Kandidatens evne til å samle, systematisere, tolke og presentere informasjon/kunnskap på en nøyaktig og oversiktlig måte.
- Kandidatens evne til å orientere seg i litteratur og i tidligere arbeider innen samme område, samt bruke litteratur- og sitat henvisninger og kilder på en korrekt, konsekvent og oversiktlig måte.

- Referanseoversikt med angivelse av forfatter(e), korrekt navn, forlag, utgiversted og år.

- Kandidatens evne til å vise varsomhet med hvilke konklusjoner som kan trekkes ut fra det foreliggende materialet, samt å sikre holdbarheten i de konklusjoner som trekkes.

- Kandidatens skriftlige framstillings-evne og evne til å gi produktet en skikkelig oppbygging med nøyaktige grafiske framstillinger og tabeller, der det er påkrevd.

- Kandidatens evne til å innlede/avslutte det skriftlige produktet med et sammen- drag med konklusjon som i korte trekk gjengir hva avhandlingen dreier seg om og de viktigste resultatene.

Undervisning

Undervisningen på 2. avdeling vil bli gitt i form av forelesninger og seminarer. Det stilles krav til deltakelse på praksisseminar.

Veiledning

Veiledningen i tilknytning til arbeidet med hovedoppgaven er fra og med vårsemestret 1998 regnet som en obligatorisk del av studiet. Når en ønsker å begynne å arbeide med hovedoppgaven, henvender en seg til instituttet (studiekonsulenten, se forelesningskatalogen) for å få anbefalt en hovedveileder. Studenten står selvstøtt også fritt til å kontakte andre medlemmer av personalet om spesielle deler av arbeidet om det skulle være ønskelig. En veiledningsavtale fylles ut. Pedagogisk forskningsinstitutt for- rettar den endelige godkjenning av veileder.

Studenten bør ha anledning til å oppsøke veileder både når de har konkrete problemstillinger å legge fram, og når de har vanskeligheter av mer generell art.

Behovet for veiledning vil variere, men studentenes følte behov for hjelp må være retningsgivende for omfanget av veiledning. Veiledningen skal dog *ikke overstige*

40 timer, inkludert veilederens tid til lesing. Veiledningstiden er skjematisk satt til 20 timer pr. semester i to semestre, etter normert studietid. *Godt forberedte veiledningstimer fra begge parter, gir bedre og raskere avsluttet avhandling.*

Dersom det oppstår problemer i forbindelse med veiledningen, skal studiekonsulentens kontaktes. Hvis veileder er bortreist i lengre tid, f.eks. i forbindelse med permisjoner, skal veileder gjøre studiekonsulenten og de studentene som vedkommende er veileder for, oppmerksom på dette så tidlig som mulig. Studieconsulenten vil da vise studenten til ny veileder dersom dette er nødvendig.

Hovedveilederen vil normalt bli oppnevnt som medlem av den komite som skal vurdere avhandlingen ved eksamen.

Det er også mulig å få oppnevnt en person utenom instituttets personale som veileder. Studenten må i slike tilfelle sende begrunnet søknad på egen blankett (fås på instituttet). Eksterne veiledere vil få godtgjørelse for sitt arbeid. Instituttet skal kunne godkjenne veilederen som medlem av vurderingskomiteen. Tilbudet om eksterne veiledere er avhengig av at instituttet har økonomiske muligheter til finansiering av dette.

Eksamen

Fellesområdet

For studenter tatt opp etter studieplan 1999/2000 inngår fellesområdet som en del av spesialiseringsområdet (PED 522/PED 532).

PED 521/522 - 531/532

Innen hver modul er det spesifisert obligatoriske krav til frammøte, praksis og andre oppgaver som skal være godkjent før studenten kan melde seg til eksamen.

Det avlegges ikke skriftlig eksamen innenfor hver modul, men felles for hele pro-

fesjonsområdet når alle modulene er tatt. Studenten kan etter søknad avlegge eksamen selv om en mindre del av praksis gjenstår (ca. 1/4). Modulens teoripensum inngår imidlertid til eksamen. Eksamensoppgaven vil måtte variere avhengig av hvilken modulkombinasjon studenten har valgt.

Det avlegges én individuell skriftlig 8-timers eksamen for profesjonsområdet. Den skriftlige eksamen kan avlegges før hovedoppgaven er levert. I tillegg er det en muntlig eksamen som kan justere karakteren.

Det gis graderte tallkarakterer.

PED 541 - hovedoppgave

Studenten skal melde seg til eksamen det semesteret de skal innlevere hovedoppgaven for bedømmelse.

Det gis graderte tallkarakterer.

Fastsetting av karakter for 2. avdeling

Ved fastsetting av samlet karakter for 2. avdeling vektet skriftlig eksamen og hovedoppgave i forholdet 2:3.

Samlet karakter for profesjonsstudiet

Samlet karakter for profesjonsstudiet beregnes ved at karakteren for 1. og 2. avdeling vektet i forholdet 3:4.

2. AVDELING - CAND. PAED.

Opptak til studiet/forkunnskaper

Studieavtale og veilederkontrakt

Etter vedtak i kollegiet skal det skrives studieavtaler og veiledningsavtaler med alle nye studenter på høyere studier. Den enkelte student vil bli tilskrevet om dette. Det ble tatt opp nye studenter for siste gang vårsemesteret 1999.

Oppbygging

Avdelingen er delt i fem avsluttende vekt-tallskurs

PED510 - Fellesområde

Fellesområdet inkludert pedagogiske forskningsmetoder og statistikk

PED520/530 (spesialiseringsområder)

To spesialiseringer (pedagogisk-psykologisk rådgivning og undervisning og ledelse) som studenten kan velge mellom. Hvert område består av bestemte studieemner (15 vektall).

PED560 - Valgfrie påbygningsområder

Valgfrie påbygningsområder hvorav studentene velger to. (5 vektall).

PED570 - Praksis

Praksis (10 vektall)

PED580 - Hovedoppgave

Selvstendig vitenskapelig avhandling (hovedoppgave) som er knyttet til spesialiseringområdet. (18 vektall)

Målsetting

Mens 1. avdeling av profesjonsstudiet skal gi en teoretisk innføring i pedagogikk som vitenskap, er 2. avdeling i tillegg profesjons- og yrkesrettet. I denne delen av studiet er det to spesialiseringer hvor det tas sikte på å kvalifisere kandidatene for ulike typer pedagogisk arbeid (pedagogisk-psykologisk rådgivning/undervisning og ledelse) innen utdanningssystemet, forvaltningen og det private næringsliv. Ved siden av teoretiske studier inngår det derfor blant annet obligatoriske kurs og praksis i

2. avdelingsstudiet. Opplegget for de obligatoriske kurs, praksis og teoretiske studier vil i noen grad være forskjellig for de to spesialiseringområdene.

Innhold

PED 510 - Fellesområde (12 vektall)

Fellesområde omfatter følgende studieemner:

1. Forskningsmetode og vitenskapsteori. Statistikk.
2. Læring og generelle lærevansker: Årsaker, diagnostisering, læreplanutvikling og tilrettelegging av undervisning.
3. Administrasjon og ledelse: Organisasjons-, kommunikasjons- og konfliktteori.
4. Etikk og utdanningsjus: Lover og forordninger knyttet til pedagogiske institusjoner, pedagogisk praksis og forskning.

PED 520 - Spesialisering 1:

Pedagogisk-psykologisk rådgivning (15 vektall)

Spesialiseringen som kvalifiserer for ulike pedagogisk-psykologiske rådgivningsoppgaver i skole og samfunn, har følgende innhold:

1. Teoretisk og praktisk studium av ulike avvik og problemer, deres årsaker og symptomer. Dette kan omfatte ulike typer lærevansker, psykiske problemer og atferdsavvik, samt sensorisk og nevrologisk betingede vansker. I tillegg tar en opp ulike samspillsproblemer i familier, skoleklasser, skoler og andre pedagogiske institusjoner og hvilken betydning slike forhold kan ha for utviklingen hos det enkelte individ i gruppen eller organisasjonen.
2. Metoder og hjelpemidler i forbindelse med diagnostisering og kartlegging av ulike problemer, herunder testing, observasjon og samtale.
3. Med utgangspunkt i det foregående studeres mulighetene for å etablere tiltak som kan redusere eller forebygge utviklingshemninger og problemer.

4. Opplegg og gjennomføring av ulike tiltak. Dette kan omfatte metoder og hjelpemidler i forbindelse med tilpasset opplæring, individuell rådgivning, familierådgivning, konsultasjon og organisasjonsutvikling. I tilknytning til dette tas også det som knytter seg til selve rådgivningsprosessen, rådgiverens rolle og funksjon og samarbeid med skolen og det øvrige hjelpeapparat.

PED 530 - Spesialisering 2: Undervisning og ledelse (15 vektall)

Spesialiseringen som kvalifiserer for lederoppgaver i undervisningsplanlegging og undervisning har følgende innhold:

1. Grunnprinsipper i læreplanteori, pedagogisk filosofi, undervisningsteori, fagdidaktikk og veiledningsteori.
2. Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, læreplanutvikling og organisasjonslæring. Modeller, metoder, teknikker og hjelpemidler. Observasjon og diagnostisering.
3. Utviklingsarbeid knyttet til organisasjoner og pedagogisk ledelse.

PED 560 - Valgfrie påbygningsområder (5 vektall)

Studenten skal velge to av de nedenstående områder med relevans for spesialiseringområdet, ev. erstatte ett av dem med et selvvalgt pensum på 500 sider (må godkjennes av fagveileder for det aktuelle spesialiseringsområdet på 2. avd.)

1. Religionspedagogikk - kirkelig pedagogikk.
2. Familiepedagogisk opplysning og veiledning.
3. Total kvalitetsledelse i skole og nærliv.
4. Utdanningsadministrasjon og utdanningsrett.
5. Konsultasjon og veiledning.
6. Barnevern.
7. Klinisk pedagogikk.
8. Spesifikke lærevansker.

9. Habilitering av utviklingshemmede.
10. Småbarn i risiko.
11. Flerkulturell pedagogikk.
12. Læreplanforskning og læreplanteori.
13. Didaktikk og fagdidaktikk.

Kurset avsluttes med et essay på opptil 15 maskinskrevne sider. Emnet for essayet skal ligge innenfor de valgte påbygningsområdenes pensum, og skal godkjennes av fagveileder på forhånd. Selvvalgt påbygningsområde/pensum skal også godkjennes av fagveileder. Skjema for godkjent emne og valgte påbygningsområder med evt. pensumlister må vedlegges bakerst i hvert essay ved innlevering. Ved innlevering av essay skal obligatorisk erklæring leveres. Kurset må være avsluttet med godkjent essay, senest semesteret før hovedoppgaven innleveres for sensur. Det gis ingen veiledning i forbindelse med essayet.

PED 570 - Praksis (10 vektall)

I tillegg til hovedoppgave og studium av utvalgte emner inngår 17 ukers obligatorisk praksis. Denne praksis og praksisforberedende undervisning utgjør et eget vektallskurs, men kan tas som en integrert del av andre avdeling. En melder seg ikke opp til dette kurset. Godkjent deltakelse registreres på instituttet.

I de tilfeller instituttet skaffer praksisplasser må studentene ta de tildelte plassene. De som eventuelt takker nei uten spesiell grunn (sykdom etc.) stiller bakerst i køen ved neste tildeling.

Betingelsene for å kunne delta er at studentene er opptatt på 2. avdeling og har gjennomgått de nødvendige obligatoriske kurs under hvert spesialiseringsområde. Det er også en fordel om studentene har fulgt teorikurs som behandler de problemer de vil møte på de enkelte praksisstedene, men dette er ikke satt som betingelse. Studentene bør legge opp sitt praksisprogram på en slik måte at det passer inn i de øvrige deler av studiet på 2. avdeling.

Det er således viktig at praksisperiodene blir koordinert med undervisningen, særlig med de praksisforberedende kurs, og med hovedoppgavearbeidet. Problemer i denne sammenheng bør diskuteres med praksisveileder for det enkelte spesialiseringsområdet. Praksisveileder for spesialiseringsområdet sørger for at studentene får den nødvendige informasjon om praksisperioden. Ved eventuell mangel på praksisplasser enkelte semestre vil plasser tildeles etter ansienitet.

I begynnelsen av hvert semester blir studentene innkalt til et møte for orientering om praksis.

Praksisopplegget som er forskjellig for studenter med ulik spesialiseringsområde, legges opp og gjennomføres i samråd med avdelingens lærere og godkjennes av instituttet. Etter praksisperioden skal studenten legge fram en kort rapport om gjennomføring av praksis.

Praksis for spesialisering i: Pedagogisk-psykologisk rådgivning

Hensikten med praksis er først og fremst at studentene skal få innblikk i hvordan pedagogisk-psykologiske problemer arter seg, hva som kan ligge til grunn for problemene, hvordan diagnostiseringen planlegges, hvordan råd gis og behandlingen gjennomføres og hvordan problemer søkes forebygget.

- Praksis er fordelt i fire praksiskategorier:
- 8 uker ved PP-kontor.
 - 3 uker ved institusjon for barn/ungdom med spesifikke lærevansker.
 - 3 uker ved institusjon for barn/ungdom med emosjonelle/atferdsmessige problem.
 - 3 uker selvvalgt praksis.

Betingelser

For å ta praksis ved PP-kontor må begge testkursene være gjennomført og godkjent. For praksis ved institusjon for spesifikke lærevansker kreves vårkurset, kurs B, og

for praksis for emosjonelle/atferdsmessige problemer, kreves høstkurset, kurs A. Hvilke(t) kurs som kreves før selvvalgt praksis avhenger av denne praksisens art, og vurderes for det enkelte tilfellet. Selvvalgt praksis kan legges til den obligatoriske praksis under spesifikke lærevansker eller til den obligatoriske praksis innen emosjonelle/atferdsmessige problem. Det vil si at det er mulig å søke om å få utvidet den ene av disse til seks uker. En kan ikke utvide praksisen ved PP-kontor.

Praksissteder/supervisorer godkjennes av instituttet. Dette gjelder også selvvalgt praksis.

Praksisrettigheter

Studenter som er tatt opp på 2. avd. har rett til praksistilbud i løpet av den ordinære studietiden. Praktiske og økonomiske grunner gjør at studentene må være forberedt på å ta praksis i det semesteret studenten er kvalifisert, eller i påfølgende semester. Praksis organiseres av administrasjonen.

Godkjenning av praksisleder/supervisor

Når det gjelder ikke-selvvalgt praksis har instituttet faste godkjente institusjoner/supervisorer. Hvis en student ønsker sin praksis lagt til en annen institusjon (innenfor samme kategori) må vedkommende ta kontakt med praksisveileder for å drøfte dette og få stedet/supervisoren godkjent.

Når det gjelder praksis innen selvvalgt område så tar studenten selv uformell kontakt med praksisstedet for å finne ut om det er muligheter for praksisplass (liste over praksisstedene og evt. brosjyrer fås hos administrativt ansvarlig).

Praksisveileder skal godkjenne valg av selvvalgt praksisområde før endelig avtale gjøres. Når dette er i orden, gjør studenten endelig avtale med praksisstedet.

Studenten leverer godkjenning og beskjed om praksissted, supervisor og tidspunkt til administrativt ansvarlig, som sender formell avtale og honorarskjema til praksisstedet.

Studenten får tildelt et supervisions-skjema som skal leveres supervisor når praksisperioden starter. Supervisions-skjema skal vedlegges praksisrapporten som leveres praksisveileder straks etter at praksisperioden er avsluttet.

Det gjøres oppmerksom på at dersom de ønsker praksis innen selvvalgt område innenfor en av de institusjonene som benyttes som obligatoriske praksissteder, må administrativt ansvarlig kontaktes før det gjøres avtale med institusjonen for å sjekke hvordan belegget er i henhold til de obligatoriske praksisperiodene.

Informasjon om når praksisplass er tildelt

Så snart instituttet har avklart praksisopp- legget for det aktuelle semester blir det satt opp oppslag om hvilke studenter som har fått plass hvor og når. Den enkelte student blir tilskrevet.

Studentene kan også få disse opplysningene av administrativt ansvarlig. Dersom en tildelt praksisplass av uforutsette grunner ikke kan benyttes, må det gis umiddelbar beskjed til administrativt ansvarlig.

Godkjenning av gjennomført praksis

Etter at praksis er gjennomført leveres, umiddelbart, en praksisrapport (ca. 2 sider) til den lærer som er oppnevnt som praksisveileder for spesialiseringsområdet. Det gis her en kort beskrivelse av hva studenten har deltatt i, synspunkter på om det er andre ting som det kunne være ønskelig å få inkludert, og eventuelle ønsker og forslag. Når praksisrapporten er godkjent og praksisinstitusjonen overfor instituttet har bekreftet gjennomføringen

av praksisen, henvender studenten seg til praksisveileder og får dette påført godkjenningsskjemaet.

All praksis må være godkjent før opp- melding til avsluttende eksamen.

Praksis for spesialisering 2: Undervisning og ledelse

Formålet med praksis for spesialiserings- området undervisning og ledelse på 2. av- deling er å få kjennskap til viktige arbeids- og yrkesområder hvor pedagogisk teori, kunnskap og innsikt blir anvendt i tilknyt- ning til ulike former for pedagogisk virk- somhet.

Blant de områdene som står sentralt i denne sammenheng kan en her nevne planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, veiledningsarbeid ved lærerhøgskole/øvingskole, administrativt arbeid på det lokale og sentrale plan, utvikling og evaluering av læremidler av forskjellige slag (f. ekd. undervisningsfilm, TV-program, skoleprogram i radio, trykte undervisningsopplegg, lærebøker etc.) og planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæring utenfor skoleverket.

Praksis består av et fast praksisprogram på 12 uker, 4 ukers valgfri praksis og 1 ukers praksisoppsummering. Totalt 17 uker.

Den selvvalgte praksis kan enten brukes til fordypning innenfor det faste praksis- programmet eller på et annet område som er av spesiell interesse for studenten. Også denne praksis skal godkjennes av institut- tet.

Betingelsen for at studenten kan delta i praksis er at de har gjennomgått de obliga- toriske praksisforberedende kursene. Stu- dentene begynner vanligvis ikke praksis før 2. semester av 2. avdeling. Det anbefales å ikke vente for lenge med å gjennomføre praksisperiodene.

Praksisprogrammet omfatter:

- 4 uker innen undervisning og veiled- ning i skoleverket.

- 4 uker innen pedagogisk ledelse og administrasjon.

- 4 uker innen læremiddelutvikling og/eller opplæringsvirksomhet utenfor skoleverket.

- 4 uker selvvalgt praksis.

- 1 uke praksisoppsummering.

Etter at praksis er gjennomført, leveres umiddelbart en praksisrapport (ca. 2 sider) til den av lærerne som er oppnevnt som praksisveileder for spesialiseringsområdet.

Alle praksisrapporter skal være innlevert og godkjent av praksisveileder før studenten kan framstille seg til eksamen.

Ett av områdene kan sløyfes til fordel for lenger praksis på ett av de andre områdene, eller - under forutsetning av kapasitet - legges til et pedagogisk-psykologisk rådgivningskontor (studenter fra spesialiseringsområdet PP-rådgivning har fortrinnsrett til disse praksisplassene). All praksis skal godkjennes av instituttet.

PED 580 - Hovedoppgaven (18 vekttall)

Temaet for hovedoppgaven skal ha sammenheng med den faglige spesialiseringen studenten velger i denne delen av studiet. Emnevalget skal godkjennes av hovedveileder.

For å få veiledning i forbindelse med oppgaveskrivingen kan studenten enten skaffe veileder selv ved å kontakte vitenskapelige ansatte, eller få hjelp til dette hos studiekonsulenten. Nærmere opplysninger om veilederoppnevning, frister, skjema o.l. vil bli gitt ved semesterstart.

I tillegg til hovedveileder kan studenten også søke hjelp hos andre av instituttets personale. Hvis instituttet mangler ekspertise innenfor et område, vil en kunne søke om å få oppnevnt ekstern veileder i den utstrekning de økonomiske ressursene tillater dette.

Ved innleveringen skal studentene:

- Levere inn 5 eksemplarer av oppgaven.

- Levere obligatorisk erklærings skjema.

- Levere inn et separat eksemplar av det obligatoriske sammendraget. Sammen- draget skrives på standardisert blankett etter vedtatte retningslinjer. Retningslinjene med forside til sammendraget fås i instituttets ekspedisjon. Dette sammendraget vil bli benyttet i instituttets informasjonsvirksomhet om studentforskningen.

- Gi ev. en skriftlig bekreftelse på at en ikke ønsker at avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig (til utlån på biblioteket) etter eksamen er avlagt (klausulbelagt).

- Få en kvittering på at avhandlingen er innlevert.

Med hovedoppgaven siktes det i denne sammenhengen til den "selvstendige vitenskapelige undersøkelse" som inngår i studiet til 2. avdeling av profesjonsstudiet i pedagogikk.

Emnet for hovedoppgaven skal ligge innenfor spesialiseringsområdet på 2. avdeling (emnet må godkjennes av fagveileder på spesialiseringsområdet). Ut over dette står studentene fritt i valget av hovedoppgave og i arbeidet med sin selvvalgte problemstilling, dvs. studentene velger selv problemstilling, arbeidsform og metode. Arbeidet kan skje individuelt, i gruppe eller i nær tilknytning til prosjekter som er i gang ved instituttet (eller andre institutter/institusjoner). Men den enkelte students andel må kunne identifiseres.

Formålet med hovedoppgaven

Hovedoppgaven bør korrespondere med og bidra til formålet med studiet som helhet, likevel slik at visse sider ved studiets formål særlig aktualiseres gjennom arbeidet med hovedoppgaven (oppøving til selvstendig arbeid, kritisk tenkning, kjennskap til forskningsprosesser, faglig ferdypning).

Arbeidet med hovedoppgaven skal videre dyktiggjøre studentene til - i senere pedagogisk virksomhet - å kunne se hvilke problemer i tilknytning til deres eget arbeid som kan belyse forskningsmessig, benytte innsikt og erfaring fra hovedoppgavearbeid-

det til å vurdere og eventuelt planlegge forskningsopplegg i forbindelse med slike problemer, eller formulere problemstillinger for slike opplegg. De skal eventuelt selv kunne inngå som deltakere i slike forskningsopplegg, og dessuten kunne analysere kritisk og vurdere hvilke bidrag annen forskning yter til løsningen av de pedagogiske problemer vedkommende kommer til å arbeide med.

Farmer for oppgaver

Instituttet aksepterer ulike typer hovedoppgaver. *Empiriske* oppgaver kan ha enten en *kvantitativ* eller *kvalitativ tilnærming*. For begge typer oppgaver kan ulike metodiske innfallsvinkler velges. *Teoristudier*, der man gjennomgår og kritisk analyserer litteratur som gjelder et område av faget, kan legges opp slik at man utvikler egne teoretiske perspektiver og/eller slik at man arbeider seg fram til et hypotesesett og/eller et sett av problemstillinger uten å gjennomføre noen form for undersøkelser eller hypoteseprøvinger eller bare gjennomfører en begrenset undersøkelse-/utprøving. *Pedagogisk-historiske og pedagogisk filosofiske* (f.eks. *begrepsanalytiske*) oppgaver kan også leveres.

Innholdsmessig kan oppgaven være knyttet til førskole, grunnskole, videregående skole, høyere utdanning, voksenopplæring, privat og offentlig næringsliv. De kan også dreie seg om pedagogisk relevante problemstillinger utenfor utdanningssystemet - f.eks. familiepedagogiske, sosialiseringsteoretiske eller organisasjonsteoretiske problemstillinger. *Det forutsettes at temaet for oppgaven har klar relevans i forhold til spesialiseringsområdet.*

Valg av problemområde og oppgavetype bør være realistisk i forhold til den del av studietiden som er avsatt til arbeidet med hovedoppgaven.

Problemstilling og undersøkelsesopplegg bør være slik at oppgaven lar seg gjennomføre i løpet av stipulert normaltids.

Det kan ikke stilles opp klare krav til omfang og kvalitet, men en regner med en normalstørrelse for *enindividuell* hovedoppgave på fra ca. 75 til 150 maskinskrivne sider. Når det gjelder kvalitetskriterier, vil en bl.a. legge vekt på:

- Problemstillingens relevans.
- Valg og begrunnelse for metode ut fra definert problemstilling.
- Kandidatens evne til å definere og avgrense gyldighetsområdet for de konklusjoner som arbeidet kan medføre.
- Samsvaret mellom problemstilling, metodevalg og konklusjoner.
- Kandidatens evne til å samle, systematisere, tolke og presentere informasjon/kunnskap på en nøyaktig og oversiktlig måte.
- Kandidatens evne til å orientere seg i litteratur og i tidligere arbeider innen samme område, samt bruke litteratur- og sitat henvisninger og kilder på en korrekt, konsekvent og oversiktlig måte.
- Referanseoversikt med angivelse av forfatter(e), korrekt navn, forlag, utgiversted og år.
- Kandidatens evne til å vise varsomhet med hvilke konklusjoner som kan trekkes ut fra det foreliggende materialet, samt å sikre holdbarheten i de konklusjoner som trekkes.
- Kandidatens skriftlige framstillings-evne og evne til å gi produktet en skikkelig oppbygging med nøyaktige grafiske framstillinger og tabeller, der det er påkrevd.
- Kandidatens evne til å innlede/avslutte det skriftlige produktet med et sammenhengende med konklusjon som i korte trekk gjengir hva avhandlingen dreier seg om og de viktigste resultatene.

Veiledning

Det er oppnevnt fagveileder og praksisveileder for hvert spesialiseringsområde. Fagveileder/praksisveileder kan være samme person eller oppgavene deles mellom to av lærerne på spesialiseringsområdet. Disse har til oppgave å godkjenne valg av praksis, tema for hovedoppgaven, emne for essayet samt pensum. Koordinering av praksis for PP-området foretas av studieadministrasjonen.

Veiledning - Hovedoppgaven

Når en ønsker å begynne å arbeide med hovedoppgaven, henvender en seg til instituttet (studiekonsulenten, se forelesningskatalogen) for å få anbefalt en hovedveileder. Studenten står selvsagt også fritt til å kontakte andre medlemmer av personalet om spesielle deler av arbeidet om det skulle være ønskelig. En veiledningsavtale fylles ut. Pedagogisk forskningsinstitutt foretar den endelige godkjenning av veileder.

Studenten bør ha anledning til å oppsøke veileder både når de har konkrete problemstillinger å legge fram, og når de har vanskeligheter av mer generell art.

Behovet for veiledning vil variere, men studentenes følte behov for hjelp må være retningsgivende for omfanget av veiledningen. Veiledningen skal dog *ikke overstige 40 timer*, inkludert veileders tid til lesing. Veiledningstiden er skjematisk satt til 20 timer pr. semester i to semestre, etter normert studietid. *Godt forberedte veiledningstimer fra begge parter, gir bedre og raskere avsluttet avhandling.*

Dersom det oppstår problemer i forbindelse med veiledningen, skal studiekonsulenten kontaktes. Hvis veileder er bortreist i lengre tid, f.eks. i forbindelse med permisjoner, skal veileder gjøre studiekonsulenten og de studentene som vedkommende er veileder for, oppmerksom på dette så tidlig som mulig. Studiekonsulenten vil da vise

studenten til ny veileder dersom dette er nødvendig.

Hovedveilederen vil normalt bli oppnevnt som medlem av den komite som skal vurdere avhandlingen ved eksamen.

Det er også mulig å få oppnevnt en person utenom instituttets personale som veileder. Studenten må i slike tilfelle sende begrunnet søknad på egen blankett (fås på instituttet). Eksterne veiledere vil få godtgjørelse for sitt arbeid. Instituttet skal kunne godkjenne veilederen som medlem av vurderingskomiteen. Tilbudet om eksterne veileder er avhengig av at instituttet har økonomiske muligheter til finansiering av dette.

Eksamen

Kandidaten melder seg opp til eksamen i hvert enkelt kurs med unntak for kurs PED 570 (praksis) og PED 580 (hovedoppgave). Eksamen i kurs PED 510 skal avlegges før hovedoppgaven leveres til sensur. Før eksamen i PED 520/530, må hovedoppgaven være innlevert for sensur. Eksamen i PED 520/530 består av en 8-timers skriftlig eksamen samt justerende muntlig eksamen. Eksamen (godkjent essay) i kurs PED 560 må være avlagt senest semesteret før hovedoppgaven leveres.

Forøvrig gjelder følgende bestemmelser:

1. Hovedoppgaven skal inneholde et ekstra sammendrag av avhandlingen på 2-3 sider. Sammendraget skal skrives på et standardisert skjema som fås ved henvendelse til instituttet. Ett eksemplar av sammendraget skal innleveres særskilt.

2. Det gis gradert tallkarakter på eksamen i PED 510 (8-timers eksamen) og PED 520/530, samt hovedoppgaven. 5-timers eksamen i pedagogiske forskningsmetoder og statistikk under PED 510 og essayet under kurs PED 560 vurderes etter karakteren godkjent/ikke godkjent.

Fastsetting av den endelige karakteren til andre avdeling skjer ved at hovedoppgave-

ven og eksamen på kurs PED 510 og PED 520/530 blir vektet i forholdet 3:1:2.

Fellesområdet - PED 510

Kurset avsluttes med 8-timers skriftlig eksamen i fellespensum og 5-timers skriftlig eksamen i pedagogiske forskningsmetoder og statistikk. Det gis gradert tallkarakter på eksamener i PED 510 (8-timers eksamen). Eksamen i pedagogiske forskningsmetoder og statistikk vurderes til godkjent/ikke godkjent. Kurset er ikke godkjent før de to kursdelene er gjennomført med godkjent resultat.

Studenter med tilsvarende utdanning i forskningsmetode og statistikk fra før kan søke fritak for kurset.

Det må søkes fritak for hele kurset i forskningsmetoder og statistikk. Det gis ikke fritak for en av delene.

Spesialiseringsområdene - PED 520/530

Kurset avsluttes med 8 timers skriftlig eksamen i spesialiseringpensum, samt muntlig prøve, som er justerende. Det gis gradert tallkarakter. Eksamen kan *ikke* avlegges i dette kurset før hovedoppgaven er levert for sensur.

Valgfrie påbygningsområder - PED 560

Kurset avsluttes med et essay på opptil 15 maskinskrevne sider. Emnet for essayet skal ligge innenfor de valgte påbygningsområdenes pensum, og skal godkjennes på forhånd. Kurset må være avsluttet med godkjent essay, senest semesteret før hovedoppgaven innleveres for sensur. Essayet under kurs PED 560 vurderes til karakteren godkjent/ikke godkjent.

Hovedoppgaven - PED 580

Emnet for hovedoppgaven skal ha relasjon til det valgte spesialiseringsområdet. Det skal være et selvstendig vitenskapelig ar-

beid der kandidaten viser innsikt aktuell forskning og relevant teori og metoder som har betydning for oppgavens problemstilling. Alle studenter får oppnevnt veileder i forbindelse med hovedoppgavearbeidet. Det gis graderte tallkarakterer.

Retningslinjer for gjennomføring av eksamen

a) Hovedoppgaven

Det blir oppnevnt individuelle komiteer til vurdering av hovedoppgaven. Komiteer fastsettes av styret ved instituttet og slås opp på instituttets oppslagstavle.

Sensuren for hovedoppgaven vil foreligge i god tid før skriftlig eksamen.

Dersom en student ikke får godkjent hovedoppgaven, kan han/hun ikke framstille seg til avsluttende eksamen.

Eksamen i PED 510 og PED 520/530

Til eksamen i PED 510 oppnevnes to komiteer, en for pedagogisk forskningsmetoder og statistikk og en for det øvrige fellespensum. Til eksamen i PED 520/530 og PED 560 essay oppnevnes to komiteer, en for hvert spesialiseringsområde. Komiteene sensurerer skriftlig eksamen, essay og muntlig eksamen. Muntlig eksamen er justerende.

Muntlig eksamen starter normalt dagen etter at skriftlig sensur har falt for PED 520/530. Plan for muntlig eksamen slås opp i 5 et. Helga Eng's hus. Eventuelt kan en ringe ekspedisjonen, tlf. 22 85 53 51.

Litteratur

Fellesområdet - PED 510

Fellesområdet har et pensum på ca. 2750 sider.

Spesialiseringsområdene - PED 520/ PED530

Spesialiseringsområdet har et pensum på ca. 2500 sider.

Valgfrie påbygningsområder

Studentene skal velge to profesjonsrettede påbygningsområder på ca. 500 sider hver. For områdene er det satt opp et fast pensum. Det vises til orientering for 2. avdeling om hvilke påbygningsområder en kan velge mellom, og pensum for disse.

I stedet for ett av de to områdene kan studenten sette opp et selvvalgt pensum på ca. 500 sider knyttet til et profesjonspreget område. Dette skal godkjennes av instituttet på forhånd.

Master of Philosophy in Comparative and International Education

INTRODUCTION

Study Plan 2000/2001.

The University of Oslo offers a Master of Philosophy in Comparative and International Education from September 1998. It is a two years programme based at the Faculty of Education.

The programme is interdisciplinary and designed to provide post-graduate training for academics in social sciences, the humanities and natural sciences.

In 2000/2001 the following two specialisations are offered: development education and education policy and leadership. More specialisations (1-2) are being planned.

Number of students admitted: 25-30 (1998/99: 25 students; 1999/00: 30).

ECTS Credits: 120; Norwegian 'vektttal' (vt): 40.

AIMS OF THE PROGRAMME

The Master Programme in Comparative and International Education (CIE) prepares professionals capable of assuming leadership roles in a wide variety of social and educational settings. The approach of the Programme is interdisciplinary and

emphasises the acquisition of a broad understanding of educational institutions, systems and their programmes/curricula, stressing an understanding of the cultural, socio-economic, technological and political aspects of educational development and change. The role of research and innovation in educational development is emphasised, as well as the acquisition of planning, management and evaluation skills to be applied within national, regional, and international contexts.

Since comparative education is such a broad field, participants will be trained in solving complex issues within a wide range of theoretical frameworks and provided with a variety of methodological tools. In addition to providing students with a broad understanding of the field, the Programme also requires the students from the second term to concentrate their course work on one of the areas of specialisations offered. It also intends to provide deeper insight through an academic thesis.

CIE graduates will be prepared to apply their acquired knowledge and skills in both public and private sectors. Governments, public and private institutions, non-governmental organisations, international development agencies and multinational corporations in need of personnel with advanced, specialised knowledge in education and related educational planning capabilities are examples of employment areas.

The language of instruction, course work and examination is English.

3. ADMISSION REQUIREMENTS

Acceptance to the programme is based on

- *either* a foreign university degree based on no less than 3 years of study beyond Norwegian matriculation level *or* a Norwegian cand.mag. degree or equivalent Norwegian educational

qualification, or equivalent educational qualifications approved by the Faculty.

- *knowledge of English.* Students from non-English speaking countries are required to have passed one of the following tests: TOEFL test with at least 550 points, IELTS test with at least 6.0 points.

The CIE Programme is open to all students who fulfill the basic requirements above. Norwegian students may apply, but the main target groups are international students, for example Erasmus students, students under the 'quota' programme (developing countries and the Baltic states), NORAD scholarship students from developing countries, and NORDPLUS students.

4. PROGRAMME OUTLINE - STRUCTURE AND CONTENT

Study Structure

See tabell 3

First term: The Introductory Semester Unit in Comparative and International Education

Period: August/December

General: The introductory semester unit is the first component of the two-year CIE Master's Programme. It can also be credited as an independent, one semester course. Only students who have passed the examination for this initial component, or who can otherwise document equivalent formal qualifications, may apply for admission to the second term of the CIE Master's Programme.

Syllabus: A syllabus of the introductory term texts (about 1600 pages in total)

is available from the Student Information Center at the Faculty.

All courses are obligatory: Min. 80 % attendance is required

Design and content of the course

The semester unit includes the following parts:

- Introduction to Comparative and International Education. *Teaching hours:* 40 (min. 80 % attendance required).

The general introductory part includes three sets of courses:

- Introduction to the field of comparative and international education
- Curriculum traditions - a global view, and
- Practical instructions, including exercises, to computer and library facilities.

The aim of this course is to provide an *introduction to the field of comparative and international education*, and to make the students familiar with (i) the history of the field, (ii) the concepts and terminology relevant to the field, and (iii) the range of orientations/specialisations within the field. *The introductory part also includes curriculum theory, emphasising the major differences in curricula traditions globally.*

Comparative and International Education is an interdisciplinary area of study which combines education, economics, political science, other social sciences, sciences and the humanities. The roots of international education are identified, followed by a review of the different stages of the development of comparative education as an academic field, both empirically and theoretically, bringing

1st term 10 «vektall»	<i>The Introductory Semester Unit</i>	Introduction to Comparative and International Education <i>Introduction to the specialisation areas:</i> a) A. Development Education (Part 1) b) B. Education Policy and Leadership (Part 1)
2nd term +	<i>Specialisation level</i>	Specialisation A - Part 2 or Specialisation B - Part 2 Introduction to Statistics & Research Methods
3rd term +	<i>Thesis level</i>	Preparation for thesis writing + Electives (5 vt)
4th term		Thesis writing (1.5 vt)
= 30 «vektall»		

Tabell 3

it up to present-day theoretical debates. The different attempts at designing comparative education as a discipline in its own right are elaborated. A typology of the field is presented, distinguishing between comparative studies, education abroad, international education and development education. Current international trends in education are presented as well as examples of current theoretical frameworks. Contemporary reform movements, including the curricula aspects of such reforms, are addressed and the outcomes of some reforms assessed.

Introduction to the specialisation areas (A and B).

All students are introduced to both specialisation areas in the first term (the semester unit).

Teaching hours: 45

A. Development Education

The course will primarily deal with education in developing countries. The first part of the course will concentrate on theories and concepts in the field. The second part will give a brief introduction to education in precolonial and colonial times and state

the situation in the developing countries at independence. The third part discusses recolonisation, globalisation and the role of aid to the education sector in developing countries.

B. Educational Policy and Leadership

In the first term the course work on this area of specialisation deals with *educational policies and planning*. The topic is approached from a Scandinavian, a European and a global perspective. Main policy foci are the tensions between equality and the quality of education, the role of the Welfare State and private schooling. Over and above educational policy, the consequences of the recent ideological changes are explored. The changing rationales behind educational planning are reviewed. Different models of planning and changing school laws are examined.

Examination

The examination covering all the three introductory courses, including the part one specialisation courses, comprises the following elements:

Home assignment on a given topic, based on the term syllabus. The assignment

ought not to exceed more than 15 pages in length and is to be submitted 10 days after the topic is announced, and

Oral examination of the syllabus and home assignment. The oral examination has an adjusting function with respect to the final mark.

For the examination *the following marks are used*: A B C D E FAIL

Second term: Comparative and International Education - Specialisation course

Period: January to May/June

Admission requirements

Students who have passed the examination for the first term / semester unit in Comparative and International Education are eligible for admission to the second term. Students who can otherwise document equivalent formal qualifications, may apply for admission to the second term of the CIE Programme.

Design and content of course

Syllabus: *XXX pages (under revision). Reading list is available from the Student Information Center at the Faculty in the fall 2000.*

The course programme contains *two main components*:

1. Specialisation area courses - Part 2 (6 vt)

In the second term the students choose their individual specialisation for the M.Phil.-study, i.e. either specialisation A or B. According to this choice they follow either course programmes A2 or B 2 in the second term. Attendance is compulsory.

Teaching hours: 45

A2. Education in Africa.

The first part of this course will deal with education policies for Sub-Saharan Africa. The role of multilateral and bilateral donors to the education sector in Africa will be analysed. The analysis includes a discussion of the role of the World Bank for the education sector in Africa. In the second part of the course African culture and the content of schooling including recent curriculum developments will be analysed. This part also deals with the important question of the language of instruction in African schools. It also includes a brief introduction to the field of ethno-mathematics. The third part of the course has a focus on higher education in Africa and especially on the role of the universities.

B2. Education Leadership, Economics of Education and Educational Evaluation.

Decision-making processes in educational organisations and systems are focused, and the relevant leadership and administration competence at different levels of education are analysed. Economics of education is seen from both the perspective of national state interests and in the light of the needs of individuals. The main theories dealing with the effects of education on economy are analysed, e.g. human capital theory and fiscal decentralisation. Educational evaluation is analysed as a form of research, as a control strategy and as a practical tool for improving learning.

2. Preparatory course in statistics and social science research methods (2 vt. + 2vt)

The programme contains

- an introductory course to statistics and,
- a separate course on basic concepts in theory and research and on

research methods (quantitative and qualitative approaches).

Teaching hours: 25 + 35.

Examination

The examination comprises the following elements:

- Term paper on a topic related to the chosen specialisation area and building on the syllabus for that area. The topic is chosen by the student and approved by the teacher responsible for the specialisation course.
- Oral examination on the course syllabus and the term paper. The oral examination has an adjusting function with respect to the final mark.
- A written examination of 4 hours duration with questions related to the statistics syllabus.
- A written examination of 4 hours duration with questions related to the research methods syllabus.

Marks used for the term paper and the oral examination: see first term.

The examination in statistics and research methods is graded either »passed» or »not passed».

Third & fourth terms: Comparative and International Education - Thesis level

Period: August/September to May/June

Admission requirements

Students who have passed the examinations of the second term of the CIE Pro-

gramme are eligible for admission to the third and fourth term.

Design and content of the course

In the last two terms the students concentrate on thesis writing. The choice of topic/profile of their thesis work is expected to reflect their choice of specialisation in the second term.

During the first part of the third term, the students present tentative outlines of their theses work for comments and discussions in a student-led seminar for each specialisation respectively.² As a result of these preparations, the student is expected to write a detailed project description for the thesis. The Faculty Committee for the Master's programme approves the student's proposed project and assigns a supervisor for the thesis work.

Amount of hours with the supervisor: 20.

Preparation for thesis writing

As support for the students at the start of the thesis work, *courses* containing the following activities are introduced:

Student run seminars: Each student is expected to conduct a seminar on his or her proposed research topic and have comments and criticism from the other students and the course teacher. Similar seminars will be organised during the fourth term as mid-way reports on the students thesis work. A final thesis seminar presentation is arranged at the end of the fourth term.

Introduction to comparative research designs - a seminar.

Introduction to the writing process - a mini-course.

²This part may alternatively be arranged at the end of the second term (after the examinations have been finished)

Electives

alt. 1) Students are required to follow a chosen part of the specialisation course programme in an area different from their own chosen specialisation, or they can follow additional courses arranged at this level. The theme of the course chosen ought to be related to the students' research interests and support the thesis work. *The choice of elective is to be approved by the teacher in charge of the specialisation area chosen by the student. In order to obtain credit for electives according to this alternative, the student is required to submit, and have approved, a minor written assignment to the course teacher.*

alt. 2): Individual literature review, based on a reading list, developed and proposed by the student and approved by the supervisor. The review ought to have the same focus as the thesis, but also give a broader view.

The thesis

The thesis is an independent piece of scientific research demonstrating the student's competence in comparative and international education in relation to the aims of the programme. The length of the thesis should be between 60 - 120 pages (15 'vekt-tall').

Examination

The elective paper has to be submitted and passed before the submission of the thesis. The elective paper is graded either "passed" or "not passed".

Thesis + presentation of thesis in seminar.

Oral examination in specialisation course/individual reading list. The oral examination has an adjusting function with respect to the final mark of the thesis.

Marks used for the thesis and the oral examination: see first term.

Etter- og videreutdanningstilbud

INSTITUTTET TILBYR FØLGENDE STUDIER INNEN ETTER -OG VIDEREUTDANNING:

- 1. *Flerkulturell pedagogikk*
10 vektall, deltid. Kursstart:
H-2000. Ingen kursavgift.
- 2. *Individets læring og utvikling
(for ferdige kandidater).*
2 moduler à 5 vektall, deltid.
Kursavgift. Nytt kurs i Modul I
starter H-2000.
- 3. *Semesteremne i
voksenpedagogikk for ansatte i
fag- og forskningsbibliotek*
10 vektall, deltid. Kursstart:
H-2000. Kursavgift.
- 4. *Kurs i voksenpedagogikk*

20 vektall (med tilleggseksamen),
deltid. Kursavgift. (Det vil ikke gå
kurs 2000/2001).

- 5. *Sosialpedagogikk -
videreutdanning (SPV).*
SPV1 - 10 vektall og SPV2 - 10
vektall, deltid. Kursstart: H-2000.
Kursavgift. Kurset er desentralisert
(lokalisert til Den sosialpedagogiske
høgskolen i Sandnes).
- 6. *Tilpasset opplæring i prosjekter
(TLP)* 10 vektall, deltid. Kursstart:
H-2000. Kurset er lokalisert til
Sollerudstranda kurscenter.

Planer for kursene kan fås ved henvendelse
til instituttet. Det samme gjelder separate
pensumlister for hvert av kursene.

Når det gjelder pensum, undervisning og
eksamen vises det til omtalen av kursene
nedenfor.

Flerkulturell pedagogikk

OPPTAK TIL STUDIET/FORKUNNSKAPER

Det kreves lærerutdanning eller tilsvarende (*lærerprøve eller utdanning som adjunkt eller lektor*), for å bli tatt opp på studiet. Annen utdanning kan også vurderes. Søkere som har overlappende utdanning (f.eks. migrasjonspedagogikk) prioriteres ikke.

MÅLSETTING

Studiet tar sikte på å gjøre studentene i stand til å mestre pedagogiske arbeidsoppgaver i flerkulturelle sammenhenger. Det legges særlig vekt på at studentene skal tilegne seg:

- Kunnskaper om skole og utdanning i et flerkulturelt samfunn og flerspråklig skolemiljø.

- Kunnskap om undervisning, undervisningsorganisering, undervisningsgjennomføring, læreplanarbeid og læremiddelutvikling i flerkulturelle og flerspråklige skoler.

- Kunnskap om språk, språklæring, tospråkighet, begrepslæring, faglig og sosial utvikling.

- Kjennskap til sentrale teorier om sosialisering, verdier, identitetsutvikling, kultur og etnisitet.

- Kunnskaper om rasisme, diskriminering og fordommer.

- Kunnskaper om arbeid med minoriteter generelt.

UNDERVISNING

Semesteremnet gis som et deltidstilbud over 2 semestre. Undervisningen begynner i høstsemesteret og er på ettermiddags-/kveldstid.

VEILEDNING

Veiledning gis kun til studenter som er opptatt ved studiet. Veiledning ved skriving av semesteroppgaven vil dels foregå i gruppe, dels individuelt. Den endelige form på, og omfang av veiledningen vil avhenge av antall studenter, de temaene studentene velger, og disponible veiledere.

Alle studenter skal være tildelt en kontaktperson/veileder før jul, etter fristen for godkjenning av tema for oppgaven.

LITTERATUR

Studieinnholdet er definert som et fast pensum på 1200 sider. Pensum dekker utvalgte emner. I tillegg kommer selvvalgt litteratur på ca. 300 sider. Den selvvalgte litteraturen skal godkjennes av faglig ansvarlig.

EKSAMEN

Krav til eksamen

For å få «godkjent» eksamen kreves det:

- 1. At en er i stand til å *redegjøre* for de begrepene en bruker både skriftlig og muntlig. Begrepene må en metodisk kunne referere til i forhold til de aktuelle kildene.
- 2. At en viser forståelse for begrepene i det en *anvender* dem i forhold til aktuelle områder og prosjekter.
- 3. At en må kunne se sammenhenger og ulikheter mellom pensumkildene og de kildene en bruker i tillegg.
- 4. At en har utviklet *selvstendighet* til de begrepene en bruker og at en kan drøfte begreper i *relasjon* til hverandre.

Eksamen i flerkulturell pedagogikk består av semesteroppgaven og en muntlig prøve, og blir vurdert til godkjent/ikke godkjent. Til muntlig eksamineres kandidaten i fast og selvvalgt pensum. Drøfting av semesteroppgaven kan inngå i den muntlige prøven.

Semesteroppgaven

Studenten(e) foreslår selv temaet for semesteroppgaven, men dette må godkjennes av instituttet. Studenten skal sende sitt forslag til faglig ansvarlig og får da skriftlig melding om hvorvidt oppgavetemaet er godkjent. Fristen for innsending av forslag til temaet for semesteroppgaven får en ved henvendelse til instituttet.

Opgaven skal være på ca. 20 maskinskrevne sider. Relevant pensumlitteratur

og selvvalgt pensum skal brukes. Oppgaven må ha referanseliste som viser hvilken litteratur som er brukt. Ca. 1/3 av normal studietid vil gå med til arbeidet med semesteroppgaven. Oppgaven skal kun være stiftet, ikke innbundet.

Instituttet aksepterer at studenter som arbeider sammen om ett eller beslektede tema leverer en samlet semesteroppgave, så lenge hver enkelt students bidrag, si-dettall/opp-gavetittel oppgis klart, og videre tilfredsstiller de kvalitative og kvantitative krav vi setter til en semesteroppgave.

Opgaven må være godkjent før studenten kan gjennomføre muntlig eksamen. Ved gjennomført eksamen, gir studiet 10 vekt-tall.

Individets læring og utvikling

Kurset er primært et etterutdanningstilbud. Deltakere som ønsker det kan likevel ta det som videreutdanning (10 vektstals semesteremne), mot å avlegge avsluttende eksamen.

FORMÅL

Kurset skal gi:

- 1. Faglig oppdatering om det som skjer på forskningsfronten innenfor pedagogisk psykologi og innenfor områder av pedagogikken der pedagogisk psykologi står sentralt.
- 2. En særlig oppjustering på de nyeste teoriene innenfor læring.

MÅLGRUPPE

Kurset er rettet mot fagpedagoger, dvs. personer som har eksamen av høyere grad i pedagogikk/sosialpedagogikk. Det vil være særlig relevant for dem som var ferdige med sine studier for en del år siden. Det er underordnet om man etter studiene har arbeidet ved utdanningsinstitusjoner eller i næringslivet, offentlig eller privat.

OPPTAKSKRAV

Opptaket til studiet forutsetter eksamen i pedagogikk hovedfag eller profesjonsstudiet i pedagogikk eller tilsvarende. Det forutsettes videre praksis fra pedagogisk virksomhet.

Søknad sendes Pedagogisk forskningsinstitutt. Opptak foretas av Det utdanningsvitenskapelige fakultet i samarbeid med instituttet.

INNHold

Kurset består av to like store moduler i omfang, Modul I og Modul II. (Som videreutdanning med avsluttende eksamen etter hver modul, gir hver modul 5 vektall). Kurset gir en bred oversikt over utviklingen de senere årene innenfor to hovedområder av pedagogisk psykologi, nemlig læring og utvikling.

Modul I og II kan tas uavhengig av hverandre, men det naturlige vil være å ta Modul I foran II. Modul I forutsetter ingen spesial/forfagkompetanse i pedagogisk psykologi ut over hovedfag/profesjonsstudiet i pedagogikk. Innholdet er av noe generell art.

Modul II vil i en viss utstrekning bygge på Modul I, men profesjonsutdanning med pedagogisk psykologi som fordypning vil være tilstrekkelig grunnlag.

UNDERVISNINGSFORM OG ORGANISERING

Kurset er primært forelesningsbasert med interne og eksterne forelesere med spisskompetanse innenfor de ulike delområdene kurset omfatter. Undervisningen strekker seg over ett semester pr. modul, og gis som kveldsundervisning kombinert med noen helgesamlinger.

PENSUMLITTERATUR

En liste over anbefalt litteratur er tilgjengelig ved Pedagogisk forskningsinstitutt. Innenfor denne listen setter deltakerne sammen et individuelt pensum på minimum 800 sider pr. modul. Som videreutdanningskurs skal pensum godkjennes av instituttet før oppmelding til eksamen.

STUDIEAVGIFT

Alle deltakerne på kurset må betale en avgift. De som velger å gå opp til eksamen må i tillegg betale semesteravgift i eksamenssemesteret.

KURSAVGIFT

Deltakere som har vært til stede på minst 80 % av undervisningen vil få tildelt ett kursbevis for hver av modulene.

EKSAMEN

Deltakere som ønsker kurset som videreutdanning, må avlegge eksamen. Den avsluttende evalueringen av hver modul omfatter:

- Et skriftlig produkt som utarbeides i løpet av kurset, individuelt eller i

grupper. Deltakerne vil stimuleres til å skrive en fagartikkel til et norsk eller internasjonalt tidsskrift.

Alternativt vil man kunne skrive en semesteroppgave. Nærmere bestemmelser om innleveringsfrist m.m. vil foreligge ved kursstart.

- En individuell, muntlig prøve. Både skriftlig produkt og pensumlitteraturen vil bli prøvd. Det skriftlige produktet må være vurdert til bestått før deltakerne kan gå opp til muntlig prøve.

Både skriftlig og muntlig prøve vurderes til godkjent/ ikke godkjent.

VEKTING

Etter gjennomført eksamen i begge moduler gir kursene tilsammen *10 vekttall*.

Semesteremne i voksenpedagogikk for ansatte i fag- og forskningsbibliotek (10 vt)

INNLEDNING

Denne studieplanen henvender seg til fagbiblioteksektoren som omfatter institusjoner av varierende størrelse og med ulike oppgaver og formål. Institusjonstypene er:

- universiteter og høyskoler
- offentlig forvaltning
- offentlige og private bedrifter (f. eks. Statoil, sykehus)
- museer
- organisasjoner (f. eks. LO, NHO)
- forskningsinstitusjoner (f. eks. Norges forskningsråd)

Framover vil utfordringen særlig være å utarbeide undervisningsopplegg i samarbeid med andre personalkategorier. I bedrifter vil dette kunne gjelde tiltak i samarbeid med personalavdelingen for å styrke bedriftens kompetanse. Innenfor universitets- og høyskolesektoren kan det være aktuelt å utarbeide undervisnings- / veiledningsopplegg i samarbeid med annet undervisningspersonale.

Brukerne i fagbiblioteksektoren kan være studenter, forskere og undervisningspersonale, øvrig personale og eksterne brukere. Det siste er brukere som naturlig søgner til et fagbibliotek, og der biblioteket utfører oppdrag for disse. Som eksempler kan nevnes bedrifter uten egne bibliotek, og medisinske bibliotek som kan ha allmennpraktiserende leger som eksterne brukere.

Semesteremnet er utviklet i samarbeid med RBT - Riksbibliotekstjenesten. RBT vil bistå med opptak til og gjennomføring av kurset.

Formål

Studietilbudet er utviklet for å sikte mot å fremme en integrert, bred og brukerrettet bibliotekstjeneste.

- *Integrert* vil i denne sammenheng si at bibliotekstjenesten ses som ledd i samordnet handlingsplan for kompetanseutvikling.
- *Bred* angir at det må være et siktemål at fagbibliotekenes målgruppe i størst mulig grad blir brukere av tjenestene.
- *En brukerrettet tjeneste* kjennetegnes ved at brukerens behov er retningsgivende for veiledningsprosessen

Målgruppen

Målgruppen for kurset er bibliotek- og informasjonsmedarbeidere i fag- og forskningsbibliotek samt informasjonssentra.

Målgruppens hovedarbeidsoppgaver er veiledning og undervisning til enkeltbrukere, små grupper, klasser, PC-lab'er/PC-klasserom, forelesningsgrupper (i auditorier) og fjernstudenter.

Mye undervisning skjer i det daglige arbeid, med å besvare referansespørsmål og gi ad hoc-veiledning.

Opptakskrav

Opptak til studiet forutsetter normalt generell studiekompetanse (at søkeren har immatrikuleringsgrunnlag). Det forutsettes videre at studenten er ansatt i fag- eller forskningsbibliotek, og har minst 2 års relevant praksis.

Søknad om opptak sendes RBT. Det utdanningsvitenskapelige fakultetet, Universitetet i Oslo, står for opptaket.

Frist for opptak kan fås ved henvendelse til RBT.

Studieavgift

Det betales en nærmere studieavgift. I tillegg kommer betaling av semesteravgift i eksamenssemesteret.

Mål

Kurset skal gi deltakerne en pedagogisk plattform for å kunne bidra aktivt og effektivt i utforming og gjennomføring av integrerte strategier for kompetanseutvikling i eierinstitusjoner - særlig når det gjelder å integrere informasjonssøking, kildekritikk og bruk av faglig dokumentasjon i undervisning, forskning og utviklingsarbeid.

Innhold

Bibliotekfaglig veiledning kan ses som en læringssituasjon der den bibliotekansatte i samhandling med brukere og brukergrupper må vurdere deres forutsetninger og behov, og på det grunnlag kunne gi en tilpasset veiledning. Slike veiledningssituasjoner omfatter også den formidling som skjer gjennom bruk av WEB og hjemmesider, andre medier og publikasjoner.

Programmet omfatter både en teoretisk og en praktisk del.

I teoridelen inngår:

- Pedagogisk filosofi/grunnlagsproblemer
- Læring og motivasjon
- Didaktikk
- Kommunikasjons- og veiledningsteori
- Planlegging og tilrettelgging av direkte undervisning og fjernundervisning

- Etikk og kildekritikk

I praksisdelen inngår:

- Utarbeidelse av veilednings- og undervisningsopplegg, med og uten bruk av ny teknologi
- Rollespill
- Kollegabasert veiledning
- Øvelse i bruk av formidlings- / presentasjonsteknikker

Undervisning

Kurset er konsentrert i samlinger, og undervisningen vil variere mellom forelesninger, seminar, veiledning og praktiske øvinger. Øvingsoppgaver inngår som del av kurset.

Deltakelse i undervisningen er obligatorisk. Studiet forutsetter selvstudium og gruppearbeid mellom samlingene.

Veiledning

Veiledning gis både i *plenum* og *individuell* i hver gruppe som arbeider sammen om en semesteroppgave.

Veiledning i plenum:

- Veiledning om *formelle krav* til en semesteroppgave ved faglig ansvarlig
- *substansiell* veiledning ved at de enkelte forelesere berører temaene i semesteroppgavene i sine forelesninger.

Veiledning i gruppene:

- Valg av semesteroppgave
- Tilbakemelding på disposisjon av semesteroppgave
- Tilbakemelding på utkast til semesteroppgave

Veiledning til grupper kan gis både elektronisk og ved at veileder er fysisk til stede. Hver gruppe skal ha minst ett fysisk møte med veileder.

Varighet

Kurset går normalt over ett år (to semestre).

Pensum

Det faste pensumet har et omfang på ca. 1200 sider. I tillegg kommer valgfri litteratur på ca. 300 sider. Den valgfrie litteraturen, som skal godkjennes av faglig ansvarlig, skal støtte opp om skrivingen av semesteroppgaven.

Obligatoriske komponenter

I studiet inngår øvingsoppgaver som må være gjennomført og godkjent før kandidaten kan gå opp til avsluttende muntlig eksamen. Deltakelse i undervisningen må være godkjent.

Eksamen

Eksamen består av:

- En semesteroppgave (gruppearbeid).
- Muntlig eksamen (individuell).

Semesteroppgave

I kurset inngår en semesteroppgave på inntil 30 siders omfang, skrevet i grupper på normalt tre deltakere. Kandidatene velger tema for oppgaven fra pensum: dvs. de seks områdene/temaene innenfor studieplanens teoridel. Tema for oppgaven skal godkjennes av faglig ansvarlig.

Semesteroppgaven skrives på grunnlag av fast pensum og valgfri litteratur i om lag samme omfang. Den leveres mot slutten av kurset.

Muntlig eksamen

Muntlig eksamen er først og fremst en prøve i fast pensum. Semesteroppgaven vil også bli trukket inn (kandidatene blir ikke eksaminert i valgfri litteratur).

Eksamen avlegges ved Universitetet i Oslo.

Det gis graderte tallkarakterer. Alle deltakerne i arbeidet med semesteroppgaven får samme karakter. Karakterene på semesteroppgaven og muntlig teller likt.

Ved gjennomført studium og bestått eksamen gir studiet *10 vekttall*.

Kurs i voksenpedagogikk

BAKGRUNNEN FOR KURSET

Universitetet i Oslo har i 25 år hatt et kurstilbud for personer med ansvar for voksenopplæring innen arbeids- og næringsliv, opplysningsorganisasjoner og skoleverk. Tiltaket ble opprettet ved Avdeling for opplysningsvirksomhet, med Pedagogisk forskningsinstitutt som fagansvarlig enhet.

I takt med den generelle veksten innenfor voksenopplæringssektoren i 1970-årene, ble også kurset gradvis utvidet. Etter vedtak i Det akademiske kollegium i 1982 ble Kurs i voksenpedagogikk, i kombinasjon med en 6-timers skriftlig tilleggsprøve, godkjent som tilsvarende pedagogikk grunnfag (20 vt.). Kurset har til nå vært det eneste permanente studietilbud i voksenpedagogikk på høgre nivå i vårt land.

OPPTAK

Det tas opp 25 deltakere på hvert kurs. De som tas opp må ha erfaring fra voksenopplæring. Ved opptaket legges det ellers vekt på at alle deler av voksenopplæringsfeltet skal være representert. Det kreves ikke generell studiekompetanse, men deltakere uten slik bakgrunn vil ikke kunne gå opp til den tilleggsprøven i generell pedagogikk som avholdes etter avsluttet kurs.

MÅL OG INNHOLD

Når organisert læring innebærer mer enn ren egenutvikling, vil som oftest to roller skille seg ut: den som søker å gi læreprosessen innhold og retning, og den som får sin aktivitet formet og ledet. Denne fordelingen møter vi i mange former; kursleder og deltaker, foreleser og student, opplæringsleder og ansatt, instruktør og lær-

ling, veileder og klient. Selv om de situasjonene dette viser til på mange måter er ulike, vil den først nevnte i hver av rolleparene kunne regnes til gruppen *voksenpedagoger*.

Kurs i voksenpedagogikk er et tilbud til dem som utøver funksjoner knyttet til denne rollen, eller som søker å kvalifisere seg for slike oppgaver. Til grunn for kurset ligger en oppfatning om at den som skal fylle denne rollen må:

- ha innsikt i voksenopplæringsens bakgrunn og egenart, og kunne vurdere voksenopplæringstiltak på samfunnsnivå, organisasjonsnivå og kursnivå;
- kunne foreta faglig begrunnede valg i spørsmål med tilknytning til planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og evaluering av voksenopplæringstiltak;
- ha en analytisk og fordomsfri holdning til problemer og konflikter av faglig og mellommenneskelig art

Målet er at deltakerne etter gjennomgått kurs skal:

- ha kunnskap om voksenopplæringsens historiske bakgrunn og utvikling i Norge fra 1950 til i dag;
- ha kjennskap til voksenopplæringsens utvikling og status i de andre nordiske land, sett i et komparativt perspektiv;
- være orientert om voksenopplæringsens plass i dagens europeiske utdanningspolitikk;
- ha innsikt i sosiologiske teorier, modeller og forskningsresultater av betydning for læring hos voksne;

- ha innsikt i psykologiske teorier, modeller og forskningsresultater av betydning for læring hos voksne;
- ha innsikt i faktorer og forhold av betydning ved planlegging av voksenopplæringstiltak;
- ha øvelse i å planlegge ulike typer voksenopplæringstiltak;
- ha kunnskap om og øvelse i å gi undervisningsveiledning;
- ha kunnskap om og øvelse i evaluering av ulike typer voksenopplæringstiltak.

INNHOOLD

Undervisningen vil være sentrert rundt følgende emneområder:

- Voksenopplæring som arbeidsmåte og som studiefelt
- Voksenopplæring sett i et samfunnsperspektiv
- Voksenopplæring i et historisk-komparativt perspektiv
- Voksenpsykologi
- Gruppepsykologi
- Læringspsykologi
- Kompetansekrav og opplæringsbehov
- Formål og mål for voksenpedagogisk virksomhet
- Valg av innhold og form
- Læring i arbeidsmiljøet
- Evaluering

PROSJEKTARBEID

Deltakerne skal i løpet av kursperioden gjennomføre et prosjektarbeid i grupper på 4-7 personer, der temavalget skjer i samråd med kursets fagansvarlige. Dette arbeidet skal munne ut i et konkret produkt, som kan være en skriftlig rapport eller annen dokumentasjonsform.

Foruten kunnskapstilegnelsen innenfor det valgte emnet skal prosjektarbeidet gi øvelse i:

- å strukturere et problemområde
- å innhente og anvende relevant stoff og materiale
- å organisere eget og andres arbeid
- å samarbeide om løsning av en oppgave
- å ta stilling til og forsvare et standpunkt
- å utøve konstruktiv kritikk av seg selv og andre
- å se voksenopplæringsfeltet i samfunnsmessig sammenheng.

Valg av tema for prosjektarbeidet vil bli drøftet og fastlagt i første semester, og tid for gjennomføring og presentasjon av prosjektrapporter vil bli lagt inn i timeplanen.

Individuell oppgave

Deltakerne skal levere en individuell oppgave på inntil 20 maskinskrivne sider, der en problemstilling med tilknytning til egen praksissammenheng eller erfaring søkes belyst ut fra den innsikt kurset har gitt.

Gjennom denne individuelle oppgaven skal deltakeren:

- få dypere innsikt i det emneområdet oppgaven tar opp,
- få erfaring i selvstendig å anvende kritisk tenkning og en systematisk angrepsmåte på et faglig avgrenset problemområde,
- få trening i å innhente og bearbeide et kildemateriale og å innta en selvstendig holdning overfor dette materialet og annen litteratur de leser i tilknytning til oppgaven,
- få øvelse i å dokumentere sitt arbeid i en disponert fremstilling,

- få innsikt i i de valg av verdimelessig, faglig eller teknisk karakter de må ta stilling til gjennom en slik prosess.

LITTERATUR

Kurset bygger i hovedsak på norsk, svensk og dansk litteratur. I pensum til den skriftlige tilleggsprøven inngår engelskspråklig litteratur.

STUDIEAKTIVITETER

Kurset går over 3 semestre, med 60 timers undervisning hvert semester. I tillegg legges det opp til ulike former for gruppeaktivitet og individuelt studiearbeid. I andre semester gjennomføres en ekskursjon til Nordens Folkliga Akademi i Gøteborg. I ekskursjonen inngår også besøk ved institusjoner og bedrifter engasjert i ulike former for voksenopplæring. Spørsmålet om andre ekskursjoner og besøk vil bli tatt opp under kurset.

Etter avsluttet kurs vil det bli gitt ett semesters undervisning i pensum til den skriftlige tilleggsprøven.

Innenfor rammen av denne planen blir kurset og tilleggsdelen tilrettelagt med sikte

på å imøtekomme deltakergruppens særskilte behov og forutsetninger.

EVALUERING

For å få kurset godkjent, må deltakeren ha vært tilstede i minst 75 prosent av undervisningstiden i hver semesterenhet.

I den avsluttende evaluering inngår *prosjektrapport og individuell oppgave*. I tillegg arrangeres det en frivillig muntlig prøve i et kjernepensum fra kurslitteraturen.

For deltakere med generell studiekompetanse arrangeres det etter avsluttet kurs en 6-timers skriftlig prøve i et avgrenset pensum i generell pedagogikk. For å få gå opp til tilleggsprøven må muntlig prøve være bestått.

All evaluering skjer etter karakterskalaen Bestått/ Ikke bestått.

Samlet godkjennes denne utdanningen som tilsvarende pedagogikk grunnfag (20 vektall).

Kursbevis: Deltakere som oppfyller kravet til deltakelse og har fått godkjent prosjektrapport og individuell oppgave, får kursbevis for fullført Kurs i voksenpedagogikk. For bestått tilleggsprøve i generell pedagogikk utstedes det separat eksamens utskrift.

Sosialpedagogikk - videreutdanning (SPV)

Studiet er desentralisert og holdes for tiden ved Den sosialpedagogiske Høgskolen i Sandnes.

Sosialpedagogikk omfatter studium av *læring og utvikling i samfunnet* og har som sitt arbeidsområde individers og gruppers utvikling til bevisste deltakere i samfunnet. Studiet tar opp utvikling og læring i kultur, samfunn og samtid. Det tar opp samspill mellom individ og fellesskap, hjem, nærmiljø, skole, lokalsamfunn, organisasjoner, det større samfunn - og retter søkelys på *utviklingsretning og utviklingsvalg*.

KVALIFIKASJON

Studiet kvalifiserer for arbeid som forutsetter sosial kompetanse kombinert med teoretiske kunnskaper i læring og menneskelig utvikling. Det legges vekt på å utvikle kritisk bevissthet, samfunnsmessig og tverrfaglig forståelse av læring og utvikling og evne til å beskrive, analysere, kombinere, vurdere og handle - i forhold til læring og utvikling.

UNDERVISNING

Gruppearbeid og prosjekt. Studentene arbeider med problemområder fastlagt i studieplanen. Hver enkelt student arbeider i en *kjernegruppe* som normalt består av 4-7 deltakere. Kernegruppen er en primær enhet i studiet. Gruppearbeidet omfatter minst 60 timer. Gruppen arbeider sammen for å tilegne seg faglig innsikt og for å lære å arbeide i gruppe. Gruppens referater og en skriftlig gruppeprosjektoppgave utgjør deler av det avsluttende dokumentasjonsmaterialet.

Det vil bli holdt et innføringsseminar som forbereder for studium og gruppearbeid. Forelesninger i sentrale emner er ob-

ligatorisk og legges til bestemte ukekvalder og/ eller til lørdagsseminarer. Når studentene har valgt sine tema, organiseres veiledning for kjernegruppene.

MÅL FOR STUDIET

er å gi en bred innføring i fagets kunnskapsfelt og selvstendig arbeid med sentrale problemstillinger på de områder studieplanen fastsetter, samt å gi erfaring i å arbeide i grupper og ta ansvar for egen og hverandres læring. Aktiv deltakelse danner utgangspunkt for analyse, refleksjon og samhandling.

INNHold

Kunnskapsinnholdet ordnes i 8 hovedemner; 4 for første studiehalvdel og 4 for den andre. Emnene griper i hverandre og skal ses i sammenheng.

Delemner konkretiserer innholdet:

- 1. *Læring i samfunnsperspektiv:* Å bli medmenneske, bli ansvarlig deltaker, samarbeide, løse problemer i fellesskap; roller i samfunnet; metoder og arbeidsmåter i læringsprosessen; prosjekt som arbeidsform.
- 2. *Individer i samspill:* Kommunikasjon, selvpoppfatning, nettverk, modeller for utvikling, menneskesyn, samhandling, ledelse og former for lederskap, deltakerstyring, samspill mellom kjønn, alderstrinn, ulike kulturer; emosjoner og samspill; konflikter og konfliktløsning.
- 3. *Gruppeprosesser og sosialisering:* Gruppens klima, funksjoner, oppgaver; mål og teorier

for sosialisering; strukturer og prosesser; sosial identitet; sosiale utviklingsproblemer.

- 4. *Familie, nærmiljø, skole* - som institusjoner for utvikling og læring; familiepolitikk, samliv, oppvekstvilkår, tiltak i nærmiljø, sosiale nettverk; forebyggende arbeid, støttegrupper; sosiale relasjoner på arbeidsplassen; forholdet mellom verdier, virksomhet og vurdering - i barnehage og skole; omsorg i familie, nærmiljø, skole, barnehage, på arbeidsplassen.
- 5. *Metoder i det sosialpedagogiske feltarbeid*: Kvantitative og kvalitative/ direkte og indirekte metoder, prosjekt- og teamarbeid, feltarbeid, intervjuer og rapporter.
- 6. *Institusjoner/ organisasjoner*: Forutsetninger og grenser for utfoldelse og vekst i samfunnet; arbeidslivet som dannelsesfaktor; institusjoner for helse og sosiale tiltak; hjelpetjeneste i skole/ barnehage; organisasjonsutvikling, ledelse.
- 7. *Sosiale problemer*: Arbeidsløshet; adferdsproblemer; kriminalitet; voldsbruk i hjem, skole, samfunn; kriminalomsorg; alkohol- og stoffmisbruk; forebyggende arbeid, behandling, støtte.
- 8. *Samfunn og kultur*: Hva er kultur og kulturutvikling; demokrati; verdier, dannelse, etikk, menneskesyn; storsamfunnet påvirker det sosiale miljø på alle plan; deltakere påvirker samfunnet i retning av - "det gode samfunn"- eller i retning av "forvirring"; frivillige organisasjoners rolle; mediesamfunn; det flerkulturelle samfunn; kulturkollisjoner; innvandringspolitikk.

UNDERVISNING

Kunnskapsstoffet består for hver studiehalvdel av et pensum på *minst* 1500 sider. I alt 3200 sider; obligatorisk minst 2000 sider og selvvalgt minst 1200 sider. Litteratur, som forelesninger, knyttes til fagets kunnskapsinnhold. Totalt gis det ca. 300 timers undervisning. Fremmøte er *obligatorisk*. Aktiv deltakelse i en permanent kjernegruppe er *obligatorisk*. Det utarbeides *møtereferat* og *fram møteprotokoll*. Faglig arbeid følges opp gjennom veiledning.

Mål for arbeidet i kjernegruppen:

- arbeid med kunnskapsinnholdet
- drøfting av sentrale problemer
- gruppen gir hverandre støtte i arbeidet med de individuelle oppgavene
- gruppemøtene legger opp til sosial læring
- gruppen er et studieobjekt for drøfting og analyse av læringsprosessen
- gruppen er forum for deltakerinnflytelse på studiet
- gruppen har ansvar for gjennomføring av prosjekt oppgaven.

Referatenes oppgave er:

- være hjelpemiddel i læringsprosessen
- gjøre studentene mer bevisst på gruppeprosess og studieform
- gi tilbakemelding til studieledelsen om erfaringer og forslag til forbedringer
- gi dokumentasjon for at gruppemøtene oppfyller de fastsatte kriterier

- gjøre det mulig å vurdere studieforløpet for studentene/ gruppene.

Hver gruppe arbeider med et *gruppeprosjekt*.

Gruppeprosjektets formål er:

- å gi erfaringer med prosjektmetoden: innsamling av og arbeid med sosialpedagogisk materiale i samarbeid med andre
- å skape et sosialt miljø, gi personlige kontakter og erfaring i samarbeid
- å sikre praktisk innsyn i sosialpedagogiske arbeidsmåter.

Tema for prosjektet hentes fra et område der gruppen selv kan skaffe førstehåndsopplysning/ gjøre egne observasjoner. Hver student deltar innsamlingen av materiale, relevant for det tema som er valgt.

I *sosialpedagogikk-SPV I-* tar gruppeprosjektet utgangspunkt i læring og utvikling i det nære livsmiljø. I *sosialpedagogikk-SPVII-* har prosjektet et videre samfunnsperspektiv. Opplegget av et prosjekt skal godkjennes av studieledelsen. Det skal leveres en rapport på ca. 30 maskinskrevne sider og et sammendrag på ca. 1 side.

Individuell oppgave: Det skal utarbeides en individuell oppgave som skal ta opp et problem innenfor det sosialpedagogiske arbeidsfelt. Gruppeprosjekt og individuelt prosjekt kan ha tilknytning til hverandre, f. eks. ved at det individuelle prosjektet representerer en side av gruppeprosjektet. Den individuelle oppgaven skal være på maksimum 20 maskinskrevne sider.

Veiledning skjer i samlet gruppe: derved kan gruppen fungere som ressurs i det videre arbeid. Gruppen bestemmer selv fordelingen av tiden. Alle veiledere er godkjente av studieledelsen. Det organiseres et veiledningsprogram på tilsammen 40 timer. Veiledning fokuserer på kriteriene for

godkjenning av oppgaven. Veileder forventes ikke å lese oppgaven i slutfasen.

Dokumentasjonsformer

Prosessvurdering. Studiet har komponenter som vanskelig kan vurderes gjennom prøver; studiet skal utvikle sosiale ferdigheter, evne til kommunikasjon, evne til å samarbeide på et saklig og personlig plan, evne til å ta ansvar på et mellommeneskelig og samfunnsmessig plan, evne til initiativ og ledelse. På disse områdene forutsetter studiet virksomhet og erfaring som utvikler sosiale ferdigheter og holdninger. Vurderingen tar sikte på å få *dokumentert* at den enkelte student har deltatt i virksomhet av en slik art - og over så lang tid at den sosiale læring har skjedd.

Relevant deltakelse i læreprosessen dokumenteres gjennom en individuell selvvalgt oppgave knyttet til studiets kunnskapsinnhold, gruppens prosjektoppgave, et individuelt refleksjonsnotat der kandidaten vurderer sin egen studiesituasjon - og gjennom referater fra arbeid i gruppen. Et vilkår for godkjenning av den foreliggende dokumentasjonen er at studenten har *deltatt aktivt* og i et tilstrekkelig omfang. Studenter med mye fravær fra undervisning, veiledning og gruppemøter pålegges ekstra oppgaver.

Vurdering - prosess - produkt. Vurdering i det sosialpedagogiske studium gjelder såvel *prosess* som *produkt*. I tillegg til prosessorientert vurdering kommer en *avsluttende, formell dokumentasjon* ved slutten av hver studiehalvdel. Vurderingen bygger da på a) individuell oppgave, b) gruppeprosjekt/ gruppeoppgave, og c) et kort notat som inneholder refleksjon over eget studium, med utgangspunkt i studiets mål og innhold.

Det er ikke uvanlig at det under sensorernes første møte med sensor registreres forhold i dokumentasjonsmaterialet som etter komitéens mening trenger å utdypes, suppleres eller presiseres. Etter videre arbeid kan student og komité fortsette dokumentasjonen.

AVSLUTTENDE EKSAMEN - KRAV OG KRITERIER

- 1) *Gruppeprosjektet* knyttes til studiets kunnskapsinnhold. rapporten skal inneholde a) redegjørelse for valg av tema og problemstilling, b) relevant kunnskapsstoff, c) relevante egne erfaringer, og d) en selvstendig refleksjon over resultatene sett i forhold til det aktuelle kunnskapsområde
- 2) *Det individuelle arbeid* skal oppfylle de samme prinsipielle krav, knyttes til studiets kunnskapsinnhold, utdype de valgte tema, belyse en problemstilling og knyttes til egen praksis/ egne erfaringer. Såvel gruppeoppgave som individuell oppgave skal ha innholdsoversikt og litteraturhenvisning etter godkjent system.
- 3) *Refleksjonsnotat*. I et eget notat legger studenten frem sin *refleksjon over studie- og læringsprosess*: Hva har en lært? Hvordan kan utvikling og læring fortsette? Hvordan kan studiet bli bedre organisert?
- 4) *Et dokumentasjonsmøte* er en del av vurderingsprosessen. Møtet foregår som en samtale mellom de to sensorer og studenten. Etter avtale kan det også dokumenteres med alternative midler, dias, lydbånd, video etc.

Avsluttende vurdering. Karakterene er godkjent/ ikke godkjent. Kandidaten får *godkjent* når

- den samlede dokumentasjonen viser at hun/ han behersker kunnskapsinnholdet i faget, derfinert gjennom kjernepensum og selvvalgt litteratur

- dokumentasjonen viser modenhet i behandling av stoffet ved at arbeidet er bygget opp som en helhet: *redegjør for hvordan den valgte problemstilling belyser det aktuelle problemområdet; *redegjør for relevant og aktuell innsikt på området; *anvender relevant og aktuelt kunnskapsstoff;
- regelmessig faglig deltakelse i studiet er dokumentert, og refleksjon over studie- og læringsprosessen er gjennomført.
- Den individuelle delen utgjør i sum minst 50 % av vurderingsgrunnlaget.

Kandidaten får ikke godkjent når

- samlet dokumentasjon ikke viser at hun/ han behersker kunnskapsinnholdet i faget, define gjennom kjernepensum/ selvvalgt litteratur.
- den samlede dokumentasjonen ikke viser modenhet i behandlingen av stoffet og ikke oppfyller de kriterier som gjelder for arbeidet i sin helhet.
- regelmessig faglig deltakelse i studieopplegget ikke er dokumentert
- en refleksjon over studieprosessen ikke er gjennomført.

Beslutningen om *godkjent/ ikke godkjent* tas etter en helhetlig vurdering, likevel sli at alle nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Å trekke seg. - Ønsker en student trekke seg fra eksamen etter oppmeldin skjer dette ved *skriftlig melding* til st dieinstitusjonen senest en måned før ekmen. Dersom studenten ikke har trukkt seg fra eksamen på denne måten, regne eksamen som *ikke godkjent*. Dersom st

denten ikke i rett tid innleverer dokumentasjonsmaterialet eller umlater å møte til dokumentasjonsdagen, regnes også dette som ikke godkjent. Formelt har studenten

fremstilt seg til eksamen når han/ hun møter eksamenskomitéen.

Det er ikke anledning til å ta kontakt med eksternt sensor før det fastsatte tidspunkt for dokumentasjon.

Tilpasset opplæring i prosjekter (TLP)

BAKGRUNN

Problemene til unge som får lite utbytte av skolegang, særlig i ungdomsskolen og videregående, har ikke funnet noen god løsning - trass i at det i flere tiår er brukt store faglige og økonomiske ressurser. Fra en skole som skal være likeverdig for alle, går svært mange vel forberedt ut i samfunnet, mens mange andre mangler kompetanse både sosialt og for dagliglivet, for videre utdanning og yrkesvalg.

Narkotikaproblemene er økende og ødeleggende for tenåringer og ungdom i Norge og den vestlige verden. Det er nødvendig at pedagogikken reviderer sin innsikt i det emosjonelle og rammene for utvikling av selvoppfatning og identitet i skolen.

FORMÅL

Gjennom studiet TILPASSET OPP-LÆRING I PROSJEKTER (TLP) skal deltakerne kvalifisere seg for å utvikle opplegg for læring i forhold til alle elevers forutsetninger og bidra til å realisere likeverdig utdanning for alle. Samtidig må det fokuseres på utvikling av selvoppfatning og identitet.

Dette utdanningstilbudet bygger på en filosofi om at opplæringen skal basere seg på den enkelte elevs forutsetninger - styrke, interesse og motivasjon - ikke på diagnostiserte svakheter og tilkortkomning.

MÅLGRUPPE

Studiet er et deltids videreutdanningstilbud for lærere, der praksis og teori integreres.

OPPTAKSKRAV

Opptak til studiet krever lærerutdanning (allmennlærer, faglærer, yrkeslærer, adjunkt, lektor) og minimum 50% arbeid som lærer under studiet. Det forutsettes at studentene er immatrikulert ved Universitetet i Oslo eller ved et annet norsk universitet eller vitenskapelig høyskole.

OVERORDNEDE MÅL

Studiet tar sikte på å kvalifisere for de pedagogiske oppgavene det innebærer å utvikle og gjennomføre opplegg som sikrer at undervisningen er «i samsvar med dei evnene og føresetnadene dei (dvs. elevane) har.» Det er derfor intensjonen at deltakerne i løpet av studiet skal utvikle:

- oversikt over variasjonene i eksisterende opplegg og søke nærmere innsikt i noen utvalgte opplegg, i Norge eller andre land;
- sine forutsetninger for selv å kunne initiere prosjekter;
- evnen til å vurdere ulike praktiske opplegg i et teoretisk perspektiv;
- ajourføre sin innsikt i barn og unges situasjon i IT- samfunnet - også fra internasjonal forskning - særlig med tanke på kognitive og emosjonelle prosesser, identitet og kunnskapsformer;
- sine forutsetninger for aktiv deltakelse i skoleutvikling og videre studier.

STUDIEINNHOLD

Kurset er i stor grad rettet inn mot å studere og analysere de erfaringer og det kunnskap som er utviklet i forbindels

med praktisk-pedagogiske prosjekter. Dette kunnskapsfeltet skal supplere og kontrastere teoristoff innenfor følgende hovedområder:

- 1. «Tilpasset opplæring» som begrep slik det kommer til uttrykk i skolelover, organisering av spesialundervisning, undervisningsplaner og i debatten om integrering og normalisering.
- 2. Didaktiske prinsipper for praktisk-pedagogiske prosjekter - i teori og praksis.
- 3. Oppvekst, kunnskapstilegnelse og utvikling ved overgangen til IT-samfunnet - i skole, arbeidsliv og det øvrige samfunn.
- 4. Forutsetninger og konsekvenser av tilpasset opplæring for pedagogisk organisasjon og ledelse.
- 5. Emosjoner, selvoppfatning, identitet.
- 6. Prosjektorganisering som arbeidsform.
- 7. Forskningsmetoder.

FAGLIG ANSVARLIG

En fast vitenskapelig ansatt ved Pedagogisk forskningsinstitutt er faglig ansvarlig for kurset.

PENSUM

Fellespensum har et omfang på ca. 1500 sider. Deltakerne kan søke om å skifte ut enkelte deler forutsatt at alle hovedområdene dekkes. Med planen følger også en liste over supplerende litteratur.

Fellespensum godkjennes av instituttet. Et eventuelt individuelt pensum godkjennes av faglig ansvarlig.

Studentene forutsettes å lese relevant litteratur innenfor alle tema/problemområder. Det er viktig at de følger faglig-politisk publisering og debatt i media.

STUDIEOPPLEGG OG ARBEIDFORMER

Kurset består av følgende hovedelementer:

- *Undervisning:*
Forelesninger, seminarer, gruppedrøftinger utgjør til sammen ca. 100 timer fordelt over 2 semestre. «Deltaking i undervisningen er obligatorisk.»
- *Studiebesøk:*
I undervisningen gis oversikt over en rekke opplegg/prosjekter fra flere skoler. Deltakerne velger ut noen av disse for studiebesøk etter nærmere avtale.
- *Gruppearbeid:*
Det er ønskelig at deltakerne danner nettverksgrupper der man utveksler og drøfter ideer og erfaringer for å knytte lærestoffet så nært til egen virksomhet som mulig.

Ulike tiltak vil bli forsøkt satt i verk for å knytte deltakerne sammen og for å lette kommunikasjonen, både mellom deltakerne og mellom kursledelse, lærere og den enkelte deltaker. Det vil bli forsøkt tilrettelagt for at lærere/veiledere er tilgjengelige på internett. Det er også et mål å etablere internett-kontakt mellom studentene og lærere.

Undervisningsplan med navn på forelesere skal godkjennes av faglig ansvarlig før kurset annonseres. Forelesere og sensorer godkjennes av instituttet.

Nærmere informasjon om studieformer

TLP tar utgangspunkt i erfaringene fra praktisk-pedagogiske prosjekter og innsiktes mot utviklingsarbeid i skole og andre læringsmiljø. Kunnskaper som er utviklet her, vil deltakerne møte gjennom 1) *undervisning* (forelesninger og drøfting) og 2) *studiebesøk* (deltakende observasjon). Videre stilles det krav om å

utnytte læringsmulighetene i 3) *eget pedagogisk arbeid* (læring og deltaking) og 4) *initiering, igangsetting og gjennomføring av prosjekt*. Studiets obligatoriske innhold hentes derfor særlig gjennom disse fire studieformene. Dette innholdet blir ellers supplert med kompendier bestående av utdrag fra utredninger, artikler o.l., samt nyere norske innstillinger og rapporter og bøker (særlig utenlandske).

Obligatorisk fellesundervisning

Den skal bestå av ca. 100 timer forelesninger til vanlig over to semestre. I tillegg må det gjennomføres gruppe- og seminardrøftinger, slik at en økt omfatter ca. 4 timer (f. eks. to ganger pr. uke i 25 uker).

Studiebesøk/eksursjoner (deltakende observasjon):

Det bør gis fellesorientering om 10 - 15 praktisk-relaterte prosjekter fra flere skoler. Deretter velger studentene prosjekter for studiebesøk. Ett besøk (fortrinnsvis i gruppe) bør bestå av ca. 2 timer deltakende observasjon, samt 2 timer samtale med lærer fra prosjektet. Studentene gjennomfører 5-6 studiebesøk, konsentrert på ett prosjekt eller fordelt på flere.

Lærings-/utviklingsprosjekt:

Deltakerne gjennomfører et prosjekt (individuelt eller i gruppe) med utgangspunkt både i sine læringsbehov og i utviklingsbehov i skolen. Deltakerne foreslår selv tema, skisserer spørsmål/problemstilling og en plan for prosjektet. Opplegget leveres kursleder ca. 2 måneder etter studiestart. Kursleder drøfter opplegget med deltakerne og det gjøres avtale om veileder. Til prosjektrapporten stilles vanlige formelle krav. Rapportene skal ha en egen metodedrøfting. Rapportene evt. utdrag, bør kopieres for alle deltakerne og gå inn i en offentlig rapportserie fra studiet.

VARIGHET

Studiet er lagt opp som et deltidsstudium. Undervisningen strekker seg over ett år.

EKSAMEN

Forutsetningene for å kunne framstille seg til avsluttende eksamen er at studentene tilfredstiller kravene til deltakelse i obligatorisk undervisning og studiebesøk som presisert ovenfor.

Eksamen består av følgende elementer:

- Prosjektrapport på ca. 20 sider (i gruppe eller individuelt). Det gis karakteren godkjent/ikke godkjent.
- Et individuelt studierefleksjonsnotat på ca. 4 sider (dvs. en redegjørelse for deltakelsen i studieopplegget samt en analyse og vurdering av den læringsprosessen man har erfart).
- Individuell muntlig eksamen.

Prosjektarbeid

Deltakerne skal (individuelt eller i mindre grupper) gjennomføre og dokumentere et prosjekt med utgangspunkt i egne læringsbehov, impulser fra andre prosjekter og utviklingsbehov i skolen. Tema for prosjektoppgave avtales med kursledelse, og i arbeidet med oppgaven kan man søke veiledning etter nærmere avtale.

Studierefleksjonsnotat:

Mot slutten av studiet leveres et notat (ca. 4 sider) om erfaringer med studiets arbeids- og læringsprosesser. Et avsnitt bør omtale læring i daglig arbeid. Notatet vedlegges en fortløpende oversikt (logg) over de aktivitetene som er gjennomført.

Muntlig eksamen

Muntlig eksamen vil omfatte prosjektrapport, studierefleksjonsnotat og pensum.

Karaktersetting:

Det gis en helhetlig vurdering med karakteren godkjent/ikke godkjent. For å få be-

stått for hele kurset, kreves det bestått for muntlig eksamen, prosjektrapport og studierefleksjonsnotat. (NB: Det gis bare en samlet vurdering av gruppeprosjekt).

Eksamenskommisjonene oppnevnes av instituttet.

Fagområdet Universitetspedagogikk

Universitetet i Oslo legger vekt på kvalitet i studietilbud og undervisning. Som ledd i arbeidet med å utvikle og opprettholde høy studiekvalitet krever Universitetet av sine lærere at de skal ha en viss pedagogisk basiskompetanse. Er du tilsatt i fast stilling eller II-stilling med undervisningsplikt, har du sammen med tilsetningsbrevet fått melding dersom du ikke har slik kompetanse ved tilsetningen.

Fagområdet for universitetspedagogikk ved Pedagogisk forskningsinstitutt har fått i oppdrag fra Kollegiet å tilby kurs i universitetspedagogikk for tilsatte som skal skaffe seg pedagogisk basiskompetanse og for tilsatte som formelt har basiskompetanse gjennom annen pedagogisk utdanning, men som ønsker å kvalifisere seg ytterligere for arbeidet sitt som universitetslærer.

Kurset består av:

- en fellesdel på ca. 50 arbeidstimer,
- valgfrie moduler som du selv kan sette sammen til et program på ytterligere ca. 50 arbeidstimer.

"Store" moduler omfatter ca. 25 arbeidstimer og "små" moduler er på ca. 12 arbeidstimer. Du kan altså sette sammen et program med to store moduler, én stor og to små moduler eller fire små moduler i tillegg til fellesdelen. Det normale vil være å ta fellesdelen først. Er du tilsatt i II-stilling, dekkes kravet om basiskompetanse ved at du tar bare fellesdelen. Hvis du allerede har pedagogisk basiskompetanse kan du melde deg til hvilken som helst av kursdelene som du er interessert i.

Kollegiet har vedtatt at den som tar hele kurset i universitetspedagogikk, har rett til reduksjon i undervisningsplikten i omfang på én (forelesnings)time pr. uke i ett år. Hvordan dette praktisk kan ordnes, må du ta opp med grunnenheten din. Kursene er gratis, med du må selv skaffe kurslitteratur.

FORMÅL

Fellesdelen av kurset i universitetspedagogikk skal bidra til å sette universitetslærere i stand til å løse sine pedagogiske oppgaver. Kurset skal bidra til å utvikle deltakernes forståelse og mestring av disse oppgavene.

KOMPETANSE

Gjennomført fellesdel med tilhørende oppgaver utgjør 50 prosent av kravene til pedagogisk basiskompetanse for personer i hel fast stilling. For personer i II-stilling vil dette kurset dekke kravene.

MÅLGRUPPE

Personer i vitenskapelige stillinger som er tillagt undervisningsplikt. Fast tilsatte og tilsatte i II-stilling prioriteres, men kurset er også åpent for personer i rekrutteringsstilling så langt plassen tillater. Det er nødvendig at deltakerne har noe undervisning i kursperioden.

MÅL

Deltakerne skal etter gjennomført kurs

- ha kunnskap om hvordan studenter lærer
- ha styrket egne undervisningsferdigheter
- være mer bevisst hva som styrer egen og andres undervisningspraksis
- kjenne til ulike eksamensformer og konsekvenser for studentenes læring

OMFANG/ORGANISERING

Kurset holdes i første halvdel av hvert semester og har et omfang på ca. 50 arbeidstimer. Det består av:

- tre samlinger à 2 x 2 hele dager, den ene på internat. Samt 1/2 dag semesteret etter start.
- gjensidig observasjon av undervisning med veiledning i smågrupper.

INNHOOLD PÅ SAMLINGENE

- Studiekvalitet
- Praktisk undervisningsferdighet
- Læring og undervisning
- Planlegging av undervisning
- Studentaktivisering
- Ulike undervisningsformer
- Eksamen

EVALUERING

Kurset godkjennes på grunnlag av aktiv deltaking og oppgavearbeid i tilknytning til fellessamlinger og grupper. Fravær utover ca. 20 prosent kompenseres etter avtale.

OVERSIKT OVER VALGFRIE MODULER

- Portfolie (dobbel modul)

Store moduler (ca. 25 arbeidstimer pr. modul)

- Studentevaluering av undervisning
- Problembasert læring
- Klinisk undervisning
- Vitenskapelig veiledning
- Utvikling av studieplaner
- Massestudenten - hvem er det?

Små moduler (ca. 12 arbeidstimer pr. modul)

- Forelesningstrening
- Visualisering i undervisningen
- Laboratoriekurs
- Bruk av skriving i undervisningen
- Gruppeundervisning
- Veiledning i PBL-grupper
- Læring og læringsmiljø
- IKT i undervisning og læring
- Studiekvalitet ved Universitetet i Oslo
- Instruksjon og veiledning i klinisk odontologisk undervisning

Studieplan - Dr.polit.-studiet i pedagogikk

Studieplanen bygger på Forskrift og Utfyllende bestemmelser for dr. polit. graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo. Denne studieplanen for dr. polit. studiet i pedagogikk er en revidert utgave av den som ble vedtatt 29.04.94, gjeldende fra 1. januar 1995. Studieplanen er justert i henhold til ny Fellesforskrift for doktorgrader ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 8.04.97 og Utfyllende bestemmelser for graden dr.polit. ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 24.03.98. En vekttaallsreduksjon godkjent ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet i styremøtet 26.11.98 ble vedtatt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet i møtet 11.12.98. Denne studieplanen gjøres gjeldende fra 1999.

1. Formål

Dr. polit. studiet har som formål å gjøre kandidaten i stand til å fylle forskerrollen. Dette skjer primært gjennom å videreut-

vikle kandidatens kvalifikasjoner for forskning, herunder å legge grunnlag for et reflektert forhold til egen og andres forskning. På denne måten søkes kandidaten dyktiggjort for deltakelse i og oppbygging, vedlikehold og videreutvikling av forskningsmiljøer. Målsettingen søkes realisert gjennom at det legges vekt på såvel faglig fordypning som bredde i den vitenskapelige skolering. Arbeidet med avhandlingen skal ivareta kravet om faglig fordypning, mens bredde kravet søkes ivaretatt gjennom innholdet i opplæringsdelen, som dessuten skal støtte opp under avhandlingsarbeidet. Opplæringsdelen skal gi innsikt i sentrale vitenskapsteoretiske emner og i pedagogikk som vitenskap og studiefag, i forskningsmetoder og i pedagogisk teori, og skal dessuten gi øvelse i faglig formidling.

2. Søknad om opptak

Opptak skjer en gang i året. Søknadsfrist 1. oktober, med opptak fra 1. januar. Den maksimale årlige opptaksrammen avgjøres ut fra vurdering av instituttets ressurser. For opptak til studiet kreves at kandidaten har embetseksamen av høyere grad (cand.paed. /cand. ed. eller cand. polit. med hovedfag i pedagogikk/sosialpedagogikk) eller har annen utdanning på tilsvarende nivå som etter vurdering kan godkjennes som grunnlag for et dr. polit. studium i pedagogikk. Søkere med annen bakgrunn enn pedagogikk/ sosialpedagogikk, må vise faglig relevans og forutsetning for faget i søknad/ prosjektplan. For søkere som ikke fullt ut tilfredsstillt det formelle kompetansekravet kan forutdanningen kreves supplert gjennom spesielle kurs eller på annen måte. Søknad om opptak skal skrives på fakultetets skjema og sendes Pedagogisk forskningsinstitutt. Med søknaden skal følge dokumentasjon for avlagte eksamener/ grader og prosjektbeskrivelse (5-10 sider), utarbeidet av søkeren, der det redegjøres for problemstilling, metodevalg, fremdriftsplan og opplysning om

finansiering av prosjektet. Det skal også legges ved søknad om godkjenning av veileder som bør inneholde bekreftelse på tilsagn om veiledning. Veileder må ha kompetanse på doktorgradsnivå. Hvis det er aktuelt med ekstern veileder, må spørsmålet om finansiering avklares med instituttet på forhånd. Styret ved Pedagogisk forskningsinstitutt behandler søknad om opptak etter innstilling fra koordinator for forskeropplæringen. Styrets vedtak går som innstilling til fakultetets dr.gradsutvalg.

3. Tidsrammer

Dr.polit studiet er normert til 3 fulle årsverk, den organiserte opplæringsdelen medregnet. Denne delen utgjør 12 vektball, noe som svarer til vel 1/2 årsverk (0.6 år). Eventuelt pliktarbeid kommer i tillegg. Med 25% plikt blir normert tid 4 år.

Når opptaksperioden er ute, skrives kandidaten ut av dr.polit. studiet. Det kan imidlertid søkes om å få opptaksperioden forlenget, forutsatt at nødvendig tid for å fullføre studiet antas å være kortere enn 1 år. Kandidater som skrives ut av studiet, vil likevel seinere kunne søke om å få disputere for dr.polit. graden. (Opptaksperioden forlenges automatisk ved permisjoner som er hjemlet i departementets retningslinjer for tilsetning i utdanningsstillinger etter søknad.)

4. Avhandlingen

Det sentrale ledd i studiet er det selvstendige arbeidet med en vitenskapelig avhandling, som skal ivareta dr.polit. studiets krav om faglig fordypning. Avhandlingen kan bestå av enten en sammenhengende forskningsrapport, eller flere mindre arbeider, jfr. Fellesforskrift §5. Uavhengig av form skal avhandlingen ligge på et nivå som tilsvarende standard for internasjonal publisering.

5. Veiledning

Under arbeidet med avhandlingen har kandidaten rett til veiledning, jfr. Fellesforskriftene, § 4.3.

Søknad om godkjenning av veileder(e) inngår i søknaden om opptak på dr.polit studiet. Det skal inngås skriftlig avtale om veiledning mellom kandidaten, veileder og instituttet, godkjent av fakultetet, normalt innen 1. mars i opptaksåret. Instituttets koordinator for forskeropplæringen er ansvarlig for at dette blir gjort. Avtalen skal bidra til å sikre kandidatens, veileders og instituttets ansvar, rettigheter og plikter i veiledningen.

Er mer enn en veileder oppnevnt, skal en av dem ha hovedansvar/ være hovedveileder. Oppnevnes det en ekstern veileder, skal det også oppnevnes en intern.

Kandidaten har ikke rett på veiledning ut over opptaksperioden.

Dersom det benyttes både hoved og biveileder, skal fordelingen mellom disse normalt være slik at hovedveileder gjennomfører minst 2/3 av den totale veiledningen.

Den faglige veiledning skal foregå under hensyntagen til kravet om at avhandlingen skal utgjøre et selvstendig vitenskapelig arbeid.

6. Opplæringsdelen

INNHold OG KRAV

Opplæringsdelen skal både støtte opp under arbeidet med avhandlingen og sikre bredde i den vitenskapelige skolering. Den skal utgjøre minimum 12 vektall (0,6 forskerårsverk). For å tilfredsstille bredde kravet skal alle kandidater gjennomføre kurs tilsvarende 8 vektall som spesifisert nedenfor. De resterende 4 vektall velges fritt i samråd med hovedveileder blant godkjente kurs m.v., dog slik at det ikke blir noen innholdsmessig overlapping av betydning mellom de komponenter som inngår i kandidatens opplæringsprogram. Det

samlede kurstilbud skal reflektere pedagogikkens ulike forskningsfelter. Undervisnings plan/ kursplan utarbeides for hvert semester, og fås ved henvendelse til instituttet. Innenfor opplæringsdelen skilles det mellom tre typer kurs:

A. Kurs i vitenskapsteori og forskningsetikk

Her inngår:

- Felles kurs for alle doktorpolit.-studenter i vitenskapsteori og forskningsetikk arrangert av Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Kurset avholdes hvert vår-semester. Kurset utgjør til sammen 3 vektall. Dokumentasjonskrav: Vitenskapelig essay.

B. Kurs i forskningsdesign og forskningsmetoder

Her inngår:

- Ett generelt kvantitativt kurs i design og evaluering (1,5vt) og ett generelt kurs innen kvalitativ metode (1,5 vt), tilsammen 3 vektall.

C. Kurs i pedagogisk teori/faglige emner

Her inngår:

- Kurs med tilknytning til ulike forskningsfelter innenfor pedagogikkfaget. Hovedvekten legges på nyere forskningsbidrag, og kursplanene legges i samarbeid med kandidatene. Tilsammen 2 vektall.

D. Valgfrie kurs.

Her inngår:

- Kursene kan være metodekurs, spesialkurs (som forskningsorganisasjon, formidling og publisering, bruk av dokumentasjonstjenester, bruk av EDB o. l) eller kurs i pedagogisk teori/faglige emner. Tilsammen 4 vt.

De obligatoriske kursene A, B og C er det knyttet dokumentasjonskrav til.

Kursleder/lærer er ansvarlig for kontroll av deltakelse og dokumentasjonskrav. For å få godkjent et kurs kreves deltakelse på all undervisning med mindre noe annet fremgår av program eller kursplan.

Deltakelse i forskeropplæringskurs før opptak på studiet kan etter anbefaling fra hovedveileder godskrives kandidaten ved opptak. Dette gjelder også kurs arrangert av institusjoner utenfor instituttet, f.eks. i utlandet. Godkjenning forutsetter innlevering av dokumentasjon for både omfang, kursopplegg og gjennomføring. Eksternt gjennomførte kurs m.v. kan normalt ikke utgjøre mer enn 5 vt. Nasjonale forskeropplæringskurs i pedagogikk ved et av de andre universitetene regnes ikke som eksterne kurs, og godkjennes automatisk, dersom dette ikke medfører faglig overlapping med andre godkjente og gjennomførte kurs.

Maksimalt 2 vt. godkjennes uten dokumentasjon (for eksempel deltakelse ved konferanser, seminar, studieopphold ved utenlandsk forskningssenter etter anbefaling fra veileder. .

BEREGNING AV VEKTTALL

Beregningen av vektall tar utgangspunkt i at ett vektall skal tilsvare 2 ukers arbeidsinnsats når forberedelse, undervisning og arbeid med kurs oppgaver m.v. er inn regnet, slik at et 3

vektallskurs er beregnet å utgjøre omlag 6 ukers arbeidsinnsats. Et 3 vektalls kurs skal normalt tilfredsstillende følgende krav:

- en effektiv undervisnings tid på minimum 20 timer, fordelt over minimum -tre dager
- 500-700 siders pensum/litteraturomfang. Pensum liste skal foreligge i rimelig tid før kurset arrangeres
- dokumentasjon, som må ses i forhold til undervisnings og litteratur omfang. Det kan velges mellom øvelser, kurs oppgave, essay, populærvitenskapelig/vitenskapelig artikkel, presentasjon av eget paper /forberedt muntlig faglig innlegg eller annen faglig medvirkning i kurset, skriftlig rapportering, skriftlig eksamen

For 1 $\frac{1}{2}$ vektalls kurs er undervisnings, litteratur- og dokumentasjonskrav tilsvarende redusert.

Ut over dette følges følgende retningslinjer for beregning av vekt tall for mindre omfattende deler:

- Fulgt kurs i form av forelesninger 20 timer = 1 vektall
- Studieopphold av minst 2 ukers varighet ved utenlandsk forskningssenter 2 uker = 1 vektall
- Deltaking med paper på relevante kongresser e.l. 1 vektall

KRAV TIL FAGLIG FORMIDLING

For å kunne framstille seg for doktorgradsprøven, skal kandidaten ha tilegnet seg noe erfaring med faglig formidling. Eksempler på faglig formidling som godkjennes:

- forelesnings eller seminar rekker

- populærvitenskapelige arbeider (f.eks. kronikker, popularisert artikler, foredrag e.l.)

Arbeidsinnsatsen i formidlingsdelen skal tilsvare en forelesnings eller seminar rekke på 1 uke time over ett semester (ca. 1 ½ ukers arbeidsinnsats). Innholdet i formidlingsdelen skal godkjennes av veileder. For kandidater som ikke innfrir kravene til faglig formidling innenfor opplæringsdelen, kommer dette kravet i tillegg til de 12 obligatoriske vekttall.

7. Årlig framdriftsrapport

Med sikte på å bidra til kvalitet og gjennomstrømning i forskerutdanningen

er kandidatene pålagt innen 1. oktober hvert år å levere en skriftlig rapport om framdriften i arbeidet. Rapporten skal påtegnes av veileder. Manglende eller utilfredsstillende rapportering kan være grunn til terminering av avtalen for avtaleperioden utløper.

8. Prøveform, karakterer og oppnevning av bedømmelseskomite

Det vises til Forskrift og Utfyllende bestemmelser for dr.polit.graden ved Det samfunnsvitenskaplige fakultet, Universitetet i Oslo.

Tverrfakultære studietilbud

Generell informasjon

Det har etter hvert blitt igangsatt en rekke tverrfakultære studietilbud ved Universitetet i Oslo. Fakultetet vurderer det slik at flere av disse studietilbudene kan være av interesse for egne studenter. For mer

informasjon om de ulike studietilbudene, anbefales det å ta kontakt med det aktuelle fakultet eller institutt, eventuelt lese mer i det aktuelle fakultets studiehandbok.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av aktuelle tverrfakultære studietilbud.

Demografi

Økonomisk institutt (ØI)

Besøksadresse: Eilert Sundts hus

12. etg.

Postboks: 1095 Blindern

0317 Oslo

Telefon: 22 85 51 27

22 85 43 53 Studiekonsulent

Fax: 22 85 50 35

URL: <http://www.oekonomi.uio.no>

Grunnfag - og semesteremne

INNLEDNING

Demografi er læren om menneskelige befolkningers størrelse og sammensetning, med særlig vekt på endringer over tid. De mest sentrale inndelingsvariable er alder, kjønn, bosted og samlivsstatus. Endringene i størrelse og sammensetning skjer gjennom fødsel, død, flytting, giftermål og skilsmisse, som ofte omtales som «demografiske begivenheter». Innenfor den formelle demografi er det presise definisjoner av en del demografiske mål, og det er utarbeidet metoder for å beskrive de grunnleggende sammenhengene mellom de demografiske størrelser og begivenheter.

Den formelle demografi kan betraktes som fagets kjerne. Den er utviklet av og for demografer, og er nødvendig ballast i det meste av virksomheten ellers i faget, som er sterkt tverrfaglig orientert med innslag både fra samfunnsfag, historie, naturfag og medisin. Moderne demografisk analyse er forøvrig også basert på en rekke kvantitative og kvalitative metoder som er utviklet utenfor demografien og som brukes i flere andre fagområder. Ikke minst gjøres det økende bruk av forholdsvis avanserte statistiske teknikker.

Når det gjelder sammenhengene mellom demografiske størrelser og begivenheter, er det ikke bare det formelle grunnlaget som er i fokus, men også en dypere forståelse av for eksempel de sosiale eller biologiske mekanismer som ligger bak. Blant de mange spørsmål som diskuteres, kan nevnes: Hvordan påvirker avstanden mellom barna det enkelte barns muligheter for å overleve? Hvor stabile er ekteskap som er inngått i svært ung alder eller på et tidspunkt da paret allerede har fått barn? Hvordan påvirker familiesituasjon flyttetilbøyeligheten?

Demografien beskjeftiger seg dessuten sterkt med vekselvirkningene mellom ikke-demografiske og demografiske størrelser. Man er opptatt av å forstå hvordan sosiale, økonomiske, kulturelle, miljømessige, tekniske og andre faktorer påvirker utviklingen i de enkelte demografiske størrelser og deres samspill. Samtidig er det selvfølgelig betydelig interesse knyttet til det omvendte, nemlig hvordan befolkningsutviklingen påvirker og legger rammene for vår livskvalitet. Et særlig sentralt spørsmål er hvordan den vedvarende høye befolkningsvekst virker inn på den økonomiske utvikling og på miljøforhold som er viktige for den fram-

tidige helsesituasjon og matproduksjon. Likedan er det et viktig mål for dagens demografiske forskning å skape mer kunnskap om hvordan verdenssamfunnets ressurser best kan brukes for å skape et fall i fødselstallene. I de rike land er det usikkerhet om hvilken innvirkning aldring og et eventuelt fall i folketallet vil få på blant annet den totale verdiskaping, den sosiale trygghet, og mulighetene for å opprettholde bosettingen i griskrendte strøk.

Det er ikke mange som kan regne med å få et arbeid der de hovedsakelig sysler med demografiske spørsmål, men demografi kan utvilsomt være et verdifullt støt-tefag både for samfunnsvitere, historikere, realister og medisinerne.

STUDIEORDNING

Grunnfaget går over to semestre, med start hver vår. Første semester undervises det i demografi semesteremne, og det avsluttes med en skriftlig eksamen. Annen semester er et påbygningssemester som er åpent for alle med bestått eksamen i semesteremnet. Det avsluttes med en skriftlig grunnfagseksamen.

Grunnleggende demografiske begreper og metoder står sentralt i semesteremnet (1. semester), og det legges vekt på å gi studentene praktiske ferdigheter. Det teoretiske og empiriske stoffet omfatter befolkningsutvikling både i fattige og rike land, i samtiden så vel som i et historisk perspektiv. Pensum og forelesningene dreier seg i stor utstrekning om sammenhengene mellom de ulike demografiske størrelser og begivenheter, og om hvordan disse påvirkes av og selv påvirker sosiale, kulturelle, økonomiske, tekniske, miljømessige og helsemessige forhold. Gjennom dette kommer studentene i kontakt med teori og empiri fra en rekke tilstøtende fag som:

- sosiologi

- økonomi
- antropologi
- statsvitenskap
- historie
- geografi
- epidemiologi
- biologi

I påbygningssemesteret (2. semester) vil det bli en fordypning innenfor de fleste av de emner som er tatt opp i semesteremnet. Det metodiske vil stå mye svakere i 2. enn i 1. semester. For å få godt utbytte av mye av den nyere empirisk og teoretiske demografiske litteraturen kreves en viss innsikt i analysemetoder som går ut over det helt elementære som blir forelest i semesteremnet. Metodeundervisningen i 2. semester tar sikte på å gi et slikt grunnlag, og vil samtidig være et utgangspunkt for den videre metodeopplæring som er nødvendig dersom man vil ta del i den demografiske forskningen som utføres ved Sosialøkonomisk institutt. (Etter avtale kan hovedfagsstudenter i tilstøtende fag ta en demografisk hovedoppgave. Det vil da være gunstig å ta et 5-vektalls kurs i «demografiske metoder». En slik ordning vil særlig være aktuell for hovedfagsstudenter i samfunnsøkonomi, sosiologi, samfunnsgeografi eller matematisk statistikk).

Målet med semesteremnet og grunnfaget er at studentene skal være i stand til å forstå og nyttiggjøre seg den demografisk relaterte litteratur de møter i sitt virke i andre fag, at de selv skal kunne bruke enkle demografiske metoder og tankemåter, og at de skal få et solid fundament for videregående studier innenfor demografi.

NÆRMERE OPPLYSNINGER

Nærmere opplysninger om undervisningsopplegg m.m. fås ved henvendelse til Økonomisk institutt eller Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Pensumliste finnes på nettadressen

<http://www.oekonomi.uio.no>

Society, Science and Technology in Europe. Master of arts studium - ESST

Senter for teknologi, innovasjon og kultur (TIK)

Besøksadresse:	Forskningsparken plan 5 Gaustadalleen 21
Postboks:	1108, Blindern 0349 Oslo
Telefon:	22 95 88 30
Ekspedisjonstid:	11-14, mandag-fredag
Fax:	22 85 89 84
E-post:	esst@esst.uio.no
URL:	http://www.tik.uio.no

Presentasjon

Society, Science and Technology in Europe er et Masterstudium undervist i samarbeid med en rekke europeiske universiteter. Det er basert på betydelig internasjonal utveksling av studenter og lærekrefter. Samarbeidet er nedfelt i organisasjonen The European Inter University Association on Society, Science and Technology, (ESST), der Universitetet i Oslo er medlem.

Hovedhensikten med studiet er å bidra til en bedre forståelse av moderne teknologisk og vitenskapelig utvikling; å integrere og forbedre vår forståelse av samspillet mellom teknologi, vitenskap og samfunn.

Tilnærmingen er tverrfaglig, og er basert på pågående forskning av teknologisk vitenskapelig og økonomisk sosial utvikling. Studiet tar sikte på å anvende slik forskning på et bredt felt, der den teknologisk vitenskapelige utviklingen kan studeres i lys av sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske aspekter.

Hvorfor er denne tilnærmingen nødvendig?

- fordi vitenskap og teknologi omfatter mer enn ingeniørtekniske spørsmål; teknologisk-vitenskapelig utvikling er sosial utvikling, der politiske, økonomiske og kulturelle prosesser styrer den teknologiske utviklingen.
- fordi bruk og spredning av ny teknologi medfører samfunnsmessige valg og avgjørelser av økonomisk, politisk og kulturell karakter som kan resultere i aksept eller avvisning av teknologiske nyvinninger,
- og fordi den teknologiske utviklingen har konsekvenser for samfunnet. Noen teknologier endrer sysselsettingsmønster og bosetting, andre medfører store miljø-skader.

På grunn av disse og andre forhold er det viktig og nødvendig å studere den teknologisk-vitenskapelige utviklingen i et bredt samfunnsmessig perspektiv. Master-studiet gir en generell innføring i sentrale begreper, perspektiver og

fagtradisjoner som anvendes i studiet av denne problematikken internasjonalt. Studentene introduseres til teknikker og metoder utviklet innen sosiologi, historie, sosialøkonomi og samfunnsgeografi, samt kulturelle og forskningspolitiske perspektiver. Studiet inneholder dertil en fordypnings- eller spesialiseringsdel. Studenten deltar i ett av en rekke forskjellige forskningsprosjekter (med ulike fakultets- og fagtilhørigheter), og skriver en masteroppgave.

Opptak og krav om forkunnskaper

Studentopptak er begrenset til inntil 20 studenter pr. år ved Universitetet i Oslo. For å bli tatt opp til mastergradsstudiet må søkeren ha en universitetsgrad basert på minst 3 års studier utover norsk imatrikuleringsgrunnlag fra godkjent utenlandsk undervisningsinstitusjon, eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet.

For søkere med utdanning fra Norge kreves cand.mag.-grad eller tilsvarende utdanning eller en avsluttet profesjonsutdanning av minst 4 års varighet. Intervju inngår som del av opptaksprosedyren. Det kreves ingen spesifikk faglig bakgrunn eller fakultetstilknytning: studiet er åpent for realister, humanister, ingeniører, samfunnsvitere, matematikere, medisinerere og andre. Gode engelskkunnskaper er nødvendig. Jf. reglementet for Mastergraden.

Varighet

Undervisningen og eksamen er basert på tretten måneders heltids studium. Studiet begynner i september hvert år, og avsluttes med innlevering av en selvstendig, faglig oppgave (masteroppgave) i oktober det påfølgende år.

Frister

Søknadsfrist: 1. juni.

Forvaltningsinformatikk

Generelt om faget

Forvaltningsinformatikk hovedfag representerer et flerfaglig perspektiv på store organisasjoners bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Faget tar dels utgangspunkt i sentrale teknologianvendelser. Særlig er interessen knyttet til bruk av store databaser (med klient- og kundeopplysninger mv), store tekstbaser (som f.eks ODIN og Lovdata) og automatisert saksbehandling (innen skatt, trygd, forsikring mv). Disse teknologianvendelsene holdes opp mot sentrale idealer for samfunnsstyring, særlig vedrørende rettsikkerhet, personvern og demokrati.

I møtet mellom teknologi og styringsidealer oppstår det en rekke sentrale diskusjoner. Disse diskusjonene kan tenkes å resultere i nye krav til teknologien, f.eks forslag om "personvernforbedrende teknologi". Diskusjonene kan imidlertid også gjøre at vi reformulerer styringsidealene, f.eks ved at vi spør hvorledes bør rettsikkerhetsidealet forstås når saksbehandlingen er automatisert? Sist men ikke minst kan diskusjonene lede til krav om endret arbeidsdeling i de organisasjoner der teknologien anvendes. Samlet sett kan en si at forvaltningsinformatikken særlig gjelder forandringer vedrørende informasjonsteknologi, styring og organisering og sammenhengene mellom disse endringsfaktorene.

I forvaltningsinformatikken arbeider vi ikke bare tverrfaglig. I tillegg er det rom for spesialisering innenfor ett eller flere av de faglige innfallsvinklene til studiet av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i store organisasjoner. Dette gir rom for

- en samfunnsvitenskapelig spesialisering (f.eks statsvitenskapelig eller sosiologisk),

- en informatisk spesialisering (f.eks innen databaser),
- en normteoretisk spesialisering (f.eks innen modal-logikk) og/eller
- en juridisk spesialisering (f.eks forvaltningsrettslig eller personvernrettslig)

Forvaltningsinformatikken befinner seg således i skjæringspunktet mellom jus, samfunnsfag og informatikk, idet det både stilles krav til "sammenhengskunnskap" og spesialisert kunnskap.

Pensum

Pensum og nærmere planer for undervisningen i forvaltningsinformatikk hovedfag er tilgjengelig på nettsidene til Avdeling for forvaltningsinformatikk (<http://www.afin.uio.no/>) eller kan fås ved henvendelse til avdelingen.

Nærmere informasjon

For nærmere informasjon om hovedfag i forvaltningsinformatikk kan du henvende deg til Avdeling for forvaltningsinformatikk, telefon 22850077 (Professor Dag Wiese Schartum) eller til kontaktperson på ditt fakultet:

- Det historisk-filosofiske fakultet: Professor Andrew Jones, Institutt for filosofi (22856961)
- Det samfunnsvitenskapelige fakultet: Professor Morten Egeberg, Institutt for statsvitenskap (22857188)
- Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet: Amanuensis Tone Bratteteig, Institutt for informatikk (22852427)

Tverrfaglig studium i informatikk

For å møte den sterke etterspørselen etter arbeidskraft med kompetanse innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), har Universitetet i Oslo opprettet et tverrfaglig grunnfag i informatikk for studenter med ikke-teknologisk primærutdannelse.

Det tverrfaglige grunnfaget i informatikk starter opp våren 2001 for totalt 100 studenter fra følgende fem fakulteter: Det juridiske fakultet, Det historisk-filosofiske fakultet (HF), Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MNF), Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Opptaket til det samlede grunnfaget foretas av de enkelte fakultetene. Opplysninger om meldingsprosedyrer, ev. forkunnskapskrav og opptaksregler for studietilbudet, gis av det aktuelle fakultetet i annen del av høstsemesteret 2000. Personer som ønsker å undersøke muligheten for bare å ta enkeltdele av grunnfaget, må selv kontakte det fagansvarlige fakultet/institutt for den aktuelle grunnfagsdelen for opplysninger om bl.a. overgangsstudierett, meldingsprosedyrer, ev. forkunnskapskrav og opptaksregler.

Eventuelle spørsmål eller ønsker om å få tilsendt informasjon om det faglige opp-

legget kan rettes til e-postadressen: tverrgr-in@ifi.uio.no

Studiet består av en grunnleggende informatikkdel på 15 vektall gitt i form av tre grunnleggende informatikkkomponenter à 5 vektall, og deretter en fakultetsspesifikk del på 5 vektall. Studieopplegget for det tverrfaglige grunnfaget i informatikk vil være:

Våren 2001: to obligatoriske kurs hvert på 5 vektall som tas parallelt.

KURS nr. 1 vil være enten INF 101 ved Institutt for informatikk (MNF) eller SLI 130 ved Institutt for Lingvistiske Fag (HF).

KURS nr. 2 vil være emnet INF 102 ved Institutt for informatikk (MNF). Informasjon om INF-fag gis av Institutt for informatikk.

Høsten 2001: En informatikkdel på 5 vektall, og en fakultetsspesifikk del på 5 vektall. Nærmere informasjon om det faglige innholdet i det tverrfaglige grunnfaget i informatikk høsten 2001, vil fremgå av studiehandbøkene til de aktuelle fakultetene for studieåret 2001/2002.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet vil fra høsten 2001 tilby et 5-vektallskurs i Læring og IKT.

Prosjektforum - Organisasjons- og ledelsesstudier

Prosjektforum (PF) v/ Senter for Teknologi, innovasjon og kultur

Besøksadresse: Forskningsparken

Gaustadaléen 21

Postboks: Postboks 1108 Blindern

0317 Oslo

Telefon: 22 95 88 30/34

Fax: 22 95 88 45

URL: <http://www.tik.uio.no>

Presentasjon

Hovedinnholdet i studietilbudene er gjennomføringen av et prosjektarbeid. Deltakerne skal planlegge, gjennomføre og rapportere et prosjekt i grupper på 4-5 personer. Prosjektoppgavene er kommet i stand på grunnlag av oppdrag fra bedrifter, offentlig virksomhet eller andre institusjoner. Det legges vekt på at prosjektarbeidet er til nytte for oppdragsgiverne, samtidig som studentene gis best mulig betingelser for læring. Studiene ved Prosjektforum gir kompetanse som verdsettes innenfor ulike deler av arbeidslivet.

Gjennom prosjektarbeidet får studentene en mulighet til å orientere seg om arbeidslivet og finne ut hvordan de kan få brukt sin faglige bakgrunn i praksis.

Undervisning

Studiet er bygget opp omkring prosjekter i bedrifter eller offentlig forvaltning. Før semesterstart, vil det bli utarbeidet en liste over prosjekttilbud som omfatter prosjektsteder og problemområder. Studenter kan ikke kreve deltakelse på bestemte prosjekter. Ved gruppesammensetningen tas det imidlertid hensyn til studentenes ønsker. Siden arbeidet med prosjektoppgavene krever at studentene innhenter kun-

skap på tvers av tradisjonelle faggrenser, legges det vekt på at gruppene får en tverrfaglig sammensetning.

Prosjektgruppene vil i samarbeid med en faglig veileder presisere problemstillinger, fordele arbeidsoppgaver, planlegge og gjennomføre datainnsamling, analysere materialet og utarbeide rapport. Kurset avsluttes med eksamen. Det understrekes at studieoppleggene er arbeidskrevende og forutsetter forpliktende deltagelse. Det kreves gode norskkunnskaper.

Prosjektforum er et heltidsstudium på 10 vektall med oppstart hver vår og høst.

MÅL

Viktige målsettinger med studiet er å:

- knytte sammen teori og praksis,
- gi praktisk og teoretisk kompetanse på områder som prosjektmetodikk, kreativ problemløsning og samarbeid,
- gi praktisk trening i å planlegge, gjennomføre og rapportere et prosjekt i samarbeid med andre studenter,

- formidle kunnskap om norsk arbeidsliv.

KOMPETANSE

Prosjektforum er et semesteremne som gir 10 vekttall. Det kan inngå som en del av en cand.mag.-grad.

OPPTAKSKRAV

Det kreves minst tre års høyere utdanning (60 vekttall) for å bli tatt opp. Opptak skjer etter søknad på eget søknadsskjema.

FRISTER

Søknadsfrist: 1. november/1. mai

Nytt studietilbud i kvinne- og kjønnsforskning

Senter for kvinneforskning

Besøksadresse: Sognsveien 70

4. etasje

Postboks: 1040 Blindern

0315 Oslo

Telefon: 22 85 89 30

Fax: 22 85 89 50

E-post: sfk@sfk.uio.no

URL: <http://www.sfk.uio.no>

Presentasjon av faget

Studietilbudet er et tverrfaglig samarbeid mellom fem fakulteter, og koordineres av Senter for kvinneforskning.

Oppbygging

Studietilbudet omfatter to deler som kan tas sammen eller hver for seg, se nedenfor.

Første del: Semesteremner/emner på cand.mag.-nivå.

Fem fakulteter vil ha tilbud om slike semesteremner i vårsemesterene:

- Det teologiske fakultet: *Kjønn og teologi* (5 og 10 vektall)
- Det historisk-filosofiske fakultet: *Kjønn og kultur* (10 vektall)
- Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet: *Kjønn og realfag/teknologi* (5 vektall)
- Det samfunnsvitenskapelige fakultet: *Kjønn og samfunn* (10 vektall)

- Det juridiske fakultet: *Kjønn og rett* (10 vektall)

Alle semesteremner/emner innledes med et felles innføringskurs (4 ukers intensivundervisning) i tverrfaglig kvinne- og kjønnsforskning på Senter for kvinneforskning. Deretter foregår undervisningen fakultetsoppdelt. Det er mulig å ta flere semesteremner/emner innenfor cand. mag.-graden, men det må da påregnes vektallsreduksjon for overlappende pensum. Forkunnskapskrav til semesteremnene er minst et bestått grunnfag/20 vektall, samt ex. phil. og ex. fac. etter de regler som gjelder på det fakultet hvor semesteremnet/emnet hører hjemme. Studieplaner finnes i de ulike fakulteters studiehåndbøker. Pensumlister for innføringskurset kan fås på Senter for kvinneforskning, det øvrige pensum ved henvendelse til *det fakultet/institutt som står for undervisningen*. Opplysninger om påmeldingsfrister og eventuelle rangeringsregler fås ved henvendelse til *de respektive fakulteter*.

- *Kjønn og teologi*: Det teologiske fakultet, tlf 22850300

- *Kjønn og kultur*: Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Seksjon for allmenn litteraturvitenskap, tlf 22856945/22857013
- *Kjønn og realfag/ teknologi*: Studieseksjonen, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet(3. Etasje, Fysikkbygningen øst) . Studentekspedisjon åpent mandag-fredag kl. 12-15.
- *Kjønn og samfunn* : Sosialantropologisk institutt, tlf 22856526/22854245
- *Kjønn og rett*: Det juridiske fakultet / Informasjonssentret, tlf 22859500

Andre del: Hovedfagsemner i kvinne- og kjønnsforskning

Ulike emner vil bli tilbudt i løpet av studieåret 2000-2001. Noen emner vil bli tilbudt av instituttene, noen på Senter for kvinneforskning. Hvert emne vil ha et omfang på ca. 5 vektall. Det vil være mulig å ta flere emner, såfremt de ikke har overlappende pensum. Undervisningen av emnene foregår på hovedfagsnivå, men på

de fleste emner kan det avlegges eksamen på lavere og høyere grads nivå. Dette betyr at emnene enten kan gi uttelling som frie vektall i cand. mag. - graden for studenter som har tatt første del av studiet, eller søkes innpasset i hovedfagsstudiet. Studentene må selv gjøre seg kjent med hvordan de ulike deler av studietilbudet kan inngå i gradsstrukturen på det fakultetet studentet tilhører. Emnene kan tas av studenter som er tatt opp på hovedfag, eller har bestått semesteremne/ emne på første del av studiet i kvinne- og kjønnsforskning. Opplysninger om studieplaner og pensumlister for de hovedfagsemner som tilbys i studieåret 2000-2001 fås ved henvendelse til den enhet som tilbyr undervisningen.

Samlet oversikt over undervisningstilbudet både på første og andre del for hvert semester finnes i forelesningskatalogen under Senter for kvinneforskning. Det finnes også en informasjonsbrosjyre om tilbudet som kan fås hos studieveilederne ved fakultetene og ved Senter for kvinneforskning. For generell informasjon om studietilbudet for øvrig kan man se Senterets hjemmeside <http://www.sfk.uio.no> eller henvende seg til Senter for kvinneforskning v/ studiekonsulenten, tlf 22858937.

Oslo Summer School in Comparative Social Science Studies

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Besøksadresse: Moltke Moes vei 31

Eilert Sundts hus

Postboks: 1084

0317 Oslo

Telefon: 22 85 44 49

Fax: 22 85 48 25

E-post: t.h.torneby@sv.uio.no

kontaktperson: Tron Harald Torneby

URL: <http://www.sv.uio.no//sv/oss/>

Det samfunnsvitenskapelige fakultets sommerskole innenfor temaet komparativ samfunnsvitenskapelig forskning, arrangeres de to første ukene i august, og er et nasjonalt forskerkurs. Oslo Summer School består av i alt ca. 9 enkeltstående kurs à 20 timer. Det betyr at hvert kurs går over fem dager med to dobbelttimer pr. dag. Det arrangeres fem kurs parallelt hver uke. Kursene er finansiert i hovedsak av SV-fakultet egne midler, med støtte fra blant annet UiO, Norges Forskningsråd og NorFa. Oslo Summer School arrangeres i samarbeid med flere fagmiljøer:

- Sosialantropologisk institutt
- Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
- Økonomisk institutt
- Institutt for statsvitenskap

- Det utdanningsvitenskapelige fakultet
- Senter for studier av teknologi, innovasjon og kultur (TIK)
- Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste

Hovedmålgruppen er forskningsrekrutter tilknyttet et organisert dr. gradsprogram ved et universitet. Viderekommende hovedfagsstudenter og forskere som arbeider innenfor emnet komparativ forskning er også velkommen til å søke. Det satses på bred, internasjonal deltakelse. Undervisningen foregår på engelsk og undervisningsformen er forelesninger. Det er krav om godkjent essay, som levers innen to måneder i etterkant av kurset, for å få godkjent kurset. Normalt gir kurset 3 vektall til dr. polit. programmet ved SV-fakultetet, UiO.

Internasjonale kultur -og samfunnsstudier, IKS-graden

For de studentene som ønsker å styrke sin kompetanse til å møte de økte behov for internasjonalisering både i næringslivet og samfunnet forøvrig som vil bli stadig mer merkbare i årene framover, har Det historisk filosofiske -fakultet utarbeidet planer for integrerte, tverrfaglige studieretninger som sikter mot å gi studentene grundige kunnskaper om bestemte regioner, både samfunnsmessig, språklig, kulturelt, historisk, geografisk og økonomisk. Hver studieretning vil føre fram til en cand.mag.-grad i Internasjonale kultur- og samfunnsstudier ved Det historisk -filosofiske fakultet.

Foreløpig er det opprettet fem slike studieretninger, for følgende regioner: Sør-Asia, Vest-Europa, Russland og Øst-Europa, Nord-Amerika samt Midtøsten og Nord-Afrika.

Hver studieretning består av et ettårig områdefag og to basisfag. Basisfagene er et grunnfag eller mellomfag i et av regionens språk og et grunnfag eller mellomfag i et ikke-språklig fag; enten et humanistisk eller et samfunnsvitenskapelig. Det ikke-språklige basisfaget skal være et metodebasert kultur- og/eller samfunnsfag med relevans for området. De vanlige kravene til cand mag -graden må oppfylles. Studieplanen for hvert av områdefagene presiserer hvilke basisfag som er godkjent i den enkelte studieretningen.

Områdefaget vil bestå av to semesteremner som kan tas forløpende, eller avbrutt av f.eks. språk- eller basisfag. Minst ett

av disse må være avlagt før områdefaget. Generelt gjelder det at det vil være gunstig å begynne med språkstudiet på et tidlig tidspunkt., men vær oppmerksom på at områdefaget Vest-Europakunnskap krever avlagt eksamen i det ikke-språklige basisfaget før studiestart.

Basisfagene skal ha et faglig og metodisk innhold som bygger opp under intensjonene med områdestudiene. Betegnelsen basisfag betyr at både de språklige og ikke-språklige fagene som inngår i studieretningen, skal gi kunnskaper, men også begreper og faglige tilnæringsmåter, som er nødvendige for å vinne innsikt i fremmede kultur- og samfunnsforhold.

På universitetsnivå dreier språkfag seg ikke bare om språkferdighet, men også om litteratur- og kulturkunnskap som fremmer en humanistisk forståelse av kultur og samfunn. De ikke-språklige fagene har utgangspunkt i én disiplin, og legger tyngde i at studentene utvikler vurderende holdninger og lærer metoder som er vanlige i kultur- og samfunnsstudier.

Nøyaktig planlegging er nødvendig om du ønsker en cand mag -grad i Internasjonale kultur- og samfunnsstudier. Områdefagets to semestre kan ofte bare tas enten i vår- eller i høstsemesteret. Områdefaget i studieretningen Russland og Øst-Europa tilbys f eks med første semester om våren og annet semester om høsten. Noen ikke-språklige basisfag har bare undervisningsstart i vårsemesterne.

Lover, forskrifter og regler

Lov, forskrifter, regler

I det følgende finner du de lover, forskrifter og regler som regulerer studentenes rettigheter og plikter når det gjelder studier og eksamen ved Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Loven, studieforskriften og eksamensforskriften er felles for alle studier/fakulteter ved universitetet, mens de utfyllende reglene til forskriftene, studieplaner og eventuelle

andre instruksjoner gjelder for bestemte studier/fakulteter.

Som student er du pliktig til å kjenne til bestemmelsene i regelverket. I tillegg må du skaffe deg kjennskap til og rette deg etter frister og ev. andre bestemmelser som universitetets myndigheter fastsetter, og som blir kunngjort i Katalogen (forelesningskatalogen), på oppslagstavler eller på universitetets web-sider.

Lov av 12. mai 1995 om universiteter og høyskoler

Dette er et utdrag av loven.

KAPITTEL 1 VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

§ 1 INSTITUSJONER LOVEN GJELDER FOR

1.

Denne lov gjelder for:

- Universitetene:
- Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Tromsø med Norges fiskerihøgskole;
- De vitenskapelige høyskolene:
- Arkitekthøgskolen i Oslo, Norges handelshøgskole, Norges idrettshøgskole, Norges landbrukshøgskole, Norges musikkhøgskole og Norges veterinærhøgskole;
- De statlige høyskolene:
- Høgskolen i Agder, Høgskolen i Akershus, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Bodø, Høgskolen i Buskerud, Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Harstad, Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Molde, Høgskolen i Narvik, Høgskolen i Nesna, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Sogn og Fjordane, Høgskolen i Stavanger, Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Tromsø, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Volda, Høgskolen i Østfold, Høgskolen i Ålesund og Sami allaskuvla/Samisk høgskole.

2.

Siviløkonomutdanningene og sivilingeniørutdanningene ved de statlige høyskolene har anledning til å bruke eget navn som undertittel til institusjonens navn.

§ 2 INSTITUSJONENES VIRKSOMHET

1.

Institusjonene under denne lov skal gi høgre utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap. Innenfor et nasjonalt nettverk for høgre utdanning og forskning (Norgesnett) skal institusjonene samarbeide og utfylle hverandre i sine faglige aktiviteter. Utdanningstilbud skal utformes og ses i sammenheng med andre nasjonale og internasjonale utdanningstilbud.

2.

Institusjonene skal drive forskning og faglig utviklingsarbeid og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid.

3.

Institusjonene kan ikke gis pålegg om læreinnholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller det kunstneriske og faglige utviklingsarbeid.

4.

Institusjonene har ansvar for å formidle kunnskap om virksomheten og for å utbre forståelse for vitenskapens metoder og resultater.

5. Institusjonene har ansvar for å gi eller organisere tilbud om etterutdanning på sine fagområder.

6. Universitetene og de vitenskapelige høyskolene har et særlig nasjonalt ansvar for grunnforskning og forskerutdanning og for å bygge opp, drive og vedlikeholde forskningsbiblioteker og museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Andre institusjoner kan tillegges et tilsvarende ansvar på sine særskilte fagområder.

7. Undervisningsspråket er til vanlig norsk.

KAPITTEL 7 STUDENTORGANENE

§ 27 STUDENTORGANENES FORMÅL

1. Studentene ved institusjonen kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor institusjonens styre og råd. Tilsvarende kan studentene ved den enkelte avdeling eller grunnenhet opprette studentorgan for denne.

2. Ved valg til organ som nevnt i nr. 1 skal det avholdes urnevalg blant studentene.

3. Institusjonen skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

4. Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene på det aktuelle nivå.

§ 28 KONSTITUERENDE MØTE. VEDTEKTER

1. Innkalling til konstituerende møte for studentorgan foretas etter anmodning fra rektor eller et rimelig antall studenter. Innkalling til konstituerende møte for studentorgan for avdeling eller grunnenhet foretas også etter anmodning fra leder for studentorgan for hele institusjonen eller leder for vedkommende avdeling eller grunnenhet.

2. Rektor eller den rektor utpeker, innkaller til møtet og leder dette til møteleder er valgt.

3. Innkalling til konstituerende møte kunngjøres på institusjonen med minst tre ukers varsel.

4. Det konstituerende møte fastsetter vedtektene for vedkommende studentorgan med vanlig flertall. Møtet kan vedta regler om kvalifisert flertall for endring av vedtektene, men likevel aldri krav om mer enn to tredeler av de avgitte stemmer. Bestemmelsene i kap 5 gjelder ikke for studentorganer.

5. Møteleder sender gjenpart av møteboken til rektor og eventuelt leder for vedkommende avdeling eller grunnenhet.

KAPITTEL 9 OPPTAK SOM STUDENT.
RETT TIL Å GÅ OPP TIL EKSAMEN.
BORTVISNING OG UTESTENING

§ 37 UTDANNINGSKRAV FOR OPPTAK TIL
HØGRE UTDANNING

1.

Det generelle grunnlag for opptak som student (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og timestfordeling som departementet fastsetter. Departementet kan fastsette at også annen høvelig utdanning skal være generelt opptaksgrunnlag.

2.

Yrkespraksis kombinert med annen utdanning enn den som er angitt i nr. 1, kan danne grunnlag for opptak etter retningslinjer fastsatt av departementet.

3.

Departementet kan, etter innstilling fra styret, unnta enkelte studier eller fag for kravene til generell studiekompetanse.

4.

Departementet kan, etter innstilling fra styret, fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.

5.

Styret selv kan fastsette særlige faglige minstekrav ved opptak til høgre grads studier.

6.

Den som er tatt opp som student ved en institusjon under loven, har adgang til åpne studier ved de øvrige, så fremt opptakskra-

vet er generell studiekompetanse og søkeren ikke er tatt opp med hjemmel i nr.3.

§ 38 STUDENTOPPTAKET

1.

Studentopptaket foretas av en eller flere opptakskomiteer oppnevnt av styret. Det skal være eget opptak til høgre grads studier.

2.

Departementet kan gi bestemmelser om nasjonal samordning av opptakene.

3.

Dersom en institusjon oppdager at en søker har falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, kan andre institusjoner under denne lov informeres. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

§ 39 OPPTAKSREGULERING

1.

Når kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det, kan Kongen etter forslag fra styret, regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det. For regulering av opptak til universitetene kreves Stortingets samtykke. Slik regulering kan bare skje for ett år av gangen.

2.

Departementet kan fastsette adgangsregulering når det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

3.

Departementet gir regler om rangering av søkerne.

§ 40 RETT TIL Å GÅ OPP TIL EKSAMEN

1. Den som oppfyller de generelle og eventuelt spesielle opptakskrav og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også studenter som ikke er opptatt ved faget eller studiet. Opptakskomiteen (jf. nr. 3) kan etter søknad lempet på krav til forutdanning m.m. når det er sannsynliggjort at søkeren har de nødvendige kunnskaper.

2. Oppmelding etter denne paragraf kan nektes dersom kandidaten ikke har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis.

3. Styret selv gir nærmere regler om adgangen til å gå opp til eksamen uten å være opptatt som student, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for slike eksamenskandidater og frist for å søke om lempning av krav til forutdanning m.m. Spørsmålet om vilkårene for oppmelding er oppfylt, avgjøres av en eller flere opptakskomiteer oppnevnt av styret.

4. Styret selv kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter ved institusjonen, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. Et mindretall i styret kan i møte hvor saken behandles, kreve at vedtak om vederlag skal forelegges departementet for godkjenning. Departementet kan gi nærmere regler.

§ 41 STUDENTERS TAUSHETSPLIKT

En student som i studiesammenheng får kjennskap om noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livs-område. Institusjonen skal utarbeide taushetsplikterklæring som må underskrives av de studenter dette er aktuelt for.

§ 42 BORTVISNING. UTESTENGING

1. En student som tross skriftlig advarsel fra styret gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, kan etter vedtak av styret selv bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år. Hvis en student etter skriftlig advarsel fra styret fortsatt ikke respekterer slik bortvisning, kan styret selv utestenge ham eller henne fra studiet inntil ett år.

2. En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmelig opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret selv utestenges fra studiet i inntil 3 år.

3. En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 54 nr. 1 eller 2, kan ved vedtak av styret selv utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

4.

Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes med minst to tredelers flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet er klageinstans.

5.

Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestenging er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter nr. 1 er gitt. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.

§ 43 DOMSTOLSPRØVING AV VEDTAK OM BORTVISNING ELLER UTESTENGING

1.

Studentene kan bringe vedtak om bortvisning eller utestenging inn for prøving ved herreds- eller byretten i den rettskrets institusjonens administrasjon har sitt sete. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger.

2.

Forliksmegling foretas ikke. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet, herunder også honorar til saksøkers advokat.

3.

Retten prøver alle sider av vedtaket.

KAPITTEL 10 UNDERVISNING. GRADER. EKSAMEN

§ 44 LÆRINGSMILJØ. UNDERVISNING

1.

Institusjonene har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. Institusjonens ledelse skal, i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene

til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

2.

Styret selv fastsetter med departementets godkjenning undervisningsterminene ved hver avdeling. Det kan treffes særskilte bestemmelser om terminene for enkelte fag og faggrupper.

3.

Forelesninger er offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.

4.

Styret kan bestemme at andre enn fagets studenter skal få delta i kurs og øvelser når det er ledig kapasitet.

§45 GRADER, YRKESUTDANNINGER OG ANDRE UTDANNINGSPROGRAM. TITLER

1.

Kongen bestemmer hvilke grader, yrkesutdanninger eller andre utdanningsprogram institusjonen kan gi, krav til bredde og fordypning, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden, yrkesutdanningen eller utdanningsprogrammet gir rett til.

2.

En institusjon som har rett til å gi doktorgrad, kan på de samme fagområder tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig innsats eller fremragende arbeid til gagn for vitenskapen.

3.

Kongen kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som titler som er beskyttet etter nr. 1 eller nr. 2, eller som på en misvisende måte er egnet til å forveksles med disse.

4.

Den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel, alene eller som del av en annen tittel, uten å ha rett til dette etter nr. 1 eller nr. 2, eller i strid med bestemmelse gitt i medhold av nr. 3, straffes med bøter.

§ 46 FAG OG EMNER, RAMMEPLAN.
STUDIEPLAN

1.

Departementet bestemmer hvilke fag, emner e.l som institusjonen kan tilby og som skal inngå i grunnlaget for en grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. Departementet bestemmer om et fag skal kunne tilbys desentralisert

2.

Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte yrkesutdanninger og enkeltfag som inngår i en yrkesutdanning.

3.

Styret, eller vedkommende avdeling etter styrets bestemmelse, fastsetter studieplan for de enkelte fag og emner, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs og praksis, og om forberedende prøver for de enkelte fag og emner.

§ 47 GODSKRIVING AV GRAD,
YRKESUTDANNING, FAG ELLER EMNE
FRA INSTITUSJON UNDER DENNE LOV

Grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra en institusjon som går inn under denne lov, skal godskrives studenten ved de andre institusjonene etter nærmere regler fastsatt av departementet. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre søknaden. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbelt uttelling for samme faginnhold.

§ 48 GODKJENNING AV GRAD ELLER
UTDANNING FRA UTENLANDSK ELLER
NORSK

Institusjon som ikke går inn under denne lov:

1.

Den som har grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov, kan søke institusjon under loven om å få graden eller utdanningen godkjent som del av generell grad eller som jevngod med grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram som gis ved institusjonen med hjemmel i § 45. Departementet kan gi forskrift om godkjenning og kan for visse typer utdanning opprette nemnder som skal avgjøre hvilke utenlandske læresteders grader m.m som skal få generell godkjenning. Er nemnd opprettet, er den klageorgan for institusjonens avgjørelse av søknader.

2.

Godkjenning som faglig jevngod med grad fastsatt med hjemmel i § 45 kan gis på grunnlag av enkeltksamener. Ingen av dem behøver å være avlagt ved norsk institusjon.

3.

I særlige tilfeller kan godkjenning gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

4.

Godkjenning gir rett til å bruke tittel som er fastsatt for den grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram som det er jevnført med.

§ 49 FRITAK FOR EKSAMEN ELLER PRØVE

Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved samme eller annen institusjon. Det kan også gis slikt fritak på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre saker om fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne praksis.

§ 50 EKSAMEN OG SENSUR

1.

Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium.

2.

Styret, eller vedkommende avdeling selv etter styrets bestemmelse, oppnevner sensorene ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innr.egnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer ved bedømmel-

sen av den enkelte kandidat, hvorav minst en ekstern. Styret selv kan gjøre unntak fra bestemmelsen i forrige punktum i forbindelse med avviklingen av den enkelte eksamen hvis det ikke er mulig å skaffe kvalifisert ekstern sensor, eller ved vurdering av praksisopplæring, o.l.

3.

Den muntlige del av eksamener og prøver skal være offentlig med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen eller prøven tilsier noe annet. Styret kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen i det enkelte tilfelle etter ønske fra vedkommende eksamenskandidat, når tungtveiende hensyn taler for det.

4.

Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkeltksamener og kan i midlertidig forskrift etter nr. 6 fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker. Styret selv kan i forskrift etter nr. 6 fastsette lengre frist for avhandlinger og tilsvarende større skriftlige arbeider.

5.

Ved ny sensurering etter § 51 nr. 2 og § 52 nr. 4 benyttes nye sensorer. Endring kan gjøres både til gunst og til ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

6.

Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver, herunder vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt eller for adgang til ny praksisperiode, og bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. For yrkesutdanninger med nasjonale rammeplaner fastsatt etter § 46 nr. 2 må forskriften ta utgangspunkt i de generelle bestemmelser om eksamen og sensur som gis i rammeplanen. Styret kan delegere til den enkelte avdeling selv å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

§ 51 KLAGE OVER FORMELLE FEIL VED EKSAMEN

1.

Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller av styrets klagenemnd på vegne av styret.

2.

Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 52.

3.

Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

4.

Finner styret eller styrets klagenemnd at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 52 BEGRUNNELSE FOR OG KLAGE OVER KARAKTERFASTSETTING

1.

Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse framsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse framsettes innen en uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

2.

Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.

3.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelig for studentene etter at karakterer er fastsatt.

4.

En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunn- gjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastset- tingen eller klage over feil ved oppgavegi- ving, eksamensavvikling eller gjennomfø- ring av sursuren framsatt, løper klagefris- ten etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

5.

Bedømmelse av muntlig prestasjon eller annen bedømmelse som på grunn av prø- vens art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Karakterfastset- ting ved ny sensurering etter denne para- graf kan ikke påklages.

§ 53 VITNEMÅL

1.

Institusjonen, eller etter styrets bestem- melse vedkommende avdeling, utferdiger vitnemål om fullført grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram.

2.

Den som ikke har avsluttet grad, yrkes- utdanning eller annet utdanningsprogram, skal på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.

§ 54 ANNULLERING AV EKSAMEN ELLER PRØVE

1.

Styret selv kan annullere eksamen eller prøve, eller godkjenning avkurs, hvis stu- denten:

- a) Ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
- b) Har fusket eller forsøkt å fuske ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.

2.

Styret selv kan annullere godskrivning eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.

3.

Vedtak om annullering etter nr. 1 eller nr. 2 kan påklages til departementet eller sær- skilt klageorgan oppnevnt av dette.

4.

Adgangen til annullering foreldes ikke.

5.

Etter avgjørelse om annullering pliktes eventuelt vitnemål eller karakterutskrift tilbakelevert institusjonen. Blir ikke vitnemålet eller karakterutskriften til- bakelevert institusjonen i rett tid, kan denne kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene tvangsfullbyrdselseslovens kap 13.

6.

Hvis vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøving, skal insti-

tusjonen gi melding om annulleringen til vedkommende myndighet. 7.

Andre institusjoner under denne lov kan informeres om annullering av eksamen eller prøve. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo

«Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo» er under revisjon som følge av nye forskrifter gitt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1999.

«Forskrift for Universitetet i Oslo» vil fremstå i endret versjon når vedtak er fattet, på <http://www.uio.no/admhb/regelhb/studier/>.

Denne forskrift bygger på:

- Kgl. res. av 10. mai 1996 om fastsetting av grader, yrkesutdanninger og utdanningsprogram, beskyttet tittel og normert studietid
- Brev fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet av 16. desember 1996 om undervisningsterminer
- Brev fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet av 8. oktober 1997 om fastsetting av fag, emner som grunnlag for grader m.m.

Denne forskrift forutsetter at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet opprettholder vedtak truffet gjennom:

- Brev fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet av 17. desember 1990 når det gjelder gradssammensetning og krav om examen philosophicum.

Denne forskrift forutsetter videre at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet treffer vedtak om krav om examen facultatum i grad.

Denne forskrift erstatter:

- Regler om undervisningsterminer
- Forskrift om prøvene for magister artium -graden

- Reglement for graden candidata/candidatus magisterii
- Reglement for gradene master of Philosophy (M.Phil.), Master of Science (M.Sc.) og Master of Arts (M.A.)
- Reglement for studiene ved Det teologiske fakultet
- Reglement for studiene ved Det juridiske fakultet
- Reglement for studiene ved Det medisinske fakultet
- Reglement for studiene ved Det historisk-filosofiske fakultet
- Reglement for studiene ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
- Reglement for det odontologiske studium
- Reglement for studiene ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Reglement for studiene ved Institutt for spesialpedagogikk (ISP)
- Reglement for studiene ved Senter for lærerutdanning og skoletjeneste (SLS)
- Reglement for studiene ved Senter for utvikling og miljø
- Reglement for studiene ved Institutt for sykepleievitenskap
- Reglement for studiet examen philosophicum
- Reglement for studiet examen facultatum
- Eksamensreglement for Tannpleierskolen ved Det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo

Fastsatt av Det akademiske kollegium 11. mars 1997 med hjemmel i Lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler §§ 5, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49 og 53, med endringer og senest av 28. april 1998.

§ 1. GRADER OG VITNEMÅL

Fastsatt med hjemmel i § 5, § 45, kongelig resolusjon og § 53.

Kollegiet forvalter og tildeler den interfakultære cand.mag.-graden, herunder en spesifisert cand.mag.-grad i internasjonale kultur- og samfunnsstudier. I tillegg forvalter Kollegiet gradene M.A., M.Phil., M.Sc. og mag.art.

Universitetsdirektøren fastsetter utformingen av vitnemål for de grader kollegiet forvalter, og gir i utfyllende regler bestemmelser om utstedelse av nytt vitnemål.

Universitetsdirektøren utferdiger vitnemål for den interfakultære cand.mag.-graden.

Fakultetet fastsetter utformingen av vitnemål for de grader det forvalter, og gir i utfyllende regler bestemmelser om utstedelse av nytt vitnemål.

Vitnemål om fullført grad skal opplyse om grunnlaget for tildeling av graden.

Det teologiske fakultet

Det teologiske fakultet selv forvalter og tildeler graden cand.theol. I tillegg tildeler fakultetet selv gradene M.Phil., videre cand.philol. ved kristendoms-kunnskap hovedfag og cand.san. ved helsehovedfag, studieretning for diakoni.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M.Phil. og cand.theol. I tillegg utferdiger fakultetet selv vitnemål for gradene cand.philol. ved kristendoms-kunnskap hovedfag og cand.san. ved helsehovedfag, studieretning for diakoni.

Det juridiske fakultet

Det juridiske fakultet selv forvalter og tildeler graden cand.jur. I tillegg tildeler fakultetet selv graden M.A.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M.A. og cand.jur.

Det medisinske fakultet

Det medisinske fakultet selv forvalter og tildeler gradene cand.med., cand.san., kandidat i arbeidshelse, kandidat i helseadministrasjon og kandidat i sykepleievitenskap. I tillegg tildeler fakultetet selv graden M.phil. og videre gradene cand.mag. og cand.scient. ved ernæringsstudiet.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M.phil., cand.med., cand.san., kandidat i arbeidshelse, kandidat i helseadministrasjon, kandidat i sykepleievitenskap samt for tilleggsutdanning for personer med utenlandsk medisinsk eksamen. I tillegg utferdiger fakultetet selv vitnemål for gradene cand.mag. og cand.scient. ved ernæringsstudiet.

Det historisk-filosofiske fakultet

Det historisk-filosofiske fakultet selv forvalter og tildeler gradene cand.mag. og cand.philol., herunder en spesifisert cand.mag.-grad i internasjonale kultur- og samfunnsstudier. I tillegg tildeler fakultetet selv gradene M.Phil. og mag.art.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene cand.mag., M.Phil., cand.philol. og mag.art.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet selv forvalter og tildeler gradene cand.mag., siv.ing., cand.scient. og cand.pharm.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene cand.mag., siv.ing., cand.scient. og cand.pharm.

Det odontologiske fakultet

Det odontologiske fakultet selv forvalter og tildeler graden cand.odont. I tillegg tildeler fakultetet selv graden M.Sc.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M.Sc. og cand.odont., samt for tannpleiere.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Det samfunnsvitenskapelige fakultet selv forvalter og tildeler gradene cand.mag., exam.oecon., cand.polit., cand.psychol. og cand.oecon. I tillegg tildeler fakultetet selv gradene M.Phil., M.Sc., M.A. og mag.art.

Fakultetet selv tildeler også graden cand.polit. ved hovedfag i kriminologi og i forvaltningsinformatikk fra Det juridiske fakultet og graden mag.art. ved magistergraden i kriminologi.

Kandidater med hovedfag i medievitenskap kan i visse tilfeller få tildelt graden cand.polit.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene cand.mag., exam.oecon., M.Phil., M.Sc., M.A., cand.polit., cand.psychol., cand.oecon. og mag.art.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Det utdanningsvitenskapelige fakultet selv forvalter og tildeler graden cand.ed. I tillegg tildeler fakultetet selv gradene M.Phil. og cand.polit.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M.Phil., cand.ed. og cand.polit., samt for gjennomført praktisk-pedagogisk utdanning.

I en overgangsperiode forvalter og tildeler fakultetet selv også gradene cand.paed. og cand.paed.spec. Fakultetet selv utferdiger også vitnemål for disse gradene.

Senter for utvikling og miljø

Senter for utvikling og miljø kan gi undervisning på lavere grads-, hovedfags- og doktorgradsnivå. Senterets undervisnings-tilbud på lavere grads nivå skal være konsentrert om tverrfaglig orienterte emner for studenter som ønsker en vektlegging innen miljø og/eller utvikling. Den en-

kelte fag-/emneenhet skal kunne inngå i en cand.mag.-grad ved universitetet.

§ 2. GRADENES OMFANG, FAGENHETER, FAGOPPRETTELSE, INNHOLD

Fastsatt med hjemmel i §§ 5, 45 og 46.

2.1 Omfang

Av kongelig resolusjon fremgår krav til bredde og fordypning og den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på for gradene cand.mag., cand.san., cand.philol., cand.polit., cand.scient. og siving. Kongelig resolusjon fastsetter videre hvilke eksamensenheter som utgjør grunnlaget for disse gradene.

Kongelig resolusjon fastsetter for hvilke grader examen philosophicum og examen facultatum skal inngå i grunnlaget for gradene.

Av kongelig resolusjon fremgår også den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på for gradene cand.theol., cand.jur., cand.med., kandidat i arbeids-helse, kandidat i helseadministrasjon, kandidat i sykepleievitenskap, cand.pharm., cand.odont., exam.oecon., cand.psychol., cand.oecon., cand.paed., cand.paed.spec. og cand.ed.

2.2 Fagenheter

Emne- og studieretningsgruppe omfatter emner med til sammen henholdsvis 20 og 10 vektall. Studieretningsgruppe bygger på en emnegruppe.

Semesteremne består av nærmere angitte kombinasjoner av eksamener i emner eller blir tatt under ett.

Grunnfag består av nærmere angitte kombinasjoner av eksamener i emner og/eller semesteremner og grunnfagstillegg eller blir tatt under ett.

Mellomfag består av grunnfag og mellomfagstillegg i faget, av semesteremne og

mellomfagstillegg i faget eller blir tatt under ett.

Storfag består av grunnfag og storfagstillegg i faget, av mellomfag og storfagstillegg i faget eller blir tatt under ett.

Hovedfaget er sammensatt av en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) og eksamen(er) i et faglig og metodisk studium. Hovedfag bygger på mellomfag i faget eller på annen eksamen/utdanning fastsatt av fakultetet selv. Fakultetet foretar eventuell godkjenning.

Fakultetet selv fastsetter fagenheter innenfor gradene cand.theol., cand.jur., cand.med., kandidat i arbeidshelse, kandidat i helseadministrasjon, kandidat i sykepleievitenskap, cand.pharm., cand.odont., exam.oecon., cand.psychol., cand.oecon., cand.paed., cand.paed.spec. og cand.ed. og for gradene M.A., M.Phil. og M.Sc.

Senter for utvikling og miljø har studie- og eksamensenhetene semesteremne og emne som fastsettes med vekttall.

Kollegiet fastsetter enheter med mer enn 10 vekttall for videreutdanningstilbud som ikke kan inngå i grad. Fakultetet selv fastsetter enheter med inntil 10 vekttall for videreutdanningstilbud som ikke kan inngå i grad.

2.3 Fagopprettelse

Kollegiet fastsetter med hjemmel i kongelig resolusjon og departementets vedtak hvilke fag det skal gis studietilbud i ved det enkelte fakultet.

Kollegiet kan opprette grunnfag, emnegruppe eller emner med inntil til sammen 20 vekttall i et fag, som ikke kan danne basis for videregående studier i faget.

Kollegiet kan opprette semesteremne eller emner med inntil til sammen 10 vekttall i et fag, som ikke kan danne basis for studier utover grunnfag i faget.

Det teologiske fakultet selv, Det juridiske fakultet selv, Det historisk-filosofiske fakultet selv, Det matematisk-

naturvitenskapelige fakultet selv, Det samfunnsvitenskapelige fakultet selv, Det utdanningsvitenskapelige fakultet selv og Styret for Senter for utvikling og miljø selv kan opprette semesteremne eller emner med inntil til sammen 10 vekttall som ikke kan danne basis for studier utover semesteremnet eller emner i faget med til sammen 10 vekttall.

Kollegiet oppretter videreutdanningstilbud med mer enn 10 vekttall, som ikke kan inngå i grad. Fakultetet selv oppretter videreutdanningstilbud med inntil 10 vekttall, som ikke kan inngå i grad.

2.4 Innhold

For å få tildelt den interfakultære cand. mag.- graden ved Universitetet i Oslo må minst et grunnfag/en emnegruppe være avlagt ved Universitetet i Oslo og et av fagene være et universitetsmellomfag. Kollegiet kan i utfyllende regler fastsette at andre fag enn mellomfag fra universitetene godkjennes som universitetsmellomfag.

For å få tildelt cand.mag.-graden ved Det historisk-filosofiske fakultet må minst et grunnfag være avlagt ved fakultetet. Graden må omfatte minst to historisk-filosofiske fag hvorav det ene minst må være et historisk-filosofisk universitetsmellomfag og det andre et historisk-filosofisk grunnfag/en 20 vekttallsenhet/en årsenhet eller et historisk-filosofisk semesteremne/en 10 vekttallsenhet/en halvårshenhet.

Som historisk-filosofiske fag regnes alle fag som det undervises i ved Det historisk-filosofiske fakultet. Kristendoms-kunnskap regnes som historisk-filosofisk fag i denne sammenheng.

Cand.mag.-graden i internasjonale kultur- og samfunnsstudier må omfatte tre komponenter: et fremmedspråk, et humanistisk eller samfunnsvitenskapelig metodestudium og et områdestudium. Graden må omfatte minst et universitetsmellomfag og som områdestudium et

grunnfag. Det historisk-filosofiske fakultet selv fastsetter i utfyllende regler hvilke fag/fagområder som kan godtas i graden.

For å få tildelt cand.mag.-graden ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet må emner med til sammen minst 20 vektall være avlagt ved fakultetet. Graden må omfatte emner med til sammen minst 35 vektall innen matematisk-naturvitenskapelige fag og en av fakultetet selv godkjent emnegruppe i et av fakultetets fag.

For å få tildelt cand.mag.-graden ved Det medisinske fakultet må emner med til sammen minst 20 vektall være avlagt ved fakultetet. Graden må omfatte emner med til sammen minst 35 vektall innen matematisk-naturvitenskapelige fag og en av Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet selv godkjent emnegruppe i ernæring.

For å få tildelt cand.mag.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må minst et grunnfag være avlagt ved fakultetet. Graden må omfatte minst to samfunnsvitenskapelige fag hvorav det ene minst må være et samfunnsvitenskapelig universitets-mellomfag og det andre et samfunnsvitenskapelig grunnfag/en 20 vektallsenhet/en årsenhet.

Som samfunnsvitenskapelige fag regnes alle fag som det undervises i ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, men også fag som helt eller delvis tilhører et annet fakultet. Mediefag, pedagogiske fag og juridiske fag regnes som samfunnsvitenskapelige fag i denne sammenheng.

For gradene cand.theol., cand.jur., cand.med., kandidat i arbeidshelse, kandidat i helseadministrasjon, kandidat i sykepleievitenskap, cand.pharm., cand.odont., exam.oecon., cand.psychol., cand.oecon., cand.paed., cand.paed.spec. og cand.ed. fastsetter det gradsforvaltende fakultet selv krav til bredde og fordypning i fagsammensetningen.

For gradene mag.art., M.A., M.Phil. og M.Sc. fastsetter Kollegiet krav til bredde og fordypning.

§ 3. FAGLIGE KRAV

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 46.

Examen philosophicum og examen facultatum skal normalt avlegges i første semester. Krav om når examen philosophicum og examen facultatum senest må være avlagt, fastsettes i utfyllende regler av Kollegiet for studiene ved de enkelte fakulteter.

Kollegiet kan i utfyllende regler fastsette krav om dokumenterte forkunnskaper tilsvarende den fakultetsrettede variantdelen av examen facultatum.

Kollegiet kan fastsette at examen philosophicum og examen facultatum skal ha obligatoriske kurs og praksis.

For øvrig kan fakultetet selv i utfyllende regler fastsette bestemmelser om at studiene skal ha obligatoriske kurs og praksis, hvilke forberedende prøver som skal kreves, og når de må være avlagt. Fakultetet selv kan i utfyllende regler også fastsette bestemmelser om krav om bestått eksamen i annet fag eller emne før et fag-/emnestudium. For studier ved Senter for utvikling og miljø fastsettes dette av senterets styre selv.

§ 4. STUDIEPLAN

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 46.

Kollegiet fastsetter studieplan for examen philosophicum og examen facultatum og kan i utfyllende regler gi bestemmelser om overgangsordninger ved endringer i studieplanene for examen philosophicum og examen facultatum.

Fakultetet fastsetter studieplan for emner med inntil 10 vektall og fakultetet selv for øvrige fag og emner, i samsvar med eventuelle nasjonale rammeplaner. Studieplanen må omfatte bestemmelser om hvilke mål studiet har, hvordan studiet

er bygget opp; hvilke krav som settes til forkunnskaper, herunder forberedende prøver; eventuelle krav om obligatorisk undervisning, kurs og praksis, hva slags undervisning og eksamen som gis; hvilke semestre det er undervisning og eksamen, i hvilket tidsrom av et semester/en termin de ordinære eksamener holdes og studiets innhold/kunnskapskrav. For studiene ved Senter for utvikling og miljø fastsetter senterets styre selv studieplanen.

Fakultetet selv kan i utfyllende regler gi bestemmelser om overgangsordninger ved endringer i studieplanene.

§ 5. GODSKRIVING AV GRAD, YRKESUTDANNING, FAG OSV FRA INSTITUSJON UNDER LOVEN

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 47.

Fakultetet avgjør søknad om godskrivning av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra en institusjon som går inn under Lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler.

§ 6. GODKJENNING AV GRAD ELLER UTDANNING FRA INSTITUSJON SOM IKKE GÅR INN UNDER LOVEN

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 48.

For de utdanninger der departementet ikke har opprettet nemnd, kan fakultetet selv avgjøre søknad om å få godkjent grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under Lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler, som del av generell grad eller som jevngod med grad, yrkesutdanning eller annet utdanningsprogram som gis ved fakultetet.

Fakultetet selv kan i utfyllende regler fastsette bestemmelser om kontrollprøver og tilleggsprøver.

§ 7. FRITAK FOR EKSAMEN ELLER PRØVE

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 49.

Kollegiet fastsetter i utfyllende regler hvilke eksamener som kan danne grunnlag for fritak for examen philosophicum og examen facultatum.

Fakultetet selv fastsetter i utfyllende regler bestemmelser om hvilke eksamener som kan danne grunnlag for fritak for eksamen eller prøve. Fakultetet gir fritak for eksamen eller prøve.

§ 8. BORTVISNING OG UTESTENING

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 42.

Fakultetet selv eller Universitetsdirektøren kan gi en student som opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved universitetet ellers, skriftlig advarsel om at forslag om bortvisning vil bli fremmet for Kollegiet.

Fakultetet selv eller Universitetsdirektøren kan gi en student skriftlig advarsel om at forslag om utestenging vil bli fremmet for Kollegiet, hvis studenten ikke respekterer bortvisning vedtatt av Kollegiet.

§ 9. UNDERVISNING

Fastsatt med hjemmel i §§ 5 og 44.

Ved universitetet er vårsemesteret 15. januar - 20. juni og høstsemesteret 15. august - 20. desember. Innen disse tider avholdes også ordinær eksamen. Enkelte fakulteter har etter vedtak i Kollegiet annen termin- eller semesterinndeling. Fakultetet selv kan i utfyllende regler gi nærmere bestemmelser ved slik inndeling.

Foruten jule- og sommerferiene regnes følgende ferier:

- Påskeferie fra og med mandag etter palmesøndag til og med tirsdag etter påske, eller til og med mandag 2. påskedag for cand.med.- og cand.odont.-gradenes studieordning med start høsten 1996.
- Pinseferie fra og med pinseften til og med mandag 2. pinsedag.

Fakultetet selv kan bestemme at andre enn fagets studenter skal få delta i kurs og øvelser når det er ledig kapasitet.

§ 10. UTFYLLENDE REGLER

Fastsatt med hjemmel i § 5.

Kollegiet fastsetter utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum, for den interfakultære cand.mag.-

graden og for gradene M.A, M.Phil., M.Sc. og mag.art. og kan gi utfyllende regler til §§ 2, 3, 4 og 7.

Universitetsdirektøren kan gi utfyllende regler til § 1.

Fakultetet selv kan gi utfyllende regler til §§ 1, 2, 3, 4, 6, 7 og 9. For studiene ved Senter for utvikling og miljø kan senterets styre selv gi utfyllende regler til de nevnte paragrafer.

Forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Universitetet i Oslo

Fastsatt av Det akademiske kollegium 11. februar 1997 med hjemmel i Lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler §§5 og 50, med endringer senest av 12. oktober 1999.

§ 1. EKSAMENSFORMER

Ved Universitetet i Oslo kan følgende eksamensordninger benyttes:

- skriftlig eksamen
- muntlig eksamen
- hjemmeeksamen
- gruppeeksamen
- praksis
- evaluert praksis
- klinisk/praktisk eksamen
- praktisk eksamen
- semesteroppgave/spesialoppgave
- prosjektoppgave
- hovedoppgave
- masteroppgave
- avhandling
- prøveforelesning

Fakultetet selv gir i studieplan eller utfyllende regler bestemmelser om hvilke eksamensformer eller kombinasjoner av eksamensformer det vil benytte for sine fag, emner, avdelinger osv. med sikte på at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte.

§ 2. KARAKTERSYSTEMER

Ved Universitetet i Oslo benyttes de karakterssystemer som fremgår av pkt. 2.1. - 2.10 nedenfor. Fakultetet selv kan i utfyllende regler fastsette ved hvilke studier disse skal benyttes.

2.1 Det teologiske fakultet

A.

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetall i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

B.

Bestått/Ikke bestått

C.

- A
- B
- C
- D
- Fail

D.

Pass/Fail

2.2 Det juridiske fakultet

A.

For eksamener etter studieordningen av 1984 benyttes følgende karaktersystem:

Laudabilis	2.00 - 2.15
Står til laudabilis	2.16 - 2.35
Kan få laudabilis	2.36 - 2.55
Kan vel få laudabilis	2.56 - 2.75
Haud illaudabilis	2.76 - 2.95
Står til haud illaudabilis	2.96 - 3.15

Studenter som får dårligere karakter enn står til *laudabilis*, har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

B.

Til privatrett grunnfag og offentlig rett grunnfag (og mellomfag) og kriminologi grunnfag, mellomfag og hovedfag benyttes dette karaktersystem:

Laudabilis <i>proae ceteris</i>	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

C.

Til profesjonsdelen benyttes følgende karaktersystem (i samsvar med ECTS-skala):

- A
- B
- C
- D
- E
- F=Ikke bestått (Fail)

Det gis ikke hovedkarakter.

D.

Til rettslære grunnfag (semesteremnene yrkeslivets jus og privatlivets jus) benyttes følgende karaktersystem:

Godkjent/ikke godkjent.

E.

For eksamen til mastergraden benyttes følgende karaktersystem:

- A
- B
- C
- D
- Fail

2.3 Det medisinske fakultet

A.

For hver eksamen gis det en karakter som uttrykkes i hele tall fra 12 til 6. Studenter som får dårligere resultat enn 6, har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi.

Avdelings- og hovedkarakter angis på følgende måte:

Laudabilis <i>cum litteris commendatitius</i>	11.00 - 12.00
Laudabilis	9.00 - 10.99
Haud illaudabilis	7.00 - 8.99
Non contemnendus	6.00 - 6.99

Fakultetet selv gir regler for utregning av hovedkarakter, avdelingskarakter og karakterer i fag der karakteren er sammensatt.

B.

Bestått/Ikke bestått

C.

Laudabilis <i>proae ceteris</i>	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

D.

1.0 - 6.0 med trinn på 0,1. 1.0 er beste karakter og 4.0 er dårligste ståkarakter. Trinnene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

E.

Godkjent/Ikke godkjent

F.

Pass/Fail

2.4 Det historisk-filosofiske fakultet

A.

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

B.

Bestått/Ikke bestått

C.

Godkjent/Ikke godkjent

D.

A

B

C

D

Fail

E.

Pass/Fail

2.5 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

A.

1.0 - 6.0 med trinn på 0,1. 1.0 er beste karakter og 4.0 er dårligste ståkarakter. Trinnene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpetørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke. Dessuten kan karakteren Bestått med laud brukes.

B.

Bestått/Ikke bestått. Dessuten kan karakteren Bestått med laud brukes.

C.

Godkjent/Ikke godkjent

2.6 Det odontologiske fakultet

A.

Laudabilis cum litteris commendatitiis	11 og 12
Laudabilis	9 og 10
Haud illaudabilis	7 og 8
Non contemnendus	6

Studenter som får dårligere karakter enn 6, har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi.

Fakultetet selv gir regler for utregning av karakter i fag der karakteren er sammensatt.

B.

Bestått/Ikke bestått

C.

Godkjent/Ikke godkjent

D.

Pass/Fail

2.7 Det samfunnsvitenskapelige fakultet

A.

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

B.

Godkjent/Ikke godkjent

C.

- A
- B
- C
- D
- Fail

D.

Pass/Fail

2.8 Det utdanningsvitenskapelige fakultet

A.

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

B.

1.0 - 6.0 med trinn på 0,1. 1.0 er beste karakter og 4.0 er dårligste stakarakter. Trinnene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

C.

Godkjent/Ikke godkjent

D.

Excellent	1.0 - 1.5
Very Good	1.6 - 2.5
Good	2.6 - 3.2
Not recommendable but pass	3.3 - 4.0
Fail	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

E.

- A
- B
- C
- D
- Fail

F.

Pass/Fail

2.9 Examen philosophicum og examen facultatum

Laudabilis prae ceteris	1.0 - 1.5
Laudabilis	1.6 - 2.5
Haud illaudabilis	2.6 - 3.2
Non contemnendus	3.3 - 4.0
Immaturus	4.1 - 6.0

Tallverdiene 4.1 - 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

2.10 Senter for utvikling og miljø

A.

1.0 - 6.0 med trinn på 0.1. 1.0 er beste karakter og 4.0 er dårligste ståkarakter. Trinnene 4.1. til 6.0 benyttes som hjelpestørrelser i sensurarbeidet og oppgis normalt ikke.

B.

Bestått/Ikke bestått

C.

Bestått med laud, Bestått, Ikke bestått

§ 3. FAGLIGE KRAV FOR OPPMELDING TIL EKSAMEN

Ved Det teologiske fakultet, Det juridiske fakultet, Det historisk-filosofiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det utdanningsvitenskapelige fakultet må examen philosophicum og examen facultatum være bestått før en student kan melde seg til en fageksamen, herunder eksamen i fag, avdeling eller emne som gir uttelling i en grad enten alene eller som del av en større fagenhet. Kollegiet kan i utfyllende regler fastsette dispensasjonsbestemmelser, jf. § 14. Kollegiet kan i utfyllende regler også fastsette overgangsbestemmelser mht. kravet om examen facultatum.

Kollegiet kan i utfyllende regler fastsette krav om at dokumenterte forkunnskaper tilsvarende den fakultetsrettede variantdelen av examen facultatum må være bestått før en student kan melde seg til eksamen.

Ved Det historisk-filosofiske fakultet må examen facultatum med lingvistikkvariant eller examen facultatum med annen va-

riant og egen forprøve i lingvistikk være bestått før en student kan melde seg til eksamen i et språkfag.

For øvrig kan fakultetet selv i utfyllende regler gi bestemmelser om at visse eksamener ikke kan avlegges før andre eksamener/kurs på forhånd er bestått.

Det må kunne godtgjøres at de krav som stilles til forkunnskaper og gjennomføring av obligatorisk arbeid for vedkommende eksamen, er oppfylt.

§ 4. ANDRE KRAV FOR OPPMELDING TIL EKSAMEN

Det er en forutsetning for å kunne melde seg til eksamen eller bli administrativt oppmeldt, jf. § 5, at studenten i det aktuelle semester har betalt semesteravgift, i henhold til lov og forskrift om studentsamskipnader, og har semesterregistrert seg innen de fastsatte frister, som er 15. februar om våren og 15. september om høsten. Universitetsdirektøren kan dispensere fra fristene.

Selv om en student tilhører en gruppe studenter som er fritatt fra betaling av semesteravgift, må studenten ordinært semesterregistrere seg i eksamenssemesteret.

§ 5. EKSAMENSMELDING

Studenten må til ordinær eksamen melde seg innen 15. september i høstsemesteret og 15. februar i vårsemesteret. For eksamen i hovedfagsemner og hovedfag kan fakultetet fastsette egne frister. For eksamen til forprøve i lingvistikk i tilknytning til intensivkurs før/ved semesterstart fastsetter Det historisk-filosofiske fakultet selv eksamensmeldingsfristen i tilknytning til det enkelte kurs.

Universitetsdirektøren og fakultetet kan dispensere fra meldingsfristen. Fakultetet selv kan i utfyllende regler gi bestemmelser om dispensasjon.

Studenter uten kullordning må ved semesterregistreringen melde seg til minst én av semesterets eksamener og/eller angi

eksamenssemester for fremtidig eksamen. Studenten kan melde seg til flere eksamener eller endre opprinnelig eksamensmelding frem til fristen for semesterregistrering og eksamensmelding. Fakultetet selv kan bestemme at studentene meldes opp administrativt.

Studenten kan annullere eksamensmeldingen senest 2 uker før eksamensdato/-første eksamensdag i det enkelte fag/emne (ved hjemmeeksamen 2 uker før datoen for utlevering av hjemmeoppgaven). Trekk før denne fristen vil ikke gjelde som eksamensforsøk.

Dersom en student på grunn av sykdom eller annen gyldig grunn ikke kan møte til eksamen ved et fakultet med annulleringsordning for eksamensmelding, må legeattest eller tilsvarende dokumentasjon leveres innen frister gitt av fakultetet selv hvis forsøket ønskes annullert. En student som ikke møter til en eksamen med annulleringsordning for eksamensmelding og som ikke har annullert eksamensmeldingen innen den fastsatte frist, vil bli registrert med tellende forsøk, jf. § 12.

Ved eksamener ved Det odontologiske fakultet og ved muntlige og praktisk-kliniske eksamener ved Det medisinske fakultet, må legeattest eller tilsvarende dokumentasjon leveres innen frister gitt av fakultetet hvis forsøket ønskes annullert.

§ 6. EKSAMENSSEMESTER OG EKSAMENSTIDSPUNKT

Opplysninger om i hvilke semestre/terminer de ordinære eksamener i fag eller emner holdes, skal stå i studieplanen.

Ved vesentlige forandringer i studieplanen fastsetter fakultetet selv når eksamen i fag eller emne skal holdes for siste gang.

Opplysninger om i hvilket tidsrom av et semester/en termin de ordinære eksamener i fag eller emner holdes, skal fremgå av studieplanen.

Fakultetet skal minst 4 uker før ordinær, skriftlig eksamen/første skriftlige ek-

samensdag og minst en uke før ny eksamen/utsatt eksamen ha kunngjort eksamensdatoen(e). Kortere kunngjøringsfrist kan unntaksvis benyttes etter avtale med kandidaten(e).

Ordinær skriftlig eksamen avholdes i slutten av semesteret, tidligst 15. november i høstsemesteret og 15. mai i vårsemesteret. Fakultetet selv kan i studieplan eller utfyllende regler fastsette annet eksamens-tidspunkt når studieordning eller særlige grunner tilsier dette.

For examen philosophicum og examen facultatum kan eksamen arrangeres før 15. mai når 17. mai faller på en mandag, tirsdag eller onsdag og/eller pinsen faller i mai.

§ 7. BRUK AV MÅLFORM OG SPRÅK TIL EKSAMEN

Bestemmelser om bruk av målform i eksamensoppgaver er gitt i forskrift til § 7 i forskriftene til Lov 11. april 1980 nr. 5 om Målbruk i offentlig tjeneste.

Fakultetet selv kan i utfyllende regler gi bestemmelser om bruk av fremmede språk til eksamen.

§ 8. HJELPEMIDLER UNDER EKSAMEN

Fakultetet fastsetter hvilke hjelpemidler som kan benyttes ved eksamen og hvordan dette skal bekjentgjøres. Fakultetet foretar godkjenningen av hjelpemidlet i det enkelte tilfelle.

§ 9. TILRETTELAGT EKSAMEN

Kollegiet gir i utfyllende regler retningslinjer for gjennomføring av tiltak som er nødvendige for at ulike grupper funksjonshemmede studenter kan avlegge eksamen ved universitetet. Retningslinjene skal bl.a. omfatte søknadsfrister, krav til dokumentasjon, ulike tiltak som kan være aktuelle og spørsmål om anonymitet ved evaluering.

Fakultetet selv kan i utfyllende regler fastsette bestemmelser om slike tiltak. Fakultetet behandler henvendelse om tilrettelagt eksamen.

§ 10. FREMSTILLELSE TIL EKSAMEN

En student ansees for å ha fremstilt seg til eksamen når han/hun er til stede i eksamenslokalet idet første oppgave gjøres kjent. Ved hjemmeoppgave ansees studenten å ha fremstilt seg når oppgaven er delt ut. En student som trekker seg under eksamen, har således benyttet et forsøk, med mindre vedkommende leverer legeattest eller annen dokumentasjon, jf. neste avsnitt.

Dersom en student på grunn av sykdom eller annen gyldig grunn må trekke seg under eksamen, må legeattest eller tilsvarende dokumentasjon leveres innen frister gitt av fakultetet selv hvis forsøket ønskes annullert. Fakultetet selv fastsetter i utfyllende regler bestemmelser om hva som kan være gyldig grunn. Fakultetet behandler henvendelse om annulleringsønske.

Ved eksamen uten annulleringsordning teller ikke manglende oppmøte som forsøk.

En student som har levert besvarelse, kan ikke unndra seg sensur. Dersom en student har avlagt samme eksamen flere ganger, vil beste karakter gjelde.

Fakultetet kan gjøre unntak fra regelen om offentlig muntlig eksamen og prøver i det enkelte tilfelle etter ønske fra vedkommende eksamenskandidat, når tungtveiende hensyn taler for det.

§ 11. ADGANG TIL NY EKSAMEN, NY PRAKSISPERIODE, UTSATT EKSAMEN OG EVENTUELL EKSTRAORDINÆR EKSAMEN

En student har ved gyldig forfallsgrunn rett til utsatt eksamen dersom ordinær eksamen ikke avholdes hvert semester.

Fakultetet selv fastsetter i utfyllende regler bestemmelser om adgang til ny eksamen, ny praksisperiode, om utsatt eksa-

men og eventuell ekstraordinær eksamen, herunder når slike eksamener skal avholdes. Fakultetet gir adgang til ny eksamen, ny praksisperiode osv.

§ 12. ANTALL FORSØK TIL EKSAMEN

En student kan ikke gå opp til samme fag eller emneeksamen mer enn tre ganger. Fakultetet kan i særlige tilfeller dispensere fra denne bestemmelsen. Fakultetet selv kan i utfyllende regler gi bestemmelser om hva som gir grunnlag for dispensasjon. Hva som regnes som tellende forsøk, fremgår av §§ 5 og 10.

Begrensningen i antall forsøk gjelder ikke examen philosophicum og examen facultatum.

Det juridiske fakultet selv kan i utfyllende regler gi bestemmelser om færre antall ganger når eksamen tidligere er bestått.

§ 13. SENSUR

Fakultetet selv oppnevner sensorer.

Ved Det historisk-filosofiske, Det matematisk-naturvitenskapelige, Det samfunnsvitenskapelige og Det utdanningsvitenskapelige fakultet kan fakultetsstyret selv uten adgang til videredelegasjon innen fakultetet gjøre unntak fra bestemmelsen om ekstern sensor når minst en av sensorene hentes utenfor fakultetet.

For studier med både skriftlig og muntlig prøve som avsluttende eksamen skal sensur for hovedoppgaver, særavhandlinger og tilsvarende skriftlige arbeider foreligge for den muntlige eksamenen. Fristen for innlevering av slike arbeider skal normalt være 4 - 8 uker før sensur skal foreligge. Frem til utgangen av 2001 gis det anledning til å ha inntil 13 ukers frist for visse hovedfag ved Det historisk-filosofiske fakultet og for særavhandlinger ved Det juridiske fakultet.

For studier med bare muntlig avsluttende eksamen gjelder de samme regler mht frist for innlevering av hovedoppgaver,

særlige handlinger og tilsvarende skriftlige arbeider når studieplanen krever at sensur for slike arbeider skal foreligge før eksamen. Dersom studieplanen ikke krever dette, skal sensur foreligge senest 4 - 5 uker etter muntlig eksamen.

§ 14. UTFYLLENDE REGLER

Kollegiet fastsetter utfyllende regler for examen philosophicum og examen

facultatum og kan gi utfyllende regler til §§ 5 og 9.

Fakultetet selv kan gi utfyllende regler til §§ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 og 13 i denne forskrift. For studiene ved Senter for utvikling og miljø kan senterets styre selv gi utfyllende regler til nevnte paragrafer i denne forskrift.

Forskrift om faglig innhold og vurderingsordninger for praktisk-pedagogisk utdanning

Fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 22. juni 1999 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler §46, nr. 2.

§ 1 ORGANISERING OG INNHOLD

Praktisk-pedagogisk utdanning har et omfang på 20 vekttall. Utdanningen består av følgende deler med angitte vekttall:

- Pedagogikk 10 vekttall
- Fag- eller yrkesdidaktikk 10 vekttall
- Praksisopplæring

§ 2 FASTSETTING AV FAGPLAN

Bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger innenfor det som følger av rammeplanen, fastsettes av institusjonens styre, eller vedkommende avdeling etter styrets bestemmelse, og tas inn i en fagplan.

§ 3 PRAKSISOPPLÆRING

a) Utdanningen skal omfatte praksisopplæring i 12-14 uker b) Studenten skal få en formell vurdering i praksis uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått. Dersom studenten ikke består en praksisperiode, kan samme periode bare gjennomføres en gang til.

§ 4 EKSAMENSBESTEMMELSER

a) Eksamen skal ta utgangspunkt i målene for studieenheten slik de er uttrykt i avsnittet mål og målområder i rammeplanen. b) Eksamenskarakter skal være et uttrykk for i hvor høy grad målene er nådd.

§ 5 VURDERINGSUTTRYKK

Når ikke annet er fastsatt i rammeplanene for de ulike studieenhetene, skal vurderingen uttrykkes med karakterskalaen 1,0-6,0 med tidels intervaller. 1,0 er beste karakter og 4,0 er laveste ståkarakter.

§ 6 VITNEMÅL

Vitnemålet skal omfatte alle studieenheter som er nødvendige etter rammeplanen, og påføres de karakterer som er oppnådd. Studieenhetene skal på vitnemålet ha samme betegnelse som i rammeplanen.

§ 7 FRITAK FRA EKSAMEN ELLER PRØVE

Eksamen eller prøve som ikke er basert på rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 49 i universitets- og høyskoleloven. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak, må i hovedtrekk samsvare med rammeplanen for tilsvarende studieenhet i rammeplanen.

§8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskriften trer i kraft 01.08.99.

Utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum til Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo

Forskriftens § 2.3 Fagopprettelse

Examen philosophicum

Examen philosophicum består av følgende to hoveddisipliner: Del I, filosofihistorie og vitenskapshistorie og Del II, vitenskapsteori, herunder språk og argumentasjonsteori (temagruppe A) og vitenskapsfilosofi (temagruppe B). Examen philosophicum er normert til 5 vektall.

Examen facultatum

Examen facultatum består av følgende to hoveddisipliner: fellesdelen og variantdelen. Fellesdelen utgjør i arbeidsmengde 2/5 av studiet og består av emner innenfor etikk og vitenskap og rasjonalitet. Variantdelen utgjør i arbeidsmengde 3/5 av studiet, og består av én av følgende 6 varianter: teologivariant, rettsvitenskapelig variant, humanioravariant, lingvistikkvariant, samfunnsvitenskapelig variant og allmennvariant. Examen facultatum er normert til 5 vektall.

Forskriftens § 3 Faglig krav

Plassering av examen philosophicum og examen facultatum i studiene

Ved Det medisinske fakultet må examen philosophicum være bestått senest før påbegynt femte semester i medisinstudiet og før oppmelding til eksamen i tredje semester i første avdeling til kandidatstudiet i sykepleievitenskap.

Ved Det odontologiske fakultet må examen philosophicum senest være bestått før påbegynt femte semester i odontologistudiet.

Ved Det teologiske fakultet, Det juridiske fakultet, Det historisk-filosofiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det utdanningsvitenskapelige fakultet må examen philosophicum og examen facultatum være bestått før en student kan melde seg til en fageksamen, herunder eksamen i fag, avdeling eller emne som gir uttelling i grad enten alene eller som del av en større fagenhet.

Dokumenterte kunnskaper tilsvarende bestemte variantdel til examen facultatum

Ved Det historisk-filosofiske fakultet må examen facultatum med lingvistikkvariant eller examen facultatum med annen variant og egen forprøve i lingvistikk være bestått før en student kan melde seg til eksamen i et språkfag.

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må examen facultatum med samfunnsvitenskapelig variant eller examen facultatum med annen variant og egen forprøve i samfunnsvitenskapelige variantdel være bestått, for å kunne få opptak til profesjonsstudiet i psykologi på grunnlag av introduksjonsstudiet til psykologi ved Universitetet i Oslo.

Forskriftens § 7 Fritak

Generelt fritak for examen philosophicum

1. Det gis fritak for examen philosophicum på grunnlag av examen philosophicum avlagt ved et annet norsk universitet eller vitenskapelig høgskole og på grunnlag av examen philosophicum/allmennfag avlagt ved statlig høgskole. Det forutsettes at studiet er normert til eller gir gradsuttelling tilsvarende minst 5 vektall ved institusjonen.

2. Det historisk-filosofiske fakultet v/Filosofisk institutt avgjør søknader om fritak for examen philosophicum på grunnlag av studier i filosofi og vitenskapsteori ved utdanningsinstitusjoner som ikke går inn under Lov om universiteter og høyskoler. Det forutsettes at utdanningen er over grunnlaget for generell studiekompetanse, og at utdanningens innhold, omfang og nivå dokumenteres.

Generelt fritak for examen facultatum

3. Det gis fritak for examen facultatum på grunnlag av examen philosophicum ved Universitetet i Oslo etter studieplan av 1983 eller tidligere studieplan. Jevnfør punkt 7 nedenfor.

4. Det gis fritak for examen facultatum på grunnlag av examen philosophicum/allmennfag ved universitet/høyskole bestått senest vårsemesteret 1996, forutsatt av studenten senest høstsemesteret 1996 har semesterregistrert seg ved Universitetet i Oslo. Jevnfør punkt 7 nedenfor.

5. Det gis fritak for examen facultatum på grunnlag av bestemte førstesemesterstudier ved andre utdanningsinstitusjoner underlagt Lov om universiteter og høyskoler som en overgangsordning mellom gammel og ny struktur for examen philosophicum/førstesemesterstudier. Disse studiene er examen philosophicum på minst 7 vekt-tall avlagt ved et annet norsk universitet og examen philosophicum/allmennfag avlagt ved statlig høyskole (gammel ordning). Det forutsettes at studiet er normert til eller gir gradsuttelling tilsvarende minst 7 vekt-tall ved institusjonen. Det gis videre generelt fritak for examen facultatum på grunnlag av en av de fakultetsspesifikke forprøvene (gammel ordning) ved Universitetet i Bergen avlagt senest høstsemesteret 1999. Disse er humanioraprøve, prøve i fonetikk og lingvistikk, metodeprøve i samfunnsvitenskap og juridisk forprøve. Jevnfør punkt 7 nedenfor.

6. Det gis fritak for examen facultatum på grunnlag av examen facultatum/påbyggingsstudium på 5 vekt-tall avlagt ved et annet norsk universitet, en vitenskapelig høyskole eller en statlig høyskole, forutsatt at studiet er oppbygd etter de generelle prinsippene for nasjonalt og tverrfaglig kompatible påbyggingsstudier. Universitetsdirektøren fastsetter hvilke studier dette gjelder etter uttalelser fra Rådet for examen philosophicum og examen facultatum's faglige koordineringsutvalg for examen facultatum og/eller fra fakulteter.

7. Det historisk-filosofiske fakultet v/Filosofisk institutt avgjør søknader om fritak for examen facultatum på grunnlag av studier i filosofi, vitenskapsteori og fakultetsrettede temaer ved utdanningsinstitusjoner som ikke går inn under Lov om universiteter og høyskoler, etter retningslinjer utarbeidet i samråd med fakultetene. Det forutsettes at utdanningen er over grunnlaget for generell studiekompetanse, og at utdanningens innhold, omfang og nivå dokumenteres. Jevnfør punkt 7 nedenfor.

8. Utfyllende regler om fritak for examen facultatum (ovennevnte punkt 3-6) gjelder ikke for krav om examen facultatum ved opptak til profesjonsstudiet i psykologi ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet på grunnlag av fullført introduksjonsstudium ved Universitetet i Oslo.

Spesielle fritak for examen facultatum

9. Det gis fritak for examen facultatum til cand.psychol.-graden til studenter som på grunnlag av fullført introduksjonsstudium i psykologi ved annet norsk universitet får opptak til profesjonsstudiet i psykologi ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

10. Det gis fritak for examen facultatum til den interfakultære cand.mag.-grad til studenter som på grunnlag av examen philosophicum og studier utelukkende fra Det matematisk-naturvitenskapelige, Det medisinske og/eller Det odontologiske fakultet innfrir de andre kravene til denne gra-

den. Studier fra andre institusjoner som er godkjent tilsvarende eksamener ved disse tre fakulteter kan også inngå i grunnlaget.

Fritak for examen philosophicum og examen facultatum etter tidligere reglement

11. Studenter som har fått innvilget fritak for examen philosophicum i henhold til Reglement for fritak for examen philosophicum, fastsatt av kollegiet 15. desember 1989, eller tidligere fritaksreglement, er fritatt for både examen philosophicum og

examen facultatum i henhold til innvilget fritak.

12. Studenter som vårsemesteret 1996 eller tidligere er semesterregistrert ved et annet universitet, og innen 1. juli 1996 har søkt om fritak for examen philosophicum ved dette universitetet på samme grunnlag som er hjemlet i nevnte Reglement for fritak for examen philosophicum, er også fritatt for både examen philosophicum og examen facultatum ved Universitetet i Oslo i henhold til innvilget fritak. Det forutsettes at utdanningen som gir grunnlag for fritak er fullført og bestått innen 1. juli 1996.

Utfyllende regler for examen philosophicum og examen facultatum til Forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Universitetet i Oslo

Forskriftens § 3. Faglige krav for oppmelding til eksamen

1. Det kan gis dispensasjon fra krav om examen philosophicum og examen facultatum for å avlegge fageksamen når:

a) Studenten skal avlegge deleksamen som skal brukes som ledd i en endelig eksamen ved en institusjon som ikke krever slik prøve. En student kan få slik dispensasjon dersom vedkommende allerede er student ved den institusjon hvor vedkommende skal avlegge endelig eksamen. Studenten må ha bekreftelse fra institusjonen på at den aktuelle eksamen fra Universitetet i Oslo godkjennes som deleksamen i en endelig eksamen ved vedkommende institusjon. Dispensasjon gis ikke om eksamen fra Universitetet i Oslo skal inngå i en cand.mag.-grad ved en annen institusjon. Utenlandske avtale- og programstudenter gis automatisk dispensasjon ved innvilget opptak til det aktuelle programstudium. Det historisk-filosofiske fakultet v/Filosofisk institutt innvilger i andre tilfeller dispensasjonen etter søknad.

b) Studenten har avlagt en endelig eksamen og ønsker videreutdanning uten å ta sikte på en grad ved universitetet. Utdanningen som skal danne grunnlag for dispensasjon etter denne regelen, må være en avsluttet, sammenhengende utdanning på minst tre år og må enten ligge under Lov om universiteter og høyskoler eller kunne gi uttelling på minst 40 vektall i en cand.mag.-grad. For utenlandske universitetsutdanninger gjelder det at utdanningen enten må være en avsluttet, sammenhengende utdanning på minst tre år ut over det som danner immatrikuleringsgrunnla-

get ved norske universiteter, eller godkjent likeverdig med en cand.mag.-grad eller en annen norsk grad på minst cand.mag.-nivå. Eldre toårige avsluttede profesjonsutdanninger som gir samme yrkeskompetanse som høyskoleutdanning på minst tre år pr 1.1.97, kan også danne grunnlag for dispensasjon etter denne regelen. Det forutsettes at utdanningen må kunne gi uttelling på 40 vektall i en cand.mag.-grad. Det historisk-filosofiske fakultet v/Filosofisk institutt fastsetter hvilke utdanninger dette gjelder. Det historisk-filosofiske fakultet v/Filosofisk institutt innvilger dispensasjonen etter søknad.

c) Studenten har fått opptak til praktisk-pedagogisk utdanning ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet og ønsker å ta dette studium som videreutdanning uten å ta sikte på en grad ved universitetet. Dispensasjonen gis automatisk ved opptak til praktisk-pedagogisk utdanning.

2. Det kan gis dispensasjon fra krav om examen facultatum for å avlegge eksamen i inntil 30 vektall fagstudier til sammen ved Det teologiske, Det juridiske, Det historisk-filosofiske, Det samfunnsvitenskapelige og Det utdanningsvitenskapelige fakultet når:

a) Studenten har examen philosophicum, har opptak ved og 20 vektall fagstudier fra Det medisinske, Det matematisk-naturvitenskapelige eller Det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

b) Studenten har både examen philosophicum og grunnkurs i matematikk (M100/M001) fra Universitetet i Bergen avlagt senest høstsemesteret 1998, og har 20 vektall fagstudier (medregnet M100/M001) fra Universitetet i Bergen.

Fakultetet der den aktuelle fageksamen skal avlegges, innvilger dispensasjonen etter søknad.

3. Studenter som har fått innvilget søknad i henhold til Midlertidige regler for dispensasjon fra krav om examen philosophicum og examen facultatum, fastsatt av Det akademiske kollegium 18.6.96 eller Reglement for fritak for examen philosophicum, fastsatt av Det akademiske kollegium 15.12.89 med senere endringer, har dispensasjon fra krav om examen philosophicum og examen facultatum før fageksamen i henhold til innvilget dispensasjon.

4. Fakultetene selv kan fastsette overgangsregler for spesielle dispensasjonsordninger som fakultetet tidligere har fastsatt i forbindelse med krav om examen philosophicum (og examen facultatum) til bestemte fageksamener. Overgangsordninger fastsatt i henhold til dette punktet kan ikke gjelde lenger enn t o m våsemesteret 2000.

Forskriftens § 7. Bruk av målform og språk til eksamen

Examen philosophicum

Examen philosophicum kan avlegges etter norsk eller engelsk pensumvariant. Etter den norske pensumvarianten gis oppgaveteksten på norsk, og eksamen skal besvares på norsk, svensk eller dansk. Studenten kan få tillatelse til å besvare den norske oppgaven på engelsk etter søknad til Filosofisk institutt. Andre språk vil bare i helt spesielle tilfeller kunne være aktuelle. Studenter som ikke har norsk som morsmål, kan velge å avlegge examen philosophicum etter engelsk pensumvariant. Eksamensoppgavene etter den engelske pensumvarianten gis og besvares på engelsk.

Examen facultatum

Lingvistikkvarianten og allmennvarianten av examen facultatum kan avlegges etter norsk eller engelsk pensumvariant. De øv-

rige variantene gis kun på norsk. Etter de norske pensumvariantene gis oppgaveteksten på norsk, og eksamen skal besvares på norsk, svensk eller dansk. Studenten kan få tillatelse til å besvare den norske oppgaven på engelsk etter søknad til Filosofisk institutt. Andre språk vil bare i helt spesielle tilfeller kunne være aktuelle. Studenter som ikke har norsk som morsmål, kan velge å avlegge examen facultatum etter engelsk pensumvariant. Eksamensoppgavene etter de engelske pensumvariantene gis og besvares på engelsk.

Forskriftens § 8. Hjelpemidler under eksamen

Ingen hjelpemidler tillates brukt under eksamen til examen philosophicum og examen facultatum, med ett unntak: Fremmedspråklige studenter har anledning til å bruke ordbok under eksamen. Dette gjelder ikke til lingvistikkvarianten av examen facultatum. Ordboken/ordbøkene må fremvises til godkjenning ved Filosofisk institutt før eksamen. Synonymordbøker, eller ordbøker som inneholder slike, tillates ikke brukt.

Forskriftens § 11. Adgang til ny eksamen, ny praksisperiode, utsatt eksamen og eventuell ekstraordinær eksamen

Ny prøve

Det gis ikke anledning til å gå opp til ny prøve med mindre det har forekommet formelle feil ved eksamen i henhold til Lov om universiteter og høyskoler, § 51.

Utsatt prøve

Kandidater som på grunn av sykdom eller av andre særlige grunner er forhindret fra å møte frem til den til ordinære eksamen, kan etter søknad til Filosofisk institutt gis adgang til å fremstille seg til utsatt prøve. Søknaden må begrunnes og gyldig forfall

må dokumenteres. Sykdomsforfall dokumenteres med legeattest. Det må fremgå av legeattesten at kandidaten er forhindret fra å fremstille seg til eksamen den dagen eksamen finner sted, og legeattesten må være utstedt senest to dager etter eksamensdagen. Søknad om utsatt prøve må være instituttet i hende senest syv dager etter eksamensdagen. Eksamensformen ved utsatt prøve er den samme som ved ordinær eksamen. Dato for den utsatte prøven fastsettes av Filosofisk institutt. Normalt vil eksamen avholdes i begynnelsen av juni for vårsemesteret og i begynnelsen av januar for høstsemesteret. Kandidater som

fremstiller seg til utsatt prøve må regne med at sensuren for deres vedkommende vil kunne falle senere enn den ordinære sensuren. Utsatt prøve gis kun én gang hvert semester. Kandidater som er forhindret fra å møte frem til eksamen på den dato som er fastsatt, må vente til neste ordinære eksamen. Kandidater som fremstiller seg til ordinær eksamen, gis ikke adgang til utsatt prøve. Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelse dersom det på eget skjema bekreftes av overinspektør og lege at kandidaten har trukket seg under eksamen på grunn av plutselig og uforutsett sykdom.

Utfyllende regler til gradene Master of Philosophy (M.Phil.) Master of Science (M.Sc.) og Master of Arts (M.A.)

Utfyllende regler er ikke fastsatt ennå, men i påvente av nye regler gjengis her utdrag av det tidligere reglementet, jfr. for øvrig Kollegiets forskrift for studiene og Kollegiets forskrift for eksamener.

Fastsatt av kollegiet 16. mars 1993, jf. kgl. res. av 11. juni 1993, universitetsloven § 40, første ledd og § 50, første og andre ledd.

§ 1. TITLER OG GRADER

Universitetet i Oslo kan tildele gradene Master of Philosophy (M.Phil.), Master of Science (M.Sc.) og Master of Arts (M.A.) som gir rett til tilsvarende titler. Jf. kgl. res. av 11. juni 1993. Normert studietid for Master of Philosophy og Master of Science (hovedfagsdelen) er 4 semestre/2 år. Normert studietid for graden Master of Arts er 1 til 1 1/2 år. Gradene inneholder et selvstendig faglig/vitenskapelig arbeid (avhandling) og en kursdel med eksamen i et faglig og metodisk studium som normalt skal ha et omfang av 2 semestre. Innholdet for øvrig fastsettes av fakultetet. Gradene skal i nivå svare til mellomnivå (hovedfag).

Kollegiet kan, etter forslag fra fakulteter eller tilsvarende enheter, godkjenne opprettelse av Mastergradsprogrammer innenfor fagområdet ved et fakultet og fastsette fagbetegnelsen på programmene.

§ 2. OPPTAKSKRAV

For å bli tatt opp til mastergradsstudiet må søkeren ha en universitetsgrad basert på minst 3 års studier utover norsk immatrikuleringsgrunnlag fra godkjent utenlandsk undervisningsinstitusjon, eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet.

For søkere med utdanning fra Norge kreves cand.mag.-grad eller tilsvarende utdanning eller en avsluttet profesjonsutdanning av minst 4 års varighet.

Videre kreves særskilt faglig kompetanse innen fagområdet for mastergraden. Dette skal tilsvare norsk mellomfagseksamen/30 vektall ved norsk utdanningsinstitusjon eller annen eksamen godkjent av fakultetet. For tverrfaglige mastergradsprogrammer kan krav om bestemt fagområde frafalles.

Undervisnings- og eksamensspråket vil vanligvis være engelsk, og søkere må dokumentere engelskkunnskaper gjennom én av følgende prøver: Den videregående skoles grunnkurs i engelsk (1. årskurs med 5 uketimer) med karakteren 5 eller bedre (eller bestått engelsk videregående kurs I og/eller II) TOEFL-testen med minst 550 poeng IELTS-testen med minst 6.0 poeng. Annen godkjent dokumentasjon etter individuell vurdering.

Utfyllende regler

UTFYLLENDE REGLER OM AVLEGGELSE OG GJENNOMFØRING AV EKSAMENER OG PRØVER

Vedtatt i fakultetsstyret ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO, 4. oktober 1996 og 13. mars 1997. Justert mai 1999 med endringer i henhold til tidligere enkeltvedtak i fakultetsstyret og kollegiet.

Reglene utfyller Lov om universiteter og høyskoler av 12. mai 1995, Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo og forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Universitetet i Oslo vedtatt av Det akademiske kollegium 21.05.96 og 11. mars 1997.

De utfyllende reglene gjelder praktisk-pedagogisk utdanning, gradene M. Phil. in special education, cand. polit., cand. paed., cand. paed. spec. og cand.ed.

1. Faglige krav for oppmelding til eksamen

Ad. forskriftens § 3; Faglige krav for oppmelding til eksamen.

Før melding til eksamen i avdeling, fag eller semesteremne vil det normalt bli krevet bestått examen philosophicum og examen facultatum. Dette kravet kan fravikes i henhold til kollegiets beslutning om dispensasjonsordninger/overgangsordninger eller dersom det foreligger innvilget fritak for examen philosophicum og/eller examen facultatum.

Før eksamen til høyere avdeling i profesjonsstudiene må lavere avdelingseksamener være gjennomført og bestått. Før eksamen til hovedfag må mellomfagseksamen i faget eller tilsvarende være gjennomført og bestått.

Hovedfag:

Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk må være bestått, eventuelt som en del av en

fageksamen før hovedoppgaven kan innleveres for vurdering.

Profesjonsstudiet:

Prøve i statistikk og forskningsmetode/samfunnsvitenskapelig statistikk må være bestått, eventuelt som en del av en fageksamen før hovedoppgaven kan innleveres for vurdering.

Følgende prøver godkjennes som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk:

- a) Prøve i forskningsmetoder, studieplaner 1975-87.
- b) Obligatorisk statistikkurs under hovedfag/4.avd. i pedagogikk i studieplanen av 1984 og senere planer, samt eksamen etter studieplanen av 1995/96 og 1996/97.

Før oppmelding til eksamen i praktisk-pedagogisk utdanning skal krav til praksis være tilfredsstillt.

Krav til praksis eventuelt øvrige krav under lavere og høyere studienivå (hovedfagstudier/ profesjonsstudiene/praktisk-pedagogisk utdanning) fremgår av studieplanene.

For cand.paed.spec.-graden må den skriftlige eksamenen i statistikk, vitenskapsteori og forskningsmetode være gjennomført og bestått før hovedoppgaven kan innleveres for vurdering.

Fakultetet fastsetter fritak for eksamener eller prøver.

2. Melding til eksamen

Ad. forskriftens § 5; Eksamensmelding

Fakultetets studenter må selv melde seg opp til eksamen innen de fastsatte frister, som er 15. februar for eksamen i vårsemesteret, og 15. september for eksamen i høstsemesteret. Oppmeldingen skjer ved

fakultetet. Dette gjelder eksamener både på lavere og høyere grad.

Studenten plikter selv å gjøre seg kjent med hvor og til hvilken tid eksamen holdes.

Annullering av eksamensmelding må skje innen gitte frister. Studenter må ved annullering av eksamen melde fra til fakultetets eksamenskonsulent senest 14 dager før første eksamensdag. Dersom en student ikke møter til en eksamen vedkommende er oppmeldt til, regnes det som tellende forsøk, forutsatt at studenten ikke har annullert eksamensmeldingen innen de gitte frister eller studenten har gyldig og dokumentert grunn til forfall (se punkt 4.3). En student som trekker seg under eksamen uten gyldig og dokumentert grunn, regnes også som å ha framstilt seg (se punkt 4.3).

3. Antall forsøk til eksamen

Ad. forskriftens § 12; Antall forsøk til eksamen

Det er mulig i særskilte tilfeller etter søknad å be om dispensasjon fra forskriftens bestemmelse om at det ikke er anledning til å gå opp til samme fag- eller emneeksamen mer enn tre ganger. En student kan etter søknad gis anledning til et fjerde forsøk på samme fag- eller emneeksamen dersom ett eller flere av punktene under er gjeldende:

- Studenten kan dokumentere personlige eller sosiale grunner som tydelig har innvirket på resultatet under ett av forsøkene.
- Eksamen er siste deleksamen under hovedfag/videregående studium.
- Ett av de tellende forsøkene var registrert som "ikke møtt".

En eksamen som annulleres som følge av fusk/forsøk på fusk, registreres som et tellende forsøk.

4. Sykdom før eller under eksamen, adgang til kontinuasjonseksamen, ny praksisperiode, utsatt eksamen og ny eksamen

Ad. forskriftens §§ 5, 10 og 11.

4.1 Sykdom før og under eksamen.

Dersom en student blir syk før eksamensdag må gyldig legeerklæring leveres eksamens-konsulenten ved fakultetet. Erklæringen må være utstedt snarest mulig etter sykdommens inntredelse og ikke senere enn 2 - to - dager etter den aktuelle eksamensdag. Eksamenskonsulenten må ha legeerklæringen i hende senest 5 - fem - virkedager etter eksamensdag. Studenten må gi skriftlig beskjed til eksamenskonsulenten dersom vedkommende ønsker å søke om utsatt eksamen (sykdommen strekker seg over hele eksamesperioden) eller kontinuasjonseksamen (sykdommen strekker seg ikke over hele eksamensperioden). Slik søknad må oversendes fakultetet sammen med legeattest. Eksamensperioden er her å oppfatte som de eksamenskomponentene som er knyttet til en fag- eller emneeksamen, lagt til et kortere men definert tidsrom i samme semester.

En student som har dokumentert sykdomsforfall i løpet av de to siste ukene før innleverings-fristen på en semesteroppgave eller en hovedoppgave, kan etter søknad til instituttet få fristen forlenget. Dersom sensur for en slik utsatt innlevert oppgave ikke kan forfalle før (en) dertil påfølgende eksamen(er) er satt, vil det gis anledning til å gå opp til eksamenen, men det vil ikke gis sensur før det foreligger en avklaring om at oppgaven er bestått. Hvis oppgaven ikke er bestått, vil også de(n) påfølgende eksamensbesvarelsene underkjennes.

En student som trekker seg under eksamen på grunn av sykdom, skal ikke levere besvarelsen. Studenten skal henvende

seg til overinspektøren i eksamenslokalet og deretter oppsøke lege. For at forfallet skal være gyldig må legeerklæringen leveres til eksamenskonsulenten på fakultetet. Legeerklæringen må være utstedt snarest mulig etter sykdommens inntredelse og datert ikke senere enn 2 - to - dager etter den eksamensdagen studenten ble syk. Eksamens-konsulenten må ha legeerklæringen i hende senest 5 - fem - virkedager etter eksamensdagen. Studenten må gi skriftlig beskjed til eksamenskonsulenten dersom vedkommende ønsker å søke om utsatt eksamen eller kontinuasjonseksamen. Slik søknad må oversendes fakultetet sammen med legeattest.

Ved tidsavgrenset hjemmeoppgaver/eksamen kan kortere dokumenterte gyldig sykdomsforfall, gi forlenget innleveringsfrist. Legeerklæring sammen med søknad om forlenget innleveringsfrist må leveres instituttet til behandling.

4.2 Utsatt eksamen og kontinuasjonseksamen

Utsatt eksamen vil si å få utsatt en eksamen som ikke er påbegynt, d.v.s. at det ikke er levert eksamensbesvarelse ved noen av eksamensdagene i samme eksamensperiode.

Kontinuering vil si å fortsette på en eksamen der en eksamensdag er fullført, men hvor studenten på grunn av sykdom eller annet dokumentert gyldig forfall ikke kan møte til de(n) resterende eksamensdagene.

Med utsatt eksamen og kontinuasjonseksamen siktes det her til egne eksamener før neste ordinære eksamen holdes. Utsatt eksamen og kontinuasjonseksamen kan holdes så snart som mulig etter at gyldig forfallsgrunn er bortfalt, etter nærmere bestemmelser fra fakultetet.

Annullering av eksamensmelding ved utsatt eksamen eller kontinuasjonseksamen må skje skriftlig og innen 7 - sju - dager før planlagt eksamensdag. Dersom man ikke overholder denne fristen om annullering av melding til utsatt prøve eller kontinuasjonseksamen, regnes dette som

et av de tre tellende forsøkene man har til eksamen.

For at en kandidat skal få kontinuasjonseksamen eller utsatt prøve gjelder at forfallet må være gyldig dokumentert.

4.3 Ny praksisperiode

En student kan etter søknad til instituttet bli innvilget ny praksisperiode hvis studenten kan dokumentere sykdom av en slik varighet at forfall til oppmøte er større enn det som kreves for å få godkjent praksisperioden. Kravet til dokumentasjon gjelder som for eksamen for øvrig.

4.4 Gyldig forfall

Som gyldig forfall gjelder:

- Akutt sykdomsforfall. Akutt forverring av kronisk lidelse regnes her som akutt sykdom.
- Dødsfall eller alvorlig sykdom i nærmeste familie som inntreffer 3 - tre - uker eller mindre før eksamen.
- Graviditet med forventet termin i et tidsrom på 6 - seks - uker før eller 6 - seks - uker etter eksamen.

Studenten har bl.a. rett til fremskutt eller utsatt prøve. Studenten kan kreve at prøven legges til minst 6 - seks uker før forventet nedkomst, eller minst 6 - seks - uker etter nedkomst. I sistnevnte tilfelle må studenten gi melding til fakultetet senest 3 - tre - uker etter nedkomsten.

- Fedre kan få utsatt prøve/kontinuasjonseksamen for tilstedeværelse ved eget barns fødsel.

4.5 Krav til dokumentasjon

For krav til utstedelsestidspunkt og tidsfrister for oversendelse av legeerklæringen

til fakultetet, vises det til punkt 4.1. Er det flere eksamensdager, og kandidaten blir syk før første dag, gjelder dette kravet fra første eksamensdag. Gjelder det for en senere eksamensdag, gjelder kravet fra denne dagen.

Legeerklæringen skal inneholde opplysninger om hvilket tidsrom den gjelder for. Fakultetet må umiddelbart få beskjed om friskmelding dersom det ikke fremgår av legeerklæringen, slik at en eventuell kontinuasjonseksamen kan avholdes.

I tilfelle av dødsfall eller alvorlig sykdom i nærmeste familie, må fakultetet straks få skriftlig beskjed, og forfallet må dokumenteres som for sykdom.

Legeerklæringen som innleveres i forbindelse med eksamen, skal være utformet i over-enstemmelse med de retningslinjer som er gitt i Lægeforeningens Etske regler for leger. Utdrag fra disse reglene er gjengitt nedenfor:

Regler for legenes utstedelse av attester og andre legeerklæringer.

- § 3

En lege skal kreve opplysninger om formålet med legeerklæringen før han/hun utsteder den. Det skal fremgå av erklæringen hvilket formål legen har for øyet ved utstedelsen. Legen skal avslå å utstede erklæringen som etter hans skjønn er unyttig eller som ikke anses hensiktsmessig for det formål anmodningen gjelder.

- § 6

En legeerklæring skal inneholde de opplysninger som anses nødvendig for den som erklæringen er bestemt for. Opplysningene må være tilstrekkelig til å identifisere undersøkte. Erklæringen skal være så uttømmende og gitt i en slik form at misforståelse unngås. Det skal tydelig gå frem av erklæringen hvilke opplysninger som beror på legens egne undersøkelser og

iakttagelser, og hvilke som skriver seg fra andre kilder.

- § 8

En lege bør i den utstrekning det er mulig, bruke de skjemaer for legeerklæringer som attestutvalget har godkjent. Hvis sentralstyret har påbudt at et bestemt skjema skal brukes til visse legeerklæringer, må medlemmene rette seg etter dette. Når forholdene tilsier det, kan sentralstyret forby medlemmene å utstede erklæringer på skjema som attestutvalget ikke har kunnet godkjenne.

For eksamener ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet gjelder at legeerklæringen skal være skrevet på de skjema attestutvalget har godkjent.

4.6. Ny eksamen

En eksamen som består av flere eksamenskomponenter/prøver må alle være bestått/gjennomført til 4.0 eller bedre for at eksamenen skal bli vurdert til bestått. Komponenter som ifølge studieplanen skal gjennomføre i samme semester og lagt til samme eksamensperiode, her å oppfatte som de eksamenskomponentene som er knyttet til en fag- eller emneeksamen, lagt til et kortere men definert tidsrom i samme semester, må alle være bestått i samme eksamensperiode.

Ved forbedring av bestått karakter eller når den samlede karakter er dårligere enn 4.0 (immaturus/stryk), gis studenten mulighet til å fremstille seg til ny eksamen innenfor rammen av antall forsøk som normalt ikke skal overstige 3 - tre - forsøk. Denne eksamenen som normalt består av alle definerte eksamenskomponenter på nytt, kan bare avlegges i tilknytning til neste ordinære eksamen.

Eksamenskomponenter av en fageksamen som det er mulig å ta om igjen alene, enten ved stryk eller ved forbedring av karakter, skal fremgå av studieplanen.

5. Målform og språk til eksamen

Ad. Forskriftens § 7; Bruk av målform og språk til eksamen

Eksamensoppgavene gis normalt kun på bokmål og nynorsk.

Det er anledning til å skrive eksamensbesvarelsen på norsk, svensk, dansk eller engelsk uten søknad på forhånd.

Ønskes eksamensoppgaven på annet språk enn norsk, må det søkes instituttet om dette. Søknadsfrist er den samme som fristen for oppmelding til eksamen. Ønskes anledning til å besvare eksamensoppgavene på annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk, må det søkes instituttet om dette. Søknadsfristen er den samme som for oppmelding til eksamen d.v.s. henholdsvis 15. februar og 15. september.

6. Hjelpemidler under eksamen

Ad. forskriftens § 8; Hjelpemidler under eksamen

De hjelpemidler som er tillatt brukt under eksamen skal stå beskrevet i studieplanen. Informasjon om tillatte hjelpemidler skal være lett tilgjengelig for studentene og skal stå skrevet på eksamensoppgaven.

Dersom kun skriftlige trykte kilder tillates brukt under eksamen, skal disse være fri for håndskrevne kommentarer. Kun understrekingar i teksten tillates. Dersom alle typer hjelpemidler er tillatt, også egne håndskrevne notater, følger ikke slike krav til de trykte kildene.

Søknad om å bruke hjelpemidler som ikke står presisert i studieplanen må i god tid før eksamen leveres instituttet og senest to uker før denne. Det siktes her kun til ordbøker til/fra norsk som hjelpemidler for utenlandske studenter. Instituttet skal oversende oversikt over innvilgede søknader til fakultetet. Eventuelle øvrige søknader eller spørsmål rettes til eksamensansvarlig på instituttet.

7. Tilrettelagt eksamen

Ad. forskriftens § 9

Det utdanningsvitenskapelige fakultet vil i den grad det er praktisk mulig gjennomføre de tiltak som er nødvendig for at studenter med ulike former for funksjonshemninger skal få anledning til å avlegge eksamen ved fakultetet.

Det må innleveres en skriftlig søknad til fakultetet om den bistand i eksamenssituasjonen som vurderes nødvendig. Dette må dokumenteres i form av legeattest. Legeattest må oversendes fakultetet for hver eksamen det søkes tilrettelegging for. Legeattesten må beskrive hvilke dispensasjonsordninger det er behov for.

De ulike tiltakene det søkes tilrettelegging for, kan være av følgende karakter:

- Anledning til lengre pauser, eventuelt med mulighet til å hvile.
- Skriftlig eksamen i stedet for muntlig prøve, eller i spesielle tilfeller muntlig prøve i stedet for skriftlig eksamen. Muntlig prøve kan i henhold til Lov om universiteter og høyskoler av 12. mai 1995, § 52 ikke påklages.
- Et eget eksamenslokale med egen inspektør.
- Bruk av PC/skrivemaskin og/eller andre tekniske hjelpemidler.
- Skrivehjelp, døvetolk og/eller annen praktisk hjelp.
- Overføring av oppgavene til punktskrift eller forstørret skrift for blinde og svaksynte, eventuelt høytlesning av oppgaveteksten.
- Høytlesning av besvarelsen for korrektur for blinde og svaksynte.

Fakultetet forsikrer seg om at kandidaten på forhånd er blitt gjort kjent med bruken av de hjelpemidler som er blitt godkjent for bruk under eksamen.

Attest for dysleksi (som er anonymisert) legges ved kandidatens skriftlige besvarelse ved sensur.

Ved evaluering av eksamensbesvarelser skal anonymitetsprinsippet gjelde så langt råd er.

Søknadsfristen for tilrettelagt eksamen er den samme som fristen for oppmelding til eksamen d.v.s. henholdsvis 15. februar og 15. september. Dersom Det akademiske kollegium fastsetter en felles søknadsfrist gjeldende for UiO, kan den oppsatte fristen bli endret.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet, vil i samråd med studenten og eventuelt Rådet for funksjonshemmede studenter, komme fram til hvilke tiltak som bør iverksettes.

8. Vitnemål og karakterutskrift.

Ad forskriftens § 2

8.1 Karakterfastsettning

Beregning av endelig karakter for en studieenhet med deleksamener tar utgangspunkt i en vektning av delene ut fra det relative arbeidsomfang de antas å ha. Karakteren for studieenheten regnes med én desimal, som forhøyes dersom den følgende desimal ville bli 5 eller høyere. Den nøyaktige vektningen mellom eksamenselementene skal stå i studieplanen.

Ved beregning av endelig karakter for samlet mellomfagseksamen, teller karakteren for grunnfagseksamen 2/3 og karakteren for mellomfagstillegget 1/3 av samlet karakter.

Studenter med fritak for deler av eksamen ved fakultetet, får normalt ikke regnet ut samlet karakter for den aktuelle studieenheten.

8.2 Vitnemål

På vitnemål for tildelt grad føres opp endelig karakter for hver studieenhet (avde-

ling, hovedfaget eksklusive mellomfaget.) Hovedoppgaven føres opp med tittel på den vitenskapelige undersøkelsen og egen karakter. Det vises til utstedt vitnemål for lavere grad (cand.mag.-grad).

En kandidat kan ikke få tildelt egne vitnemål for to grader som i stor grad er samordnet dvs. der forskjellen mellom gradene utgjør høyst ett års normert studietid. Kandidaten må her velge hvilken grad vitnemålet skal skrives ut på. Fakultetet gir eksamensutskrift som bekrefter at også vilkårene for den andre graden er oppfylt.

En kandidat som flere ganger har avlagt samme eksamen, får beste resultat regnet med på vitnemålet. Dersom vitnemålet allerede er utstedt, vil eksamener som forbedres etter dette bli dokumentert ved eksamensutskrift, ikke ved nye vitnemål.

8.3 Karakterutskrift.

Karakterutskrifter for studieenheter utstedes ved fakultetet. For eksamener på lavere grad er det kun karakterer for hele studieenheter (grunn-, mellomfag og semesteremne) som oppgis på karakterutskriften. Instituttet kan etter avtale med fakultetet utstede bekreftelser for gjennomført deleksamener mv. som ikke er en studieenhet.

Studenter har ansvaret for selv å gjøre seg kjent med resultatet av sensuren.

UTFYLLENDE REGLER FOR STUDIENE

Vedtatt i fakultetsstyret ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO, 4. oktober 1996. Justert mai 1999 med endringer i henhold til tidligere enkeltvedtak i fakultetsstyret og kollegiet

Reglene utfyller Lov om universiteter og høyskoler av 12. mai 1995, Forskrift for studiene ved Universitetet i Oslo og forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver ved Universitetet i Oslo vedtatt av Det akademiske kollegium 21.05.96.

De utfyllende reglene gjelder praktisk-pedagogisk utdanning, gradene M. Phil. in special education, cand. polit., cand. paed., cand. paed. spec. og cand.ed.

1. Grader og vitnemål

Ad. forskriftens § 1; Grader og vitnemål

Det utdanningsvitenskapelige fakultet selv forvalter og tildeler gradene cand. ed. Fakultetet selv tildeler gradene M. Phil. og cand. polit.

Fakultetet selv utferdiger vitnemål for gradene M. Phil., cand. ed., og cand. polit., og for gjennomført praktisk-pedagogisk utdanning.

I en overgangsperiode forvalter og tildeler fakultetet selv gradene cand.paed. og cand. paed. spec. Fakultetet selv utferdiger vitnemål for disse gradene.

Fakultetet forvalter og tildeler ikke cand. mag.-grad.

2. Krav til gradene og fagenheter

Ad. forskriftens § 2; Gradenes omfang, fagenheter, fagopprettelse, innhold

2.1 Fagenheter

Det utdanningsvitenskapelige fakultet anvende følgende fagenheter:

- Emner bestående av nærmere angitte antall vektball, presisert i den aktuelle studieplan.
- Semesteremne bestående av nærmere angitte kombinasjoner av eksamener i emner eller tatt under ett, presisert i den aktuelle studieplan.
- Grunnfag bestående av nærmere angitte kombinasjoner av eksamener i emner eller tatt under ett, presisert i den aktuelle studieplan.

- Mellomfag bestående av grunnfag og mellomfagstillegg i faget, presisert i den aktuelle studieplan.
- Storfag bestående av nærmere angitte kombinasjoner av eksamener i emner eller tatt under ett, presisert i den aktuelle studieplan. - To-årsstudie-enheter
- Hovedfag sammensatt av en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) og eksamen(er) i et faglig og metodisk studium. Hovedfaget bygger på mellomfaget i faget eller på annen eksamen/utdanning fastsatt av fakultetet selv.
- Profesjonsstudium sammensatt av forstudier og avdelingsstudier nærmere presisert i studieplanen, en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave), praksis og eksamen(er) i et faglig og metodisk studium

2.2 Krav til Grader

Normert studietid for cand.polit.-graden er ved kongelig resolusjon satt til 6 år. Av kongelig resolusjon fremgår det også at normert studietid for cand.paed. grad er satt til 6,5 år, cand.paed.spec.-grad er som et minimum satt til 6 år avhengig av forstudier. Normert studietid for cand.ed.-graden er ved kongelig resolusjon satt til 6 år. Normert studietid for M.Phil. in special education er 2 år i tillegg til forstudier basert på universitetsgrad av minst 3 års normert studietid utover norsk immatrikuleringsgrunnlag, eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet.

Cand. polit-graden ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet blir tildelt på grunnlag av en cand.mag-grad eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet og hovedfagseksamen ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Graden forutsetter bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk.

Cand. paed.-graden blir tildelt på grunnlag av 2 års forstudier (grunnfag i pedagogikk eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet og ett års studium i annet fag (20 vt.)), samt gjennomført 1. avdeling og 2. avdeling pedagogikkstudier. Graden forutsetter bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk. I andre avdeling skal studenten levere inn en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave). Fagenheter, fagsammensetning, bredde og fordypning fastsettes av fakultetet. Første avdeling må være bestått før søknad om opp-tak på 2. avdeling. Examen philosophicum og examen facultatum inngår som en del av graden.

Cand. paed. spec.-graden blir tildelt på grunnlag av et minimum på 1,5 års forstudier, samt gjennomført 1. avdeling/grunnfag spesialpedagogikk, 2. avdeling spesialpedagogikk, 3. avdeling/hovedfag spesialpedagogikk og 4. avdeling spesialpedagogikk. Examen philosophicum og examen facultatum kan inngå som en del av graden. Graden forutsetter bestått kurs i vitenskapsteori, forskningsmetode og statistikk. I 3. avdeling skal studenten levere inn en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave). Fagenheter, fagsammensetning, bredde og fordypning fastsettes av fakultetet.

Cand. ed.- graden blir tildelt på grunnlag av 2 års forstudier (grunnfag pedagogikk/spesialpedagogikk eller tilsvarende studier godkjent av fakultetet og ett års studium i annet fag (20 vt.)) samt gjennomført 1. avdeling, og 2. avdeling, innenfor pedagogiske eller spesialpedagogiske studier. Graden forutsetter bestått en prøve i forskningsmetode og statistikk. Examen philosophicum og examen facultatum inngår som en del av graden. I 2. avdeling skal studenten levere inn en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave). Fagenheter, fagsammensetning, bredde og fordypning fastsettes av fakultetet.

M. phil.-graden blir tildelt på grunnlag av forstudier med universitetsgrad av minst 3 års normert studietid utover norsk imatrikuleringsgrunnlag, eller tilsvarende utdanning godkjent av fakultetet, samt en hovedfagsdel med fordypningsstudier i spesialpedagogikk. Under forstudiene kreves faglig kompetanse innen fagområdet tilsvarende norsk mellomfags-eksamen/30 vt. eller annen eksamen godkjent av fakultetet. I hovedfagsdelen skal inngå et arbeide med en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) og en kursdel med eksamen i et faglig og metodisk studium som normalt skal ha et omfang på 2 semestre. Innholdet forøvrig fastsettes av fakultetet. For søkere med utdanning fra Norge, kreves forstudier av cand.mag.-grad eller tilsvarende utdanning.

2.3 Videreutdanningstilbud.

Ad. forskriftenes §§ 2.2 og 2.3

Videreutdanningstilbud som i sitt omfang totalt er på mer enn 10 vekttall, og som ikke kan inngå i grad, skal fastsettes og opprettes av kollegiet. Videreutdanningstilbud som i sitt omfang totalt er på inntil 10 vekttall, og som ikke kan inngå i grad, skal fastsettes og opprettes av fakultetet selv. Videreutdanningstilbud som kan inngå i grad behandles som studieplaner for øvrig.

3. Faglige krav

Ad. forskriftens § 3; Faglige krav

Examen philosophicum og examen facultatum skal normalt være avlagt før oppmelding til første fageksamen. Dette kravet kan fravikes i henhold til kollegiets beslutning om dispensasjonsordninger/overgangsordninger eller dersom studenten er innvilget fritak for en eller begge av disse eksamener.

For grunnfag i tegnspråk blir studentene avkrevet gjennomført forprøve i fonetikk og lingvistik (nå lingvistik) før eksamen kan avlegges. Studenter som har gjennom-

ført examen facultatum ved Det historisk-filosofiske fakultet får fritak for dette kravet.

Under profesjonsstudiene og praktisk-pedagogisk utdanning er det obligatoriske kurs og obligatorisk praksis. Under hovedfagstudiene og semesteremner kan det også foreligge krav om obligatoriske elementer. Hvilke elementer, hvilke kurs og hvilken praksis dette gjelder fremgår av den konkrete studieplanen.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet kan vedta at veiledning i tilknytning til arbeidet med hovedoppgaven på hovedfag og profesjonsstudiene skal være obligatorisk.

Det vises for øvrig til utfyllende regler for gjennomføring av eksamener og prøver, punkt. 1 Faglige krav for oppmelding til eksamen.

4. Studieplan

Ad. forskriftens § 4; Studieplan

Fakultetet selv bestemmer at fageksamener kan inndeles i emneprøver med vektall som gir uttrykk for omfanget av emnene, og som brukes ved utregning av karakteren for de enkelte fageksamener.

Instituttene fastsetter pensum i samsvar med studieplanen.

Endringer i studieplaner til studieenheter utover 10 vt. fastsettes av fakultetet. Endringer skal kunngjøres på passende måte og være allment tilgjengelig på institusjonen.

4.1 Overgangsregler

Ved overgang til ny studieordning på grunn- og mellomfagsnivå, 1. avd. på profesjonsstudiene, praktisk-pedagogisk utdanning og adskilte eksamener på inntil ett semesters normert studietid på grunn- og videregående nivå, gis normalt anledning til å gå opp til eksamen etter gammel ordning i ett år etter innføringen av vesentlige endringer/ny ordning eller

ordningen blir avvirket. For hovedfag og avdelinger av profesjonsstudiene for øvrig, er overgangsperioden normalt to år. Søknad om dispensasjon fra overgangsperiodene avgjøres av fakultetet.

4.2 Hovedoppgaven

Hovedoppgaven innen M.Phil.-, cand.polit.-, cand.paed.-, cand.paed.spec.-, og cand.ed.-studiene ved fakultetet har en normert studietid tilsvarende 17 - 20 vektall. Detaljerte opplysninger fremgår av studieplanene.

Hovedoppgaven kan leveres inn enten i form av en monografi eller i form av flere enkeltarbeider. En hovedoppgave av flere enkeltarbeider skal samlet sett innholdsmessig utgjøre et hele. Det vil bli krevet at enkeltdelene i tillegg knyttes sammen ved en innledning til arbeidet og et sammen- drag av de viktigste resultatene og konklusjonene.

Arbeid som har inngått i annen eksamen kan ikke inngå som del av en hovedoppgave.

Del av et gruppearbeid kan godkjennes som hovedoppgave dersom den representerer en innsats hvor studentens art og omfang av arbeidet lar seg identifisere for sensorkomiteén i den utstrekning det er nødvendig for bedømmelsen. Komiteén kan, hvis nødvendig, innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt uttalelse om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter disse bestemmelsene.

5. Fritak, godskrivning og godkjenning av utdanning.

Ad. forskriftens §§ 6 og 7

Instituttet avgjør søknad om fritak på grunn- og mellomfagsnivå, 1. avdeling av profesjonsstudiet samt for praktisk-pedagogisk utdanning på grunnlag av retningslinjer vedtatt av fakultetet. Fakultetet avgjør søknad om fritak for avdelinger

for øvrig under profesjonsstudiene og deleksamener under hovedfagsstudiet.

6. Undervisning

Ad. forskriftens § 9; Undervisning

Deltagelse på kurs, seminarer og øvelser forutsetter normalt opptak ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Studenter uten ordinær studierett kan gis adgang til å følge undervisning på fakultets videre- og etterutdanningskurs i angitt emne og angitt semester.

Veiledning knyttet til arbeid med semesteroppgaver forutsetter normalt opp-

tak ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Veiledning knyttet til arbeidet med hovedfagsoppgaven under hovedfagsstudiet og profesjonsstudiet forutsettes normalt opptak ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Veiledningsforholdet ved hovedoppgaven skal stadfestes i en egen avtale mellom student, veileder, institutt og fakultet. Studenter som bruker mer enn et semesters studietid på sitt arbeide med hovedoppgaven utover hva som fremgår av avtalen, mister rett til ytterligere veiledning.

³

³Det må nedsettes et ad-hoc som kommer med forslag til retningslinjer for fritak for studieenhet på alle nivå.

Forskrift for graden dr. theol., dr. juris., dr. med., dr. art., dr. scient., dr. odont., dr. polit. og dr. psychol. ved Universitetet i Oslo

vedtatt av Det akademiske kollegium
08.04.97

§ 1. MÅLSETTING FOR DOKTORGRADSDUTDANNINGEN

Doktorgradsutdanningen skal kvalifisere for forskningsvirksomhet og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt. Studiet har et selvstendig forskningsarbeid på et spesialfelt med en vitenskapelig avhandling på høyt faglig nivå som mål. I tillegg skal doktorgradskandidaten få en videregående opplæring i teori og metode som gir faglig dybde og bredde i eget fag, samtidig som faget settes inn i en større ramme. Gjennom studiet skal kandidaten også få trening i formidling av faglig arbeid.

§ 2. OPPTAK

§ 2.1 Søkerens formelle kompetanse

For å bli opptatt til en doktorgradsutdanning må søkeren ha oppnådd eksamen av høyere grad innen det fagområdet vedkommende søker opptak til, eller ha annen utdanning godkjent av fakultetet som grunnlag for opptak.

Fakultetet kan stille krav om at søkere gjennomgår særskilte kurs og/eller består særskilt prøve for opptak.

§ 2.2 Plan for doktorgradsutdanningen

Søknaden om opptak skal inneholde en plan for studiet. Planen skal inneholde prosjektbeskrivelse, plan for opplæringsdelen, tidsplan for studiet, finansieringsplan og forslag til veileder(e).

Prosjektbeskrivelsen skal gjøre rede for tema, problemstillinger og valg av metode. Beskrivelsen bør angi framdriftsplan for de ulike deler av forskningsarbeidet.

Dersom søkeren planlegger å bruke et annet språk i avhandlingen enn det som er godkjent i henhold til § 5, 8. ledd, skal søknad om godkjenning av dette leveres sammen med planen for studiet.

§ 2.3 Vilkår for opptak

Avgjørelsen om opptak baseres på en samlet vurdering av prosjektbeskrivelsen, søkerens formelle kvalifikasjoner og planen for doktorgradsstudiet, herunder tidsplan, finansieringsplan, godkjent(e) veileder(e) og søkerens tilgang til andre nødvendige faglige og materielle ressurser ved den forskningsinstitusjon vedkommende skal være tilknyttet.

Godkjenning av opplæringsdelen innenfor studiet skjer i henhold til utfyllende bestemmelser og de krav som stilles til komponentene i denne delen av programmet.

§ 2.4 Prosedyre for opptak

Søknad om opptak skal stiles til fakultetet som i henhold til utfyllende bestemmelser avgjør opptak, godkjenner søkerens plan for studiet og oppnevner veileder(e). Avgjørelsen om opptak skjer etter innstilling fra det aktuelle fagmiljø. Fakultetet fastsetter kriterier for rangering mellom kvalifiserte søkere i tilfeller der antall søkere overstiger opptakskapasiteten.

Dersom søkers prosjekt tilsier at det kan være aktuelt med tilknytning til flere fag-

miljøer, bør det også innhentes uttalelse fra relevant(e) fagmiljø(er) før opptak.

§ 3. AVTALE

Opptak til organisert doktorgradsutdanning formaliseres i form av skriftlig avtale. Avtalen inngås mellom doktorgradskandidat, veileder(e) og det fakultet kandidaten skal knyttes til, og angir partenes gjensidige rettigheter og plikter. Avtalen skal angi tema for avhandlingen, avtaleperiode, finansieringsplan, veiledningsforhold, arbeidssted og opplæringsdel.

Vesentlige endringer i de forhold som omtales i avtalen, skal forelegges fakultetet til godkjenning.

§ 4. DOKTORGRADSPROGRAM

§ 4.1 Normert tid

Doktorgradsprogrammet skal være lagt opp slik at det normalt skal kunne fullføres innenfor en tre års effektiv forskerutdanningsperiode. Av denne perioden skal minst ett semester være avsatt til organisert opplæring (kurs o.l.). Opplæringsdelen skal være fullført når avhandlingen innleveres.

Når særlige faglige hensyn taler for det, kan fakultetet godkjenne en annen tidsnormering. I alle tilfeller skal studiet føre frem til samme faglige nivå.

§ 4.2 Opplæringsdelen

Opplæringsprogrammet innen doktorgradsutdanningen skal inneholde den faglige og metodiske skolering som er ønskelig av hensyn til arbeidet med doktoravhandlingen og for kvalifisering til yrker hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt. Programmet skal også inneholde opplæring i vitenskapsteori.

Fakultetet er ansvarlig for å gi alle doktorgradskandidater tilbud om opplæring på høyt vitenskapelig nivå. Dersom den

enhet som er ansvarlig for doktorgradsprogrammet ikke selv arrangerer hele opplæringsdelen, skal fakultetet legge forholdene til rette for kandidatens deltagelse i tilsvarende opplæring ved en annen enhet eller annen institusjon som gir godkjent doktorgradopplæring.

Opplæringen kan gis dels som regelmessige forelesninger/seminarer, dels som kortere, intensive samlinger eller i annen form godkjent av fakultetet. I de fag der det ikke foreligger egnet kurstilbud, kan individuelt lesepensum godkjennes som en del av kursprogrammet.

Alle som er tatt opp til doktorgradsutdanning, skal følge opplæringsprogrammet. Det kreves dokumentasjon for at kandidaten har tilegnet seg de nødvendige faglige kunnskaper. Slik dokumentasjon kan gis gjennom obligatoriske praktiske øvelser, skriftlige eller muntlige prøver, forelesning, seminarundervisning eller i form av vitenskapelig og/eller populærvitenskapelig artikkel eller i annen form godkjent av fakultetet.

Som et ledd i opplæringsdelen kan doktorgradskandidaten holde seminar eller forelesninger og på denne måten få øvelse i og hjelp til faglig formidling. Et populærvitenskapelig arbeid som krever tilnærmet samme arbeidsinnsats, kan godkjennes som tilsvarende skolering i faglig formidling.

Fakultetet kan gi fritak for deltagelse i deler av opplæringsprogrammet dersom tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon som gir godkjent opplæring. I spesielle tilfeller kan det også gis helt eller delvis fritak for slik deltagelse dersom annen opplæring eller forskningsmessig erfaring som gir tilsvarende kompetanse, kan dokumenteres.

§ 4.3 Veiledning

Arbeidet med doktoravhandlingen skal foregå under individuell veiledning av én av de vitenskapelige ansatte ved fakultetet, av

annen person med nødvendig fagkyndighet eller flere slike personer i samarbeid.

Normalt skal det være en veileder fra det fakultetet doktorgradskandidaten er opptatt ved. Dersom det blir oppnevnt ekstern veileder, skal det også oppnevnes en intern. I tilfeller med flere veiledere skal en av dem oppnevnes som hovedveileder. Veileder(e) skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse. Doktorgradskandidater og veilder(e) forutsettes å holde jevnlig kontakt etter de retningslinjer som er fastsatt i avtalen om faglig veiledning i forskerutdanningen, jf § 3. Normalt bør doktorgradskandidaten også ha anledning til å få sitt avhandlingsarbeid drøftet på seminar.

§ 5 AVHANDLINGEN

Avhandlingen skal være et selvstendig, vitenskapelig arbeid på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og fremstillingsform. Avhandlingen skal bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Avhandlingen kan være et frittstående arbeid eller en videreføring av hovedfagsoppgaven eller tilsvarende. Avhandlingen kan også være en videreføring av faglig arbeid som er utført tidligere i forbindelse med andre eksamener i studiet.

Arbeid som har vært godtatt som hovedoppgave ved embetseksamen eller magister- eller licensiatsavhandling eller som er belønnet med medalje for besvarelse av en av universitetets prisoppgaver, kan ikke antas til bedømmelse, med mindre arbeidet inngår som en mindre del av en avhandling som består av flere sammenhengende arbeid.

Flere mindre arbeid kan godkjennes som deler av doktoravhandlingen når de etter sitt innhold utgjør et hele. I tillegg til de

enkelte delene skal det da utarbeides et sammendrag som gjør nærmere rede for helheten i avhandlingen.

Arbeid som er publisert mer enn fem år før innlevering av avhandlingen, kan ikke inngå som deler av denne. Fakultetet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra denne regelen. Søknad om dispensasjon skal være begrunnet og fremmes samtidig med innlevering av doktorgradsarbeidet, jf § 7.

Fellesarbeid kan godtas til bedømmelse (også som ett av flere arbeider, jf 4. ledd), forutsatt at doktorandens bidrag representerer en selvstendig innsats som kan identifiseres, i den utstrekning det er nødvendig for vurderingen. I slike tilfeller skal det innhentes erklæringer fra øvrige forfattere og andre som har fulgt arbeidet, slik at doktorandens bidrag kan identifiseres.

Et arbeid eller deler av et arbeid som tidligere er bedømt og godkjent for doktorgraden ved norsk eller utenlandsk universitet eller høyskole, kan ikke antas til bedømmelse, selv om arbeidet innleveres i omarbeidet skikkelse.

Avhandlingen skal være skrevet på norsk, svensk, dansk, engelsk, tysk eller fransk. Dersom kandidaten ønsker å benytte et annet språk, skal det være søkt om særskilt tillatelse til dette ved opptak, jf § 2.2, 3. ledd.

Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig.

En doktorgradsavhandling som ikke er blitt godkjent ved en tidligere bedømmelse, kan bedømmes i omarbeidet skikkelse, enten som eneste arbeid eller som ett av flere sammenhengende arbeider, først seks måneder etter at fakultetet har fattet beslutning om å forkaste avhandlingen. Bedømmelse på ny kan bare finne sted en gang.

§ 6. BEDØMMELSE

Doktorgraden tildeles på grunnlag av:

- a) Godkjent vitenskapelig avhandling og et tilfredstillende forsvar i en offentlig disputas
- b) Godkjent gjennomføring av opplæringsprogrammet, eventuelt annen godkjent faglig skolering eller kompetanse
- c) Minst én godkjent prøveforelesning.

§ 7. INNLEVERING

Søknaden om å få avhandlingen bedømt rettes til den instans som angis i utfyllende bestemmelser og vedlagt det antall eksemplarer av avhandlingen fakultetet bestemmer. Sammen med søknaden skal det foreligge dokumentasjon for at opplæringsprogrammet er fullført. Dersom avhandlingen godkjennes til disputas, leveres ytterligere det antall eksemplarer som kreves i henhold til utfyllende bestemmelser. Sammen med avhandlingen leveres et kortfattet sammendrag som kan tjene som pressemelding. Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig senest én måned før disputasen holdes.

Et innlevert arbeid kan ikke trekkes tilbake før det er endelig avgjort om det er verdig til å forsvares for doktorgraden. Etter innlevering har doktoranden kun anledning til å foreta rettinger av formell art, forutsatt at han eller hun sender inn en oversikt over samtlige rettinger som er foretatt i det innleverte arbeid. Oversikten leveres inn senest sammen med tema for selvalgt prøveforelesning, jf § 10.

§ 8. OPPNEVNING AV BEDØMMELSESKOMITÉ

Til å bedømme prøveforelesningen(e), avhandlingen og forsvaret av den, oppnevner fakultetet etter forslag fra den aktuelle grunnenhet/fagmiljø en sakkyndig bedømmelseskommité på minst tre medlemmer. Fakultetet utpeker komiteens leder. Minst ett av komitémedlemmene skal være

uten tilknytning til bedømmende institusjon. Såvidt mulig bør komiteen ha minst ett utenlandsk medlem. Komiteen skal såfremt mulig være sammensatt slik at begge kjønn er representert. Medlemmene skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse. Habilitetsreglene i Forvaltningslovens §§ 6 flg. gjelder for komiteens medlemmer, jf lovens § 10. Oppnevnt veileder kan ikke være medlem av bedømmelseskomiteen, men kan om ønskelig innkalles til møter i denne for å gjøre rede for veiledningen og arbeidet med avhandlingen. Doktoranden underrettes om komiteens sammensetning.

§ 9. KOMITEENS INNSTILLING OG BEHANDLING AV INNSTILLINGEN

Komiteen avgir innen en frist fastsatt av fakultetet begrunnet innstilling, eventuelt vedlagt individuelle uttalelser, om hvorvidt arbeidet er verdig til å forsvares for doktorgraden. Dissenser skal begrunnes. Komiteen kan kreve framlagt doktorandens grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon.

Bedømmelseskomiteens innstilling med eventuelle dissenser og individuelle uttalelser stiltes fakultetet og skal så snart som mulig oversendes doktoranden, som gis en frist på minimum en uke til å fremme skriftlige merknader til innstillingen.

Dersom doktorandens merknader kan ha betydning for spørsmålet om avhandlingen kan godkjennes, bør merknadene forelages bedømmelseskomiteen før fakultetet fatter realitetsvedtak i saken.

Bedømmelseskomiteens innstilling med eventuelle merknader behandles av fakultetsstyret eller dets arbeidsutvalg. Dekanen kan likevel gis fullmakt til å godkjenne en komiteinnstilling når den enstemmig konkluderer med at avhandlingen er verdig til å forsvares for doktorgraden.

Fakultetet kan ikke - uten støtte i nye sakkyndige vurderinger - godkjenne en avhandling som bedømmelseskomiteen en-

stemmig anbefaler underkjent, eller forkaste en avhandling som bedømmelseskomiteen enstemmig anbefaler godkjent. En enstemmig komiteinnstilling skal tas til følge såfremt mer enn 1/3 av fakultetsstyrets (arbeidsutvalgets) tilstedeværende medlemmer stemmer for dette. Dersom minst 2/3 av fakultetsstyrets (arbeidsutvalgets) tilstedeværende medlemmer finner at det - til tross for en enstemmig komiteinnstilling - foreligger begrunnet tvil om en avhandling bør godkjennes, skal fakultetsstyret (arbeidsutvalget) søke nærmere avklaring fra bedømmelseskomiteen eller, hvis slik kontakt ikke har gitt eller antas å ville gi den ønskede avklaring, oppnevne to nye sakkyndige, som avgir individuelle uttalelser om avhandlingen. Fakultetet kan i denne sammenheng stille spesifikke spørsmål til de sakkyndige. Dersom begge de nye sakkyndige slutter seg til konklusjonen i den opprinnelige innstillingen, skal denne innstillingen følges. Dersom konklusjonen i den opprinnelige innstillingen får støtte fra en av de to nye sakkyndige, skal denne innstillingen følges, såfremt mer enn 1/3 av fakultetsstyrets (arbeidsutvalgets) tilstedeværende medlemmer stemmer for dette. Dersom begge de nye sakkyndige avviker fra en enstemmig innstilling fra den opprinnelige bedømmelseskomitee, kan arbeidsutvalget selv fatte vedtak med 2/3 flertall, eller saken avgjøres i fakultetsstyret med simpelt flertall.

Dersom det foreligger dissens i komiteen, kan arbeidsutvalget uten ytterligere bedømmelse fatte vedtak i saken med 2/3 flertall, eller fakultetsstyret avgjøre saken ved simpelt flertall. Dersom kvalifisert flertall ikke oppnås ved behandling i arbeidsutvalget, skal arbeidsutvalget søke ytterligere avklaring fra bedømmelseskomiteen, innhente individuelle uttalelser fra to nye sakkyndige og/eller oversende saken til fakultetsstyret for sluttbehandling. Fakultetsstyret (arbeidsutvalget) kan også i andre tilfelle der

det finner at det foreligger begrunnet tvil om en avhandling kan godkjennes, innhente uttalelser fra nye sakkyndige. Dersom begge de nye sakkyndige slutter seg til konklusjonene fra flertallet i den opprinnelige komiteen, skal denne innstillingen følges, så fremt mer enn 1/3 av fakultetsstyrets (arbeidsutvalgets) tilstedeværende medlemmer stemmer for dette. Dersom mindretallets konklusjon får støtte fra en av eller begge de nye sakkyndige, kan arbeidsutvalget selv fatte vedtak med 2/3 flertall, eller saken avgjøres i fakultetsstyret med simpelt flertall.

Doktoranden underrettes om resultatet av behandlingen.

§ 10. PRØVEFORELESNING(ER) OG DISPUTAS

Dersom arbeidet finnes verdig til å forsvares for doktorgraden, avsluttes doktorgradsutdanningen med én eller to offentlige prøveforelesninger, i henhold til utfyllende bestemmelser, og en disputas. En prøveforelesning skal være over oppgitt emne. Dersom det kreves to offentlige prøveforelesninger, skal den andre være over et selvvalgt emne. I så fall skal doktoranden meddele tittel på prøveforelesning over selvvalgt emne til fakultetet 1 måned før disputasen. Emne for prøveforelesning over oppgitt emne bestemmes av bedømmelseskomiteen og kunngjøres for doktoranden 14 dager før forelesningen. Disputasen skal normalt avholdes innen seks måneder etter at avhandlingen er innlevert til bedømmelse. Prøveforelesningene skal holdes før disputasen.

Forelesning(er) og disputas skal skje på det språket som avhandlingen er skrevet på, eller et annet språk som er tillatt i henhold til § 5, 8.ledd.

Bedømmelseskomiteen vurderer prøveforelesning(en), som skal finnes tilfredsstillende.

Finner bedømmelseskomiteen prøveforelesningen(e) tilfredsstillende, skal doktoranden forsvare doktorgradsarbeidet i disputas.

Disputasen skal være offentlig. Det skal normalt være to ordinære opponenter. De to ordinære opponenter skal være medlemmer av bedømmelseskomiteen og utpekes av fakultetet eller av komiteen selv. I særlige tilfeller kan det oppnevnes ordinære opponenter som ikke har vært medlemmer av komiteen.

Disputasen ledes av dekanus eller den denne bemyndiger. Den som leder disputasen gjør kort rede for innleveringen og bedømmelsen av avhandlingen og for prøveforelesningen(e) og bedømmelsen av denne/disse. Deretter gjør første ordinære opponent rede for hensikten med og resultatene av den vitenskapelige undersøkelsen. Første ordinære opponent innleder diskusjonen og andre ordinære opponent avslutter disputasen. Øvrige tilstedeværende som ønsker å delta i drøftingen, må under disputasen gi melding om dette til disputasens leder innen et tidspunkt som denne fastsetter og kunngjør ved åpningen av disputasen.

Etter disputasen sender bedømmelseskomiteen en innberetning til fakultetet der den gjør rede for hvordan den har vurdert prøveforelesningen(e) og forsvaret av avhandlingen. Innberetningen skal konkludere med om prøvene samlet sett er godkjent/ikke godkjent.

Hvis prøveforelesningen(e) eller disputasen ikke godkjennes, kan ny prøve først avlegges seks måneder etter disputasen. Såvidt mulig skal de nye prøvene vurderes av den opprinnelige bedømmelseskomiteen.

§ 11. KREERING OG DIPLOM

På grunnlag av innberetning fra bedømmelseskomiteen og fakultetet om at prøveforelesningen(e) og disputasen er god-

kjent, kreerer Det akademiske kollegium doktoranden til doktor.

Doktorgradsdiplom utferdiges av institusjonen. I vedlegg til diplommet skal tittelen på avhandlingen føres opp sammen med opplysninger om hvilket fagområde doktorgraden er avlagt innenfor. I vedlegget skal det også gis opplysninger om det faglige opplæringsprogram doktoranden har deltatt i.

§ 12. KLAGE

§ 12.1 Klage på opptak/søknadsbehandling

Avslag på søknad om opptak etter § 2 kan påklages etter reglene i Forvaltningslovens §§ 28 flg. Grunnlagt klage sendes til fakultetet. Blir avslaget opprettholdt, sendes klagen uten ugrunnet opphold til Den sentrale klagenemd til avgjørelse.

§ 12.2 Klage på godkjenning av opplæringsprogrammet

Ved klage på avslag på godkjenning av kurs eller andre deler av opplæringsprogrammet, jf § 4.2., gjelder § 12.1 tilsvarende. Ved klage over sensur ved særskilt eksamen eller prøve gjelder likevel Lov om universiteter og høyskoler §§ 51 og 52.

§ 12.3 Klage over avslag på søknad om bedømmelse eller nekting av godkjenning av avhandling, prøveforelesning eller forsvar

Nekting av godkjenning av avhandling, prøveforelesning eller forsvar kan påklages etter reglene i Forvaltningslovens §§ 28 flg. Grunnlagt klage sendes fakultetet. Hvis vedtaket er truffet av fakultetet, kan fakultetsstyret oppheve eller endre vedtaket hvis det finner klagen begrunnet. Hvis fakultetet ikke tar klagen til følge sendes klagen til Det akademiske kollegium til avgjørelse. Har Det akademiske kollegium

truffet det påklagede vedtaket, og det ikke finner grunn til å oppheve eller endre dette, sendes klagen til departementet til avgjørelse. Klageinstansen kan prøve alle sider ved det påklagede vedtak. Dersom underinstansen eller klageinstansen finner grunn til det, kan det oppnevnes et utvalg eller enkeltpersoner til å foreta en vurdering av den foretatte bedømmelse og de kriterier denne bygger på, eller til å foreta en ny eller supplerende sakkyndig vurdering.

§ 13. UTFYLLENDE BESTEMMELSER

Det akademiske kollegium fastsetter utfyllende bestemmelser til denne forskriften etter forslag fra fakultetet.

§ 14. DELEGASJON

Fakultetets myndighet etter denne forskriften kan ikke delegeres til instituttnivå.

Utfyllende bestemmelser for graden dr.polit. ved Universitetet i Oslo

Vedtatt av Det akademiske kollegium 24.03.98

Graden dr.polit. tildeles av Det samfunnsvitenskapelige fakultet, som har det formelle ansvar for forvaltningen av graden i henhold til nedenstående bestemmelser. Innen rammen av de utfyllende bestemmelser for graden reguleres forvaltningen av graden dr.polit. ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet av egen avtale inngått med Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

§ 2 OPPTAK

§ 2.1 Søkers formelle kompetanse

For å bli opptatt til dr.polit.-programmet må søkeren ha oppnådd graden cand.polit., cand.oecon., cand.sociol., cand.paed., cand.paed.spes., cand.ed. eller magistergraden innenfor de samme fagene.

Annen utdanning eller kompetanse på tilsvarende nivå kan etter individuell vurdering godkjennes som grunnlag for opptak til dr.polit.-studiet.

Fakultetet utarbeider retningslinjer for opptak av søkere som ikke fullt ut tilfredsstillers forutdanningskravet for opptak.

§ 2.2 Plan for doktorgradsutdanningen

Prosjektbeskrivelsen skal være på 5-10 sider.

§ 2.3 Vilkår for opptak

Fakultetet utarbeider egne retningslinjer med presisering av opptakskriterier og vurderingsprosedyre. For opptak kreves det høy faglig standard på forutdanningen, en god prosjektbeskrivelse, at veileder er tilgjengelig, og at prosjektet er gjennomfør-

bart, herunder har tilfredsstillende finansiering.

§ 2.4 Prosedyre for opptak

Opptakskapasiteten ved de enkelte fagmiljøer/institutter avgjøres av fakultetet, etter innstilling fra de respektive instituttene.

Søknad om opptak skrives på eget skjema og sendes det institutt som søkeren ønsker å ha sin faglige tilknytning til. Opptaket skjer normalt én gang i året, med søknadsfrist 1. oktober for opptak fra 1. januar året etter.

Fakultetet avgjør søknad om opptak. Avgjørelser om særlig prøve før opptak fattes av fakultetet etter anbefaling fra det institutt søkeren skal knyttes til.

§ 3 AVTALE

Det enkelte institutt bestemmer etter samråd med søkeren når i opptaksåret avtaleperioden starter, og periodens lengde. Avtaleperioden kan maksimalt strekke seg over fem år.

Avgjørelsen om avtaleperioden tas inn i avtalen om opptak til studiet.

Avtale om opptak og veiledning skal normalt være inngått senest 1. mars i opptaksåret.

Fakultetet utarbeider retningslinjer for slutføringsavtaler for kandidater der avtaleperioden løper ut.

§ 4 DOKTORGRADSPROGRAM

§ 4.1 Normert tid

Dr.polit.-programmet er normalt lagt opp innen en ramme på fire år med en tre års effektiv forskerutdanningsperiode.

Omfanget av opplæringsdelen skal totalt sett svare til mellom $\frac{1}{2}$ og 1 års heltids studium.

§ 4.2 Opplæringsdelen

§ 4.2.1 Generelt

Opplæringsdelen skal minst inneholde følgende komponenter:

- vitenskapsteori
- forskningsetikk
- metode
- faglig teori
- formidling

Fakultetet fastsetter generelle studieplaner for forskeropplæringen innen det enkelte fag. Studieplanene gir en nærmere beskrivelse av undervisningstilbud, faglig innhold og vektning i forhold til de faste komponentene i opplæringsdelen. Fakultetet godkjenner individuelle studieopplegg for opplæringsdelen innen fagområder hvor det ikke foreligger felles studieplan.

Fakultetets forskerutdanningskomité har det formelle ansvar for utdanningstilbudet innen opplæringsdelen. Det enkelte institutt har ansvar for å gjennomføre undervisningen innen rammen av gjeldende studieplan. Fakultetet skal arrangere kurs i vitenskapsteori minst én gang i året. Det utarbeides nærmere retningslinjer for dette felleskurset.

Omfanget av det enkelte undervisningstiltak innen opplæringsdelen fastsettes av instituttene i form av vektall og/eller i form av timer undervisning. Flertallet av enkeltkurs/-tilbud skal ha en omfangsbeskrivelse og de resterende kurs skal i det minste ha en samlet omfangsbeskrivelse slik at det totale omfang av opplæringsdelen fremgår og er i samsvar med gjeldende studieplan. I den vurdering instituttene foretar skal en ta utgangspunkt i at 1 vektall svarer til 2

ukers arbeidsinnsats for kandidaten. Omfanget fastsettes ved skjønn med vektlegging spesielt av:

- antallet timer undervisning
- forberedelse og kursnivå
- evalueringsformen(e) som benyttes

Fakultetets felleskurs i vitenskapsteori gis 3 vektall.

§ 4.2.2 Dokumentasjon av opplæringsdelen

Normalt kreves det at gjennomføring av de enkelte kurs/tilbud under opplæringsdelen av dr.polit-programmet dokumenteres ved én eller flere av følgende former:

- forberedt skriftlig eller muntlig framlegg/innlegg
- øvelser
- medvirkning i faglig planlegging og gjennomføring av konferanse eller seminarrekke
- skriftlig eksamen
- muntlig eksamen
- essay e.l.
- skriftlig rapport (fra konferanse, seminar mv.)

Det enkelte institutt kan gi nærmere retningslinjer for krav til dokumentasjon for de kurs som instituttet arrangerer.

§ 4.2.3 Krav til formidling

Krav til øvelse i faglige formidling innen det enkelte fag skal skje enten ved

- a) en forelesnings- eller seminarrekke tilsvarende 1 uketime i ett semester, eller
- b) et populærvitenskapelig arbeid, eller
- c) annet formidlingsarbeid, som utstillinger o.l.

Arbeidsinnsatsen under b) og c) skal svare til arbeidsinnsatsen under a). Hovedveileder (evt. biveileder) har ansvar for veiledning i forbindelse med formidling.

§ 4.2.4 Godkjenning av kandidatens studieopplegg

Instituttene godkjenner den enkelte kandidats studieopplegg innenfor rammen av gjeldende studieplaner. Instituttene gis også fullmakt til å godkjenne eksterne kurs innen rammen av gjeldende studieplaner.

Fakultetet godkjenner individuelle studieopplegg for fagområder hvor det ikke foreligger noen studieplan.

Ethvert opplæringstiltak som er godkjent innenfor samme fagmiljø ved ett av de andre norske universitetene godkjennes automatisk og med samme omfang ved fakultetet, dog slik at det ved omfangsberegningen tas hensyn til eventuell innholdsmessig overlapping med andre kurs som inngår i doktorgradskandidatenes studieopplegg. Fakultetet kan gi nærmere retningslinjer for godkjenning av utenlandske undervisningstiltak.

Kurs på videregående nivå kan godkjennes som del av kandidatens studieopplegg. Slike kurs skal utgjøre en mindre andel av det totale programmet og godkjennes av instituttene. Det forutsettes at kandidatene ikke tidligere har hatt tilsvarende kurs på videregående nivå, og at kursvalget klart kan begrunnes i kandidatenes prosjektarbeid. Et institutt kan bestemme at slike kurs skal gi en mindre uttelling (lavere omfangsvektning) på doktorgradsnivå. Instituttene kan gi utfyllende retningslinjer for godkjenning av kurs og ev. faglige arbeider som skolerung i faglig formidling.

§ 4.3 Veiledning

Fakultetet oppnevner veileder(e) etter forslag fra det institutt kandidaten skal knyttes til.

§ 5 AVHANDLINGEN

Fakultetet kan gi retningslinjer for godkjenning av avhandlinger som består av flere mindre arbeider (artikler).

§ 7 INNLEVERING

Søknad om å få avhandlingen bedømt stiles til fakultetet, men sendes det institutt søkeren har vært knyttet til. 5 eksemplarer av avhandlingen skal følge med søknaden.

Ved innlevering av avhandlingen kreves bekrefteelse fra instituttet på at opplæringsdelen er gjennomført som forutsatt. Der som avhandlingen godkjennes til disputas, skal kandidaten levere inn ytterligere femti eksemplarer av avhandlingen.

§ 8 OPPNEVNING AV BEDØMMELSESKOMITÉ

Bedømmelseskommitéen oppnevnes av fakultetet, etter forslag fra det institutt kandidaten har vært knyttet til.

§ 9 KOMITÉENS INNSTILLING OG BEHANDLING AV INNSTILLINGEN

Komitéinnstillingen bør normalt foreligge innen 3 måneder etter at komitémedlemmene har fått tilsendt avhandlingen. Komitéinnstillingen behandles av fakultetet.

§ 10 PRØVEFORELESNINGER OG DISPUTAS

Ved bedømmelse for graden dr.polit. skal det inngå to prøveforelesninger, en over selvvalgt og en over oppgitt emne. Fakultetet utarbeider praktiske retningslinjer for fremdriften i doktorgradsvurderingen og disputasen, og for oppnevning av dekanens stedfortreder (settedekan).

§ 12 KLAGE

§ 12.1 Klage på avslag på opptak/søknadsbehandling

Klage på avslag på opptak/søknadsbehandling behandles av fakultetsstyrets arbeidsutvalg, etter innstilling fra forskerutdanningskomiteén.

§ 12.2 Klage på godkjenning av opplæringsprogram

Klage på godkjenning av opplæringsprogram behandles av fakultetsstyrets arbeidsutvalg, etter innstilling fra forskerutdanningskomiteén.

1870

1871

1872

1873

1874

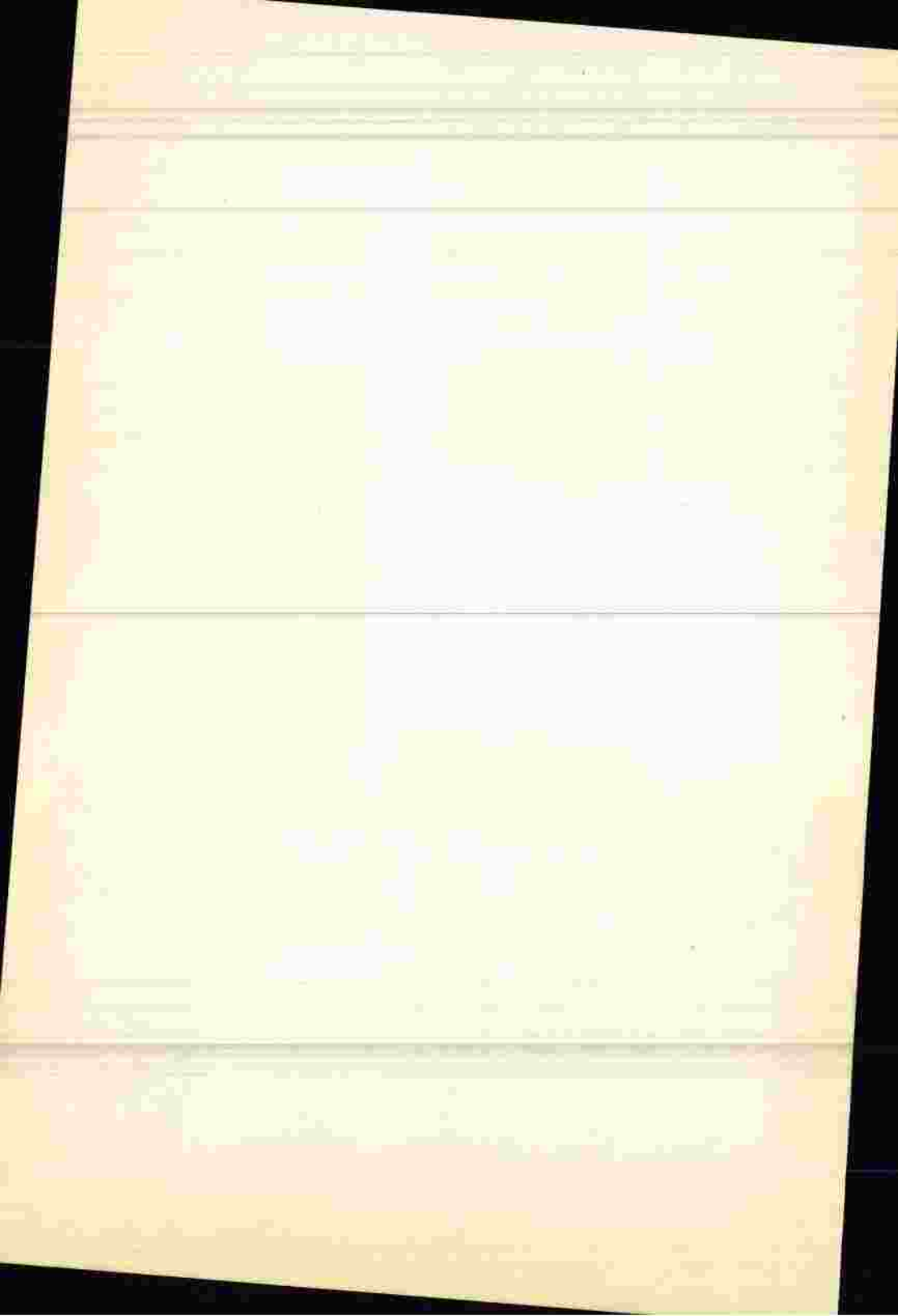
1875

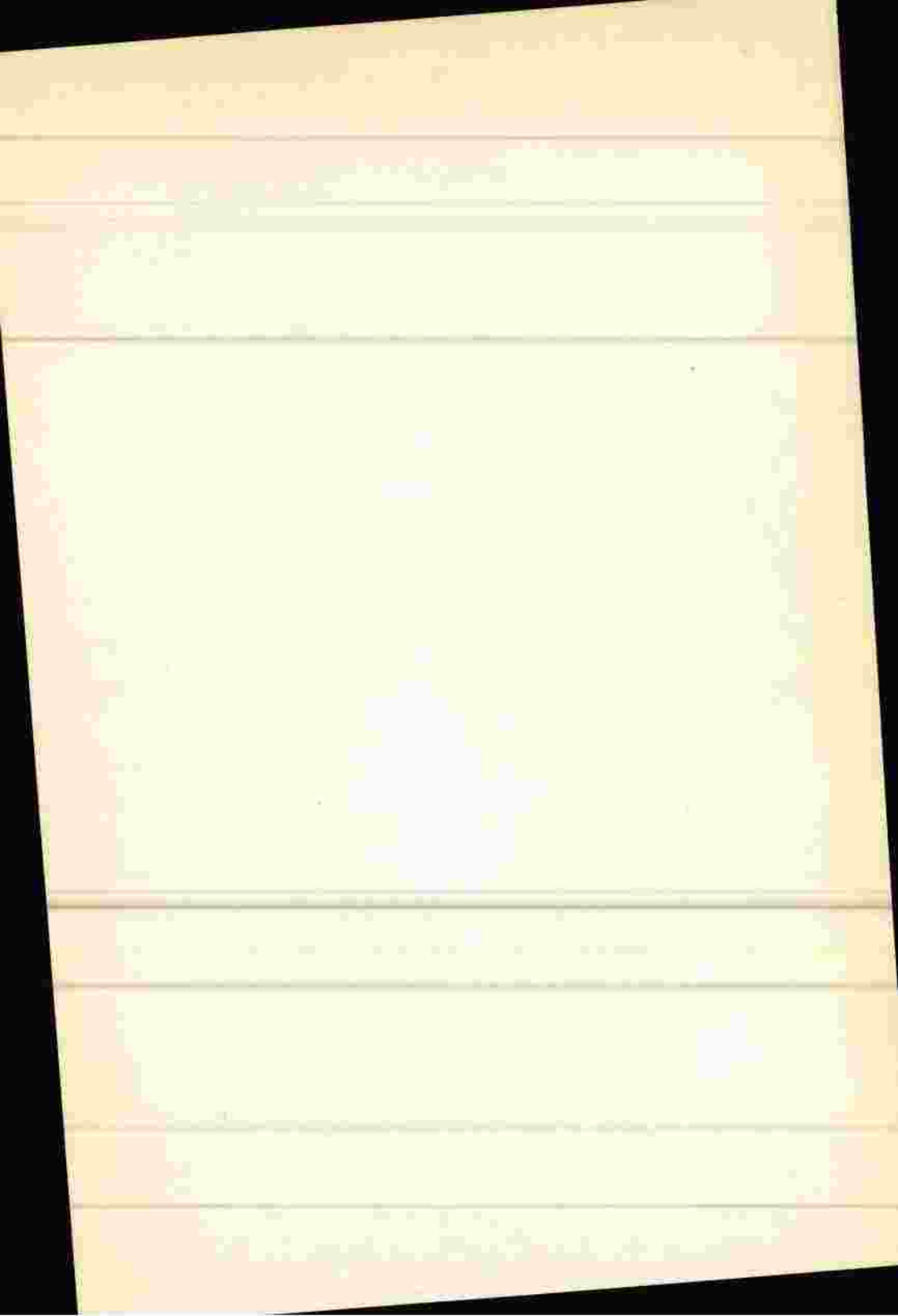
1876

1877

1878

1879

STUDIEHÅNBOK 2000/2001
DET UTDANNINGSVITENSKAPELIGE
FAKULTET
UNIVERSITETET I OSLO
Postboks 1161 Blindern
0317 Oslo

ISBN 82-91758-05-0

9 788291 758053

KR. 50.-

Telefon: 22844445

Faks: 22858241

uv-studentinformasjon@uv.uio.no

etet:

Alle studiehandbøkene for Universitetet i Oslo
finnes også på nettadressa: www.uio.no/sthb/